

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนด
นโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ
อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

โดย ก้อง เค็มกระโทก และคณะ

พฤษภาคม 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย
ความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์
จังหวัดนครราชสีมา

คณะผู้วิจัย

- 1 นายก่อ่ง เก็มกระโทก สังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา
- 2 นายพิทักษ์ นวมขุนทด สังกัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเทพารักษ์
จังหวัดนครราชสีมา
- 3 นางอัญญ์ณ เก็มกระโทก สังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลัก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางด้านชีวิตของมนุษย์ จึงนับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ควรต้องได้รับการแก้ไขอย่างรีบด่วน เช่นเดียวกับโครงการวิจัยฉบับนี้ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไข และลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

รายงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ เพราะความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รศ.ดร.สพญ. ประภาพร ขอไพบุลย์ ผู้ประสานงานโครงการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการดำเนินโครงการจนแล้วเสร็จ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำในการจัดกระบวนการวิจัยเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเกิดประโยชน์มากขึ้น และขอขอบพระคุณพี่ น้องประชาชนทุกท่านในพื้นที่ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีส่วนร่วมในการคิด การให้ข้อมูล และร่วมกระบวนการวิจัย จนทำให้ได้ผลงานวิจัยที่สมบูรณ์ ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงยิ่งต่อการนำไปพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป สุดท้ายขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการนี้ และส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานดังกล่าว

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2555

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

ประเทศไทยถึงแม้จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่งก็ตาม แต่กลับพบว่ามิประชากรในประเทศเองจำนวนไม่น้อยที่ประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลัก เข้าไม่ถึงแหล่งอาหารที่สำคัญ มีอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภค และบริโภคอาหารที่มีสารปนเปื้อน ข้อมูลของ FAO (องค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติ) พบว่าระหว่างปี พ.ศ.2547-2549 ประเทศไทยพบจำนวนผู้คอขาดและหิวโหยทั้งสิ้น 10.7 ล้านคน (ร้อยละ 17 ของประชากรทั้งประเทศ) ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชากรไทยต้องประสบกับปัญหาหลายอย่างโดยเฉพาะปัญหาทางด้านสุขภาพในเด็กอายุแรกเกิดถึง 5 ปี ที่มีอัตราความเจ็บป่วยและเกิดภาวะทุพโภชนาการในอัตราที่สูง โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ตามชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลและในบางครั้งพบว่าผู้ที่เป็นคนผลิตอาหารหลักก็ยังพบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารหลักด้วยเช่นกัน

ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เคยมีศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญแต่เมื่อกระแสทุนนิยมมีความรุนแรงขึ้น รูปแบบการผลิตมุ่งเน้นเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น พื้นที่สำหรับผลิตอาหารหลักของชุมชนลดลง เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมและปัจจัยการผลิตต่างๆ รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทำให้แหล่งอาหารหลักและศักยภาพของการเป็นผู้ผลิตลดลง ต้องหันไปพึ่งพิงแหล่งอาหารจากภายนอกมากขึ้น เกิดความไม่มั่นคง ความไม่เพียงพอ เข้าไม่ถึงและความไม่ปลอดภัยด้านอาหารหลักขึ้น เกิดความเจ็บป่วยของประชาชนด้วยโรคที่เกิดจากอาหาร เกิดภาวะทุพโภชนาการ โดยในปี พ.ศ. 2549-2553 มีเด็กอายุ 0-5 ปีที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 7.2, 9.0, 8.8, 7.4 และ 6.7 ตามลำดับ และพบการปนเปื้อนของสารกำจัดศัตรูพืชในพืชผักซึ่งจากการสุ่มตรวจการตกค้างของสารฆ่าศัตรูพืชในผักที่จำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 50 ตัวอย่าง พบที่มีสารตกค้าง 13 ตัวอย่าง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2553) และพบผู้ที่มีอาการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากสารเคมีทางการเกษตรที่มารับบริการในปี พ.ศ. 2549-2553 จำนวน 302, 227, 286, 294 และ 272 ครั้ง ตามลำดับ (รายงาน 504 สอ.สำนักตะคร้อ, 2554) จากสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านชนิดและปริมาณของอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค ศักยภาพในการผลิต ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอก รวมถึงแหล่งที่มาและความปลอดภัยของอาหารดังกล่าว โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร และการสังเกตชนิดของอาหารหลักที่อยู่ใน

บริเวณบ้านที่ไปสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดจากเวที ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ด้วย สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชนเสนอต่อองค์การบริหาร ส่วนตำบล โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาแบบเจาะจงจำนวน 40 คน

ผลที่ได้การวิจัยพบว่า

1.กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลัก รวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม – กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนจำนวน 361 คน พบว่า ภาพรวมระดับความรู้อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 73.68 พฤติกรรมอยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 51.52 วัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุดของชุมชนคือชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล ร้อยละ 90.86 รองลงมาคือผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว ร้อยละ 90.58 และชอบทานอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อึ่ง กบ หรือผัก มาบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 88.64 ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่นิยมคือการทานอาหารนอกบ้าน ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคใน พืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.79 ส่วนความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าอยู่ใน ระดับปานกลาง ร้อยละ 65.37 โดยภาพรวมเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.86

2.ชนิดอาหารที่ชุมชนบริโภคมีความหลากหลาย แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้คือ กลุ่มของพืช ผัก กลุ่ม เนื้อสัตว์ กลุ่มผลไม้ กลุ่มอาหารทะเล กลุ่มอาหารสำเร็จรูป กลุ่มเครื่องปรุงรส และกลุ่มอาหารสำหรับเด็ก เล็ก กลุ่มที่ต้องพึ่งพิงจากตลาดนอกชุมชนมากที่สุดคือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล และเครื่องปรุงรส เนื่องจากอาหารทั้ง 3 กลุ่มไม่สามารถผลิตได้ในชุมชนและมีปริมาณการบริโภคเฉลี่ยในอัตราที่สูง ส่วน พืชผักและผลไม้ส่วนใหญ่จะมีในพื้นที่ ยกเว้นชนิดของพืชที่ปลูกได้เฉพาะพื้นที่ ก็ต้องมีนำเข้ามาขาย เช่นเดียวกัน

3.ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนสามารถผลิตได้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทางด้านการเกษตร โดยเฉพาะข้าว และพืชผัก ที่สามารถปลูกได้ตามฤดูกาล ส่วนพืชผักสวนครัวพบว่าการปลูกได้ในพื้นที่และ สามารถเหลือจำหน่ายได้ ส่วนอาหารในกลุ่มเนื้อสัตว์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นไก่พื้นเมือง เป็ดและปลา ที่ สามารถนำมาบริโภคได้ แต่โคและสุกร ที่มีการเลี้ยงอยู่บ้างในพื้นที่ นานๆ ครั้งจะมีการฆ่าและและ จำหน่ายในชุมชน แต่มีปริมาณที่น้อย ไก่พันธุ์เนื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงผ่านระบบของบริษัท ดังนั้น ถึงแม้จะมีการเลี้ยงในพื้นที่ แต่การนำมาบริโภคได้น้อย เพราะต้องผ่านระบบการตรวจสอบผลผลิตของ บริษัท ซึ่งยุ่งยาก

4.อาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอก ส่วนใหญ่คือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส และอาหารสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งเป็นอาหารที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เอง ส่วนกลุ่มพืช ผัก และผลไม้ ถ้าเป็นในช่วงฤดูกาลผลิต ชุมชนสามารถผลิตอาหารกลุ่มนี้ได้เพียงพอ และเหลือสำหรับการนำไปจำหน่ายต่อไป ยกเว้นในกลุ่มของพืช ผักที่เป็นพืชประจำถิ่น ที่สามารถปลูกได้ในบางพื้นที่ ที่ต้องมีการนำเข้ามา เช่น กะหล่ำปลี แครอท หรือหัวผักกาด เป็นต้น ส่วนผลไม้ เนื่องจากผลไม้หลักๆ ที่มีในชุมชนมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น แก้วมังกร มะม่วง มะขาม หรือกล้วยน้ำว้า เป็นต้น ดังนั้นผลไม้ส่วนหนึ่งจะมาจากภายนอกชุมชน เช่น เงาะ ส้ม ทุเรียน หรือมังคุด และผลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนจะมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำทุกฤดู กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าในช่วงต้นฤดูฝนมีระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมากทุกฤดูกาล

5.การตรวจการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในอาหาร พบว่าในการตรวจการตกค้างของยาฆ่าแมลง ซึ่งทำการตรวจ 3 ครั้งๆ ละ 100 ตัวอย่างนั้น ในครั้งที่ 1 พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างในระดับอันตรายจำนวน 4 ตัวอย่าง ผลผลิตที่ตรวจพบสารตกค้างคือ พริก พริกหยวก คื่นช่าย และถั่วฝักยาว ครั้งที่ 2 พบ 7 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบคือ พริก คื่นช่าย และผักชี ครั้งที่ 3 พบ จำนวน 6 ตัวอย่าง โดยตรวจพบสารตกค้างในคื่นช่าย พริกและ ต้นหอม ซึ่งตัวอย่างอาหารดังกล่าวมีทั้งที่ปลูกในชุมชนเองและรับมาจากตลาดนอกชุมชน การตรวจการตกค้างของสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารฟอร์มาลินปนเปื้อนจำนวน 5 ตัวอย่าง ในอาหารประเภทเครื่องในสัตว์ และการตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ในตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 8 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกพืชผัก เช่น คื่นช่าย พริก และ ถั่วฝักยาว

6.แหล่งที่มาของอาหารในชุมชนมี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มอาหารที่ผลิตได้เองในชุมชน โดยแบ่งเป็นอาหารที่ครัวเรือนสามารถผลิตได้เองโดยตรงและที่ชุมชนสามารถผลิตได้แต่มีอยู่ในรูปของการจำหน่ายในชุมชน และกลุ่มของอาหารที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีทั้งรูปแบบของการรับมาจากตลาดภายนอกชุมชนของร้านค้าและนำมาจำหน่ายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีมาในรูปแบบของรถเร่ หรือรถขายอาหารโดยตรง ที่มีเข้ามาจำหน่ายเป็นประจำ ส่วนวิธีการได้มาของอาหารถ้าเป็นกลุ่มของอาหารที่ไม่สามารถผลิตได้เอง หรืออยู่นอกฤดูกาลผลิต การได้มาส่วนใหญ่จะต้องซื้อขาย แต่ถ้าเป็นอาหารที่ผลิตได้เอง

อยู่ในฤดูกาลผลิต หรือเป็นอาหารที่หาได้ง่ายในชุมชนและมีอยู่ตามธรรมชาติ ก็จะใช้วิธีการผลิต หรือหามาเองของครัวเรือน

7.การจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ข้อเสนอด้านฐานการผลิต ทรัพยากรในการผลิตและปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารหลักของครัวเรือนในชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน และในชุมชนเดียวกัน อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาในชุมชนจึงควรเป็นนโยบายเชิงการพัฒนาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย โดยในบางข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้อาจไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีในปัจจุบัน แต่เป็นข้อเสนอที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสนใจ และนำมาประกอบการพิจารณาต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน รวมทั้งควรจะต้องมีการทบทวนนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนอย่างรวดเร็วและรุนแรง นอกจากนี้ กระบวนการในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายของชุมชนอาจต้องเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเสนอและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่หลากหลาย และครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับประเด็นเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย กระบวนการที่นำมาใช้และแนวทางการเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นของการวิจัยครั้งนี้อาจจะยังไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการนำแนวทางหรือผลการวิจัยไปใช้ ควรจะต้องมีการพิจารณาบางประเด็นเพิ่มเติม หรือการประยุกต์รูปแบบในกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่นนั้น ก็ควรจะต้องมีการปรับลักษณะของกิจกรรมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก เป็นดัชนีชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ดัชนีหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย กระบวนการป้องกันและแก้ปัญหาจึงต้องมีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงในระดับบุคคล อย่างไรก็ตามหน่วยงานระดับนโยบายนับเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ที่

เกิดขึ้นและแนวโน้มของปัญหาในอนาคตได้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงความถูกต้องและครอบคลุมของข้อมูลที่จะนำมาพิจารณาจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางของนโยบายอย่างชัดเจน และสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นหน่วยงานระดับนโยบายจึงควรให้ความสำคัญต่อการได้มาของข้อมูลในเชิงพื้นที่ ร่วมกับข้อมูลสถานการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้น และนำไปกำหนดเป็นนโยบายเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งทิศทางของนโยบายควรให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชนและต้นทุนเดิมเป็นสำคัญ เพื่อลดการพึ่งพิงจากชุมชนภายนอกและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ในส่วนของประชาชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเริ่มจากการพึ่งตนเองด้านอาหารหลักให้มากขึ้น การวางแผนเพื่อการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการโดยเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนทั้งในด้านความหลากหลายในการผลิตและกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย รวมถึงการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งอาหารทางธรรมชาติที่มีในชุมชน เช่น ป่าชุมชนหรือแหล่งน้ำ ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนควรได้รับการส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยหรือทางเลือกในการผลิตเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักและการเสริมสร้างเจตคติต่อตนเองในเรื่องการพึ่งตนเองด้านอาหารหลัก

ชื่อเรื่อง โครงการสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร

หลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย ก้อง เกี่ยมกระโทก, พัทธ์ชัย นวมขุนทด , อัญชัญ เกี่ยมกระโทก

คำสำคัญ อาหารหลัก, การบริโภค, ความมั่นคงทางด้านอาหาร

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของมนุษย์มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก การลดพื้นที่ในการปลูกพืชอาหาร แนวคิดการค้าเชิงพาณิชย์หรือภัยพิบัติต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน เพื่อนำไปจัดทำเป็นข้อเสนอแนะนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในทิศทางที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวของชุมชน ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย 12 เดือน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาได้ผลดังนี้

1.ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 73.68) มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องอาหารหลักอยู่ในระดับบ่อยครั้ง (ร้อยละ 51.52) มีความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืชและสัตว์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.86) ชุมชนส่วนใหญ่นิยมบริโภคอาหารที่มีในท้องถิ่นและเน้นอาหารที่หาได้ตามฤดูกาล

2.อาหารที่ชุมชนบริโภคมีความหลากหลายชนิด โดยชนิดที่ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตได้คืออาหารกลุ่มที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร โดยพบว่าในช่วงฤดูกาลผลิตจะมีการนำอาหารกลุ่มนี้เข้ามาจากต่างชุมชนในปริมาณน้อย ส่วนนอกฤดูกาลผลิตปริมาณการนำเข้าจะเพิ่มมากขึ้น ส่วนประเภทอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนคืออาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส อาหารสำหรับเด็กเล็กและอาหารทะเล

3.ด้านความปลอดภัยของอาหารที่มีจำหน่ายในชุมชนพบว่า จากการสุ่มตรวจการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในอาหาร พบการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลง สารฟอรัมาลิน และสารเคมีทางการเกษตรอื่นๆ

ทุกครั้งที่มีการสุ่มตรวจอาหาร โดยพบว่าตัวอย่างอาหารที่มีการตรวจพบการตกค้างของสารเคมีดังกล่าวมีทั้งอาหารที่นำเข้ามาจากต่างชุมชนและอาหารที่ผลิตได้ในชุมชนเองด้วย

4.ด้านแหล่งที่มาของอาหารในชุมชน จากผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ อาหารที่ผลิตได้เองในชุมชน และอาหารที่นำเข้ามาจากต่างถิ่นในรูปของสินค้า เพื่อนำมาจำหน่าย ส่วนอาหารที่ผลิตได้เองในชุมชนมีทั้งที่ครัวเรือนสามารถผลิตบริโภคได้เองและเป็นผลผลิตในชุมชนแต่ครัวเรือนต้องซื้อ

5.ข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ซึ่งเก็บข้อมูล 3 ครั้ง จากแบบสัมภาษณ์ตามช่วงฤดูกาล คือ ต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว และแบ่งครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มฐานะยากจน ฐานะปานกลางและกลุ่มฐานะดี พบว่ากลุ่มฐานะยากจนจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำทั้ง 3 ฤดูกาล กลุ่มฐานะปานกลางจะอยู่ในระดับมากยกเว้นในช่วงต้นฤดูฝนที่อยู่ในระดับต่ำ และกลุ่มที่มีฐานะดีจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมากทุกฤดูกาล

6.การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยเนื้อหาที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านฐานการผลิต ทรัพยากรการผลิตและปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร

ผลที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารหลักให้กับชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาในระดับพื้นที่ จะต้องให้ความสำคัญและมีนโยบายที่ชัดเจนทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการทบทวนแผนพัฒนาที่อาจส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว รวมถึงการแสวงหาหน่วยงานที่จะช่วยเสริมศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อให้สามารถดำเนินโครงการต่างๆ ได้ ในด้านของประชาชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเริ่มจากการพึ่งตนเองด้านอาหารหลักให้มากขึ้น การวางแผนเพื่อการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการโดยเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนทั้งในด้านความหลากหลายในการผลิตและกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย รวมถึงการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งอาหารทางธรรมชาติที่มีในชุมชน เช่น ป่าชุมชนหรือแหล่งน้ำ ดังนั้นประชาชนจึงควรได้รับการส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน กระบวนการผลิตที่ปลอดภัยหรือทางเลือกในการผลิตเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักและการเสริมสร้างเจตคติต่อตนเองในเรื่องการพึ่งตนเองด้านอาหารหลัก

Title Main Food Consumption Situation to Stipulate Food Security Policy of Community;

Sumnaktakraw Sub - District, Teparak District, Nakhon Ratchasima Province

Author Kong Khemkratoke, Pitak Noumkhantod, Unchan Khemkratoke

Keywords; Main Food, Consumption, Food Security

Abstract

Recently, non food security problem of main food of a human tends severely go up , and had an affected on the quality of life of a human. The problem was aforementioned from many from the causes, such as, the expansion goes up of people world amount, area reduction of food plants growing, business manner idea takes or the disaster is all. This research aimed to studies about the community' s food security evident and policy proposals make presents to an organization administrates Tum-bol to use engaged to make the develop planning of the locality to decrease this problem of the community. The research operates in 12 month by action research model.

The study results as follows;

1. The population had the knowledge about food security at high level (73.68 percentage), behavior at many times level (51.52 percentage), the knowledge about the chemicals used to protect and control the plants and animals disease at moderately level (49.86 percentage) and the community majority percentage like to consume the food that they had in the local in any seasons.

2. There were very diver kinds of food that the community consumes. Agriculture products were the kinds of food that they can manufacture in the area. But another, meat, can food, readymade, seasoning, baby food and sea food that they can't, so that they must bringing from the another local.

3. From randomized checks about the dangerous chemical contaminated of the food which sell in community. They found; insecticides, formalin substance and agricultural chemical contaminated in sample test. Most of contaminated food samples came from both of the differ community and the food that they can produce in community.

4. About of the original sources of food that the community consume. From the research result can distribute in 2 groups; 1) the food that community can produce by oneself and 2) import from another

local in produce for selling form. And they had 2 kinds of food that the local can produce, the household can produced and consumed by one-self once and another they must to buy.

5. Main food security situation data of community that data collection from interview in 3 time, 1) raining beginning, 2) raining and 3) winter. The household are goes to 3 groups divided from their economics ; poor, moderate and good group. In poor group; the main food security situation at low level in 3 time, moderate group; at abundantly level except in the rainy beginning at low level and the good group they had the situation at the abundantly level in every time.

6. Community's main food security policy proposals for present to the organization administrate Tumbol as follows in to 4 issue; 1) resource and factors for product, 2) community' s food safety, 3) the enough side of food for household and community and 4) food appreciate.

The research result show that, it very famous to operate to security of main food for community, especially the local organization governs. Because they are an institute to set up policy and development plan. They must gave precedence and had distinct both of short-term policy and the lengthy, and revision the develop plans that may be had an effect to the security about of the main food of community in long term. Include institute seeking that can empowerment and help to add the latency of the locality for proceed all project. In people side, necessity very much to relying on oneself beginning about of main food, planning for the enough production in the requirement by enhance the latency of household in the sense of the variety in the production and the procedure produce the safety zone. Include accompanying with conserves food natural place in the community, such as the community forest or source of water. So that people should have to encourage the knowledge about to using natural resources permanently, the safety procedure produces or the choice in the production for the stability of main food and addition the attitude to relying on oneself about of the main foods.

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
ขอบเขตการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก	7
แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	11
แนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	14
แนวคิดเรื่องการแข่งขันเชิงปฏิบัติการ	15
บริบทพื้นที่วิจัย	18
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	29
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	33

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการวิจัย	35
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
ผลการวิจัย	35
-ศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลัก รวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม - กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา	36
-ศึกษาชนิด ปริมาณ แหล่งที่มาและวิธีการได้มาของอาหารหลักที่ชุมชน ในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บริโภค	77
-ศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพในการผลิตได้เอง	110
-ศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน	120
-ศึกษาสถานการณ์ด้านการปนเปื้อนของอาหารหลักที่มีในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา	121
-จัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน เพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล	122
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	142
สรุปผล	142
อภิปรายผล	144
ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม	150

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
ภาคผนวก	153
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเรื่อง ความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรม ในการบริโภคอาหารหลักและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมและ กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน	154
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ชุมชนเรื่องการเข้าถึงแหล่งอาหาร ความเพียงพอ วิธีการได้มา ศักยภาพในการผลิตอาหารหลักและชนิดของอาหารที่ครัวเรือนมีอยู่	163
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์แหล่งที่มาและปริมาณการจำหน่ายอาหารหลัก ในร้านค้าชุมชนและตลาดนัด	170
ภาคผนวก ง ภาพการดำเนินงานวิจัย	174
ภาคผนวก จ บทความเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ	178
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน	202

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนขนาดตัวอย่างแยกรายหมู่บ้าน	28
2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรม ในการบริโภคอาหารหลักและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมและ กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน	37
3 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารหลักของชุมชน	41
4 ความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน	43
5 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารหลักของชุมชน	46
6 ข้อมูลด้านพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน	47
7 จำนวนและร้อยละด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน	49
8 ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดโรคในพืชและสัตว์	51
9 จำนวนและร้อยละความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรค ในพืชและสัตว์	52
10 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลักครั้งที่ 1	57
11 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะครั้งที่ 1	59
12 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลักครั้งที่ 2	64
13 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะครั้งที่ 2	66
14 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลักครั้งที่ 3	71
15 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะครั้งที่ 3	73
16 ค่าเฉลี่ยของระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของกลุ่มตัวอย่าง แยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	77
17 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทพืชผัก ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	78
18 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทผลไม้ ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
19 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	81
20 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทอาหารทะเล ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	81
21 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทลำไ้รูป ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	82
22 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทเครื่องปรุงรส ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	83
23 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทสำหรับเด็กเล็ก ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย	84
24 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทพืช ผัก	85
25 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทผลไม้	88
26 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทเนื้อสัตว์	90
27 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารทะเล	91
28 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารลำไ้รูป	93
29 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทเครื่องปรุงรส	96
30 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลน หรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารสำหรับเด็ก	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
31 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มพืชผัก ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	102
32 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มเนื้อสัตว์ ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	105
33 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มผลไม้ ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	105
34 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มอาหารทะเล ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	107
35 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มอาหารสำเร็จรูป ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	107
36 แสดงชนิดของอาหารหลัก กลุ่มเครื่องปรุงรส ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	108
37 แสดงชนิดของอาหารหลัก สำหรับเด็กเล็กอายุ 0-5 ปี ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน	109
38 ปฏิทินการปลูกพืชไร่	114
39 ปฏิทินการปลูกพืชสวน	114
40 ปฏิทินการปลูกพืชสวนครัว	115
41 การวิเคราะห์ชนิดอาหารที่ผลิตได้ ความเพียงพอและศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต	116
42 ผลการตรวจสอบปนเปื้อนตกค้างในอาหาร	122

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
2 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา	19
3 ผู้ทรงคุณวุฒิประชุมให้ข้อเสนอแนะ	175
4 เวทีวิเคราะห์สถานการณ์	175
5 เวทีจัดทำข้อเสนอนโยบาย	176
6 ตลาดนัดในพื้นที่วิจัย ตลาดที่ 1	176
7 ตลาดนัดในพื้นที่วิจัย ตลาดที่ 2	177

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ

ปัญหาการขาดแคลนอาหารของประชากรโลกเกิดขึ้นมานานในบางพื้นที่ แต่ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวแผ่ขยายออกไปหลายพื้นที่ และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากรโลก การเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชที่เป็นอาหารมาเป็นพืชพลังงานมากขึ้น ภาวะวิกฤติและภัยพิบัติต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศของโลกที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตและผลผลิตด้านอาหาร เหล่านี้ทำให้ประชากรโลกต้องประสบกับภาวะความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร (Mark H. and Sarah P., 2010) ซึ่งความไม่มั่นคงดังกล่าวอาจเกิดได้ 4 มิติด้วยกัน คือ มิติด้านศักยภาพในการผลิต มิติด้านความเพียงพอ มิติด้านการเข้าถึงอาหาร และมิติด้านเสถียรภาพทางด้านอาหาร (ศูนย์วิจัย ธกส., 2553)

ประเทศไทยถึงแม้จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง และสามารถผลิตอาหารได้เกินความต้องการของประชากรในประเทศก็ตาม แต่กลับพบว่ามีความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลัก เข้าไม่ถึงแหล่งอาหารที่สำคัญ มีอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภค และบริโภคอาหารที่มีสารปนเปื้อน ข้อมูลขององค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติ พบว่าระหว่างปี พ.ศ.2547-2549 ประเทศไทยพบจำนวนผู้อดอยากและหิวโหยทั้งสิ้น 10.7 ล้านคน (ร้อยละ 17 ของประชากรทั้งประเทศ) (พงษ์ทิพย์ สารัญจิต, 2545) สอดคล้องกับรายงานของ Isvilanonda and Bunyasiri (สมพร อิศวิลานนท์, 2555 : เว็บไซต์) ที่รายงานว่าประชากรทั้งในชนบทและในตัวเมืองจำนวนไม่น้อยที่เป็นกลุ่มคนยากจนทางอาหาร (Food Poverty) ซึ่งเกิดความไม่เพียงพอทั้งในด้านปริมาณและโภชนาการ ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชากรไทยต้องประสบกับปัญหาหลายอย่างโดยเฉพาะปัญหาทางด้านสุขภาพในเด็กอายุแรกเกิดถึง 5 ปี ที่มีอัตราความเจ็บป่วยและเกิดภาวะทุพโภชนาการในอัตราที่สูง (อนุพล ชารีศรี, 2552) โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ตามชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดารและในบางครั้งพบว่าผู้ที่เป็นคนผลิตอาหารหลักก็ยังพบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารหลักด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับการคาดการณ์ขององค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติ หรือ เอฟเอโอ (FAO) ที่คาดการณ์ว่าในอีกประมาณ 40 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2593) ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1,500 ล้านคน ซึ่งอาจทำให้ทุกประเทศประสบกับปัญหาเรื่องความมั่นคงทางอาหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พิมลรัตน์ คำบอบ, 2553) ทั้งนี้รวมถึงประเทศไทยด้วย

ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอนครราชสีมา เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เคยมีศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญแต่เมื่อกระแสนิยมมีความรุนแรงขึ้น รูปแบบการผลิตมุ่งเน้นเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น พื้นที่สำหรับผลิตอาหารหลักของชุมชนลดลง เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมและปัจจัยการผลิตต่างๆ รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทำให้แหล่งอาหารหลักและศักยภาพของการเป็นผู้ผลิตลดลง ต้องหันไปพึ่งพิงแหล่งอาหารจากภายนอกมากขึ้น เกิดความไม่มั่นคง ความไม่เพียงพอ เข้าไม่ถึงและความไม่ปลอดภัยด้านอาหารหลักขึ้น เกิดปัญหาความเจ็บป่วยของประชาชนด้วยโรคที่เกิดจากอาหาร เช่นภาวะทุพโภชนาการ โดยในปี พ.ศ. 2549-2553 มีเด็กอายุ 0-5 ปีที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 7.2, 9.0, 8.8, 7.4 และ 6.7 ตามลำดับ และพบการปนเปื้อนของสารกำจัดศัตรูพืชในพืชผักซึ่งจากการสุ่มตรวจการตกค้างของสารมาศัตรูพืชในผักที่จำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 50 ตัวอย่าง พบที่มีสารตกค้าง 13 ตัวอย่าง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2553) และพบผู้ที่มีอาการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากสารเคมีทางการเกษตรที่มารับบริการในปี พ.ศ. 2549-2553 จำนวน 302, 227, 286, 294 และ 272 ครั้ง ตามลำดับ (รายงาน 504 สอ.สำนักตะคร้อ, 2554)

จากสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านชนิดและปริมาณของอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค ศักยภาพในการผลิต ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอก รวมถึงแหล่งที่มาและความปลอดภัยของอาหารดังกล่าว โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และได้นำแนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัย เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุม เกิดการวิเคราะห์ประสบการณ์ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเอง และร่วมแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (ทิสนา แคมณี, 2550) ช่วยให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่มีและแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การมองเห็นและรับผิดชอบปัญหาร่วมกันของชุมชน ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับการนำไปจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ หรือมีปัญหากับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

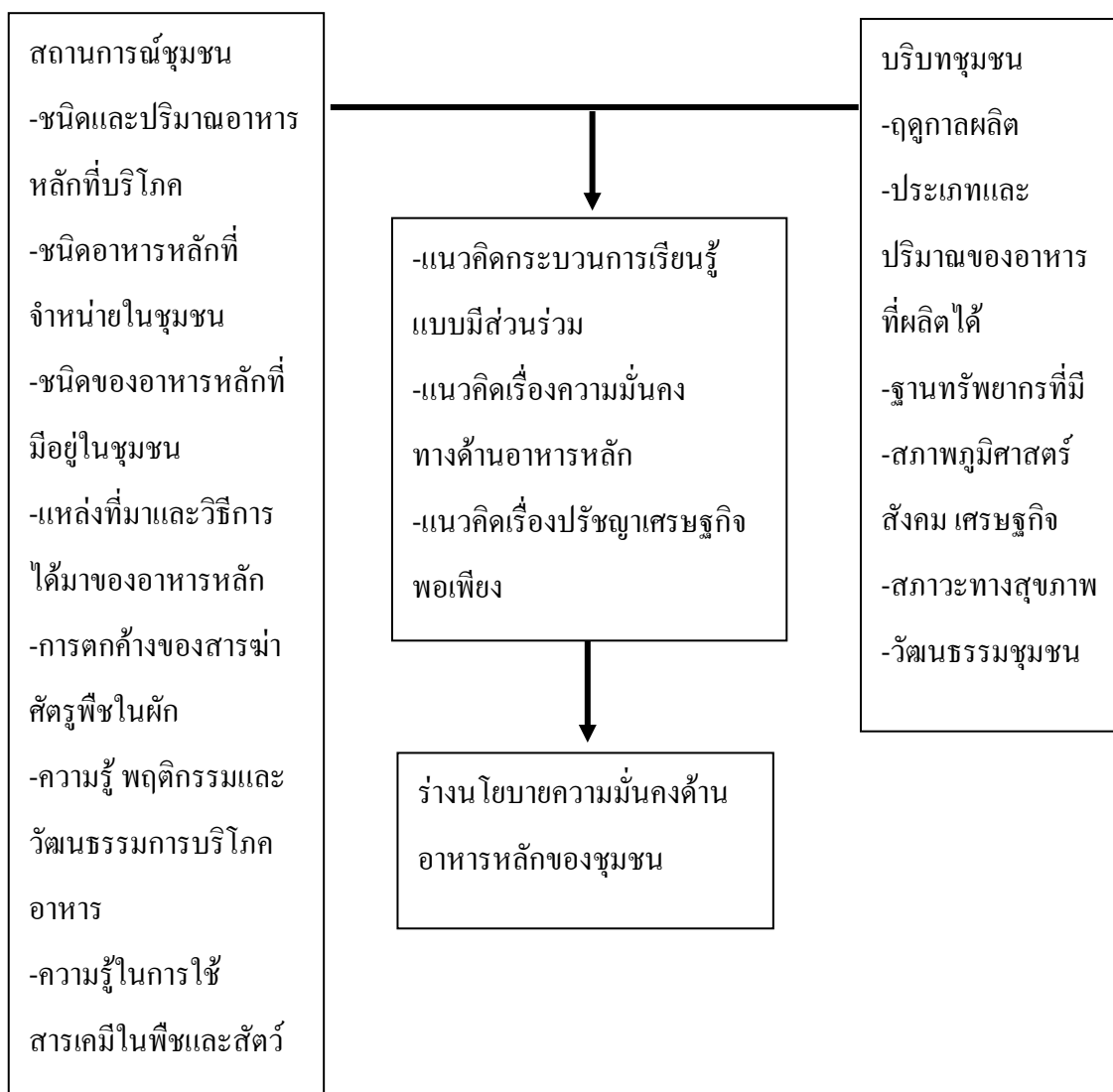
เพื่อให้ได้ข้อมูลสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักของชุมชนเพื่อนำไปจัดทำเป็นร่างนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักรวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม - กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาชนิด ปริมาณ แหล่งที่มาและวิธีการได้มาของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บริโภค
3. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพในการผลิตได้เอง
4. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน
5. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการปนเปื้อนของอาหารหลักที่มีในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
6. เพื่อจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2554) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ทิสนา แจมณี, 2550) แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2550) รวมถึงข้อมูลและบริบทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

อาหารหลัก หมายถึง อาหารที่มีความจำเป็นต่อร่างกายที่ประกอบด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อการมีภาวะสุขภาพที่ดี มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตตามวัย และอาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยหรือผิดปกติต่อร่างกายในกรณีที่เกิดภาวะขาดหรือไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก หมายถึง การมีอาหารที่จำเป็นต่อความต้องการของร่างกายที่ครอบคลุมมิติทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความเพียงพอ ด้านการเข้าถึงอาหาร ด้านศักยภาพในการผลิตอาหาร และด้านเสถียรภาพทางอาหารของครัวเรือน หรือบุคคล

สถานการณ์ทางด้านอาหารหลัก หมายถึง สภาพหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน โดยสภาพหรือเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดได้ทั้งในระดับปัจเจก และระดับชุมชน

นโยบาย หมายถึง ข้อกำหนดที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเนื้อหาและเป้าหมายเพื่อการป้องกัน แก้ไข หรือลดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ที่มีผลบังคับใช้และมีการดำเนินการในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ความเพียงพอทางด้านอาหารหลัก หมายถึง การมีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการทั้งในด้านปริมาณคือตามความต้องการของร่างกายในแต่ละช่วงวัย และความเพียงพอในเรื่องของคุณภาพและสารอาหารที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต หรือเพื่อความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย

การเข้าถึงอาหารหลัก หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งของอาหารหลักที่จำเป็นได้ด้วย ความมีศักดิ์ศรี ทั้งแหล่งอาหารในชุมชน นอกชุมชน รวมทั้งจากหน่วยงานหรือแหล่งต่างๆ ที่มี

ศักยภาพในการผลิตอาหารหลัก หมายถึง ความสามารถในการผลิตอาหารหลักให้มีความเพียงพอเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในระดับบุคคล ครัวเรือน หรือชุมชน รวมทั้งกระบวนการผลิตที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

เสถียรภาพทางด้านอาหารหลัก หมายถึง การมีอาหารสำหรับการบริโภคอย่างเพียงพอตลอดเวลา ในทุกๆ สถานการณ์ เช่น เมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ รวมถึงประเด็นเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่บริโภคด้วย

ขอบเขตการวิจัย

1.การวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยในพื้นที่ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีระยะเวลาการวิจัยระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2554 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2555 รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

วัฒนธรรมการบริโภค ความรู้ในการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุม ป้องกัน โรคในพืชและสัตว์ คือประชาชนในพื้นที่วิจัยจำนวน 3,629 โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 361 เลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ

2.2 ประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามสถานการณ์ การบริโภคอาหารหลักของชุมชน คือครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ตำบลสำนักตะคร้อ ที่กำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 332 ครัวเรือน เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้ว ทำการแบ่งครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีฐานะดี ฐานะปานกลางและกลุ่มที่มีฐานะยากจน โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ของหมู่บ้าน จะได้ขนาดตัวอย่างในครัวเรือนที่มีฐานะดี จำนวน 110 ครัวเรือน และขนาดตัวอย่างในกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะปานกลางและฐานะยากจนกลุ่มละ 111 ครัวเรือน ผู้ให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถามคือตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน โดยกำหนดให้ต้องมีอายุระหว่าง 15 – 65 ปี

2.3 ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบการตกค้างในผลผลิตและอาหารที่จำหน่ายในชุมชน เป็นการเก็บตัวอย่างอาหารประเภทต่างๆที่จำหน่ายในร้านค้าชุมชนและในตลาดนัด โดยวิธีการสุ่มเก็บตัวอย่างอาหารบางรายการ กำหนดเป้าหมายการเก็บตัวอย่างอาหารเพื่อส่งตรวจคือ

2.3.1 การตรวจสอบเคมีทางการเกษตร จำนวน 50 ตัวอย่าง เก็บ 1 ครั้ง

2.3.2 การตรวจสอบฟอร์มาลิน จำนวน 50 ตัวอย่าง เก็บ 1 ครั้ง

2.3.3 การตรวจยาฆ่าแมลง จำนวน 300 ตัวอย่าง แบ่งเก็บ 3 ครั้งๆ ละ 100 ตัวอย่าง ในช่วงต้นฤดูฝน กลางฤดูฝน และฤดูหนาว

2.4 ประชากรที่ใช้ในการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 30 คน จากผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ตัวแทนภาคประชาชนและตัวแทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเวทีการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายกำหนดขึ้น 3 ครั้ง

2.5 ประชากรที่ใช้สำหรับการสำรวจชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค ปริมาณการบริโภค และแหล่งที่มาของอาหารหลักที่มีจำหน่ายในชุมชน คือ ตลาดชุมชน 2 แห่ง ตลาดนัด 2 จุด และร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน 18 ร้าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นร้านค้าชุมชนและร้านค้าที่จำหน่ายในชุมชน กำหนดให้มีการเก็บตัวอย่างครอบคลุมทุกร้าน ส่วนร้านค้าที่จำหน่ายในตลาดนัด กำหนดให้เก็บข้อมูลกับร้านค้าในตลาดนัดแห่งละ 5 ร้าน ดังนั้นรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้านค้าที่ใช้ทั้งหมดจำนวน 30 ร้าน

2.6 สถิติที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล

- สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องสถานการณ์ การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ทบทวนเอกสาร วรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก (Food Security)
2. แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)
3. แนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)
4. แนวคิดเรื่องวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
5. บริบทพื้นที่วิจัย (Context Area Based)
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก (Food Security)

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก สามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าทางการเกษตร (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2554; 21) อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ผ่านมาพบว่าการเปลี่ยนแปลงหลายด้านที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานะอากาศ อุบัติภัยต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิต หรือความเสื่อมโทรมของปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตสินค้าทางการเกษตรของประเทศไทย ทำให้ผลผลิตหลายอย่างลดลง ก่อให้เกิดความขาดแคลนของอาหารหลายชนิด นำมาซึ่งปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักขึ้น และส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต

ความหมายของความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก

หลายหน่วยงานได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักไว้หลากหลาย ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ให้ความหมายของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักไว้ว่าควรต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 มิติย่อยด้วยกัน คือ

1. ความพอเพียง หมายถึงความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือทางด้านอาหาร
2. การเข้าถึง หมายถึงการเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรดังกล่าวหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะกำหนด

ควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่งๆได้ ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่

3.การใช้ประโยชน์ เป็นการใช้อย่างเหมาะสมด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ

4.เสถียรภาพ หมายถึง ประชาชน ครัวเรือนและบุคคล จะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการเข้าถึงอาหาร อันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจ วิกฤตทางสิ่งแวดล้อมหรือการเมือง เป็นต้น

อนุพล ชารีศรี (2552) ได้ใช้การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของความมั่นคงทางอาหาร โดยเห็นว่าองค์ประกอบของความมั่นคงด้านอาหารควรประกอบด้วยด้านการมีอาหารถึงพร้อม ด้านความเสถียรภาพของอาหาร ด้านการเข้าถึงและด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร

จากความหมายที่หลายหน่วยงานได้ให้ไว้เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักหมายถึง การที่ประชาชนมีความเพียงพอของอาหารที่ปลอดภัยในการบริโภคอย่างเหมาะสมกับความต้องการตามเพศหรือวัย โดยสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารและสามารถใช้ประโยชน์จากอาหาร โดยมีศักยภาพในการผลิตและมีเสถียรภาพของอาหารหลัก

อย่างไรก็ตามความมั่นคงทางอาหารจะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงอาหาร หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่จะเข้าถึงอาหารได้ตลอดเวลา โดยอาหารดังกล่าวมีคุณค่าทางโภชนาการ ปลอดภัยและมีปริมาณที่เพียงพอ ในการที่จะตอบสนองต่อความต้องการด้านโภชนาการและความนิยมในการบริโภค เพื่อดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพแข็งแรง

แนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (พิมลรัตน์ คำบมล, 2553)

1.ความเปราะบาง (Vulnerability) หมายถึง โอกาสหรือความเสี่ยงที่ครัวเรือนหรือคนหนึ่งๆ จะตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีระดับความมั่นคงทางอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความมั่นคงทางอาหารขั้นต่ำที่พึงมี ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยในปัจจุบันแนวคิดนี้ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องความมั่นคงของอาหารในอนาคต อย่างไรก็ตามในการประเมินเรื่องความเปราะบางนั้นยังไม่มีข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นมาตรฐานในการคิดได้อย่างแน่นอน มีเพียงตัวอย่างของสถานการณ์ที่นำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ความเปราะบางในบางกรณีเท่านั้น เช่น

1.1 พิจารณาจากทรัพย์สิน หรือทุนที่บุคคลหรือครัวเรือนมีอยู่ รวมถึงทุนทางสังคมด้วย โดยมีแนวคิดที่ว่าถ้ามีทรัพย์สินหรือทรัพยากรรวมทั้งทุนต่างๆก็จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเปราะบางลงได้

1.2 การเน้นไปที่แหล่งที่มาของความเสี่ยง เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลัน เหตุวิกฤตที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล และศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงของบุคคลหรือชุมชน

1.3 การมุ่งเน้นไปที่การพยากรณ์เกี่ยวกับการขาดแคลนอาหารหรือความแปรปรวนของอาหารในอนาคต

1.4 ความเป็นไปได้ที่ระดับการบริโภคของบุคคลหรือครัวเรือนจะลดต่ำลงจากระดับปกติ

1.5 การประเมินจากภาวะทุพโภชนาการหรือจากน้ำหนักตัวเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ

1.6 การพิจารณาจากแหล่งที่อยู่หรือรูปแบบในการดำรงชีวิต

2. ความมั่นคงทางอาหารในแง่ของจิตวิทยาและสังคม โดย ในทางจิตวิทยานั้น ความไม่มั่นคงทางอาหารจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกถูกกีดกันหรือขาดแคลน เกิดความกระวนกระวายและกังวลว่าครัวเรือนจะมีอาหารเพียงพอหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาเรื่องความเครียดตามมา ส่วนในมิติทางสังคม ความไม่มั่นคงทางอาหารจะหมายถึงการได้มาของอาหารด้วยวิธีและรูปแบบที่ผิดไปจากแบบแผนทางสังคม เช่น การรับบริจาค การลัก ขโมย ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของอาหาร ไม่สามารถมีอาหารรับประทานได้ครบ 3 มื้อต่อวัน ไม่อาจเข้าร่วมในประเพณีต่างๆของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หรือการดิ้นรนค้าขายอาหาร เป็นต้น โดยผลที่เกิดขึ้นจากทางสังคมนี้จะส่งผลให้เกิดผลต่อทางด้านจิตวิทยาได้ด้วย เช่น เกิดความอาย รู้สึกไร้อำนาจ รู้สึกผิด หรือรู้สึกแปลกแยก

3. ความไม่มั่นคงทางอาหารเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต หมายความว่าความไม่มั่นคงทางอาหารเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งครัวเรือนจะไม่ได้นิ่งเฉยเมื่อเกิดปัญหานี้ขึ้น แต่จะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การลดปริมาณอาหารในแต่ละมื้อ ลดอาหารของคนในแต่ละเพศ แต่ละวัย หรือลดคุณภาพของอาหารลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถ ทรัพยากร ความรุนแรงและระยะเวลาของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงปัจจัยทางด้านประชากรอื่นๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ เป็นต้น

4. สิทธิทางอาหาร นับว่าเป็นส่วนสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และจำเป็นจะต้องมีเพื่อบรรลุสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ เนื่องด้วยสิทธิทางอาหารนั้นมีรากฐานมาจากกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้กำหนดความหมายไว้ว่า คือสิทธิของทั้งชายและหญิงรวมทั้งเด็กไม่ว่าโดยลำพังหรือรวมกับผู้อื่นในชุมชนในการเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอหรือมีวิธีการสำหรับจัดซื้ออาหารได้อย่างเพียงพอตลอดเวลาทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจ โดยมีองค์ประกอบคือ การมีอาหารอย่างเพียงพอต่อความต้องการ อย่างยั่งยืน และปัจเจกเข้าถึงได้

5. อธิปไตยทางอาหาร ซึ่งมีจุดกำเนิดมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจการเมืองของชาวนาเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการค้าเสรี โดยหมายถึงสิทธิของประชาชนที่จะกำหนดนโยบายเกษตรและอาหารของตนเอง ที่จะปกป้องและควบคุมการค้าและการผลิตทางการเกษตรภายในประเทศเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญคือ อาหารคือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การปฏิรูปการเกษตรด้วยการปฏิรูปที่ดิน ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ

จัดระบบการค้าใหม่ ยุติโลกาภิวัตน์ของความอดอยาก สันติภาพทางสังคมและการควบคุมทางประชาธิปไตย

6. ความมั่นคงทางอาหารในมิติของวัฒนธรรม ซึ่งเราจะพบว่า วัฒนธรรมกับอาหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้มีการศึกษาความมั่นคงทางอาหารในมิติทางวัฒนธรรมไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น ในประเทศนิการากัว ที่ได้มีการศึกษาไว้โดยมองว่าความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมประกอบด้วยดัชนี 3 ประเภท คือ ดัชนีเชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการและเชิงผลลัพธ์

สถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของประเทศไทย

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้อง แต่ที่ผ่านมาพบว่าฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตมีแนวโน้มของความเสื่อมโทรมที่รุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตและความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยเฉพาะการผลิตในภาคเกษตร ดังนั้นระบบการผลิตจึงต้องหันไปพึ่งทรัพยากรจากต่างประเทศมากขึ้น เช่น ปุ๋ย และสารเคมี เครื่องจักร เครื่องยนต์และเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2554; 22) ในขณะที่พื้นที่ทางการเกษตรลดน้อยลงและถูกนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นมากขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและเชื่อมโยงไปถึงความมั่นคงทางอาหารทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำการเกษตร พบว่าในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยใช้พื้นที่ประมาณ 112.6 ล้านไร่ เพื่อใช้ในการเกษตร โดยร้อยละ 50.6 ของพื้นที่ดังกล่าวใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ประมาณร้อยละ 12.1 ใช้ในการปลูกยางพารา ส่วนที่เหลือใช้ในการปลูกพืชทางการเกษตรอื่นๆ แต่จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินจะพบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ พื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรถูกเปลี่ยนไปเป็นสถานที่ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม บ้านและที่ดินจัดสรร หรือการขยายตัวของเขตเมืองและชุมชนเพื่อการเป็นที่อยู่อาศัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่ ที่ใช้สำหรับเพื่อการปลูกพืชทางการเกษตรลดลงเรื่อยๆ ในขณะที่พืชที่ปลูกจะเปลี่ยนเป็นพืชเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น ทำให้พืชที่เป็นอาหารหลักลดน้อยลงไป

2. การถือครองที่ดินมีความกระจุกตัวมาก โดยพบว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปมีการถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยไม่เกิน 4 ไร่ต่อคน ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตพืชที่เป็นอาหารหลัก เพราะผู้ที่ถือครองที่ดินที่มีจำนวนมากๆ มักจะเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยๆ เพียงไม่กี่ราย จะจัดสรรพื้นที่เพื่อการผลิตอาหารหลักในปริมาณที่น้อย โดยพื้นที่ดินจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นแทน

3. การถือครองที่ดินภาคเกษตรกรรม ซึ่งพบว่าประชาชนจะมีสัดส่วนการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรลดน้อยลง ทำให้พื้นที่เพื่อการทำเกษตรมีไม่เพียงพอ และยังพบว่ามีการถือครองจำนวนไม่น้อยที่ทำเกษตรบนพื้นที่ดินที่ตนเองไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์

4.การเปลี่ยนรูปแบบและชนิดของพืชที่ปลูก จากพืชที่เป็นอาหารหลักมาเป็นพืชเพื่อการพาณิชย์ โดยเฉพาะพืชที่นำไปใช้เป็นพลังงานทดแทนมากขึ้น เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตทางด้านอาหารหลักลดลง และเกิดความไม่เพียงพอ

5.ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้นับเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อเกิดความเสื่อมโทรมขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตโดยตรง

นอกจากนี้ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ อีกหลายอย่างล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหารหลักได้ด้วย เช่น พันธุกรรมของพืชและสัตว์ที่ต้องพึ่งพิงจากบริษัทเอกชนมากขึ้น การนำเข้าและใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต รวมถึงอาหารสัตว์ต่างๆ การมีภาวะหนี้สินของเกษตรกร ที่อาจทำให้ต้องขายที่ดินและเปลี่ยนอาชีพใหม่ การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรกรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพภูมิอากาศโลก ที่ส่งผลต่อระบบการผลิตในปัจจุบัน

ผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลัก

ตามที่มีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักครอบคลุมถึง 4 ประเด็นคือ ความเพียงพอ ความปลอดภัย การเข้าถึง และศักยภาพในการผลิต นั้น เมื่อเกิดผลกระทบขึ้นย่อมมีผลต่อประชาชนไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง โดยความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ในบางลักษณะหรืออาจเกิดขึ้นในทุกๆ ลักษณะร่วมกัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบในหลายๆ มิติ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นต้น โดยสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในบางกรณีได้ดังนี้

1.การขาดแคลนอาหารและโภชนาการ มักเกิดในกรณีที่อาหารมีไม่เพียงพอต่อการบริโภคและความต้องการของร่างกายในแต่ละช่วงวัย หรือการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ

2.การเจ็บป่วยจากการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ในอาหาร

แนวคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) (อภิชาต ปันธเสน, 2550)

ผลจากการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวไปสู่ความทันสมัยและมุ่งสร้างความเจริญด้วยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างมาก โดยกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีความสลับซับซ้อนและสัมพันธ์กันอย่างมาก จนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น ส่วนผลด้านลบที่เกิดติดตามมาก็มีหลายประการ

ด้วยกัน เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลาง ต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีความเสื่อมสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและมีการถ่ายทอด สัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานเริ่มถูกกลืนเลือนและสูญหายไป และที่สำคัญคือความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่ เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน และลดความสามารถลง คนไทยต้องหันมาพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจที่เป็นภาคอุตสาหกรรมและการแปรรูปต่างๆ มากขึ้น ทำให้ระบบการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ก่อให้เกิดความอ่อนแอต่อการดำรงชีพ และต้องอยู่ในระบบการพึ่งพิงจากภายนอกมากขึ้น ซึ่งสามารถเห็นได้ทั่วไปในยุคปัจจุบัน (บุศรา ลิมนิรันดร์กุล, 2549)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนให้มีความมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรงและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ คือ

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ
2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย การมีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือหลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่า การกระเบียดกระเสียน จนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มเพื่อได้เป็นครั้งคราวตามอัธยาศัยหรือศักยภาพที่มี แต่ในความเป็นจริงแล้ว คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว หรือเกินฐานะที่จะหามาได้

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือ ความเป็นอยู่ได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควร เน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจใน ระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ โดย เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัด เฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุน ระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และ สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

จากแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นเรื่องของการพึ่งตนเอง โดยใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเป็นสำคัญ การให้ความสำคัญต่อการเป็นผู้ผลิตด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาตลาดที่ไม่ สามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ โดย การจัดเวทีเพื่อระดมความคิดของประชาชนเพื่อการพัฒนาในแง่มุมต่างๆ ในการป้องกันและลดปัญหาด้าน

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนในแต่ละครั้งที่จัดขึ้น จะมีการตั้งกรอบของการคิดให้ชัดเจนที่เป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ สิ่งที่ชุมชนสามารถพัฒนาและสร้างร่วมกันได้จริง ตามกรอบแนวคิดของความพอเพียง จึงเน้นที่การพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้นจะทำให้ได้ข้อเสนอที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสามารถดำเนินการได้จริงด้วยศักยภาพของชุมชน ที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และการพึ่งตนเองได้ในที่สุด

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning: PL)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้ชุมชนเกิดการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีการวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยมีกระบวนการที่เป็นระบบและชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางในการป้องกัน แก้ไข หรือลดปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้จะมีข้อดีคือทำให้ชุมชนหรือผู้เรียนเกิดการรับรู้ ข้อมูลสถานการณ์ หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ชุมชนมีโอกาสร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น ตลอดจนการร่วมกันพิจารณาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้จะเป็นที่ยอมรับของชุมชน เนื่องจากชุมชน เป็นผู้ร่วมพิจารณากระบวนการดังกล่าวจะทำให้กลวิธีในการแก้ไขปัญหามีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญคือ ต้องให้คนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพราะคนเป็นแกนกลางที่จะพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นประสบการณ์ของผู้เรียนและกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์จากผลวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ (Meta Analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น แต่ละคนที่มีประสบการณ์ติดตัวมา จะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ไปสู่การปฏิบัติได้ด้นั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้
 - 1.1 เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกระบวนการ
 - 1.2 ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้เชิงรุก

(Active Learning) คือ ต้องทำกิจกรรมตลอดเวลา ไม่ได้นั่งฟังการบรรยายอย่างเดียว

1.3 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกันเอง และระหว่างกลุ่มกับคนที่เกี่ยวข้อง

1.4 ปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่าง กว้างขวาง

1.5 อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การพูด หรือการเขียน การวาดรูป การแสดง บทบาทสมมุติ ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และสังเคราะห์การเรียนรู้

2. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อประกอบไปกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) กระบวนการกลุ่ม จะช่วยทำให้กลุ่มได้มีส่วนร่วมสูงสุด และทำให้บรรลุงานสูงสุด

การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) ขึ้นอยู่กับการออกแบบกลุ่ม

สรุปได้ว่า หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมร่วมกันที่มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ได้ดีที่สุดใน การสังเคราะห์แบบ Meta Analysis ซึ่งได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วยวงจรการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพราะผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการทุกคนมี ประสบการณ์ จึงสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำใน สิ่งที่ยาก หรือไม่เคยทำมาก่อนด้วยความมั่นใจ โดยเฉพาะการฝึกอบรมที่อาจมีข้อจำกัดในด้านเวลา สามารถ บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดกระบวนการ กลุ่ม เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมในเวทีสามารถร่วมแสดงข้อคิดเห็นในประเด็นของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ เพื่อก่อให้เกิด แนวคิดที่หลากหลาย และมุมมองที่รอบด้านเกี่ยวกับประเด็นที่ร่วมกันพิจารณา ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเกิดมุมมอง ถึงสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันได้อย่างชัดเจน เกิดความรู้สึกถึงการรับผิดชอบร่วมกันใน การจะค้นหาแนวทางลดหรือป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งความหลากหลายของแนวคิด มุมมองและ ความรับผิดชอบร่วมกันดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การสร้างแนวทางในการดำเนินงานหรือข้อเสนอต่างๆ ได้ อย่างหลากหลายและตรงกับประเด็นที่พิจารณาร่วมกันได้มากขึ้น

แนวคิดเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการวิจัยที่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นที่ประสบการณ์ของ กลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยได้เลือก กระบวนการในการดำเนินงานมาแล้วอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เห็นว่าดี และมีความเหมาะสมกับกลุ่มหรือ ลักษณะของปัญหาที่มีอยู่ และนำแนวทางนั้นมาทดลองใช้เพื่อประเมินว่ากระบวนการหรือแนวทาง

ตลอดจนรูปแบบที่นำมาใช้นั้นมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุงกระบวนการทำงานจนเกิดความเหมาะสมที่สุดต่อไป การวิจัยลักษณะนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย เป้าหมาย และความต้องการของชาวบ้าน โดยมีกระบวนการคล้ายกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามในการหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ปฏิบัติจริงในบริบทของพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความรู้สามารถเกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นร่วมใจที่จะปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการหาความรู้ใหม่ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ ภายนอกเท่านั้น แต่สามารถสร้างกลไกเพื่อการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้ปฏิบัติได้เอง ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติโดยมีเจตจำนงที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมด้วยการเพิ่มองค์ความรู้สู่สังคม ทั้งนี้จะเป็นการใช้งานองค์ความรู้ภายใต้บริบทที่เป็นจริง มีการศึกษาสถานการณ์ในสังคมโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น เพื่อเพิ่มความเข้าใจในปรากฏการณ์ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองได้

รูปแบบของกิจกรรมในการสร้างความรู้ใหม่ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกๆ กิจกรรม เพื่อค้นหาความรู้อย่างลุ่มลึก ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือโดยเสมอภาค สร้างความรู้เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังคมที่ดีขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะได้ทั้งองค์ความรู้ใหม่ และความสามารถใหม่ในการผลิตความรู้ด้วย (th.wikipedia.org/wiki/การวิจัยเชิงปฏิบัติการ; สืบค้น 15 พ.ค. 55)

ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ศิริพร จิรวรรณกุล, เอกสารอัดสำเนา)

1. เป็นการพัฒนากิจกรรมโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (Improving by Changing)
2. เป็นการวิจัยที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน (Collaborative/Participatory Action Research)
3. เป็นการทดลองปฏิบัติ โดยอาศัยเทคนิคการสะท้อนของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สังเกต สะท้อนการปฏิบัติ และปรับปรุงแผนเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
4. เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Analysis) เพื่อความเข้าใจในสถานการณ์อย่างแท้จริงตามธรรมชาติของสถานการณ์นั้นๆ ไม่ใช่เป็นการแก้ไขอย่างเผินๆ
5. เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ศึกษา เรียนรู้วิธีการที่จะพัฒนากิจกรรมนั้นๆ
6. เป็นกระบวนการทางด้านการเมือง (Political Process) เพราะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

มักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ โดยการต่อต้านนี้อาจเกิดขึ้นจากตัวผู้วิจัยหรือผู้ร่วมปฏิบัติงาน

7. เป็นการบันทึกความก้าวหน้า และบันทึกการสะท้อนการปฏิบัติของกลุ่มอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับกิจกรรมที่ศึกษา และวิธีการศึกษา

8. เป็นการสร้างทฤษฎีโดยหาเหตุผลของการปฏิบัติจากปรากฏการณ์ที่ศึกษา แล้วนำมาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี และสรุปเป็นหลักการภายหลัง

9. เป็นการศึกษาที่เริ่มจากวงจรเล็กๆ (เริ่มจากกลุ่ม หรือแม้แต่ผู้วิจัยเพียงคนเดียว) แล้วจึงขยายเป็นวงจรใหญ่หรือกลุ่มใหญ่ขึ้น

รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (<http://www.kroobannok.com/blog/30496>; สืบค้น 15 พ.ค.55)

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบของการวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ใหม่ หรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องบริบทชุมชนและองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ดังนั้นรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมีหลากหลาย ขึ้นอยู่ที่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการนำไปใช้ โดยมีผู้ที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

สุวิมล ว่องวานิช (2546) ได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ (Formal and Informal Research) คือ

1) การวิจัยแบบเป็นทางการ (Formal Research) เป็นงานวิจัยที่มีแบบแผนการวิจัยเคร่งครัด มีลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเหมือนงานวิจัยเชิงวิชาการ (Academic Research) ของนักวิจัยมืออาชีพ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยหรือของนักศึกษาที่ทำเป็นวิทยานิพนธ์ มีการออกแบบการวิจัยที่รัดกุมเพื่อให้ตอบคำถามได้ชัดเจน และมีรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการวิจัยที่กำหนดชัดเจน ส่วนใหญ่จำแนกเนื้อหาออกเป็น 5 บท

2) การวิจัยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Research) เป็นงานวิจัยที่ไม่ยึดแบบการวิจัยอย่างเคร่งครัดเหมือนการวิจัยเชิงวิชาการ ให้ความสำคัญต่อการมุ่งเน้นตอบคำถามวิจัยมากกว่าการยึดรูปแบบการวิจัยแบบเป็นทางการ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยก็พยายามใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากการเรียนการสอนตาม ปกติ การนำเสนอผลการวิจัยครอบคลุมเพียงประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอ งานวิจัยแบบนี้บางครั้งพบว่าการมีรายงานผลเพียง 1-2 หน้า

วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กิตติพร ปัญญาบุญโณผล (2541) เสนอไว้ว่า ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะต้องกำหนดตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยหลักเกณฑ์พื้นฐานดังกล่าวทั้ง 4 นี้

จะมีความเกี่ยวข้องกันและพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นวงจร และหมุนเป็นแบบเกลียวสว่าน ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มและสมาชิกจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. พัฒนาแผน (Plan) การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วให้ดีขึ้น
2. ปฏิบัติการ (Act) ตามแผน (นำแผนไปใช้ปฏิบัติ)
3. สังเกต (Observe) ผลการปฏิบัติ
4. สะท้อนผล (Reflect) ผลของการปฏิบัติที่เกิดขึ้นนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานของการวางแผนงาน

ต่อไปอย่างต่อเนื่องตลอดวงจร

จากแนวคิดและกระบวนการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือการพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางนี้มาใช้ในกระบวนการวิจัย เนื่องจากประเด็นปัญหาของการวิจัยเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ดังนั้นการที่มีกระบวนการเพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนร่วมกันนั้น จะช่วยให้ชุมชนเกิดภาพสะท้อนของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อกำหนดแนวทางในการลดปัญหาที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดกิจกรรมและความเหมาะสมดังกล่าวร่วมกัน

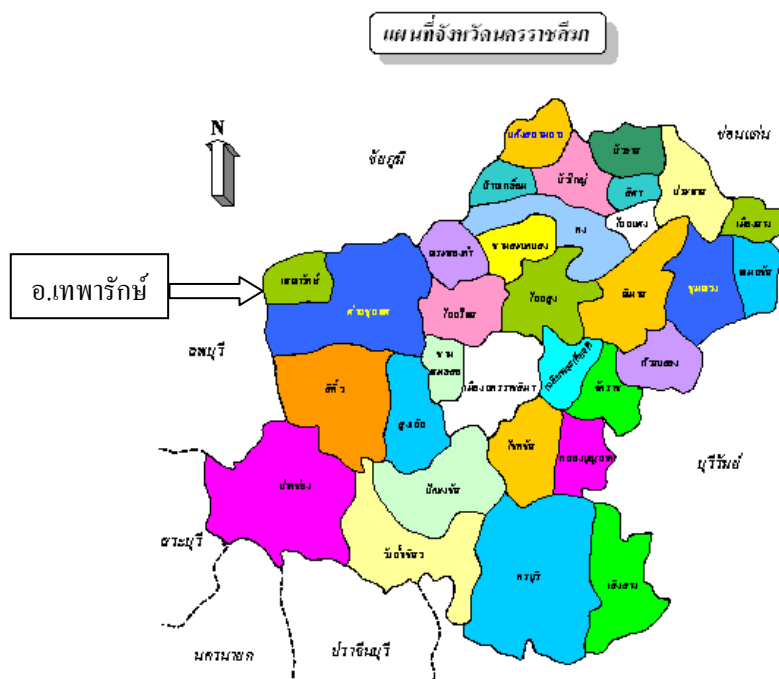
บริบทพื้นที่วิจัย

ตำบลสำนักตะคร้อห่างจากศาลากลางจังหวัดนครราชสีมาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 110 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 69.59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 43,570 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงแห้งแล้ง สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 240-390 เมตร มีสภาพพื้นที่ที่เป็นดินเค็มปานกลางประมาณ 3,780 ไร่ โดยมีปริมาณคราบเกลือระหว่าง 1-10% ดินส่วนใหญ่จะเป็นดินลูกรังและดินร่วนปนทรายและบางพื้นที่เป็นหินทราย ส่วนใหญ่จะขาดความอุดมสมบูรณ์ การปลูกพืชได้ผลผลิตต่ำ มีลำน้ำสายเล็กๆประมาณ 25 สาย ไหลผ่าน และมารวมกันเป็น 2 สายใหญ่ๆ คือ ลำห้วยลำชันโพง มีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ไหลผ่าน 11 หมู่บ้าน และ ลำห้วยลำกุ่มกุ่ม มีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ไหลผ่าน 8 หมู่บ้าน เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำลำเชียงไกร ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,100 ลูกบาศก์เซนติเมตรต่อปี

เหตุที่ได้ชื่อว่าสำนักตะคร้อเนื่องจากสมัยก่อนลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ลุ่มมีลำห้วยหลายสาย มีต้นกล้วยขนาดใหญ่ ขนาด 10 คนโอบ เป็นที่พักของคณะเดินทางเกวียนค้าขายสมัยก่อน ซึ่งมีการเดินทางไปมาค้าขายในบริเวณพื้นที่นี้อย่างต่อเนื่อง และยังเป็นจุดพำนัก พักอาศัยของพ่อค้าเกวียนและเป็นที่พักพิงของพ่อค้าในการขนถ่ายซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้า ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวเริ่มมีคนเข้ามาอยู่อาศัยกันมากขึ้นและมีเส้นทางเกวียนที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมาระหว่างเมืองนครราชสีมากับชุมชน ต่อมามีคนพูดกันติดปากว่าสำนักตะคร้อ เดิมเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอด่านขุนทด ต่อมาได้แยกออกเป็นกิ่งอำเภอสำนักตะคร้อในปี

พ.ศ. 2538 และได้ยกฐานะเป็นอำเภอและเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเทพารักษ์เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2549 ตำบลสำนักตะคร้อแบ่งการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน เดิมมีฐานะเป็นสภาตำบล แต่ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีประชากรจำนวน 6,747 คน แบ่งเป็น เพศชาย 3,423 คน และเพศหญิง 3,324 คน (ทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอเทพารักษ์, 2554) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง ระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง วัด 4 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

การคมนาคม เนื่องจากตำบลสำนักตะคร้ออยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาค่อนข้างไกล เส้นทางในการเดินทางจึงต้องผ่านถนนหลายเส้นทางในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าว โดยมีถนนสายหลักคือถนนทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ตอนนครราชสีมา – สระบุรี ถึงทางแยกโคกกรวด 12 กิโลเมตร และทางหลวงชนบท 2082 ทางแยกโคกกรวด-ด่านขุนทด 60 กิโลเมตร และใช้ถนนด่านขุนทด-บ้านหนึ่งจนรงค์ 3 กิโลเมตร ถึงทางแยกถนนทางหลวงชนบท 3012 (ถนนกำลังเอก) ถึงอำเภอเทพารักษ์ 30 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเส้นทางที่สามารถเข้าจากอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผ่านตำบลวังยาวทองและเข้าสู่ตำบลสำนักตะคร้อด้วย โดยระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ลักษณะภูมิอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน อุณหภูมิเฉลี่ย 37 องศาเซลเซียส ฤดูฝน อุณหภูมิเฉลี่ย 32 องศาเซลเซียส และฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย 18 องศาเซลเซียส โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าวหอมมะลิ อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง พริก กล้วย ฝรั่ง หน่อไม้ฝรั่ง ส่วนด้านปศุสัตว์ได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่พื้นเมือง ไก่พันธุ์เนื้อ และแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

ภาพ 2 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านกุดสระแก้ว ตำบลวังยางทอง อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านโนนแห่น บ้านโคกกระบือ บ้านเทพทักษิณ ตำบลหนองแขว อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บ้านวังโป่ง ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองมะค่า บ้านโนนสง่า ตำบลพันชนะ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านเกาะแหลม ตำบลบึงปรือ และ บ้านไทยเจริญ ตำบลวังยางทอง อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ ประกอบด้วย ธนาคาร 1 แห่ง ปิมน้ำมัน และก๊าซ 11 แห่ง โรงสี 6 แห่ง ลานรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร 6 แห่ง สหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง ศูนย์สาธิต การเกษตร 1 แห่ง ร้านวัสดุก่อสร้าง 2 แห่ง และร้านค้าส่งสินค้าอุปโภค บริโภค 1 แห่ง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งผลงานวิจัยในประเทศ และ ผลงานวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ผลงานวิจัยในประเทศ

คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2547) ได้ทำการศึกษาและพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ โดยพบว่าความมั่นคงทางอาหารเป็น 1 ในหลายๆดัชนีที่ใช้สำหรับวัด ความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้มีกระบวนการในการพัฒนาตัวชี้วัดในหลายๆรูปแบบ เช่น การประชุมสัมมนา รับฟังความคิดเห็น การสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยตัวชี้วัดส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องของการมี อาหารที่เพียงพอและการใช้ประโยชน์จากอาหาร และการวิเคราะห์ภาวะโภชนาการเกิน ซึ่งเป็นปัญหาที่คน ไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้น

พงษ์ทิพย์ สารัญจิต (2545) ได้ทำการศึกษาสถานะความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรไทย โดย เน้นการศึกษาใน 4 มิติ คือ การมีอาหาร การเข้าถึง คุณภาพและความปลอดภัย และการมีอาหารสะสมเมื่อ ยามขาดแคลนหรือการมีเสถียรภาพทางอาหาร โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์ สมาชิกในครัวเรือน โดยกำหนดระดับความมั่นคงทางอาหารที่แตกต่างกันออกไป 3 ระดับ คือต่ำ ปานกลาง และสูง โดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ดังกล่าวที่ใช้วัดระดับความมั่นคงทางอาหารตามการรับรู้ของชุมชน ก่อน ดังนั้นชุมชนจึงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและได้ข้อมูลในพื้นที่ด้วย โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร ซึ่งประกอบด้วยวิธีการได้มา และการสะสมอาหารหรือ ความสามารถในการหาอาหารร่วมกับข้อมูลทางด้านความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้สุทธิ มาใช้ในการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆดังกล่าว โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความ

มั่นคงทางด้านอาหารหลายอย่าง เช่น รายได้ การศึกษา การมีส่วนร่วมในชุมชน การเพิ่มผลผลิตหรือการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือปัจจัยการผลิต เป็นต้น

อนุพล ชารีศรี (2552) ได้ทำการศึกษาดัชนีความมั่นคงทางอาหารในระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมสำหรับนาข้าวเกษตรแบบยั่งยืน เป็นการศึกษาโดยใช้การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของความมั่นคงทางอาหารและจัดลำดับความมั่นคงของตัวชี้วัด เพื่อจะหาความเหมาะสมของตัวชี้วัดที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นมาตรฐานการผลิตแบบมีส่วนร่วม โดยองค์ประกอบของเกณฑ์จะประกอบด้วยด้านการมีอาหารถึงพร้อม ด้านความเสถียรภาพของอาหาร ด้านการเข้าถึงและด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร

มุลนิธิชีววิถี (2549) ได้ทำการวิจัยและมีข้อเสนอเชิงนโยบายในกรณีผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกรจากภาวะวิกฤติทางอาหาร โดยได้เสนอว่าราคาอาหารที่สูงขึ้นอาจไม่ส่งผลกระทบต่อข้าราชการซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับการคุ้มครองและดูแลเอาใจใส่มากกว่ากลุ่มเกษตรกรหรือประชาชนกลุ่มอื่นๆ แต่ปัญหาเรื่องราคาอาหารจะเป็นปัญหาสำคัญของกรรมกรและคนยากจนในเมือง เกษตรกรสมควรที่จะมีโอกาสขายผลผลิตของตนในราคาสินค้าที่เป็นธรรมเพื่อมีโอกาสได้ชำระหนี้สินที่สะสมมานาน โดยรัฐบาลต้องมีนโยบายและทิศทางในการสนับสนุนที่ชัดเจน เพื่อสร้างหลักประกันในการเข้าถึงอาหารสำหรับประชาชนที่มีรายได้น้อยทั่วประเทศ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิตอาหารมาเป็นพื้นที่ในการปลูกพืชพลังงานที่เกษตรกรต้องขึ้นต่อบรรษัทขนาดใหญ่มากขึ้น และความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารลดน้อยลง เช่น สัดส่วนความสามารถในการพึ่งพาอาหารได้จากไร่นาตนเองของเกษตรกรในภาคอีสานและภาคกลางจะลดลงจาก 37 -39 % เป็นเหลือเพียง 6% เท่านั้น ซึ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงแนวโน้มสถานการณ์ในเรื่องของความมั่นคงทางอาหารที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยและส่งผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=4536&filename=index; สืบค้น 10 ม.ค. 54) ระบุว่าปัญหาราคาสินค้าและราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นและปริมาณผลผลิตที่ลดลงเนื่องจากเกิดภาวะวิกฤติต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งพบว่าแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและความรุนแรงดังกล่าวน่าจะประกอบด้วย การสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต เช่น แหล่งน้ำ ระบบชลประทาน และความอุดมสมบูรณ์ของดิน สนับสนุนการพัฒนาพลังงานทางเลือก โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยมีการจัดแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน มีการสำรวจพืชอาหาร และพืชพลังงานให้เพียงพอและที่สำคัญควรมีมาตรการในการผลักดันให้ประชากรที่มีรายได้น้อยของประเทศ ให้สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่สำคัญได้อย่างเพียงพอ

พิมลรัตน์ คำบมล (2553) ได้ศึกษาความมั่นคงทางด้านอาหารและความปลอดภัยพบว่ารัฐบาลต้องมีวิธีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการผลิตทางการเกษตรของไทยให้มีศักยภาพทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยนโยบายดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนไทยมีปริมาณ

อาหารสำหรับการบริโภคอย่างเพียงพอ ปลอดภัยและมีคุณภาพ มีความมั่นคงทางการผลิต เข้าถึงปัจจัยและทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน รวมถึงจะต้องมีการกระจายผลผลิตที่ดี เป็นธรรมและเหมาะสม ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชนและประเทศ

ทิพย์อักษร มั่นปาดิ (2552) ได้ศึกษาความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น ที่อาจเป็นไปได้ในกรณีของการสร้างเขื่อนเก็บน้ำขนาดใหญ่ โดยพบว่าการสร้างเขื่อนจะมีผลกระทบกับความหลากหลายของระบบนิเวศในระยะยาว ซึ่งถือว่าเป็นผลกระทบทางลบต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริเวณน้ำโขง ซึ่งคนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาหารจากน้ำโขง ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการดำรงชีวิตอยู่เท่านั้น แต่รวมถึงการสร้างรายได้ที่จะมาสนับสนุนรายจ่ายในครัวเรือนด้วย ดังนั้นการสร้างเขื่อนในน้ำโขงจะเป็นการกีดกันการไหลอย่างอิสระของแม่น้ำโขงและจะส่งผลกระทบต่อการพึ่งพาอาหารท้องถิ่นในระบบนิเวศแม่น้ำโขงของประชาชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในการร่วมศึกษาและพิจารณาโครงการ และการพัฒนาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะโครงการของภาครัฐ

วราพร ศรีสุพรรณ และ คณะ (2549) ได้ศึกษาเครือข่ายการเรียนรู้วัฒนธรรมข้าวไร่เพื่อความมั่นคงทางอาหารและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำแควใหญ่ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในขณะที่มีการปลูกข้าวที่จำกัด และมีแนวโน้มลดลงทั้งพื้นที่ ที่ปลูกและผลผลิตที่ได้ การปลูกข้าวส่วนใหญ่จะมีการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ การวิจัยพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนยังมีการผลิตอาหารที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน ชุมชนยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการเก็บหาของป่าและไม่มีการใส่ใจในการค้าจุนครัวเรือนที่ประสบปัญหาการขาดแคลนอาหาร ดังนั้นในชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายขึ้นมาร่วมกันเพื่อให้มีข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติร่วมกันเพื่อปรับปรุงการผลิตและเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของชุมชน โดยควรให้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงเรียน

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

Valerie Tarasuk (2001) ได้ศึกษาพบว่าเมื่อเกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารเกิดขึ้นในครัวเรือน จะมีการแสดงออกมาในแง่ของจิตวิทยาและความพยายามแก้ไข ปัญหาในลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา เช่น กลุ่มผู้หญิงที่มีรายได้ต่ำในสหรัฐอเมริกาเมื่อสถานการณ์ความไม่มั่นคงเกิดขึ้นความรู้สึกกระวนกระวายใจจะมาก่อน เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจะเป็นการลดคุณภาพอาหาร แล้วจึงลดปริมาณอาหารของสมาชิกผู้หญิงลง การลดคุณภาพและปริมาณอาหารของสมาชิกที่เป็นเด็กแทบจะไม่เกิดขึ้น หากสถานการณ์ไม่แย่ลงจนเกินไป แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุจะพบว่าการลดปริมาณอาหารจะเกิดขึ้นก่อน หากสถานการณ์ไม่ดีขึ้นความรู้สึกกระวนกระวายใจจึงจะตามมาในภายหลัง

Jorge H. B. et al. (2008) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของผู้บริโภค และทัศนคติรวมทั้งมุมมองเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่ซื้อของประชาชนในเมืองเซาเปาโล ประเทศบราซิล

โดยใช้การประชุมกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่คนจะนิยมซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าเพราะมีความมั่นใจในเรื่องของความสด สะอาดและปลอดภัยของอาหาร รวมทั้งความเป็นธรรมชาติของอาหารที่นำมาจำหน่าย และความหลากหลายของสินค้าที่มีให้เลือก แต่มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการเพิ่มเติมสารต่างๆ เข้าไปในอาหารในขั้นตอนต่างๆ เช่น การขนส่ง การจัดเก็บ หรือการบรรจุ เช่น ฮอร์โมน สารเสริมอาหาร สารเคมีทางการเกษตร หรือการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ จึงมีข้อเสนอให้มีการกำหนดนโยบายแก่ผู้ผลิตที่จะต้องให้ข้อมูลหรือคำชี้แจงแก่ผู้บริโภคด้วยความเป็นจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงหรือความไม่ปลอดภัยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการซื้ออาหารชนิดต่างๆ ที่ตนผลิตหรือจำหน่าย

Polly E.B. (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องของข้อมูลการบริโภคอาหารจากรูปแบบของการประเมินการสัมผัสสัมผัสของผลิตภัณฑ์พืช ด้วยการวิเคราะห์ทางด้านเคมีในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยใช้เกณฑ์ที่มีอยู่ของสหภาพยุโรป ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวได้มีข้อเสนอว่าในอนาคต การปนเปื้อนทางด้านเคมีอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการควบคุมคุณภาพเพื่อความปลอดภัยในอาหาร โดยอาจต้องนำเกณฑ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ เช่น องค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การอนามัยโลก ซึ่งการควบคุมดังกล่าวอาจต้องใช้กลไกในระดับนานาชาติมาใช้ร่วมกัน

Ariane Koing (2008) ได้ทำการศึกษาความสอดคล้องกันของกรอบแนวทางวิเคราะห์ความเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยของอาหารกับกฎหมาย และระบบที่มีอยู่ของสหภาพยุโรป และองค์การการค้าโลก โดยทำการศึกษาในประเด็นข้อตกลงว่าด้วยมาตรฐานอาหาร ซึ่งมีข้อเสนอว่าควรมีการขยายกรอบเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านอาหารเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ และควรมีการนำแนวทางดังกล่าวไปกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกเพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์หรือพันธะสัญญาทางด้านอาหารร่วมกัน

Zwietering M.H. et al. (2010) ได้ทำการศึกษาความครอบคลุมและความสมบูรณ์ของเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเฝ้าระวังในระบบห่วงโซ่อาหารตามแนวคิดอาหารปลอดภัย พบว่ายังพบสถานการณ์การปนเปื้อนของอาหารอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อระบบห่วงโซ่อาหารดังกล่าว การศึกษาดังกล่าวจึงได้เสนอให้มีการทบทวนเครื่องมือต่างๆ ที่มีและใช้อยู่ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และอาจมีการพัฒนาเครื่องมือขึ้นมาใหม่ โดยจะต้องมีความน่าเชื่อถือของเครื่องมือด้วย เพื่อนำไปสู่การดำเนินการเกี่ยวกับด้านอาหารปลอดภัยต่อไป

Bruno N. N. et al. (2008) ได้ทำการศึกษาสภาพทางด้านสุขาภิบาลอาหารในการขายผลผลิตพืชในท้องถิ่น ในประเทศบราซิล โดยให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมของผู้ค้าและสภาพสุขาภิบาลที่เป็นอยู่ จากการศึกษาในสถานที่การขายซึ่งประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ คนขายหรือคนผลิตอาหาร คนที่เป็นเจ้าของร้านและคนที่เป็นผู้เตรียม พบว่ามีการดำเนินการที่เป็นไปตามขั้นตอนหรือมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหารขั้นต่ำเป็นส่วนใหญ่ แต่จากการศึกษา ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรจะมีการตรวจสอบหรือให้ความสำคัญต่อเรื่องของภาชนะที่ใช้บรรจุควรจะมีมาตรฐานด้วย ความสะอาดของตัวผู้ผลิตเอง หรือระบบการจัดเก็บและการขนส่ง เป็นต้น

Hossein A. and Peter H. (2009) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาหารที่เกิดจากการตัดแต่งทางพันธุกรรมและความปลอดภัยที่มี รวมถึงการปลูกพืชโดยใช้เนื้อเยื่อในประเทศพัฒนาแล้ว โดยพบว่านับตั้งแต่มีการผลิตสินค้าที่เกิดจากการตัดแต่งทางพันธุกรรมออกมาเป็นครั้งแรก ก็เกิดการโต้แย้งกันค่อนข้างบ่อยเกี่ยวกับเรื่องข้อดี ข้อเสีย ที่เกิดขึ้น และมีการกำหนดเป็นกฎหมายออกมา แต่ก็ยังเป็นข้อคำถามเกี่ยวเรื่องของคุณธรรม และระบบการค้าของพืชผล ซึ่งทำให้มีการศึกษามากมายเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบเกษตร โดยเฉพาะเมื่อมีการโฆษณาว่าผลผลิตของพืชที่ได้รับการตัดแต่งทางพันธุกรรมนั้นไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก็ยังทำให้ประเทศกำลังพัฒนา ที่มีศักยภาพในการผลิตต่ำ และมีความมั่นคงทางด้านอาหารน้อย เกิดผลกระทบมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่มีพัฒนาการเรื่องการตัดแต่งพันธุกรรมนั้น เกษตรกรจะเกิดการยอมรับเพราะมันช่วยให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ กลับให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากกว่า

Elise G. and Laurian U. (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายทางด้านอาหารที่มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนโยบายที่เน้นเรื่องการกำหนดราคาและกลุ่มที่เน้นเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยมุ่งหวังที่จะให้คนลดการบริโภคในผลิตภัณฑ์ที่ควรหลีกเลี่ยง จากการศึกษาพบว่ามาตรการด้านราคาไม่สามารถโน้มน้าวคนให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวได้ โดยเฉพาะในเมืองที่เศรษฐกิจดีๆ แต่มาตรการด้านข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและผลิตภัณฑ์ จะเป็นสิ่งที่ทำให้คนเกิดความตระหนักในแง่ของการบริโภคมากขึ้น

Godsway c. et al. (2009) ได้ทำการศึกษาในประเทศกานา เกี่ยวกับเรื่องราคาของสินค้าที่มีการจำหน่ายในตลาด พบว่าสินค้าที่นำเข้าและสินค้าที่ผลิตเองในประเทศมีราคาที่ไม่แตกต่างกัน และอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูง ซึ่งการกำหนดราคาของสินค้านี้ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบการบริโภคของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ตามชนบทและที่ห่างไกลที่เศรษฐกิจไม่ดี ต้องแบกรับภาระเรื่องราคาอาหารที่สูง จึงมีข้อเสนอว่าราคาของสินค้าและอาหารควรมีการปรับเปลี่ยนไปตามระยะทางระหว่างพื้นที่ผลิตสินค้า ระบบการขนส่ง หรือตามบริบททางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคที่อยู่ในพื้นที่ ที่สามารถผลิตสินค้าได้เอง หรือมีเศรษฐกิจที่ไม่ดี

จากการทบทวนเอกสาร บทความและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าแนวโน้มของสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของมนุษย์จะมีความรุนแรงมากขึ้น และแผ่ขยายเป็นบริเวณกว้าง เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศที่ไม่เอื้อต่อการผลิต การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและการดำรงชีวิต การผลิตที่มุ่งเน้นเพื่อการพาณิชย์และปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินและลดพื้นที่การผลิตอาหารลง หรือแม้กระทั่งการเปิดเสรีทางการค้าที่ทำให้ราคาสินค้ามีการปรับตัวขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงอาหาร ความพอเพียงของอาหาร ความมั่นคง เสถียรภาพและโอกาสต่างๆ โดยปัญหาทางด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักนอกจากจะเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตแล้ว ยังมีผลต่อระบบสุขภาพของชุมชนด้วย

เช่น อาจทำให้เกิดปัญหาภาวะโภชนาการเกิน หรือการเกิดภาวะทุพโภชนาการในเด็ก อย่างไรก็ตามโดยธรรมชาติเมื่อเกิดปัญหาขึ้นคนเราก็มักจะมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ตามศักยภาพที่ตนเองจะสามารถทำได้ แต่เมื่อปัญหามีขนาดใหญ่หรือมีความรุนแรง ตลอดจนมีผลกระทบเป็นวงกว้าง ระดับของการแก้ไขปัญหาจะต้องเป็นระดับที่สูงขึ้น

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้ชุมชนเกิดการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีการวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยมีกระบวนการที่เป็นระบบ และมีความชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางในการป้องกัน แก้ไข หรือลดปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนหรือผู้เรียนเกิดการรับรู้ข้อมูลสถานการณ์ หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ชุมชนมีโอกาสร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น ตลอดจนการร่วมกันพิจารณาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้จะเป็นที่ยอมรับของชุมชน เนื่องจากชุมชน เป็นผู้พิจารณาร่วมกันมา ซึ่งจะทำให้กลวิธีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนเอง

การวิจัยนี้จึงเลือกกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มตัวอย่างที่เลือกขึ้นมา โดยคาดหวังว่ากระบวนการดังกล่าวจะทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดกระบวนการคิดร่วมกัน โดยมีข้อมูลและสถานการณ์ของชุมชนที่เป็นจริง เป็นข้อมูลนำเข้าในการคิด ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนได้มองเห็นสภาพที่เกิดขึ้นจริงของชุมชนในปัจจุบัน และจะนำไปสู่การร่วมกันคิดหาแนวทางกลวิธีหรือช่องทางในการป้องกันหรือลดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญและมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนเองด้วย ซึ่งจะทำให้กระบวนการและการดำเนินงานตามวิธีการต่างๆ สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนและนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่สามารถนำไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาของพื้นที่ ในประเด็นที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งมีข้อมูลและปัจจัยที่บ่งชี้อย่างชัดเจนว่าโอกาสของการเกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักต่อมนุษย์เรานั้น มีแนวโน้มที่จะเกิดได้อย่างรุนแรงและแผ่ขยายเป็นพื้นที่กว้างมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้เสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนี้ จะนำไปสู่การดำเนินงานและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาหรือลดความรุนแรงของปัญหาลงได้ และสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ที่เกิดปัญหาขึ้น หรือต้องการดำเนินงานเพื่อการปรับตัวในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับด้านอาหารหลักของชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแก่องค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบและวิธีการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายๆ ส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจึงประกอบด้วยหลายกลุ่ม ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรม เรื่องการบริโภคอาหารหลักในชุมชนและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์

-ประชากรคือประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 65 ปี ในตำบลสำนักตะคร้อ จำนวน 3,629 คน (สถานีอนามัยสำนักตะคร้อ, 2554) เนื่องจากเป็นกลุ่มอายุที่สามารถอ่านออกเขียนได้และสื่อสารได้ง่าย และส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มิพบทบาทในการหา การผลิตและนำมาซึ่งอาหารหลักในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 361 คน ได้จากการใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Nd^2}$$

แทนค่าในสูตร $n = \frac{3,629}{1 + (3,629)(0.05)^2}$

	n	=	360.28	ดังนั้นจึงใช้ขนาดตัวอย่าง 361 คน
เมื่อ	n	=	ขนาดตัวอย่าง	
	N	=	จำนวนประชากร	
	d	=	ค่าความคลาดเคลื่อน กำหนดที่ 0.05	

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลกับผู้ที่ไม่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในชุมชน จะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านอาหารหลัก

-ประชากรคือตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือนในตำบลสำนักตะคร้อ จำนวน 1,930 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้จากการคำนวณด้วยสูตรทางสถิติ จำนวน 332 ครัวเรือน (Yamane; อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2539) ดังนี้

	n	=	$\frac{N}{1+Nd^2}$	
แทนค่าในสูตร	n	=	$\frac{1,930}{1+(1,930)(0.05)^2}$	
	n	=	331.3	ดังนั้นจึงใช้ขนาดตัวอย่าง 332 ครัวเรือน
เมื่อ	n	=	ขนาดตัวอย่าง	
	N	=	จำนวนประชากร	
	d	=	ค่าความคลาดเคลื่อน กำหนดที่ 0.05	

ขนาดตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล จะใช้การกำหนดขนาดของตัวอย่างโดยการกำหนดให้เป็นตามโควตาของจำนวนหลังคาเรือนของแต่ละหมู่บ้าน (จำนวนครัวเรือนอ้างอิงจากสำนักทะเบียน, ที่ว่าการอำเภอเทพารักษ์) ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนขนาดตัวอย่างแยกหมู่บ้าน

หมู่ที่	หลังคาเรือน ทั้งหมด	ขนาดตัวอย่าง	หมู่ที่	หลังคาเรือน ทั้งหมด	ขนาดตัวอย่าง
1	158	27	9	128	22
2	102	18	10	94	16
3	216	37	11	72	12
4	76	13	12	37	6
5	128	22	13	103	18
6	151	26	14	157	27
7	128	22	15	112	19
8	130	23	16	138	24
รวมทั้งหมด					332

การเลือกหลังคาเรือนที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ใช้วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1.เมื่อได้ขนาดตัวอย่างที่จะใช้ของแต่ละหมู่บ้านแล้ว จะทำการแบ่งกลุ่มของหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่จัดว่ามีฐานะยากจน มีฐานะปานกลาง และกลุ่มครัวเรือนที่จัดว่ามีฐานะดี ในการจัดกลุ่มดังกล่าวจะให้ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านและแกนนำชุมชนได้พิจารณาร่วมกัน แล้วให้เขียนบ้านเลขที่ของครัวเรือนทำเป็นฉลาก และแยกออกไว้เป็น 3 กลุ่มดังกล่าว โดยแยกเป็นรายหมู่บ้าน

2.นำขนาดตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านมาแบ่งโดยหาร 3 เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่มาจากครัวเรือนที่มีฐานะต่างกันนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ถ้ามีเศษเหลือจะพิจารณากลุ่มฐานะที่มีจำนวนมากแล้วปิดเศษที่เหลือให้อยู่ในกลุ่มนั้น ขั้นตอนนี้จะทำให้ได้จำนวนครัวเรือนในแต่ละกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน

3.จับฉลากบ้านเลขที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างในการเก็บข้อมูล โดยใช้ฉลากที่ได้จากการจัดทำในขั้นตอนที่ 1

4.ผู้ให้ข้อมูลคือตัวแทนของแต่ละครัวเรือนที่มีบทบาทในการหาอาหารของครัวเรือนครัวเรือนละ 1 คน

3.ประชากรของอาหารที่ตรวจสอบปนเปื้อน แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

3.1 การตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชน จำนวน 20 แห่ง แห่งละ 2 ตัวอย่าง รวม 40 ตัวอย่าง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุดๆละ 5 ตัวอย่าง รวม 10 ตัวอย่าง ดังนั้นขนาดตัวอย่างของอาหารที่ใช้ในการตรวจสอบปนเปื้อนทั้งหมด รวม 50 ตัวอย่าง

3.2 การตรวจสอบฟอร์มาลิน ทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชน จำนวน 20 แห่ง แห่งละ 2 ตัวอย่าง รวม 40 ตัวอย่าง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุดๆละ 5 ตัวอย่าง รวม 10 ตัวอย่าง ดังนั้นขนาดตัวอย่างของอาหารที่ใช้ในการตรวจสอบปนเปื้อนทั้งหมด รวม 50 ตัวอย่าง โดยเลือกเก็บในอาหารประเภทตากแห้ง อาหารทะเลและอาหารประเภทเนื้อสัตว์

3.3 การตรวจยาฆ่าแมลง ทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชน จำนวน 20 แห่ง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุด ทำการเก็บครั้งละ 100 ตัวอย่าง เก็บตรวจ 3 ครั้ง ในกลุ่มอาหารประเภทพืชผัก ผลไม้ ในช่วงต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว รวมขนาดตัวอย่างของอาหารที่ใช้ในการตรวจสอบยาฆ่าแมลงทั้งหมด 300 ตัวอย่าง

4.ประชากรที่ใช้ประมูณกลุ่มในเวทีชุมชน

-ประชากรที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของการจัดเวทีชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนภาครัฐจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยขนาดตัวอย่างที่เข้ามาในเวทีชุมชน จะเลือกมาแบบเจาะจงจำนวน 40 คน เพื่อให้เกิดศักยภาพในการขับเคลื่อนและผลักดันร่างนโยบายให้นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

5.ประชากรที่ใช้สำหรับการสำรวจชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค ปริมาณการบริโภค และแหล่งที่มาของอาหารหลักที่มีจำหน่ายในชุมชน คือ ตลาดชุมชน 2 แห่ง ตลาดนัด 2 จุด และร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน 18 ร้าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นร้านค้าชุมชนและร้านค้าที่จำหน่ายในชุมชนกำหนดให้มีการเก็บตัวอย่างครอบคลุมทุกร้าน ส่วนร้านค้าที่จำหน่ายในตลาดนัด กำหนดให้เก็บข้อมูลกับร้านค้าในตลาดนัด แห่งละ 5 ร้าน ดังนั้นรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้านค้าที่ใช้ทั้งหมดจำนวน 30 ร้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

-เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนเป็นแบบสอบถาม โดยมีเนื้อหา

ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักและความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการป้องกัน ควบคุมและกำจัดโรคในพืชและสัตว์ และพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร ข้อคำถามจะเป็นข้อคำถามปลายเปิดในส่วนของข้อมูลทั่วไปและจะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบในส่วนที่เป็นข้อคำถามด้านความรู้ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อคำถามด้านความรู้ ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 2 คำตอบ คือ ถูก และ ผิด มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน และถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน แบ่งระดับความรู้ ออกเป็น 3 ระดับ คือความรู้ที่ถูกต้องในระดับสูง ปานกลางและระดับต่ำ โดยมีเกณฑ์การแบ่งระดับคือ

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{3} = \frac{20 - 0}{3} = 6.67$$

ดังนั้นในแต่ละระดับจะมีความกว้างของช่องคะแนน เท่ากับ 6.67 ซึ่งสามารถแบ่งระดับที่ได้และแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้ดังนี้

คะแนนตั้งแต่ 13.36 - 20 คะแนน หมายถึง มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับสูง

คะแนนระหว่าง 6.65 - 13.35 คะแนน หมายถึง มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนตั้งแต่ 6.64 ลงมา หมายถึง มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอยู่ในระดับต่ำ

2. ข้อคำถามด้านพฤติกรรม ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 4 คำตอบ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัตินานๆครั้ง และ ไม่ปฏิบัติ มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ

คำตอบ	ด้านบวก	ด้านลบ
ปฏิบัติทุกครั้ง	4	1
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	3	2
ปฏิบัตินานๆครั้ง	2	3
ไม่ปฏิบัติ	1	4

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปลผลคะแนนจากข้อคำถามด้านพฤติกรรมจะแบ่งการแปลผลออกเป็น 4 ระดับ คือ มีพฤติกรรมในการปฏิบัติทุกครั้ง บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง และ ไม่ปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์การแบ่งระดับ คือ

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{4} = \frac{4 - 1}{4} = 0.75$$

ดังนั้นในแต่ละระดับจะมีความกว้างของช่องคะแนน เท่ากับ 0.75 ดังนั้นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลความหมายจากระดับของคะแนนที่ได้ จะเป็นดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 3.28 – 4 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง
- คะแนนเฉลี่ย 2.52 – 3.27 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง
- คะแนนเฉลี่ย 1.76 – 2.51 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆ ครั้ง
- คะแนนเฉลี่ย 1 – 1.75 หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง

3. ข้อคำถามด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชน ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 2 คำตอบ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ โดยมีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ

-เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ซึ่งนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่าง คือแบบสัมภาษณ์ โดยรายละเอียดของเครื่องมือจะประกอบด้วยเนื้อหา เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก 4 ด้าน คือ

1. ความมั่นคงด้านความเพียงพอ จำนวนข้อคำถาม 8 ข้อ
2. ความมั่นคงด้านศักยภาพในการผลิต จำนวนข้อคำถาม 9 ข้อ
3. ความมั่นคงด้านการเข้าถึง จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ
4. ความมั่นคงด้านวิธีการได้มา จำนวนข้อคำถาม 8 ข้อ

แบบสอบถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ โดยมี 4 ระดับให้เลือก คือ มากที่สุด มาก น้อย และ น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คำตอบ	คะแนน
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น จะนำมาสรุปโดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลตามที่ได้กำหนดไว้ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2539)

ค่าเฉลี่ย 3.28-4.00 หมายถึง มีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.52-3.27 หมายถึง มีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.76-2.51 หมายถึง มีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง มีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับน้อยที่สุด

-เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สารปนเปื้อนคือชุดทดสอบการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ชุดทดสอบการตกค้างของสารฟอร์มาลินในอาหารประเภทเนื้อสัตว์แปรรูป อาหารแห้ง อาหารทะเลสดและอาหารประเภทเนื้อสัตว์ และสารทดสอบการตกค้างของยาฆ่าแมลงในอาหารประเภทพืช ผัก และผลไม้ โดยใช้แบบบันทึกผลการวิเคราะห์ที่คณะวิจัยได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น

-เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเวทีชุมชนคือรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) โดยในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีการกำหนดประเด็น แนวทางในการจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีแต่ละครั้งไว้อย่างชัดเจน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจดบันทึกรายงานการประชุม

-การเก็บข้อมูลจากร้านค้าชุมชนและร้านค้าในชุมชนรวมทั้งตลาดนัด คือแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการขาย โดยมีเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

- 1.ชนิดของอาหารที่ชุมชนซื้อเป็นลำดับต้นๆ แยกเป็นอาหารประเภท ผัก ผลไม้ อาหารทะเล อาหารสำเร็จรูป
- 2.แหล่งที่มาของอาหารที่มีจำหน่ายในร้านค้า
- 3.ปริมาณการจำหน่ายได้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

-การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม จะทำการเก็บข้อมูล 1 ครั้ง กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เลือกมาด้วยวิธีเลือกแบบบังเอิญ ตามคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

-การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยผู้ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลจะได้รับการชี้แจงรายละเอียดและวิธีการเก็บข้อมูลจากผู้วิจัยก่อนทุกครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะเป็นเครื่องมือชุดเดียวกัน

-การเก็บตัวอย่างอาหารเพื่อนำมาวิเคราะห์สารปนเปื้อน ทำการเก็บตัวอย่างโดยยึดตามแนวทางปฏิบัติของหน่วยตรวจสอบคุณภาพอาหารเคลื่อนที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานในระดับอำเภอที่มีความรู้ในการเก็บตัวอย่างอาหารเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บและนำส่งให้กับหน่วยตรวจสอบคุณภาพอาหารเคลื่อนที่ สาธารณสุขเขต 14 เพื่อทำการตรวจวิเคราะห์ต่อไป โดยกำหนดวันที่จะเก็บตัวอย่างอาหารในวันที่มีตลาดนัด และทำการเก็บตัวอย่างอาหารในร้านค้าด้วยในวันเดียวกัน การเก็บตัวอย่างอาหารเพื่อตรวจสอบฆ่าแมลงจะเก็บ 3 ครั้งตามฤดูกาล แต่การเก็บเพื่อตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรอื่นๆ และฟอร์มาลินจะเก็บเพียง 1 ครั้ง

-การเก็บข้อมูลจากเวทีชุมชนใช้วิธีการสังเกต และการจดบันทึกผลการประชุม โดยกำหนดการจัดเวทีเพื่อพัฒนาข้อเสนอนโยบายจำนวน 3 ครั้ง

- แบบสอบถามร้านค้าชุมชนและตลาดนัด ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าในชุมชนและที่จำหน่ายในตลาดนัด โดยใช้แบบบันทึกรายการ เก็บข้อมูล 3 ครั้ง ตามฤดูกาล

การจัดกระทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

-ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ครัวเรือน และแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน จะนำมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และลงรหัสในเครื่องมือ และทำการบันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยการบันทึกข้อมูลจะทำการบันทึก 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของการบันทึกข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

-ข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์สารปนเปื้อนในอาหารนำมาสรุปรายละเอียดและนำเสนอตามแบบรายงานที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

-ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีชุมชน จะนำมาสรุปประเด็นโดยแยกเป็นแต่ละประเด็นตามที่ได้กำหนดไว้ในการจัดเวทีแต่ละครั้ง

-แบบสอบถามร้านค้าชุมชนและตลาดนัด ซึ่งใช้แบบบันทึกรายการในการจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์สารปนเปื้อน และข้อมูลจากแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรม วัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ จะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการจัดเวทีชุมชน และการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ร้านค้าชุมชน ร้านค้าตลาดนัด และการวิเคราะห์สารปนเปื้อนในอาหาร จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Min	แทน ค่าต่ำสุด
Max	แทน ค่าสูงสุด

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักรวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม - กำจัด โรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาชนิด ปริมาณ แหล่งที่มาและวิธีการได้มาของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บริโภค
3. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพในการผลิตได้เอง
4. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน

5. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการปนเปื้อนของอาหารหลักที่มีในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์จังหวัดนครราชสีมา

6. เพื่อจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

เพื่อศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักรวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม - กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ได้ผลดังนี้

ผลที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.14 อายุเฉลี่ย 40 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 43.49 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.13 อาชีพหลัก เกษตรกรรม ร้อยละ 63.71 รายได้จากอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามเฉลี่ย ไม่เกิน 5,000 บาท ต่อ เดือน ร้อยละ 66.48 จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ร้อยละ 52.08 จำนวนผู้ทำงานที่มีรายได้ในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 2 คน ร้อยละ 75.35 รายได้จากอาชีพหลักของครัวเรือนเฉลี่ยไม่เกิน 5,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 44.60 คิดว่าครัวเรือนมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ร้อยละ 94.18 ไม่เคยประสบปัญหาการขาดแคลนอาหาร ร้อยละ 90.30 ไม่เคยยืมหรือขออาหารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 86.15 คิดว่าแหล่งอาหารที่ครัวเรือนผลิตเองมีความปลอดภัยมากที่สุด ร้อยละ 68.70 โดยส่วนใหญ่แหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนคือร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน ร้อยละ 37.40 ลักษณะการซื้ออาหารส่วนใหญ่จะซื้อเป็นส่วนประกอบนำมาปรุงเอง ร้อยละ 83.93 และ ร้อยละ 81.16 คิดว่าครัวเรือนไม่มีโอกาสขาดแคลนอาหารหลัก รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร และความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ (n= 361)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	180	49.86
	หญิง	181	50.14
อายุ	15-19 ปี	33	9.14
	20-24 ปี	31	8.59
	25-29 ปี	36	9.97
	30-34 ปี	32	8.86
	35-39 ปี	44	12.19
	40-44 ปี	37	10.25
	45-49 ปี	53	14.68
	50-54 ปี	38	10.53
	55-59 ปี	27	7.48
	60-64 ปี	20	5.54
ระดับการศึกษา	65 ปีขึ้นไป	10	2.77
	ไม่ได้เรียน	57	15.79
	ประถมศึกษา	157	43.49
	มัธยมต้น	49	13.57
	มัธยมปลาย	69	19.11
	ปริญญาตรี	24	6.65
	สูงกว่าปริญญาตรี	5	1.39
สถานภาพ	โสด	83	22.99
	สมรส	264	73.13
	หม้าย	9	2.49
	หย่า /แยก	5	1.38

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	เรียนหนังสือ	32	8.86
	เกษตรกรรม	230	63.71
	รับจ้าง	54	14.96
	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการ ท้องถิ่น	18	4.99
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	20	5.54
	อื่นๆ (แม่บ้าน)	7	1.94
รายได้จากอาชีพหลัก ของท่าน โดยเฉลี่ยต่อ เดือน	ไม่มีรายได้	36	9.97
	ไม่เกิน 5,000 บาท	240	66.48
	5,001 – 10,000 บาท	69	19.11
	10,001 บาทขึ้นไป	16	4.43
จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกัน	อยู่ 1 คน	7	1.94
	อยู่ 2 – 3 คน	130	36.01
	อยู่ 4 – 5 คน	188	52.08
	มากกว่า 5 คน	36	9.97
จำนวนผู้ที่ทำงานและมี รายได้ในครัวเรือน	ไม่มีคนทำงาน	1	0.28
	1 คน	39	10.80
	2-3 คน	272	75.35
	4-5 คน	46	12.74
	มากกว่า 5 คน	3	0.83

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากอาชีพหลัก ของครัวเรือนท่านโดย เฉลี่ยต่อเดือน	ไม่มีรายได้	12	3.32
	ไม่เกิน 5,000 บาท	161	44.60
	5,001 – 10,000 บาท	126	34.90
	10,001 บาทขึ้นไป	62	17.17
ท่านคิดว่าครัวเรือนของ ท่านมีอาหารที่เพียงพอ ต่อการบริโภคของ สมาชิกตลอดปีหรือไม่	มีเพียงพอ	340	94.18
	ไม่เพียงพอ	21	5.82
ครัวเรือนของท่านเคย ประสบปัญหาการขาด แคลนอาหารหรือไม่	ไม่เคย	326	90.30
	เคย	35	9.70
ครัวเรือนของท่านเคยยืม หรือขออาหารจากเพื่อน บ้านหรือไม่	ไม่เคย	311	86.15
	เคย	50	13.85
ท่านคิดว่าอาหารจาก แหล่งใดมีความปลอดภัย ต่อการบริโภคมากที่สุด (เลือกเพียงข้อเดียว)	ร้านค้าชุมชน	26	7.20
	ร้านจำหน่ายอาหารใน ชุมชน	25	6.93
	ตลาดนัด	12	3.32
	จากที่ครัวเรือนผลิตเอง	248	68.70
	รถเร่ รถขายอาหาร เคลื่อนที่	0	0
	ไม่แน่ใจในความ ปลอดภัย ของอาหารจากทุกแหล่ง	50	13.85

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
แหล่งที่มาของอาหารหลักในครอบครัวท่านส่วนใหญ่มาจากแหล่งใด	ร้านค้าชุมชน	121	33.52
	ร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน	135	37.40
	ตลาดนัด	26	7.20
	ครัวเรือนผลิตเอง	74	20.50
	รถเร่ รถขายอาหารเคลื่อนที่	5	1.39
การซื้ออาหารมาบริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นลักษณะใด	อาหารปรุงสำเร็จพร้อมรับประทาน	58	16.07
	ซื้อเป็นส่วนประกอบนำมาปรุงเอง	303	83.93
ท่านคิดว่าครัวเรือนของท่านมีโอกาสประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารหลักหรือไม่	ไม่มีโอกาสขาดแคลน	293	81.16
	มีโอกาสขาดแคลน	68	18.84

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n = 361)

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย		
มีความรู้ที่ถูกต้องในการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัยระดับสูง	176	48.75
มีความรู้ที่ถูกต้องในการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัยระดับปานกลาง	138	38.23
มีความรู้ที่ถูกต้องในการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัยระดับต่ำ	47	13.02
ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอของอาหาร		
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ		
ของอาหารในระดับสูง	290	80.33
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ		
ของอาหารในระดับปานกลาง	65	18.01
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ		
ของอาหารในระดับต่ำ	6	1.66
ด้านการผลิตอาหาร		
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการผลิตอาหาร ในระดับสูง	254	70.36
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการผลิตอาหารในระดับปานกลาง	100	27.70
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการผลิตอาหารในระดับต่ำ	7	1.94
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร		
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารระดับสูง	315	87.26
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารระดับปานกลาง	40	11.08
มีความรู้ที่ถูกต้องด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารระดับต่ำ	6	1.66
สรุปภาพรวมความรู้		
ความรู้ระดับสูง	266	73.68
ความรู้ระดับปานกลาง	95	26.32
ความรู้ระดับต่ำ	-	-

ตาราง 3 แสดงข้อมูลจำนวนและร้อยละของระดับความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 เรื่อง คือ เรื่องการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย เรื่องความยั่งยืน มั่นคง และความเพียงพอของอาหาร เรื่องการผลิต และ เรื่องการเข้าถึงแหล่งอาหาร โดยพบว่า ในด้านการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย นั้น ส่วนใหญ่มีความรู้ที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 48.75 ด้านความยั่งยืน มั่นคงและความเพียงพอ มีความรู้ที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 80.33 ด้านการผลิตมีความรู้ที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 70.36 และ ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร มีความรู้ที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 87.26 ส่วนสรุปในภาพรวม ร้อยละ 73.68 มีความรู้ที่ถูกต้องในการบริโภคอาหารหลักของชุมชนอยู่ในระดับสูง

ตาราง 4 ความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n= 361)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
ด้าน การเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย				
1.สารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักสามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า	213	59.00	148	41.00
2.สารเคมีทางการเกษตรตกค้างในดินได้แต่ไม่ตกค้างในพืชผัก	224	62.05	137	37.95
3.อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ปรุงสุกช่วยลดโอกาสการเกิดโรคติดต่อบางชนิดได้	319	88.37	42	11.63
4.การเลือกซื้อพืช ผัก ที่สวยงาม ย่อมปลอดภัยจากแมลงนำโรค	268	74.24	93	25.76
5.อาหารที่มีสารปนเปื้อนเล็กน้อยไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค	263	72.85	98	27.15
6.อาหารที่มีภาชนะปิดสนิทเป็นอาหารที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภค	81	22.44	280	77.56
7.สุขาภิบาลของคนปรุงอาหารมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความปลอดภัยของอาหารด้วย	299	82.83	62	17.17
8.อาหารที่บรรจุกระป๋องหรือที่ปิดภาชนะมิดชิดจะไม่มีวันหมดอายุ	271	75.07	90	24.93
9.การแตกหรือบุบเพียงเล็กน้อยของกระป๋องบรรจุอาหารไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค	229	63.43	132	36.57
ด้าน ความยั่งยืน มั่นคง และความเพียงพอ				
10.อาหารที่เพียงพอคือพอต่อสมาชิกและความต้องการในครัวเรือน	312	86.43	49	13.57

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
11.อาหารที่เพียงพอคือเพียงพอต่อความต้องการและมีประโยชน์ต่อร่างกาย	318	88.09	43	11.91
12.การเก็บอาหารไว้ใช้หลังสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน	299	82.83	62	17.17
13.การการแสวงหาแหล่งอาหารใหม่ๆช่วยเพิ่มความมั่นคง ความยั่งยืนและความเพียงพอในเรื่องอาหารแก่ครอบครัว	293	81.16	68	18.84
14.การแบ่งสรรพื้นที่เพื่อใช้สำหรับผลิตอาหารหลักช่วยให้เกิดความยั่งยืนด้านอาหารของครัวเรือน	299	82.83	62	17.17
ด้าน การผลิต				
15.อาหารที่ผลิตด้วยวิธีที่มีมาตรฐานย่อมมีคุณภาพที่ดีด้วย	335	92.80	26	7.20
16.เครื่องหมาย อย. เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าอาหาร	327	90.58	34	9.42
17.คุณภาพและมาตรฐานของอาหารอาจเปลี่ยนแปลงได้จากกระบวนการส่ง	189	52.35	172	47.65
18.อาหารที่ผลิตได้มาตรฐานและเก็บอย่างมิดชิดสามารถเก็บไว้ได้ต่ออีกระยะเวลาหนึ่งแม้จะหมดอายุแล้วโดยคุณภาพไม่เสื่อม	221	61.22	140	38.78
19.การผลิตอาหารที่ปลอดภัยนำไปสู่การบริโภคที่ปลอดภัยด้วย	319	88.37	42	11.63
ด้าน การเข้าถึงแหล่งอาหาร				
20.อาหารที่มาจากแหล่งเดียวกันอาจมีคุณภาพที่ต่างกัน	292	80.89	69	19.11

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
21.การรู้แหล่งผลิตอาหารช่วยให้สามารถเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น	319	88.37	42	11.63
22.แหล่งอาหารที่หลากหลายทำให้สามารถเลือกอาหารได้ตามความต้องการมากขึ้น	331	91.69	30	8.31
23.อาหารที่มาจากหลายแหล่งช่วยลดปัญหาเรื่องภาวะโภชนาการได้	260	72.02	101	27.98

จากตาราง 4 เมื่อพิจารณาออกเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีความรู้และตอบถูกมากที่สุดคือ อาหารที่ผลิตด้วยวิธีที่มีมาตรฐานย่อมมีคุณภาพที่ดีด้วย ร้อยละ 92.80 รองลงมาคือ แหล่งอาหารที่หลากหลายทำให้สามารถเลือกอาหารได้ตามความต้องการมากขึ้น และ เครื่องหมาย อย. เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าอาหาร ร้อยละ 91.69 และ 90.58 ตามลำดับ ส่วนข้อที่ตอบผิดมากที่สุดคืออาหารที่มีภาชนะปิดสนิทเป็นอาหารที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภค ร้อยละ 77.56 รองลงมาคือคุณภาพและมาตรฐานของอาหารอาจเปลี่ยนแปลงได้จากกระบวนการส่ง ร้อยละ 47.65 และสารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักสามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า ร้อยละ 38.78

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n = 361)

ระดับการปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการเลือกซื้ออาหาร		
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง	12	3.32
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง	162	44.88
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆครั้ง	187	51.80
ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง	-	-
ด้านการผลิต		
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง	9	2.49
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง	225	62.33
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆครั้ง	122	33.80
ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง	5	1.39
ด้านความมั่นคง ยั่งยืน และความเพียงพอ		
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง	62	17.17
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง	149	41.27
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆครั้ง	136	37.67
ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง	14	3.88
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร		
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง	42	11.63
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง	117	32.41
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆครั้ง	180	49.86
ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง	22	6.09
สรุปภาพรวมพฤติกรรม		
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องทุกครั้ง	23	6.37
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องบ่อยครั้ง	186	51.52
มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องนานๆครั้ง	152	42.11
ไม่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง	-	-

จากตาราง 5 พบว่าข้อมูลด้านพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน ซึ่งข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเลือกซื้ออาหาร ด้านการผลิต ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ และด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร พบว่า ในด้านการเลือกซื้ออาหาร ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 51.80 ด้านการผลิต อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 62.33 ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 41.27 และด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 49.86 ส่วนภาพรวมของพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชนอยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 51.52

ตาราง 6 ข้อมูลด้านพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n = 361)

ข้อความ	การปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการเลือกซื้ออาหาร			
1.ซื้ออาหารบริโภคให้เพียงพอในแต่ละครั้งไม่มีการกักตุน	2.67	0.94	บ่อยครั้ง
2.สอบถามถึงแหล่งที่มาของอาหารที่ซื้อจากคนขาย	2.30	0.80	บางครั้ง
3.เลือกซื้ออาหารประเภทที่มีคนซื้อมาก	3.02	0.82	บ่อยครั้ง
4.สังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ขายอาหารและสุขลักษณะของคนขายก่อนซื้ออาหาร	2.78	0.97	บ่อยครั้ง
5.สังเกตสภาพของหีบห่อหรือภาชนะที่ใส่อาหารก่อนซื้อ	2.96	0.96	บ่อยครั้ง
6.นิยมซื้อเนื้อสัตว์ที่ชำแหละขายเองในชุมชนมาปรุงอาหาร	2.10	0.74	บางครั้ง
ด้านการผลิต	2.96	0.86	บ่อยครั้ง
7.มีการผลิตอาหารหลักกินเองในครัวเรือน			
8.ซื้อวัตถุดิบจากร้านค้ามาผลิตหรือปรุงในครัวเรือนเอง	1.99	0.79	บางครั้ง
9.มีการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอต่อสมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องซื้อเพิ่ม	2.76	0.86	บ่อยครั้ง

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	การปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
10.วางแผนการปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารในครัวเรือนตามฤดูกาล	2.39	0.89	บางครั้ง
11.ครัวเรือนไม่ปรุงอาหารเอง ส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูป	3.12	0.81	บ่อยครั้ง
ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ			
12.มีการดูแลรักษาพืชผักหรือสัตว์ที่มีในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ	2.57	0.81	บ่อยครั้ง
13.สำรวจอาหารในครัวเรือนว่ามีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การบริโภคหรือไม่	2.79	0.92	บ่อยครั้ง
14.ตรวจเช็คปริมาณอาหารสำรองที่มีในครัวเรือน	2.78	0.90	บ่อยครั้ง
15.เมื่ออาหารลดน้อยลงจะแสวงหามาเพิ่มเติมให้มีปริมาณมากขึ้น	2.75	0.83	บ่อยครั้ง
16.แลกเปลี่ยนประเภทอาหารกับเพื่อนบ้านเมื่อเกิดการขาดแคลนอาหารบางอย่าง	2.36	0.95	บางครั้ง
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร			
17.มีการหาแหล่งอาหารสำรองเสมอเมื่อเกิดการขาดแคลน	2.61	0.88	บ่อยครั้ง
18.มีการแสวงหาอาหารตามแหล่งต่างๆในชุมชนตามประเภทอาหารที่ต้องการของครัวเรือน	2.65	0.90	บ่อยครั้ง
19.มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ผลิตอาหารทั้งในและนอกชุมชน	1.97	0.82	บางครั้ง
20.ขอให้มีคนมาเสนอขายอาหารโดยไม่ได้ออกไปหาตามแหล่งจำหน่าย	3.27	0.82	บ่อยครั้ง

จากตาราง 6 พิจารณาออกเป็นรายชื่อพบว่าพฤติกรรมที่ชุมชนมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ 20.ขอให้มีคนมาเสนอขายอาหารโดยไม่ได้ออกไปหาตามแหล่งจำหน่าย ค่าเฉลี่ย 3.27 (S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ครัวเรือนไม่ปรุงอาหารเอง ส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูป ค่าเฉลี่ย 3.12 (S.D. = 0.81) และเลือกซื้ออาหาร

ประเภทที่มีคนซื้อ มาก ค่าเฉลี่ย 3.02 (S.D. = 0.82) ส่วนพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติน้อยครั้งที่สุดคือมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ผลิตอาหารทั้งในและนอกชุมชน ค่าเฉลี่ย 1.97 (S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ซื้อวัตถุดิบจากร้านค้ามาผลิตหรือปรุงในครัวเรือนเอง ค่าเฉลี่ย 1.99 (S.D. = 0.79) และนิยมซื้อเนื้อสัตว์ที่ชำแหละขายเองในชุมชนมาปรุงอาหาร ค่าเฉลี่ย 2.10 (S.D. = 0.74)

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n = 361)

ข้อคำถาม	คำตอบ			
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ
1.นิยมรับประทานอาหารที่เป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น ลาบ ก้อย ส้มตำ เป็นต้น	265	73.41	96	26.59
2.ชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล	328	90.86	33	9.14
3.ปลูกผักพื้นบ้านที่ใช้สำหรับปรุงอาหารไว้ใช้เองในครัวเรือน	289	80.06	72	19.94
4.มีการแลกเปลี่ยนหรือแจกจ่ายอาหารแก่เพื่อนบ้านอยู่เสมอ	285	78.95	76	21.05
5.นิยมซื้ออาหารตามสั่งหรืออาหารปรุงสำเร็จมาบริโภคในครัวเรือน	131	36.29	230	63.71
6.มีการถนอมอาหารไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น หมักปลาร้า หน่อไม้ดอง	229	63.43	132	36.57
7.ชอบซื้ออาหารแปลกๆ หรืออาหารชนิดใหม่ๆมาบริโภคในครัวเรือน	132	36.57	229	63.43
8.นิยมบริโภคอาหารจากต่างถิ่นมากกว่าประเภทอาหารที่มีอยู่ในชุมชน	121	33.52	240	66.48
9.ชอบหาอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อึ่ง กบ หรือผัก มาบริโภคในครัวเรือน	320	88.64	41	11.36
10.เก็บ ถุน อาหารสำรองไว้เพื่อใช้ในครัวเรือนยามเกิดการขาดแคลนหรือนอกฤดูกาล	222	61.50	139	38.50
11.สมาชิกในครอบครัวทานอาหารร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ	285	78.95	76	21.05
12.ผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว	327	90.58	34	9.42
13.ส่วนใหญ่เน้นการปรุงอาหารสำหรับผู้ใหญ่หรือคนวัยทำงานมากกว่าสมาชิกที่เป็นเด็ก	221	61.22	140	38.78

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อคำถาม	คำตอบ			
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ
14.เน้นการทานอาหารที่ปรุงง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ชับช้อนหรือใช้ส่วนประกอบหลายอย่าง	304	84.21	57	15.79
15.การบริโภคอาหารจะคำนึงถึงสิ่งที่มีในท้องถิ่นหรือชุมชนมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ	241	66.76	120	33.24
16.ชอบการทานอาหารร่วมกับญาติหรือเพื่อนบ้านโดยนำอาหารมาทานร่วมกัน	243	67.31	118	32.69
17.ครัวเรือนชอบการทานอาหารนอกบ้านมากกว่าปรุงอาหารกินที่บ้าน	79	21.88	282	78.12
18.แบ่งอาหารบางส่วนเพื่อเข้าร่วมในพิธีกรรมเกี่ยวกับอาหารหรือกิจกรรมในชุมชน	196	54.29	165	45.71
19.ชอบการทานอาหารจากคำแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ	114	31.58	247	68.42
20.เมื่อมีอาหารเก่าเหลือจะนำไปทิ้งโดยไม่นำกลับมาบริโภคซ้ำในครัวเรือน	281	77.84	80	22.16

จากตาราง 7 ข้อมูลด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน พบว่าข้อที่ชุมชนตอบว่าใช่มากที่สุด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุดของชุมชนคือชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล ร้อยละ 90.86 รองลงมาคือผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว ร้อยละ 90.58 และชอบหาอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อึ่ง กบ หรือผัก มาบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 88.64 ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีการปฏิบัติน้อยที่สุดหรือเป็นวัฒนธรรมที่ไม่นิยมปฏิบัติมากที่สุดในการบริโภคอาหารคือเรื่องครัวเรือนชอบการทานอาหารนอกบ้านมากกว่าปรุงอาหารกินที่บ้าน ร้อยละ 78.12 รองลงมาคือ ชอบการทานอาหารจากคำแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ ร้อยละ 68.42 และนิยมบริโภคอาหารจากต่างถิ่นมากกว่าประเภทอาหารที่มีอยู่ในชุมชน ร้อยละ 66.48

ตาราง 8 ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรคในพืชและสัตว์

(n = 361)

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืช		
ความรู้ระดับสูง	205	56.79
ความรู้ระดับปานกลาง	129	35.73
ความรู้ระดับต่ำ	27	7.48
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในสัตว์		
ความรู้ระดับสูง	75	20.78
ความรู้ระดับปานกลาง	236	65.37
ความรู้ระดับต่ำ	50	13.85
สรุปภาพรวมความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืชและสัตว์		
ความรู้ระดับสูง	161	44.60
ความรู้ระดับปานกลาง	180	49.46
ความรู้ระดับต่ำ	20	5.54
Min = 7 Max = 29 X = 19.71 S.D. = 5.45		

จากตาราง 8 ข้อมูลด้านความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ด้านคือ ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืช และความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์ โดยพบว่าความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.79 ส่วนความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.37 สำหรับระดับความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ในภาพรวมโดยเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.86

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละความรู้ ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรค

ในพืชและสัตว์ (n = 361)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืช				
1.สารเคมีชนิดเดียวกันสามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับพืชและสัตว์	291	80.61	70	19.39
2.การใช้สารเคมีตามปริมาณที่ระบุในฉลากไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค	130	36.01	231	63.99
3.สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิดสามารถสลายตัวอย่างรวดเร็วในสิ่งแวดล้อม	238	65.93	123	34.07
4.สารเคมีทางการเกษตรไม่สามารถตกค้างในพืชผักที่เก็บผลผลิตแล้ว	266	73.68	95	26.32
5.สารเคมีทางการเกษตรจะมีอันตรายเฉพาะกับผู้ที่มีโรคประจำตัวเท่านั้น	261	72.30	100	27.70
6.ผสมสารเคมีหลายชนิดพร้อมกันจะช่วยให้ศัตรูพืชลดลงได้อย่างรวดเร็ว	241	66.76	120	33.24
7.การผสมสารเคมีให้เข้มข้นกว่าที่ระบุไว้ในฉลากจะช่วยกำจัดศัตรูพืชได้ดีขึ้น	227	62.88	134	37.12
8.สารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ทางผิวหนังและการหายใจเท่านั้น	136	37.67	225	62.33
9.การฉีดสารเคมีในตอนกลางวันที่มีแสงแดดจัดอันตรายจะน้อยเพราะสารจะระเหยออกไปมากขึ้น	279	77.29	82	22.71
10.ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่มีการใช้สารเคมีอาจได้รับอันตรายจากสารเคมีได้ด้วย	336	93.07	25	6.93

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
11.การเติมน้ำอัดลมหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยลดอันตรายจากสารเคมีได้	206	57.06	155	42.94
12.การยื่นเหนื่อขณะฉีดยาจะช่วยลดอันตรายจากสารเคมีลงได้	283	78.39	78	21.61
13.สารเคมีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวได้ เช่น การเกิดมะเร็ง หรือทารกพิการแต่กำเนิด	304	84.21	57	15.79
14.การเผาทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีเป็นวิธีการกำจัดที่ถูกต้องที่สุด	241	66.76	120	33.24
15.ภาชนะบรรจุสารเคมี เช่น แกลลอน หรือขวด สามารถนำมาล้างให้สะอาดและนำกลับไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้โดยไม่เกิดอันตราย	262	72.58	99	27.42
16.โรคที่เกิดในพืชแต่ละชนิดสามารถใช้สารเคมีชนิดเดียวกันรักษาได้	258	71.47	103	28.53
17.การใช้สารเคมีในพืชช่วยให้พืชมีความต้านทานโรคและแมลงได้มากขึ้น	151	41.83	210	58.17
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์				
18.อาการป่วยของสัตว์บางอย่างสามารถนำยาที่ใช้ในคนมารักษาได้	181	50.14	180	49.86
19.อาหารสำเร็จรูปหรือสอร์โมนบางอย่างที่นำมาใช้กับสัตว์จะไม่ตกค้างในเนื้อสัตว์นั้นๆ	141	39.17	220	60.83
20.การเลี้ยงสัตว์ตามข้อแนะนำของบริษัทย่อมได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและปลอดภัยต่อการบริโภค	107	29.64	254	70.36

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
21.ยาและสารเคมีที่นำมาใช้ในทางปศุสัตว์มีความปลอดภัยต่อมนุษย์	196	54.29	165	45.71
22.ยาและสารเคมีที่นำมาใช้ในการรักษาสัตว์ที่ป่วยไม่มีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์จากสัตว์นั้นของคน	222	61.50	139	38.50
23.ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่แปรรูปแล้วจะไม่มีสารเคมีตกค้างหลงเหลืออยู่	183	50.69	178	49.31
24.เมื่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เกิดการป่วยเพียงบางส่วนควรให้ยาครอบคลุมสัตว์ทุกตัว เพื่อป้องกันตัวอื่นไม่ให้ป่วย	89	24.65	272	75.35
25.สารเคมีที่ตกค้างในเนื้อสัตว์สามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า	237	65.65	124	34.35
26.การใช้ยาหรือสารเคมีกับสัตว์มากเกินไปจนความจำเป็นอาจทำให้สัตว์ป่วยหรือตายได้	281	77.84	80	22.16
27.ยาหรือสารเคมีที่ใช้ในทางปศุสัตว์ไม่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม	208	57.62	153	42.38
28.ควรใช้ยาหรือสารเคมีเพื่อป้องกันมาให้สัตว์ป่วยอยู่เสมอ	183	50.69	178	49.31
29.สารเคมีที่นำมาใช้ในสัตว์ไม่มีอันตรายต่อคนจึงไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ป้องกัน	250	69.25	111	30.75
30.สารเคมีที่นำมาใช้ในสัตว์ไม่มีข้อห้ามในการใช้สามารถใช้ได้ทันทีเมื่อสัตว์ป่วย	218	60.39	143	39.61
31.การเลือกสัตว์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมาเลี้ยงจะมีความต้านทานโรคดีกว่าพันธุ์ต่างถิ่น	253	70.08	108	29.92

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนและร้อยละการตอบ			
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบผิด	ร้อยละ
32.ยาหรือสารเคมีที่ใช้กับสัตว์จะสลายตัวได้เร็วจึงสามารถบริโภคเนื้อสัตว์ได้ทันทีหลังการใช้ยาหรือสารเคมี	253	70.08	108	29.92

จากตาราง 9 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านของความรู้ในการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมและกำจัดโรคในพืชพบว่าประเด็นที่ชุมชนมีความรู้มากที่สุดคือผู้ที่อยู่ในบริเวณที่มีการใช้สารเคมีอาจได้รับอันตรายจากสารเคมีได้ด้วย ร้อยละ 93.07 รองลงมาคือสารเคมีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวได้ เช่น การเกิดมะเร็ง หรือทารกพิการแต่กำเนิด และสารเคมีชนิดเดียวกันสามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับพืชและสัตว์ ร้อยละ 84.21 และ 80.61 ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีความรู้น้อยที่สุดคือ การใช้สารเคมีตามปริมาณที่ระบุในฉลากไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ร้อยละ 66.99 รองลงมาคือ สารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ทางผิวหนังและการหายใจเท่านั้น และการใช้สารเคมีในพืชช่วยทำให้พืชมีความต้านทานโรคและแมลงได้มากขึ้น ร้อยละ 62.33 และ 58.17 ตามลำดับ

ส่วนข้อมูลด้านความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าประเด็นที่ชุมชนมีความรู้มากที่สุดคือ การใช้ยาหรือสารเคมีกับสัตว์มากเกินไปจนอาจทำให้สัตว์ป่วยหรือตายได้ ร้อยละ 77.84 รองลงมาคือ การเลือกสัตว์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมาเลี้ยงจะมีความต้านทานโรคดีกว่าพันธุ์ต่างถิ่น และยาหรือสารเคมีที่ใช้กับสัตว์จะสลายตัวได้เร็วจึงสามารถบริโภคเนื้อสัตว์ได้ทันทีหลังการใช้ยาหรือสารเคมี ร้อยละ 70.08 เท่ากัน ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีความรู้น้อยที่สุดคือ เมื่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เกิดการป่วยเพียงบางส่วนควรให้ยาครอบคลุมสัตว์ทุกตัว เพื่อป้องกันตัวอื่นไม่ให้ป่วย ร้อยละ 75.35 รองลงมาคือ การเลี้ยงสัตว์ตามข้อแนะนำของบริษัทย่อมได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและปลอดภัยต่อการบริโภค และ อาหารสำเร็จรูปหรือฮอร์โมนบางอย่างที่นำมาใช้กับสัตว์จะไม่ตกค้างในเนื้อสัตว์นั้นๆ ร้อยละ 70.36 และ 60.83 ตามลำดับ

ผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารหลักในชุมชน

การเก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารหลักในชุมชนแบ่งการเก็บออกเป็น 3 ครั้ง คือก่อนเข้าฤดูฝน ช่วงฤดูฝน และในช่วงฤดูหนาว กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลคือตัวแทนครัวเรือนที่เลือกมาเป็นกลุ่ม

ตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะยากจน จำนวน 111 ครัวเรือน กลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะปานกลาง จำนวน 111 ครัวเรือน และกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะดี จำนวน 110 ครัวเรือน ดังนั้นในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 คน ผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลครั้งที่ 1 พบว่ากลุ่มฐานะยากจนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.76) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ 38.74) จบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 63.96) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 80.18) อาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 49.55) สมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 48.65) มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ 58.56) และอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง (ร้อยละ 97.30) กลุ่มฐานะปานกลางพบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.77) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ 30.63) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 45.95) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 79.28) อาชีพหลักเกษตรกร (ร้อยละ 68.47) สมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 48.65) มีสถานะเป็นผู้อาศัย (ร้อยละ 70.27) อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง (ร้อยละ 93.69) และกลุ่มฐานะดีพบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.82) อายุระหว่าง 25-34 และ 35-44 ปีเท่ากัน (ร้อยละ 21.82) เรียนจบประถมศึกษา (ร้อยละ 57.27) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 77.27) อาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 80.91) สมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 54.55) ส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ 61.82) และอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง (ร้อยละ 99.09) รายละเอียดดังตาราง 10

ตาราง 10 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลัก ครั้งที่ 1

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	48	43.24	38	34.23	53	48.18
	หญิง	63	56.76	73	65.77	57	51.82
อายุ (ปี)	15-24	12	10.81	12	10.81	18	16.36
	25-34	32	28.83	18	16.22	24	21.82
	35-44	43	38.74	34	30.63	24	21.82
	45-54	16	14.41	29	26.13	23	20.91
	55-64	3	2.70	18	16.22	18	16.36
	65 ปีขึ้นไป	5	4.50	0	0	3	2.73
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	4	3.60	4	3.60	1	0.91
	ประถมศึกษา	71	63.96	51	45.95	63	57.27
	มัธยมศึกษาตอนต้น	21	18.92	12	10.81	7	6.36
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	11	9.91	27	24.32	30	27.27
	ปริญญาตรี	3	2.70	14	12.61	9	8.18
	สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.90	3	2.70	0	0
สถานภาพ	โสด	15	13.51	19	17.12	23	20.91
	สมรส	89	80.18	88	79.28	85	77.27
	หม้าย	3	2.70	2	1.80	1	0.91
	หย่า / แยก	4	3.60	2	1.80	1	0.91
อาชีพหลัก	เรียนหนังสือ	7	6.31	8	7.21	9	8.18
	เกษตรกร	55	49.55	76	68.47	89	80.91
	รับจ้าง	42	37.84	6	5.41	3	2.73
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ ข้าราชการท้องถิ่น	1	0.90	12	10.81	4	3.64

ตาราง 10 (ต่อ)

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6	5.41	8	7.21	4	3.64
	อื่นๆ	0	0	1	0.90	1	0.91
จำนวน	อยู่คนเดียว	1	0.90	7	6.31	0	0
สมาชิกในครัวเรือน	2-3 คน	34	30.63	33	29.73	43	39.09
	4-5 คน	54	48.65	54	48.65	60	54.55
	6 คนขึ้นไป	22	19.82	17	15.32	7	6.36
สถานะของ	หัวหน้าครอบครัว	46	41.44	33	29.73	42	38.18
ท่านในครัวเรือน	ผู้อาศัย	65	58.56	78	70.27	68	61.82
บ้านที่ท่านอาศัยอยู่	เป็นบ้านของตัวเอง	108	97.30	104	93.69	109	99.09
	บ้านเช่า	0	0	2	1.80	1	0.91
	บ้านของญาติพี่น้อง	3	2.70	5	4.50	0	0

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะ ครั้งที่ 1

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารของครัวเรือน									
1.เมื่อต้องการอาหารสามารถหาอาหารได้ทันที	2.87	0.54	มาก	2.97	0.55	มาก	3.26	0.63	มาก
2.ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง	2.63	0.54	มาก	2.70	0.57	มาก	2.60	0.76	มาก
3.รู้จักแหล่งอาหารที่ครัวเรือนจำเป็นต้องใช้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน	2.44	0.58	น้อย	2.66	0.55	มาก	3.35	0.82	มากที่สุด
4.ในชุมชนของท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่งอาหารต่างๆที่มีอยู่	2.26	0.60	น้อย	2.37	0.61	น้อย	2.67	0.98	มาก
5.ครัวเรือนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าถึงแหล่งอาหารต่างๆ	2.42	0.60	น้อย	2.44	0.67	น้อย	3.11	0.63	มาก
6.ครัวเรือนของท่านสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่เป็นของชุมชนได้ เช่น แหล่งน้ำดื่ม ป่าชุมชน	2.37	0.70	น้อย	2.50	0.67	น้อย	2.83	0.88	มาก
7.ครัวเรือนท่านได้รับการช่วยเหลือหรือเสนอชื่อจากชุมชนเสมอเกี่ยวกับอาหารถ้ามีหน่วยงานต่างๆเข้ามามอบให้	2.28	0.75	น้อย	2.23	.71	น้อย	2.30	0.90	น้อย
8.ครัวเรือนท่านมีบทบาทในการกำหนดหรือควบคุมอาหารชนิดต่างๆที่จำหน่ายในชุมชน	2.38	0.75	น้อย	2.40	0.68	น้อย	2.41	1.02	น้อย
สรุปรายด้าน	2.46	0.37	น้อย	2.54	0.63	มาก	2.82	0.58	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย
ด้านความเพียงพอของอาหารหลัก									
1.ครัวเรือนมีอาหารบริโภคเพียงพอตลอดปี	2.61	0.59	มาก	2.82	0.51	มาก	3.55	0.61	มากที่สุด
2.มีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคอย่างสม่ำเสมอ	2.50	0.66	น้อย	2.80	0.50	มาก	3.28	0.58	มากที่สุด
3.มีอาหารที่เหมาะสมกับคนทุกวัยในครัวเรือนอย่างเพียงพอ	2.41	0.72	น้อย	2.77	0.52	มาก	3.12	0.46	มาก
4.มีอาหารบริโภคทุกมื้ออย่างเพียงพอ	2.49	0.83	น้อย	2.89	0.61	มาก	3.11	0.56	มาก
5.ครัวเรือนมีการเก็บคูนอาหารไว้ใช้อย่างเพียงพอตลอดปี	2.50	0.59	น้อย	2.80	0.52	มาก	3.30	0.76	มากที่สุด
6.มีอาหารเก็บคูนไว้หลายชนิดตามความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน	2.31	0.57	น้อย	2.57	0.66	มาก	2.98	0.57	น้อย
7.ครัวเรือนเคยลดปริมาณอาหารที่บริโภคของสมาชิกลงอยู่เสมอ	2.11	0.55	น้อย	2.25	0.61	น้อย	2.28	1.08	น้อย
8.เน้นเรื่องปริมาณให้เพียงพอต่อสมาชิกบริโภคมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ	2.24	0.68	น้อย	2.41	0.71	น้อย	1.87	0.65	มาก
9.อาหารส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้วในครัวเรือนซื้อจากร้านค้าเพียงส่วนน้อยเท่านั้น	2.19	0.63	น้อย	2.41	0.65	น้อย	2.85	0.76	มาก
10ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกทุกคน	2.45	0.72	น้อย	2.59	0.69	มาก	3.46	0.65	มากที่สุด
สรุปประเด็น	2.38	0.42	น้อย	2.63	0.33	มาก	2.98	0.35	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อความ	สถานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านวิธีการได้มาของอาหารหลัก									
1.อาหารที่ได้มาส่วนใหญ่ได้จากการซื้อของครัวเรือนเอง	2.53	0.72	มาก	2.79	0.45	มาก	2.67	0.69	มาก
2.อาหารที่บริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่ได้มาจากการขอเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง	2.23	0.66	น้อย	2.11	0.77	น้อย	1.87	0.54	น้อย
3.มีอาหารที่ผลิตได้เองและสามารถเก็บมาบริโภคตลอดเวลา	2.40	0.66	น้อย	2.42	0.67	น้อย	3.41	0.78	มากที่สุด
4.มีการแลกเปลี่ยนอาหารกับเพื่อนบ้านเพื่อทดแทนชนิดของอาหารที่ไม่มีในครัวเรือน	2.20	0.70	น้อย	2.35	0.68	น้อย	2.09	0.57	น้อย
5.เคยเก็บอาหารบางอย่างของเพื่อนบ้าน เช่น พืชผักที่อยู่ในไร่ ในสวน หรือตามรั้วบ้าน	2.29	0.69	น้อย	2.44	0.64	น้อย	2.12	0.50	น้อย
6.อาหารที่ทานส่วนใหญ่ ญาติพี่น้องที่อยู่บ้านใกล้ๆกันจะปรุงและนำมาให้เป็นครั้งๆ	2.12	0.76	น้อย	2.22	0.74	น้อย	2.06	0.56	น้อย
7.รับบริจาคอาหารจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆมาบริโภคในครัวเรือน	1.92	0.81	น้อย	2.05	0.74	น้อย	3.75	0.68	มากที่สุด
8.สมาชิกในครัวเรือนช่วยกันหาอาหารที่มารับประทานอย่างเพียงพอ	2.40	0.89	น้อย	2.58	0.63	มาก	3.28	0.79	มากที่สุด
สรุปรายด้าน	2.26	0.44	น้อย	2.37	0.36	น้อย	2.67	0.33	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านศักยภาพในการผลิตอาหารหลักของครัวเรือน									
1.ครัวเรือนผลิตอาหารบริโภคเองอย่างเพียงพอ	2.60	0.59	มาก	2.80	0.50	มาก	3.28	0.65	มากที่สุด
2.ครัวเรือนผลิตอาหารหลักได้ตลอดปี	2.47	0.62	น้อย	2.64	0.63	มาก	3.26	0.71	มาก
3.มีปัจจัยในการผลิตเพียงพอ เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน	2.38	0.65	น้อย	2.65	0.76	มาก	3.39	0.71	มากที่สุด
4.มีความรู้ที่จำเป็นที่ใช้ในการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอ	2.36	0.57	น้อย	2.53	0.62	มาก	3.11	0.65	มาก
5.สมาชิกในครัวเรือนสามารถช่วยกันผลิตอาหารหลักได้ทุกคน	2.06	0.66	น้อย	2.23	0.65	น้อย	2.36	0.73	มาก
6.เพื่อนบ้านช่วยครัวเรือนท่านในการผลิตอาหารหลักอยู่เสมอ	1.80	0.62	น้อย	2.05	0.71	น้อย	1.91		น้อย
7.ครัวเรือนมีการปรับพื้นที่ หรือย้ายที่ทำกินเพื่อปลูกผักที่เป็นอาหารหรือเลี้ยงสัตว์เมื่อที่ดินเดิมเสื่อมโทรม	2.12	0.66	น้อย	2.20	0.69	น้อย	2.95	0.73	มาก
8.มีเมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์สัตว์ของตนเองสามารถปลูกหรือเลี้ยงได้ทันที	2.14	0.79	น้อย	2.23	0.63	น้อย	2.65	1.04	มาก
9.แม้จะเกิดภัยพิบัติ ครัวเรือนท่านก็สามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอ	1.99	0.65	น้อย	2.05	0.71	น้อย	2.23	0.75	น้อย
สรุปรายด้าน	2.21	0.37	น้อย	2.38	0.36	น้อย	2.79	0.47	มาก
สรุปภาพรวม	2.33	0.31	น้อย	2.48	0.27	น้อย	2.76	0.37	มาก

จากตาราง 11 ข้างต้น พบว่าในการเก็บข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนครั้งที่ 1 ในกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนโดยภาพรวมแล้วจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางที่มีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.48) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.76)

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 พบว่าในกลุ่มฐานะยากจนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.15) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ 33.33) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 65.77) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 81.98) อาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ 72.97) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-3 คน (ร้อยละ 54.05) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ 50.45) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ 100) ส่วนในกลุ่มที่มีฐานะปานกลางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.45) อายุระหว่าง 15-24 ปี (ร้อยละ 25.23) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 48.65) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 63.96) อาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ 54.95) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 54.05) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ 68.47) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ 98.20) และในกลุ่มที่มีฐานะดีพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.91) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ 29.09) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 49.09) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 70.00) อาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ 40.91) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 58.18) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ 60.91) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ 97.27) รายละเอียดดังตาราง 12

ตาราง 12 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลัก ครั้งที่ 2

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	52	46.85	55	49.55	67	60.91
	หญิง	59	53.15	56	50.45	43	39.09
อายุ (ปี)	15-24	7	6.31	28	25.23	27	24.55
	25-34	21	18.92	24	21.62	30	27.27
	35-44	37	33.33	25	22.52	32	29.09
	45-54	21	18.92	21	18.92	15	13.64
	55-64	19	17.12	13	11.71	6	5.45
	65 ปีขึ้นไป	6	5.41	0	0	0	0
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	1	0.90	1	0.90	4	3.64
	ประถมศึกษา	73	65.77	54	48.65	54	49.09
	มัธยมศึกษาตอนต้น	21	18.92	6	5.41	21	19.09
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	8.11	42	37.84	29	26.36
	ปริญญาตรี	7	6.31	8	7.21	1	0.91
	สูงกว่าปริญญาตรี	0	0	0	0	1	0.91
สถานภาพ	โสด	14	12.61	39	35.14	29	26.36
	สมรส	91	81.98	71	63.96	77	70.00
	หม้าย	6	5.41	0	0	3	2.73
	หย่า / แยก	0	0	1	0.90	1	0.91
อาชีพหลัก	เรียนหนังสือ	6	5.41	22	19.82	21	19.09
	เกษตรกร	81	72.97	61	54.95	45	40.91
	รับจ้าง	10	9.01	14	12.61	35	31.82
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ ข้าราชการท้องถิ่น	4	3.60	2	1.80	5	4.55

ตาราง 12 (ต่อ)

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	9	8.11	10	9.01	2	1.82
	อื่นๆ	1	0.90	2	1.80	2	1.82
จำนวน	อยู่คนเดียว	2	1.80	0	0	1	0.91
สมาชิกในครัวเรือน	2-3 คน	60	54.05	41	36.94	28	25.45
	4-5 คน	47	42.34	60	54.05	64	54.18
	6 คนขึ้นไป	2	1.80	10	9.01	17	15.45
สถานะของ	หัวหน้าครอบครัว	56	50.45	35	31.53	43	39.09
ท่านในครัวเรือน	ผู้อาศัย	55	49.55	76	68.47	67	60.91
บ้านที่ท่านอาศัยอยู่	เป็นบ้านของตัวเอง	111	100	109	98.20	107	97.27
	บ้านเช่า	0	0	2	1.80	2	1.82
	บ้านของญาติพี่น้อง	0	0	0	0	1	0.91

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะ ครั้งที่ 2

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารของครัวเรือน									
1.เมื่อต้องการอาหารสามารถหาอาหารได้ทันที	3.28	0.56	มากที่สุด	3.44	0.52	มากที่สุด	2.99	0.74	มาก
2.ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง	2.80	0.63	มาก	3.13	0.69	มาก	2.79	0.71	มาก
3.รู้จักแหล่งอาหารที่ครัวเรือนจำเป็นต้องใช้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน	2.96	0.57	มาก	3.04	0.77	มาก	2.86	0.61	มาก
4.ในชุมชนของท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่งอาหารต่างๆที่มีอยู่	2.80	0.71	มาก	3.03	0.64	มาก	2.49	0.69	น้อย
5.ครัวเรือนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าถึงแหล่งอาหารต่างๆ	2.89	0.62	มาก	3.16	0.58	มาก	2.80	0.56	มาก
6.ครัวเรือนของท่านสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่เป็นของชุมชนได้ เช่น แหล่งน้ำดื่ม ป่าชุมชน	2.93	0.57	มาก	2.80	0.80	มาก	2.80	0.59	มาก
7.ครัวเรือนท่านได้รับการช่วยเหลือหรือเสนอชื่อจากชุมชนเสมอเกี่ยวกับอาหารถ้ามีหน่วยงานต่างๆเข้ามามอบให้	2.40	0.58	น้อย	1.77	0.81	น้อย	2.07	0.71	น้อย
8.ครัวเรือนท่านมีบทบาทในการกำหนดหรือควบคุมอาหารชนิดต่างๆที่จำหน่ายในชุมชน	2.53	0.62	มาก	2.81	0.58	มาก	2.29	0.69	น้อย
สรุปรายด้าน	2.90	0.63	มาก	2.90	0.50	มาก	2.60	0.63	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านความเพียงพอของอาหารหลัก									
1.ครัวเรือนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี	3.14	0.42	มาก	3.28	0.45	มากที่สุด	3.07	0.44	มาก
2.มีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคอย่างสม่ำเสมอ	3.05	0.30	มาก	3.16	0.51	มาก	2.76	0.60	มาก
3.มีอาหารที่เหมาะสมกับคนทุกวัยในครัวเรือนอย่างเพียงพอ	3.02	0.36	มาก	3.20	0.57	มาก	2.81	0.52	มาก
4.มีอาหารบริโภคทุกมื้ออย่างเพียงพอ	3.33	0.49	มากที่สุด	3.20	0.48	มาก	2.89	0.55	มาก
5.เก็บตุนอาหารไว้ใช้อย่างเพียงพอตลอดปี	2.80	0.46	มาก	3.25	0.49	มาก	2.79	0.62	มาก
6.มีอาหารเก็บตุนไว้หลายชนิดตามความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน	2.48	0.54	น้อย	2.92	0.68	มาก	2.72	0.62	มาก
7.ครัวเรือนเคยลดปริมาณอาหารที่บริโภคของสมาชิกลงอยู่เสมอ	1.90	0.86	น้อย	2.61	0.65	มาก	2.49	0.76	น้อย
8.การหาอาหารมักจะเน้นที่ปริมาณให้เพียงพอต่อสมาชิกบริโภคมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ	2.25	0.65	น้อย	2.14	0.72	น้อย	2.54	0.62	มาก
9.อาหารส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้วในครัวเรือนซื้อจากร้านค้าเพียงส่วนน้อยเท่านั้น	2.17	0.60	น้อย	3.03	0.53	มาก	2.63	0.65	มาก
10.ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกทุกคน	2.50	0.52	น้อย	3.22	0.43	มาก	2.40	0.64	น้อย
สรุปประเด็น	2.71	0.49	มาก	3.00	0.28	มาก	2.75	0.56	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อความ	สถานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ หมาย
ด้านวิธีการได้มาของอาหารหลัก									
1.อาหารที่ได้มาส่วนใหญ่ได้จากการซื้อ ของครัวเรือนเอง	3.28	0.59	มาก ที่สุด	3.14	0.38	มาก	3.25	0.60	มาก
2.อาหารที่บริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่ ได้มาจากการขอเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง	1.41	0.64	น้อย ที่สุด	1.81	0.65	น้อย	2.19	0.97	น้อย
3.มีอาหารที่ผลิตได้เองและสามารถเก็บมา บริโภคตลอดเวลา	1.80	0.69	น้อย	3.08	0.43	มาก	2.74	0.57	มาก
4.มีการแลกเปลี่ยนอาหารกับเพื่อนบ้าน เพื่อทดแทนชนิดของอาหารที่ไม่มีใน ครัวเรือน	1.80	0.69	น้อย	2.57	0.82	มาก	2.21	0.78	น้อย
5.เคยเก็บอาหารบางอย่างของเพื่อนบ้าน เช่น พืชผักที่อยู่ในไร่ ในสวน หรือตามรั้ว บ้าน	1.80	0.72	น้อย	2.93	0.35	มาก	2.25	0.73	น้อย
6.อาหารที่ทานส่วนใหญ่ ญาติพี่น้องที่อยู่ บ้านใกล้ๆกันจะปรุงและนำมาให้เป็น ครั้งๆ	1.66	0.67	น้อย ที่สุด	1.84	0.65	น้อย	2.08	0.74	น้อย
7.รับบริจาคอาหารจากหน่วยงานหรือ องค์กรต่างๆมาบริโภคในครัวเรือน	1.74	0.64	น้อย ที่สุด	1.98	0.76	น้อย	1.90	0.82	น้อย
8.สมาชิกในครัวเรือนช่วยกันหาอาหาร ที่มาบริโภคอย่างเพียงพอ	2.72	0.53	มาก	3.14	0.42	มาก	2.60	0.72	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
สรุปรายด้าน	1.79	0.71	น้อย	2.56	0.32	มาก	2.25	0.67	น้อย
ด้านศักยภาพในการผลิตอาหารหลักของครัวเรือน									
1.ครัวเรือนผลิตอาหารบริโภคเองอย่างเพียงพอ	2.54	0.57	มาก	3.25	0.48	มาก	3.06	0.67	มาก
2.ครัวเรือนผลิตอาหารหลักได้ตลอดปี	2.72	0.72	มาก	3.05	0.55	มาก	3.04	0.68	มาก
3.มีปัจจัยในการผลิตเพียงพอ	2.92	0.78	มาก	2.67	0.78	มาก	2.96	0.73	มาก
4.มีความรู้ที่จำเป็นที่ใช้ในการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอ	2.82	0.56	มาก	3.08	0.41	มาก	2.73	0.63	มาก
5.สมาชิกในครัวเรือนสามารถช่วยกันผลิตอาหารหลักได้ทุกคน	2.38	0.54	น้อย	2.50	0.80	น้อย	2.49	0.66	น้อย
6.เพื่อนบ้านช่วยครัวเรือนท่านในการผลิตอาหารหลักอยู่เสมอ	2.05	0.57	น้อย	2.00	0.70	น้อย	2.27	0.73	น้อย
7.ครัวเรือนมีการปรับพื้นที่ หรือย้ายที่ทำกินเพื่อปลูกผักที่เป็นอาหารหรือเลี้ยงสัตว์เมื่อที่ดินเดิมเสื่อมโทรม	2.32	0.51	น้อย	2.63	0.70	มาก	2.11	0.76	น้อย
8.มีเมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์สัตว์ของตนเองสามารถปลูกหรือเลี้ยงได้ทันที	3.05	0.88	มาก	2.72	0.88	มาก	2.15	0.74	น้อย
9.แม้จะเกิดภัยพิบัติ ครัวเรือนท่านก็สามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอ	2.95	0.74	มาก	2.95	0.63	มาก	2.22	0.81	น้อย
สรุปรายด้าน	2.66	0.56	มาก	2.76	0.41	มาก	2.57	0.61	มาก
สรุปภาพรวม	2.04	0.23	น้อย	2.82	0.32	มาก	2.55	0.53	มาก

จากตาราง 13 ข้างต้นพบว่าในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนโดยภาพรวมมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.04) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.82) และกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 2.55)

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 3 พบว่าในกลุ่มฐานะยากจนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.40) อายุระหว่าง 25-34 ปี (ร้อยละ30.6) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ36.0) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 62.2) อาชีพหลักคือรับจ้าง (ร้อยละ45) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ52.26) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ55.9) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ97.30) ส่วนในกลุ่มที่มีฐานะปานกลางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.30) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ43.20) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ57.70) สถานภาพสมรส (ร้อยละ80.20) อาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ83.8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ48.65) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ65.80) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ100) และในกลุ่มที่มีฐานะดีพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.61) อายุระหว่าง 35-44 ปี (ร้อยละ20.92) เรียนจบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ47.30) สถานภาพสมรส (ร้อยละ72.72) อาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ 59.12) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คนขึ้นไป (ร้อยละ52.73) ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้อาศัยในครัวเรือน (ร้อยละ60.9) และอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง (ร้อยละ100) รายละเอียดดังตาราง 14

ตาราง 14 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ด้านอาหารหลัก ครั้งที่ 3

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	67	60.4	53	47.7	59	53.60
	หญิง	44	39.6	58	52.3	51	46.40
อายุ (ปี)	15-24	22	19.8	18	16.2	18	16.40
	25-34	34	30.6	20	18.0	22	20.00
	35-44	32	28.8	48	43.2	23	20.90
	45-54	16	4.4	16	14.4	22	20.00
	55-64	6	5.4	9	8.1	15	13.60
	65 ปีขึ้นไป	1	0.9	-	-	10	9.10
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	26	23.4	-	-	3	2.70
	ประถมศึกษา	40	36.0	64	57.7	52	47.31
	มัธยมศึกษาตอนต้น	11	9.9	15	13.5	23	20.89
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	31	27.9	30	27.0	20	18.20
	ปริญญาตรี	3	2.7	2	1.8	12	10.90
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	-	-
สถานภาพ	โสด	31	27.9	22	19.8	27	24.48
	สมรส	69	62.2	89	80.2	80	72.72
	หม้าย	4	3.6	-	-	3	2.70
	หย่า / แยก	7	6.3	-	-	-	-
อาชีพหลัก	เรียนหนังสือ	14	12.6	10	9.0	12	10.90
	เกษตรกรรม	41	36.9	93	83.8	65	59.19
	รับจ้าง	50	45	2	1.8	14	12.70
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ ข้าราชการท้องถิ่น	-	-	1	0.9	6	5.50

ตาราง 14 (ต่อ)

ตัวแปร		กลุ่มที่ 1 (n=111)		กลุ่มที่ 2 (n=111)		กลุ่มที่ 3 (n=110)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4	3.6	5	4.5	12	10.90
	อื่นๆ	2	1.8	-	-	1	0.91
จำนวน	อยู่คนเดียว	2	1.8	-	-	-	-
สมาชิกในครัวเรือน	2-3 คน	8	7.2	5	4.5	9	8.18
	4-5 คน	43	38.74	54	48.7	43	39.09
	6 คนขึ้นไป	58	52.26	52	46.8	58	52.73
สถานะของ	หัวหน้าครอบครัว	49	44.1	38	34.2	43	39.09
ท่านในครัวเรือน	ผู้อาศัย	62	55.9	73	65.8	67	60.91
บ้านที่ท่านอาศัยอยู่	เป็นบ้านของตัวเอง	108	97.3	111	100	110	100
	บ้านเช่า	3	2.7	-	-	-	-
	บ้านของญาติพี่น้อง	-	-	-	-	-	-

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและระดับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือนแยกตามกลุ่มฐานะ ครั้งที่ 3

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารของครัวเรือน									
1.เมื่อต้องการอาหารสามารถหาอาหารได้ทันที	2.56	0.65	มาก	3.21	0.59	มาก	3.45	0.57	มากที่สุด
2.ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง	2.43	0.65	น้อย	2.57	0.83	มาก	2.99	0.50	มาก
3.รู้จักแหล่งอาหารที่ครัวเรือนจำเป็นต้องใช้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน	2.17	0.68	น้อย	2.86	0.99	มาก	2.94	0.69	มาก
4.ในชุมชนของท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่งอาหารต่างๆที่มีอยู่	2.27	0.63	น้อย	2.58	0.95	มาก	2.69	0.76	มาก
5.ครัวเรือนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าถึงแหล่งอาหารต่างๆ	2.45	0.61	น้อย	3.10	0.36	มาก	2.90	0.69	มาก
6.ครัวเรือนของท่านสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่เป็นของชุมชนได้ เช่น แหล่งน้ำดื่ม ป่าชุมชน	2.49	0.62	น้อย	2.54	0.74	มาก	2.87	0.67	มาก
7.ครัวเรือนท่านได้รับการช่วยเหลือหรือเสนอชื่อจากชุมชนเสมอเกี่ยวกับอาหารถ้ามีหน่วยงานต่างๆเข้ามามอบให้	2.14	0.62	น้อย	1.85	0.74	น้อย	2.47	0.74	น้อย
8.ครัวเรือนท่านมีบทบาทในการกำหนดหรือควบคุมอาหารชนิดต่างๆที่จำหน่ายในชุมชน	2.21	0.62	น้อย	2.02	0.87	น้อย	2.44	0.82	น้อย
สรุปรายด้าน	2.34	0.41	น้อย	2.59	0.54	มาก	2.84	0.75	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านความเพียงพอของอาหารหลัก									
1.ครัวเรือนมีอาหารอย่างเพียงพอตลอดปี	2.66	0.63	มาก	3.31	0.46	มากที่สุด	3.49	0.54	มากที่สุด
2.มีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคอย่างสม่ำเสมอ	2.62	0.62	มาก	3.13	0.59	มาก	3.19	0.70	มาก
3.มีอาหารที่เหมาะสมกับคนทุกวัยในครัวเรือนอย่างเพียงพอ	2.57	0.68	มาก	3.45	0.50	มากที่สุด	3.28	0.62	มากที่สุด
4.มีอาหารบริโภคทุกมื้ออย่างเพียงพอ	2.69	0.57	มาก	3.30	0.53	มากที่สุด	3.28	0.65	มากที่สุด
5.เก็บตุนอาหารไว้ใช้อย่างเพียงพอตลอดปี	2.65	0.64	มาก	2.96	0.45	มาก	3.18	0.65	มาก
6.มีอาหารเก็บตุนไว้หลายชนิดตามความต้องการของสมาชิกในครัวเรือน	2.49	0.65	น้อย	2.97	0.53	มาก	2.93	0.71	มาก
7.ครัวเรือนเคยลดปริมาณอาหารที่บริโภคของสมาชิกลงอยู่เสมอ	2.13	.59	น้อย	1.96	0.65	น้อย	2.32	0.95	น้อย
8.การหาอาหารมักจะเน้นที่ปริมาณให้เพียงพอต่อสมาชิกบริโภคมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ	2.50	0.67	น้อย	2.03	0.69	น้อย	2.51	0.86	น้อย
9.อาหารส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้วในครัวเรือนซื้อจากร้านค้าเพียงส่วนน้อยเท่านั้น	2.32	0.65	น้อย	2.88	0.32	มาก	2.49	0.90	น้อย
10ครัวเรือนสามารถผลิตอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกทุกคน	2.27	0.62	น้อย	3.23	0.54	มาก	2.95	0.60	มาก
สรุปประเด็น	2.49	0.38	น้อย	2.92	0.21	มาก	2.96	0.69	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านวิธีการได้มาของอาหารหลัก									
1.อาหารที่ได้มาส่วนใหญ่ได้จากการซื้อของครัวเรือนเอง	2.68	0.62	มาก	2.92	0.31	มาก	3.14	0.77	มาก
2.อาหารที่บริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่ได้มาจากการขอเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง	2.46	0.62	น้อย	1.52	0.71	น้อยที่สุด	2.50	0.73	น้อย
3.มีอาหารที่ผลิตได้เองและสามารถเก็บมาบริโภคตลอดเวลา	2.55	0.60	มาก	3.19	0.53	มาก	2.65	0.71	มาก
4.มีการแลกเปลี่ยนอาหารกับเพื่อนบ้านเพื่อทดแทนชนิดของอาหารที่ไม่มีในครัวเรือน	2.27	0.69	น้อย	2.24	0.45	น้อย	2.39	0.59	น้อย
5.เคยเก็บอาหารบางอย่างของเพื่อนบ้าน เช่น พืชผักที่อยู่ในไร่ ในสวน หรือตามรั้วบ้าน	2.33	0.73	น้อย	2.22	0.44	น้อย	2.61	0.74	มาก
6.อาหารที่ทานส่วนใหญ่ ญาติพี่น้องที่อยู่บ้านใกล้ๆกันจะปรุงและนำมาให้เป็นครั้งๆ	1.98	0.78	น้อย	1.66	0.68	น้อยที่สุด	2.33	0.61	น้อย
7.รับบริจาคอาหารจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆมาบริโภคในครัวเรือน	1.70	0.80	น้อยที่สุด	1.62	0.60	น้อยที่สุด	2.32	0.75	น้อย
8.สมาชิกในครัวเรือนช่วยกันหาอาหารที่มารับประทานอย่างเพียงพอ	2.15	0.56	น้อย	2.99	0.42	มาก	2.65	0.77	มาก
สรุปรายด้าน	2.27	0.41	น้อย	2.30	0.33	น้อย	2.57	0.72	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อความ	สภาพฐานะ								
	ยากจน			ปานกลาง			ดี		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านศักยภาพในการผลิตอาหารหลักของครัวเรือน									
1.ครัวเรือนผลิตอาหารบริโภคเองอย่างเพียงพอ	2.60	0.58	มาก	3.25	0.48	มาก	3.32	0.51	มากที่สุด
2.ครัวเรือนผลิตอาหารหลักได้ตลอดปี	2.47	0.59	น้อย	3.12	0.57	มาก	2.99	0.70	มาก
3.มีปัจจัยในการผลิตเพียงพอ เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน	2.19	0.59	น้อย	3.41	0.67	มากที่สุด	3.12	0.70	มาก
4.มีความรู้ที่จำเป็นที่ใช้ในการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอ	2.43	0.67	น้อย	3.50	0.63	มากที่สุด	2.91	0.61	มาก
5.สมาชิกในครัวเรือนสามารถช่วยกันผลิตอาหารหลักได้ทุกคน	2.24	0.68	น้อย	2.52	0.72	มาก	2.53	0.80	มาก
6.เพื่อนบ้านช่วยครัวเรือนท่านในการผลิตอาหารหลักอยู่เสมอ	2.04	0.62	น้อย	2.08	0.89	น้อย	2.55	0.77	มาก
7.ครัวเรือนมีการปรับพื้นที่ หรือย้ายที่ทำกินเพื่อปลูกผักที่เป็นอาหารหรือเลี้ยงสัตว์เมื่อที่ดินเดิมเสื่อมโทรม	1.67	0.84	น้อยที่สุด	3.30	0.52	มากที่สุด	2.44	0.67	น้อย
8.มีเมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์สัตว์ของตนเองสามารถปลูกหรือเลี้ยงได้ทันที	1.87	0.85	น้อย	2.35	0.69	น้อย	2.94	0.87	มาก
9.แม้จะเกิดภัยพิบัติ ครัวเรือนท่านก็สามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอ	1.60	0.79	น้อยที่สุด	2.00	0.66	น้อย	2.64	0.86	มาก
สรุปรายด้าน	2.12	0.42	น้อย	2.84	0.38	มาก	3.18	0.73	มาก
สรุปภาพรวม	2.30	0.35	น้อย	2.66	0.26	มาก	2.89	0.71	มาก

จากตาราง 15 ข้างต้น พบว่าในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงด้านอาหารหลักของครัวเรือนในครั้งที่ 3 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในช่วงฤดูหนาว กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนโดยภาพรวมจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.30) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.66) และกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.89)

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีฐานะยากจน จำนวน 111 ครัวเรือน กลุ่มที่มีฐานะปานกลาง จำนวน 111 ครัวเรือน และกลุ่มที่มีฐานะดี จำนวน 110 ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือช่วง ต้นฤดูฝน ฤดูฝน และฤดูหนาว จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนจะมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำทุกฤดู กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าในช่วงต้นฤดูฝนมีระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังตาราง 16

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยของระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของกลุ่มตัวอย่างแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เก็บข้อมูล ครั้งที่	ค่าเฉลี่ย / เทียบกับเกณฑ์					
	กลุ่มฐานะยากจน		กลุ่มฐานะปานกลาง		กลุ่มฐานะดี	
	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์
1	2.33	น้อย	2.48	น้อย	2.76	มาก
2	2.04	น้อย	2.82	มาก	2.55	มาก
3	2.30	น้อย	2.66	มาก	2.89	มาก

เพื่อศึกษาชนิด ปริมาณ แหล่งที่มาและวิธีการได้มาของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนัก

ตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บริโภค

สำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารในร้านค้าชุมชน ร้านค้าที่จำหน่ายในชุมชนและตลาดนัด

การสำรวจแหล่งจำหน่ายอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปริมาณอาหารที่ชุมชนมีการบริโภค ชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภค ชนิดของอาหารที่มีหรือผลิตได้เองในชุมชนและอาหารที่ต้องนำเข้าจากต่าง

ชุมชน เพื่อให้ทราบสถานการณ์การพึ่งตนเองได้ของชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับเจ้าของร้านค้า
ผลการวิจัยได้ดังนี้

ตาราง 17 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทพืช ผัก ปริมาณการขายเฉลี่ยและ
ฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์ (ก.ก.)	ฤดูกาลที่ จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
โหระพา	5.21	74.92	19.87	3.42	ทุกฤดูกาล
กะเพรา	4.33	66.02	29.65	4.19	ทุกฤดูกาล
ผักชี	-	8.61	91.39	5.07	ทุกฤดูกาล
ต้นหอม	0.17	10.41	89.42	7.72	ทุกฤดูกาล
กะหล่ำปลี	-	-	100	10.41	ทุกฤดูกาล
พริกสด	1.17	48.86	47.69	5.62	ทุกฤดูกาล
ฟักทอง	-	2.16	97.84	20.26	ทุกฤดูกาล
ถั้วฝักยาว	-	3.54	96.46	5.58	ทุกฤดูกาล
แตงกวา	-	2.91	97.09	10.74	ทุกฤดูกาล
หัวหอม	0.43	36.98	62.59	3.69	ทุกฤดูกาล
ผักกาด	-	5.66	94.34	10.29	ทุกฤดูกาล
มะเขือเทศ	-	1.07	98.93	10.41	ทุกฤดูกาล
แฟง, ฟัก	0.62	3.02	86.36	12.61	ทุกฤดูกาล
หัวข่า, ตะไคร้	7.49	67.04	5.47	4.09	ทุกฤดูกาล
มะเขือเปาะ	-	5.84	94.16	10.76	ทุกฤดูกาล
กวางตุ้ง	2.61	18.71	78.68	5.81	ทุกฤดูกาล
แครอท	-	-	100	5.43	ทุกฤดูกาล
หัวผักกาด	-	-	100	5.61	ทุกฤดูกาล
ผักนึ่ง	10.49	67.41	22.10	5.84	ทุกฤดูกาล

ตาราง 17 (ต่อ)

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์ (ก.ก.)	ฤดูกาลที่มี จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
ตำลึง	2.67	86.45	10.88	8.01	ทุกฤดูกาล
มะเขือยาว	-	9.84	90.16	13.62	ทุกฤดูกาล
มะนาว	-	0.74	99.26	15.47	ทุกฤดูกาล
กะหล่ำดอก	-	-	100	20.72	ทุกฤดูกาล
หอมหัวใหญ่	-	-	100	10.89	ทุกฤดูกาล
หน่อไม้	-	11.72	88.28	15.64	ทุกฤดูกาล
กระเทียม	0.59	7.65	91.76	1.81	ทุกฤดูกาล
ชะอม	3.85	49.76	46.39	3.69	ทุกฤดูกาล
สาหร่าย	0.92	26.48	72.6	6.62	ทุกฤดูกาล
กวาดุ้ง	0.53	13.68	85.79	5.07	ทุกฤดูกาล

จากตาราง 17 เห็นได้ว่าอาหารประเภทพืช ผัก ที่มีจำหน่ายในชุมชน มีทั้งอาหารที่ผู้จำหน่ายผลิตเอง รับจากคนในชุมชน หรือรับมาจากภายนอกชุมชน อาหารที่ผู้จำหน่ายผลิตเองได้และที่รับมาจากคนชุมชนส่วนใหญ่ เป็นอาหารพื้นบ้านที่สามารถปลูกและหาได้ในท้องถิ่น เช่น ห้วข่า ตะไคร้ ผักบุ้ง โหระพา ตำลึง ส่วนผักบางชนิดก็จะมีในบางช่วงของฤดูกาลเท่านั้น แต่จะเห็นได้ว่าอาหารส่วนใหญ่ จะต้องรับมาจากต่างถิ่นเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในชุมชน โดยพืชผักที่มีการนำเข้ามา ร้อยละ 100 ของการบริโภคได้แก่ กะหล่ำปลี แครอท หัวผักกาด กะหล่ำดอกและหอมหัวใหญ่ เป็นต้น ส่วนผักชนิดอื่นๆ จะรับเข้ามาเพื่อเสริมจากที่มีในชุมชน

ตาราง 18 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทผลไม้ ปริมาณการขายเฉลี่ยและฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่ายเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (ก.ก.)	ฤดูกาลที่จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอกชุมชน (ร้อยละ)		
ทับปะรด	-	-	100	9.84	ทุกฤดู
สาละ	-	-	100	6.07	ตามฤดู
องุ่น	-	-	100	5.69	ตามฤดู
แตงโม	-	3.07	96.93	35.49	ทุกฤดู
ส้มโอ	-	-	100	12.53	ทุกฤดู
แอปเปิล	-	-	100	18.63	ตามฤดู
ส้มเขียวหวาน	-	-	100	13.46	ตามฤดู
กล้วยน้ำว้า	2.75	57.64	39.61	9.52	ทุกฤดู
มะม่วง	1.68	29.84	68.48	12.37	ตามฤดู
ฝรั่ง	0.26	11.62	88.12	9.16	ทุกฤดู
มะพร้าว	0.62	49.33	50.05	36.17	ทุกฤดู
น้ำหอม					
มะละกอ	3.65	48.28	48.07	29.84	ทุกฤดู
กล้วยหอมทอง	-	0.66	99.34	6.49	ทุกฤดู
มังคุด	-	-	100	15.64	ตามฤดู

จากตาราง 18 พบว่าผลไม้ส่วนใหญ่ที่จำหน่ายในชุมชน จะเป็นผลไม้ที่นำเข้ามาจากภายนอกชุมชนและจะมีจำหน่ายตามฤดูกาลของผลไม้แต่ละชนิดนั้น มีเพียงผลไม้พื้นบ้านบางชนิด ที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง และนำเข้ามาเพียงเล็กน้อย เช่น กล้วยน้ำว้า มะพร้าวน้ำหอม หรือมะละกอ นอกเหนือจากนั้นต้องพึ่งพิงจากตลาดผลไม้จากนอกชุมชนเป็นหลัก

ตาราง 19 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ปริมาณการขายเฉลี่ยและฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์ (ก.ก.)	ฤดูกาลที่มี จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
ไก่	-	10.62	89.38	45.62	ทุกฤดู
หมู	-	0.74	99.26	50.74	ทุกฤดู
ปลา	-	18.39	81.61	32.18	ทุกฤดู
เนื้อวัว	-	0.44	99.56	30.97	ทุกฤดู
เป็ด	-	6.34	93.66	24.02	ทุกฤดู
ไข่ไก่	-	0.17	99.83	6.50	ทุกฤดู

ตาราง 19 อาหารประเภทเนื้อสัตว์เนื้อสัตว์ เป็นอาหารที่ผู้จำหน่ายไม่สามารถผลิตได้เองทั้งหมด ดังนั้นแหล่งที่มาหลักๆ คือในชุมชนและจากภายนอกชุมชน แต่พบว่าแหล่งที่เป็นแหล่งอาหารหลักของอาหารกลุ่มเนื้อสัตว์คือแหล่งจากภายนอกชุมชน เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีโรงฆ่าสัตว์ และการเลี้ยงปลาโดยส่วนใหญ่ก็เป็นการเลี้ยงเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน

ตาราง 20 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทอาหารทะเลปริมาณการขายเฉลี่ยและฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ฤดูกาลที่มี จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
ปลาทู	-	-	100	18 เซ่ง	ทุกฤดู
ปลาทูเค็ม	-	-	100	4 เซ่ง	ทุกฤดู
ปลาหมึกสด	-	-	100	2.74 ก.ก.	ทุกฤดู
กุ้ง	-	-	100	2.71 ก.ก.	ทุกฤดู

จากตาราง 20 จะเห็นว่าอาหารทะเลมีแหล่งที่มาจากภายนอกชุมชน ร้อยละ 100 แต่อย่างไรก็ตามพบว่าปริมาณการบริโภคอาหารในกลุ่มนี้ไม่ค่อยสูงมากนัก โดยมีเพียงปลาหูเต้านั้น ที่มีการจำหน่ายได้มากที่สุด

ตาราง 21 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทอาหารสำเร็จรูป ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ฤดูกาลที่มี จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
ปลากระป๋อง	-	-	100	52 กระป๋อง	ทุกฤดู
นมกล่อง	-	-	100	42 กล่อง	ทุกฤดู
เครื่องคั้นชู กำลัง	-	-	100	48 ขวด	ทุกฤดู
น้ำเปล่า	-	-	100	48 ขวด	ทุกฤดู
แกง,อาหารปรุง สำเร็จ	18.62	43.16	38.22	ประมาณการ ไม่ได้	มีทั้งรับมา และปรุง เองตลอดปี
เส้นหมี่	-	-	100	15 ห่อ	ทุกฤดู
นมคาร์เนชั่น	-	-	100	10 กระป๋อง	ทุกฤดู
หมูหย็อง	-	-	100	25 ถุง	ทุกฤดู
ผักกาดดอง	1.65	-	98.35	8 กระป๋อง	ทุกฤดู
วุ้นเส้น	-	-	100	10 ห่อ	ทุกฤดู
บะหมี่สำเร็จรูป	-	-	100	10 ซอง	ทุกฤดู

ตาราง 21 แสดงให้เห็นว่าอาหารประเภทสำเร็จรูปส่วนใหญ่ ชุมชนต้องรับมาจากภายนอก เนื่องจากไม่มีศักยภาพในการผลิต ยกเว้นผักกาดดอง ที่พบว่ามีผู้จำหน่ายบางราย ที่มีหารผลิตเอง รวมทั้ง

อาหารสำเร็จรูปประเภทกับข้าว ที่พบว่าแหล่งอาหารหลักๆ จะอยู่ที่ชุมชน โดยชุมชนจะผลิตและนำส่งให้กับร้านค้า ในขณะที่อีกบางส่วน ร้านค้าจะเป็นผู้ผลิตอาหารดังกล่าวเพิ่มเติม มีบางส่วนที่รับมาจากตลาดนอกชุมชน โดยเฉพาะกับข้าวบรรจุถุง ที่มาพร้อมกับรถเร่และรถขายส่ง

ตาราง 22 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทเครื่องปรุงอาหาร ปริมาณการขายเฉลี่ย และฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ฤดูกาลที่มี จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอก ชุมชน (ร้อยละ)		
ซอสปรุงรส	-	-	100	7 ขวด	ทุกฤดู
ผงชูรส	-	-	100	14 ห่อ	ทุกฤดู
น้ำปลา	-	-	100	7 ขวด	ทุกฤดู
น้ำตาล	-	-	100	5 ก.ก.	ทุกฤดู
ซีอิ๊ว	-	-	100	6 ขวด	ทุกฤดู
น้ำมันหอย	-	-	100	7 ขวด	ทุกฤดู
เกลือ	-	-	100	15 ถุง	ทุกฤดู
พริกแกง	2.74	25.83	71.43	3 ก.ก.	ทุกฤดู
น้ำมันพืช	-	-	100	11 ขวด	ทุกฤดู
พริกไทยป่น	-	-	100	6 ขวด	ทุกฤดู
ผงปรุงรส	-	-	100	12 ห่อ	ทุกฤดู
ซีอิ๊วขาว	-	-	100	5 ขวด	ทุกฤดู
ซอสพริก	-	-	100	5 ขวด	ทุกฤดู
ซอสมะเขือเทศ	-	-	100	5 ขวด	ทุกฤดู
กะทิ	-	-	100	10 กล่อง	ทุกฤดู
ปลาร้าดิบ	0.54	21.45	78.01	6 ก.ก.	ทุกฤดู

ตาราง 22 แสดงให้เห็นว่าอาหารประเภทเครื่องปรุงรส เป็นอาหารที่ชุมชนมีการใช้กันมากและหลากหลายชนิด อาหารเกือบทุกชนิดเป็นอาหารที่ชุมชนรับมาจากภายนอกชุมชน มีเพียงพริกแกง และปลา ร้าเท่านั้น ที่ผู้ผลิต และชุมชนสามารถผลิตได้เองบ้างและนำมาจำหน่ายในร้านค้า จึงเป็นอาหารกลุ่มใหญ่ที่ชุมชนมีการพึ่งพิงค่อนข้างสูง

ตาราง 23 แสดงร้อยละของแหล่งที่มาของอาหารกลุ่มอาหารประเภทอาหารสำหรับเด็กเล็ก ปริมาณการขายเฉลี่ยและฤดูกาลที่ขาย

ชนิดอาหาร	แหล่งที่มา			ปริมาณจำหน่ายเฉลี่ยต่อสัปดาห์	ฤดูกาลที่จำหน่าย
	ผลิตเอง (ร้อยละ)	รับในชุมชน (ร้อยละ)	รับจากนอกชุมชน (ร้อยละ)		
นมผงกระป๋อง	-	-	100	8 กระป๋อง	ทุกฤดู
อาหารเสริม	-	-	100	9 กระป๋อง	ทุกฤดู
นมผงแบบถุง	-	-	100	12 กล่อง	ทุกฤดู

ตาราง 23 พบว่าอาหารสำหรับเด็กเล็กมีไม่หลากหลาย และมีการจำหน่ายในปริมาณไม่มากนักในแต่ละสัปดาห์

เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านแหล่งที่มาของอาหารที่มาจากภายนอกชุมชน โดยแบ่งออกตามกลุ่มประเภทของอาหารที่ได้จากการสัมภาษณ์ร้านค้าชุมชนและร้านค้าในตลาดนัด และข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่ม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนิดและปริมาณของอาหารที่นำเข้ามา ชนิดของอาหารที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุที่ต้องเฝ้าระวัง รวมถึงช่วงเวลาของปีที่อาหารชนิดนั้นๆ ขาดแคลนหรือมีราคาสูง โดยรายละเอียดสามารถแยกออกตามประเภทของอาหารได้ดังนี้

ตาราง 24 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภท พืช ผัก

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
โหระพา	ตลาดด่านขุนทด	5.42	-	-	-
กะเพรา	ตลาดด่านขุนทด	6.31	-	-	-
ผักชี	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	5.45	✓	มีปลูกเป็นบาง ฤดูกาล	ฤดูฝน
ต้นหอม	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	8.74	✓	มีปลูกเป็นบาง ฤดูกาล	ฤดูฝน
กะหล่ำปลี	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	13.69	✓	ปลูกเองไม่ได้	ฤดูร้อน, ฤดูฝน
พริกสด	ตลาดด่านขุนทด	10.42	✓	มีปลูกเป็นบาง ฤดูกาล	ฤดูร้อน, หนาว
ฟักทอง	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	30.15	-	-	-
ถั่วฝักยาว	ตลาดด่านขุนทด	6.21	-	-	-
แตงกวา	ตลาดด่านขุนทด	15.52	-	-	-
หัวหอม	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	8.46	✓	มีปลูกเป็นบาง ฤดูกาล	ฤดูฝน
ผักกาด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	14.43	✓	มีปลูกเป็นบาง ฤดูกาล	ฤดูฝน

ตาราง 24 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
แฟง, ฟัก	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	18.82	-		
หัวข่า, ตะไคร้	ตลาดด่านขุนทด	8.28	-		
มะเขือเปาะ	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	13.78	-		
กวาดุ้ง	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	8.41	-		
แครอท	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	10.21	-		
หัวผักกาด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	9.41	-		
ผักบุ้ง	ตลาดด่านขุนทด	7.22	-		
ตำลึง	ตลาดด่านขุนทด	10.85	-		
มะเขือยาว	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	15.30	-		
มะนาว	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	18.11	✓	ในพื้นที่มีปลูก น้อย	บางฤดูขาด แคลนและราคา แพงมาก
กะหล่ำดอก	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	24.62	-	-	-

ตาราง 24 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ชะอม	ตลาดด่านขุนทด	5.20	-	-	-
สาเลี	ตลาดด่านขุนทด	8.66	-	-	-
ข้าวเจ้า (ข้าวสาร)	ตลาดด่านขุนทด	70.45	✓	การเกิดภัยพิบัติ	ขึ้นอยู่กับ นโยบาย ระดับชาติ
ข้าวเหนียว (ข้าวสาร)	ตลาดด่านขุนทด	22.18	✓	นอกฤดูปลูกไม่ ค่อยมีร้านค้า นำมาขายและมี ราคาแพง	ฤดูฝน
มะเขือเทศ	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	12.94	-		
หอมหัวใหญ่	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	15.76	-	-	-
หน่อไม้สด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	18.51	-	-	-

ข้อมูลจากตาราง 24 จะเห็นว่า อาหารในกลุ่มของพืช และผัก ส่วนใหญ่ที่น่าเป็นห่วงในเรื่องของ
 ความไม่เพียงพอคืออาหารที่ไม่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ และอาหารที่ปลูกได้ในบางฤดูกาล ส่วนอาหารชนิด
 อื่นๆ อาจใช้ทดแทนกันได้ ดังนั้นโอกาสในการขาดแคลนในอาหารกลุ่มนั้นๆ จึงน้อยลง

ตาราง 25 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภท ผลไม้

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
สับปะรด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	15.63	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน
สาลี่	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	15.55	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน
องุ่น	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	10.27	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน
แตงโม	ตลาดด่านขุนทด	50.29	✓	ปลูกบางฤดู	ฤดูฝน
ส้มโอ	ตลาดด่านขุนทด	17.45	-	-	-
แอปเปิล	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	25.63	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน
ส้มเขียว หวาน	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	15.84	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน
กล้วยน้ำ ว้า	ตลาดด่านขุนทด	40.06	-	-	-
มะม่วง	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	42.26	✓	ออกตาม ฤดูกาล	ฤดูฝน

ตาราง 25 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ฝรั่ง	ตลาดด่านขุนทด	15.49	-	-	-
มะพร้าว น้ำหอม	ตลาดด่านขุนทด	50.69	-	-	-
มะละกอ	ตลาดด่านขุนทด	45.88	-	-	-
กล้วยหอม ทอง	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	30.51	✓	ปลูกในพื้นที่ น้อย	-
เงาะ	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	42.26	✓	ออกตาม ฤดูกาล	ฤดูฝน
มังคุด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	25.04	✓	ไม่มีปลูกใน พื้นที่	ฤดูฝน

ข้อมูลจากตาราง 25 จะเห็นว่าถึงแม้ผลไม้บางชนิดที่อาจเกิดความเสี่ยงไม่เพียงพอในบางฤดูกาล แต่เนื่องจากผลไม้ชนิดอื่นๆ ที่มีปลูกในพื้นที่และไม่สามารถปลูกในพื้นที่ได้ก็จะมีหมุนเวียนอยู่ตลอดปี ดังนั้นอาหารหลักด้านผลไม้ในชุมชนจึงไม่นับว่ามีปัญหา

ตาราง 26 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทเนื้อสัตว์

ชนิด ของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ไก่	ตลาดด่านขุนทด	60.43	✓	ในพื้นที่ไม่มี โรงงานผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย
หมู	ตลาดด่านขุนทด	65.72	✓	ในพื้นที่ไม่มี โรงงานผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย
ปลา	ตลาดด่านขุนทด	47.10	✓	ในพื้นที่มีบ่อเลี้ยง แต่ไม่นิยมจับขาย ต้องรับจากนอก พื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย
เนื้อวัว	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	45.84	✓	ในพื้นที่มีการ ฆ่าและขายเป็น บางครั้ง แต่ส่วน ใหญ่จะรับจาก นอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย

ตาราง 26 (ต่อ)

ชนิด ของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์ (กิโลกรัม)	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
เป็ด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	30.62	✓	ในพื้นที่มีเลี้ยงแต่ ไม่มาก และไม่ นิยมนำมาแปรรูป ขาย	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย
ไข่ไก่	ตลาดด่านขุนทด	10.10	✓	ในพื้นที่ไม่มี ฟาร์มผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิต และการกำหนด นโยบาย

จากตาราง 26 จะเห็นได้ว่าชุมชนต้องพึ่งพิงอาหารด้านเนื้อสัตว์จากภายนอกชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น สถานการณ์ความมั่นคงส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับการกำหนดนโยบายด้านอาหาร และสถานการณ์ทางด้านสาธารณสุขอื่นๆ ร่วมด้วย

ตาราง 27 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารทะเล

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาดแคลน/ ราคาสูง
ปลาทู	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	27 เเข่ง	✓	ในพื้นที่ไม่มี ฟาร์มผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิตและ การกำหนดนโยบาย

ตาราง 27 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้อง เฝ้าระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาดแคลน/ ราคาสูง
ปลา เทิ้ม	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	10 เซ่ง	✓	ในพื้นที่ไม่มี ฟาร์มผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิตและ การกำหนดนโยบาย
ปลาหมึก สด	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	6.27 ก.ก.	✓	ในพื้นที่ไม่มี ฟาร์มผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิตและ การกำหนดนโยบาย
กุ้ง	ตลาดด่านขุนทด, ตลาดสุรนคร	5.02 ก.ก.	✓	ในพื้นที่ไม่มี ฟาร์มผลิต ต้อง รับจากนอกพื้นที่	ขึ้นกับสถานการณ์ ทางการผลิตและ การกำหนดนโยบาย

จากตาราง 27 จะเห็นได้ว่าอาหารกลุ่มที่เป็นอาหารทะเลนั้น ชุมชนต้องพึ่งจากตลาดภายนอกชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นสถานการณ์ความมั่นคงจึงขึ้นกับปัจจัยทางการตลาดเป็นสำคัญ

ตาราง 28 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารสำเร็จรูป

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ปลากระป๋อง	ตลาดด่านขุนทด	76 กระป๋อง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
นมกล่อง	ตลาดด่านขุนทด	72 กล่อง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
น้ำเปล่าบรรจุ ขวด	ตลาดด่านขุนทด	60 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 28 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
เส้นหมี่	ตลาดด่านขุนทด	18 ห่อ	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
นมคาร์เนชั่น	ตลาดด่านขุนทด	20 กระป๋อง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
หมูหย็อง	ตลาดด่านขุนทด	30 ถุง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 28 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มาของ อาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อ สัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ผักกาดดอง	ตลาดด่านขุนทด	24 กระป๋อง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
วุ้นเส้น	ตลาดด่านขุนทด	12 ห่อ	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
บะหมี่ สำเร็จรูป	ตลาดด่านขุนทด	60 ซอง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

จากตาราง 28 เห็นได้ว่าอาหารกลุ่มอาหารสำเร็จรูป เป็นกลุ่มอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งจากภายนอก
ชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากไม่สามารถผลิตได้เอง ดังนั้นราคาและความพอเพียงจึงขึ้นกับกลไกทางการตลาด
เป็นสำคัญ

ตาราง 29 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และ ช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทเครื่องปรุงรส

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ซอสปรุงรส	ตลาดด่านขุนทด	12 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการค้า ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
ผงชูรส	ตลาดด่านขุนทด	36 ห่อ	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการค้า ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
น้ำปลา	ตลาดด่านขุนทด	24 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการค้า ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 29 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
น้ำตาล	ตลาดด้านขุนทด	10 ก.ก.	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
ซีอิ้ว	ตลาดด้านขุนทด	12 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
น้ำมันหอย	ตลาดด้านขุนทด	12 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 29 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
พริกแกง	ตลาดด้านขุนทด	20 ก.ก.	✓	ในพื้นที่มีการ ผลิตแต่ไม่ เพียงพอต่อ ความต้องการ จึงต้องนำเข้า เพิ่มเติม	ขึ้นกับ ทรัพยากรและ วัตถุดิบที่มี
น้ำมันพืช	ตลาดด้านขุนทด	18 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
พริกไทย ป่น	ตลาดด้านขุนทด	12 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 29 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
ซีอิ้วขาว	ตลาดด่านขุนทด	12 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
ซอสพริก	ตลาดด่านขุนทด	10 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
ซอสมะเขือ เทศ	ตลาดด่านขุนทด	10 ขวด	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย

ตาราง 29 (ต่อ)

ชนิดของ อาหาร	แหล่งที่มา ของอาหาร	ปริมาณนำเข้า เฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้า ระวัง	สาเหตุ/ปัจจัย เสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาด แคลน/ราคาสูง
เกลือ	ตลาดด้านขุนทด	24 ถุง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตนโยบาย
ผงปรุงรส	ตลาดด้านขุนทด	24 ห่อ	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและ นโยบาย
กะทิกล่อง	ตลาดด้านขุนทด	12 กล่อง	✓	ในพื้นที่ไม่ สามารถผลิตได้ เอง	ขึ้นกับ สถานการณ์ ทางการ ผลิตและการ กำหนด นโยบาย
ปลาร้าดิบ	ตลาดด้านขุนทด	10 ก.ก.	✓	ในพื้นที่ผลิตไม่ เพียงพอต่อการ จำหน่าย ต้อง นำเข้ามาจาก ภายนอกชุมชน	ถ้าอยู่นอกฤดู หาปลาอาจมี ราคาสูงขึ้น

ข้อมูลจากตาราง 29 เห็นได้ว่ากลุ่มอาหารประเภทเครื่องปรุงรส ชุมชนต้องนำเข้าจากต่างถิ่นเกือบทั้งหมด ส่วนชนิดที่สามารถผลิตได้เองก็จะเป็นลักษณะของการผลิตที่มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการบริโภคของชุมชน ต้องมีการนำเข้ามาเพิ่ม เช่น พริกแกง หรือปลาร้าดิบ เป็นต้น

ตาราง 30 แสดงชนิด แหล่งที่มา ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง สาเหตุและปัจจัยเสี่ยง และช่วงเวลาที่ขาดแคลนหรือมีราคาสูงของอาหารหลักประเภทอาหารสำหรับเด็กเล็ก

ชนิดของอาหาร	แหล่งที่มาของอาหาร	ปริมาณนำเข้าเฉลี่ยต่อสัปดาห์	ชนิดที่ต้องเฝ้าระวัง	สาเหตุ/ปัจจัยเสี่ยง	ช่วงเวลาที่ขาดแคลน/ราคาสูง
นมผงกระป๋อง	ตลาดด่านขุนทด	6 กระป๋อง	✓	ในพื้นที่ไม่สามารถผลิตได้เอง	ขึ้นกับสถานการณ์ทางการผลิตและนโยบาย
อาหารเสริม	ตลาดด่านขุนทด	12 กระป๋อง	✓	ในพื้นที่ไม่สามารถผลิตได้เอง	ขึ้นกับสถานการณ์ทางการผลิตและการกำหนดนโยบาย
นมผงแบบถุง	ตลาดด่านขุนทด	22 กล่อง	✓	ในพื้นที่ไม่สามารถผลิตได้เอง	ขึ้นกับสถานการณ์ทางการผลิตและนโยบาย

จากตาราง 30 จะเห็นว่าอาหารสำหรับกลุ่มเด็กเล็ก โดยเฉพาะนมผง เป็นกลุ่มที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน ซึ่งอาหารกลุ่มนี้มักจะมีราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าอาหารที่นำเข้าจากภายนอกชุมชนบางอย่าง เป็นอาหารที่สามารถผลิตได้เองในพื้นที่ แต่ปริมาณการผลิต หรือศักยภาพในการผลิตอาจมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนตลอดทั้งปี หรือสามารถผลิตได้ในบางช่วงฤดูกาลเท่านั้น ในขณะที่บางรายการชุมชนอาจไม่สามารถผลิตได้เองเลย โดยต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชนทั้งหมด ซึ่งเป็นกลุ่มของอาหารที่มีการปรับเรื่องราคาอยู่เสมอ ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสบริโภคอาหารในราคาที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากระยะทางอยู่ห่างไกลจากตลาดค้าส่งหลักๆ ของจังหวัด ทำให้ค่าขนส่งมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ถ้าต้องการบริโภคอาหารที่มีราคาถูกลงมาก็จะได้บริโภคอาหารที่มีคุณภาพด้อยลงไปตามไปด้วย หรืออาจได้บริโภคอาหารจากร้านค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือเสี่ยงต่ออาหารที่ปนเปื้อนสารเคมีต่างๆ โดยอาหารบางชนิดราคาจะเปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอกต่างๆ เช่น นโยบายของรัฐบาล

การคำนวณปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคของชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร และชนิดของอาหารที่บริโภคเพื่อนำมาคำนวณปริมาณความต้องการบริโภคของอาหารหลักแต่ละชนิดของชุมชนโดยเฉลี่ย ผลที่ได้ปรากฏดังนี้

ตาราง 31 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มพืช ผัก ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
โหระพา	0.01	2,796.56
กะเพรา	0.02	5,593.12
ผักชี	0.02	5,593.12

ตาราง 31 (ต่อ)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
ต้นหอม	0.04	11,186.24
กะหล่ำปลี	0.01	2,796.56
พริกสด	0.06	16,779.36
ฟักทอง	0.010.03	8,389.68
ถั่วฝักยาว	0.01	2,796.56
แตงกวา	0.02	5,593.12
หัวหอม	0.03	8,389.68
ผักกาด	0.02	5,593.12
มะเขือเทศ	0.02	5,593.12
แฟง, ฟัก	0.01	2,796.56
หัวข่า, ตะไคร้	0.15	13,982.80
มะเขือเปาะ	0.01	2,796.56
กวาดุ้ง	0.01	2,796.56
แครอท	0.01	2,796.56

ตาราง 31 (ต่อ)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
หัวผักกาด	0.01	2,796.56
ผักบุ้ง	0.03	8,389.68
ตำลึง	0.03	8,389.68
มะเขือขาว	0.02	5,593.12
มะนาว	0.01	2,796.56
กะหล่ำดอก	0.01	2,796.56
หอมหัวใหญ่	0.01	8,389.68
หน่อไม้	0.01	2,796.56
กระเทียม	0.02	5,593.12
ชะอม	0.02	5,593.12
สาหร่าย	0.02	5,593.12
ข้าวเจ้า (ข้าวสาร)	1.19	332,790.64
ข้าวเหนียว (ข้าวสาร)	0.07	19,575.92

ตาราง 32 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มเนื้อสัตว์ ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
ไก่	0.16	44,744.96
หมู	0.18	50,338.08
ปลา	0.03	8,389.68
เนื้อวัว	0.02	5,593.1
เป็ด	0.04	11,186.24
ไข่ไก่	0.14	39,151.84

ตาราง 33 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มผลไม้ ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
สับปะรด	0.02	5,593.1
สาลี่	0.01	2,796.56
องุ่น	0.01	2,796.56

ตาราง 33 (ต่อ)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
แตงโม	0.02	5,593.1
ส้มโอ	0.01	2,796.56
แอปเปิล	0.01	2,796.56
ส้มเขียวหวาน	0.02	5,593.1
กล้วยน้ำว้า	0.21	58,727.76
มะม่วง	0.02	5,593.1
ฝรั่ง	0.03	8,389.68
มะพร้าว ^{น้ำหอม}	0.06	16,779.36
มะละกอ	0.03	8,389.68
กล้วยหอมทอง	0.01	2,796.56
มังคุด	0.01	2,796.56

ตาราง 34 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มอาหารทะเล ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และ
ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
ปลาทุ	0.12	33,558.72
ปลาทุเค็ม	0.01	2,796.56
ปลาหมึกสด	0.02	5,593.12
กุ้ง	0.02	5,593.12

ตาราง 35 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มอาหารสำเริงรูป ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และ
ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน
ปลากระป๋อง	1 กระป๋อง	279,656 กระป๋อง
นมกล่อง	2 กล่อง	559,312 กล่อง
น้ำเปล่าบรรจุขวด	2 ขวด	559,312 ขวด
เส้นหมี่	1 ห่อ	279,656 ห่อ
นมคาร์เนชั่น	1 กระป๋อง	279,656 กระป๋อง
หมูหย็อง	1 ถุง	279,656 ถุง

ตาราง 35 (ต่อ)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน
ผักกาดดอง	1 กระป๋อง	279,656 กระป๋อง
วุ้นเส้น	1 ห่อ	279,656 ห่อ
บะหมี่สำเร็จรูป	2 ห่อ	559,312 ห่อ

ตาราง 36 แสดงชนิดของอาหารหลักกลุ่มเครื่องปรุงรส ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และ
ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน
ซอสปรุงรส	0.01 ขวด	279,656 ขวด
ผงชูรส	0.01 ซอง	279,656 ซอง
น้ำปลาขนาดเท่าขวดปกติ (630 มล.)	0.01 ขวด	279,656 ขวด
น้ำตาล	0.01 ก.ก.	279,656 ก.ก.
ซีอิ๊วขนาดเท่าขวดปกติ (630 มล.)	0.02 ขวด	5,593.12 ขวด
น้ำมันหอยขนาดเท่าขวดปกติ (630 มล.)	0.01 ขวด	279,656 ขวด
เกลือ	0.01 ก.ก.	279,656 ก.ก.
พริกแกง	0.02 ก.ก.	5,593.12 ก.ก.

ตาราง 36 (ต่อ)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน
น้ำมันพืช	0.02 ขวด	5,593.12 ขวด
พริกไทยป่น	0.01 ขวด	279,656 ขวด
ผงปรุงรส	0.01 ซอง	279,656 ขวด
ซีอิ๊วขาวขนาดเท่าขวดปกติ (630 มล.)	0.01 ขวด	279,656 ขวด
ซอสพริกขวดขนาดกลาง	0.01 ขวด	279,656 ขวด
ซอสมะเขือเทศขนาดขวดกลาง	0.01 ขวด	279,656 ขวด
กะทิกล่อง	0.01 กล่อง	279,656 กล่อง
ปลาร้าดิบ	0.01 ก.ก.	279,656 ก.ก.

ตาราง 37 แสดงชนิดของอาหารหลักสำหรับเด็กเล็ก อายุ 0-5 ปี ปริมาณการบริโภคเฉลี่ยต่อสัปดาห์ต่อคน และปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภคใน 1 ปี ของชุมชน (n=214)

ชนิดของอาหารหลัก	ปริมาณการบริโภคเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ต่อคน (กิโลกรัม)	ปริมาณอาหารที่ต้องการบริโภค ใน 1 ปี ของชุมชน (กิโลกรัม)
นมผงกระป๋อง (ขนาด 1,000 กรัม)	1.5 กระป๋อง	11,692 กระป๋อง
อาหารเสริม (ขนาด 500 กรัม)	1 กระป๋อง	11,128 กระป๋อง
นมผงแบบถุง (ขนาด 1,000 กรัม)	1 ถุง	11,128 ถุง

ข้อมูลที่น่าเสนอ ข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อคำนวณปริมาณความต้องการบริโภคอาหารแต่ละชนิดในรอบ 1 ปี ของชุมชนแล้ว พบว่าอาหารบางอย่างมีปริมาณความต้องการบริโภคที่สูง ทั้งนี้เนื่องจากในการคำนวณปริมาณอาหารดังกล่าวคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดของชุมชนในขณะที่ดำเนินการวิจัย ซึ่งการเก็บข้อมูลจะกระทำกับผู้ใหญ่ ดังนั้นปริมาณการบริโภคที่ได้จึงอาจเป็นข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ใหญ่เป็นหลัก ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนกลุ่มอื่นๆ เช่น เด็กเล็ก หรือผู้สูงอายุอาจมีปริมาณการบริโภคแตกต่างออกไปทั้งชนิดและปริมาณอาหาร แต่การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ทำการแยกย่อยออกเป็นประชาชนในแต่ละกลุ่ม แต่เป็นการนำเสนอในภาพรวม ยกเว้นอาหารในกลุ่มเด็กเล็ก ที่นำจำนวนของเด็กอายุ 0-5 ปี ที่มีในช่วงระยะเวลาของการวิจัยมาเป็นกลุ่มกำหนดในการคำนวณความต้องการบริโภค เนื่องจากเป็นกลุ่มเฉพาะ

เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัด

นครราชสีมา มีศักยภาพในการผลิตได้เอง

วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเกี่ยวกับฐานทรัพยากร ระบบการผลิต ฤดูกาลผลิตและชนิดของอาหารที่ผลิตได้ โดยใช้กระบวนการประชุมกลุ่ม ผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมในเวทิดังกล่าวจำนวน 32 คน ในการจัดเวทีได้แบ่งออกเป็น

2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีประเด็นให้ร่วมกันวิเคราะห์ เมื่อกลุ่มนำเสนอแล้ว สมาชิกคนอื่นๆ สามารถร่วมกันอภิปรายและเพิ่มเติมข้อคิดเห็นต่างๆ ได้ ตามที่แต่ละคนจะมีความเห็น ซึ่งกลุ่มจะเป็นผู้ร่วมกันพิจารณาว่าประเด็นต่างๆ นั้น จะสามารถเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาที่กลุ่มนำเสนอไว้แล้วหรือไม่ อย่างไร โดยมีประเด็นในการร่วมกันวิเคราะห์ 4 ประเด็น คือ

1. ฐานทรัพยากรในชุมชน

การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนร่วมกัน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานทรัพยากรและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน และที่ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นย่อยๆ ได้คือ

1.1 ด้านปัจจัยการผลิต โดยที่ประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัจจัยการผลิตที่สำคัญหลายอย่างและเกี่ยวข้องกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

1) ที่ดิน ในชุมชนมีอยู่เพียงพอ แต่สภาพของที่ดินอาจเป็นปัญหาต่อการผลิตในอนาคต เพราะปัจจุบันพบว่าเริ่มเกิดบริเวณดินเค็มแผ่ขยายออกเป็นบริเวณกว้างขึ้น นอกจากนี้ประชาชนบางกลุ่มยังต้องเช่าที่ดิน เพื่อทำการเพาะปลูก เนื่องจากไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และการต้องการ

เพิ่มพื้นที่ เพื่อทำการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น ปัจจุบันจึงพบว่าราคาลำไยที่ดินจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินมากขึ้น เช่น เปลี่ยนชนิดของพืชที่ปลูก เปลี่ยนประเภทของการใช้ประโยชน์ซึ่งอาจเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรเป็นที่อยู่อาศัย หรือเปลี่ยนจากพืชไร่ พืชสวน เป็นไม้ยืนต้น หรือไม่เศรษฐกิจ เป็นต้น

2) แหล่งน้ำ พบว่าส่วนใหญ่แหล่งน้ำดินเงิน ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ใน

ฤดูแล้งได้อย่างเพียงพอ ส่วนในช่วงฤดูฝนจะเกิดน้ำหลากและน้ำท่วมพื้นที่ทางการเกษตรได้ง่าย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง เช่น การดินเงินตามธรรมชาติ โดยพบว่าบริเวณที่เคยเป็นลำน้ำในอดีต แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นพื้นที่เกษตร หรือมีสภาพดินเงินแล้ว การถมที่ดินที่รูกลำน้ำเข้าไปใกล้ลำน้ำจนเกินไป ทำให้เกิดการไหลของตะกอนดินลงไปในพื้นที่น้ำมากขึ้นและลำน้ำมีขนาดแคบลง เก็บน้ำได้น้อย แต่มีการขุดลอกคลองในบางจุดที่ช่วยทำให้เก็บน้ำได้มากขึ้นแต่ชุมชนกลับเอาน้ำมาใช้ได้ยากขึ้น เนื่องจากการขุดลอกเป็นการถมบริเวณริมฝั่งให้สูงขึ้น ดังนั้นการใช้น้ำจึงต้องใช้เครื่องสูบน้ำช่วยทำให้เกิดการสิ้นเปลืองมากขึ้น และยังไม่มีการเพิ่มพื้นที่เก็บกักน้ำในชุมชนที่จะช่วยรับประกันในเรื่องของความไม่ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งได้

3) เงินทุน ที่ต้องนำมาใช้ลงทุน พบว่าปัจจุบันชุมชนมีการกู้ยืมเงินเพื่อ

นำมาลงทุน ทั้งเงินยืมในระบบและนอกระบบ ซึ่งทำให้ต้องแบกรับอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าปกติ หรืออาจจะเป็นลักษณะของการนำปฎิและเมล็ดพันธุ์ของนายทุนมาใช้ก่อน ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีราคาที่สูงขึ้นทุกปี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตจึงส่งเงินคืนตามอัตราหรือรายละเอียดที่ตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้า ยังพบว่ามีการนำผลผลิตที่เก็บไว้มาจำหน่ายเมื่อถึงช่วงของฤดูกาลผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาลงทุน ทำให้ผลผลิตของอาหารบางอย่าง โดยเฉพาะข้าวที่เก็บไว้ในครัวเรือนลดน้อยลง

4) ค่าจ้างและแรงงาน พบว่าปัจจุบันแรงงานในชุมชนหายากมากขึ้น

มีการแย่งแย่งแรงงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า ก่อนที่จะถึงฤดูกาลในการผลิต หรือการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ยังพบว่าการขนย้ายแรงงานจากต่างถิ่นเข้ามาในชุมชนมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานในชุมชนที่ขาดแคลน อีกทั้งยังพบว่าค่าจ้างแรงงานในชุมชนที่มักจะสูงขึ้นเป็นประจำทุกปี บางครั้งก็มีการจ่ายค่าแรงที่ไม่เท่ากัน โดยนายจ้างบางรายจะจ่ายค่าแรงสูงกว่าคนอื่นๆ เพื่อดึงดูดแรงงานให้ไปทำงานให้กับตนมากขึ้น หรืออาจเป็นการจ้างงานที่มีลักษณะของการเลี้ยงอาหารและดูแลในระหว่างงานที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจของแรงงาน ที่จะช่วยให้การตัดสินใจมาทำงานให้ สามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตอาหารในชุมชน

5)เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ การนำเครื่องมือ เครื่องจักรกลและ

เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานและทุนเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่แรงงานสัตว์ลดน้อยลงไปอย่างรวดเร็ว และค่าจ้างเครื่องจักรกลดังกล่าวก็มีแนวโน้มสูงขึ้น

6)เมล็ดพันธุ์ การไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ของพืชบางชนิดที่มีการ

เพาะปลูกในพื้นที่ไว้ใช้ได้ในปีถัดมา เนื่องจากจะไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร จึงต้องมีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกปี และต้องมีการนำปุ๋ยและยารวมถึงสารเคมีต่างๆ เข้ามาใช้ร่วมด้วยเสมอ

ในด้านของประชาชนในชุมชนพบว่ามีความพยายามที่จะปลูกพืชที่เป็นอาหารของ

ควัวเรือน ตามศักยภาพที่สามารถทำได้ ซึ่งพบว่าหลายครัวเรือนมีการปลูกพืชทั้งที่ในบริเวณควัวเรือน และตามไร่นา เพื่อไว้สำหรับการบริโภค แต่อาหารบางชนิดมีไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี เนื่องจากในบางช่วงฤดู อาจมีปัจจัยการผลิตที่ไม่เอื้อต่อการเพาะปลูก หรือการนำผลผลิตที่มีอยู่มาจำหน่ายหรือเปลี่ยนสภาพ เพื่อนำไปลงทุนในฤดูกาลผลิต จึงอาจทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารบางชนิดในบางช่วง และประเด็นสุดท้ายคือ ในเรื่องของนโยบายในท้องถิ่น ที่พบว่าปัจจุบันยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ที่เกี่ยวกับเรื่องของการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารหลักให้กับชุมชน ทั้งในแง่ของการผลิต การเก็บกักเป็นแหล่งอาหารสำรอง การส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคและการป้องกันปัญหาเรื่องความขาดแคลนในอนาคต ในแง่ของการพัฒนาปัจจัยการผลิตที่เกิดขึ้นได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น มีการขุดลอกคูคลองให้เก็บน้ำได้มากขึ้น แต่ไม่มีการเพิ่มจำนวนแหล่งเก็บน้ำให้มากขึ้น ในขณะที่นโยบายเรื่องการพัฒนาหรือฟื้นฟูที่ดินยังไม่เคยมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม หรือการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การเกิดดินเค็มซึ่งปัจจุบันพบว่ามีการแผ่ขยายออกเป็นบริเวณกว้างขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชน

1.2 ระบบการผลิต

การผลิตอาหารหลักของชุมชน จะเป็นไปในลักษณะของการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เช่น ข้าว ผักสวนครัว หรือการเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือน ยกเว้นผู้ที่มีอาชีพหลักในการผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก เช่น การปลูกผักเพื่อการค้า เลี้ยงสัตว์เป็นฟาร์ม ดังนั้นระบบการผลิตของครัวเรือนจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มที่ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และ 2)กลุ่มที่ผลิตเพื่อมุ่งการค้าเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่1 อาจมีการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นในช่วงของฤดูกาลหลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตหลักแล้ว โดยส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางทั้งในชุมชนและต่างชุมชนเข้ามาเป็นผู้รับซื้อผลผลิตดังกล่าวในพื้นที่

ระบบการผลิตในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับนายทุน หรือแหล่งเงินทุน ต่างๆ ก่อนข้างมาก เนื่องจากประชาชนต้องพึ่งพิง ปุ๋ย ยา และเมล็ดพันธุ์จากนายทุน รวมถึงเครื่องจักร เครื่องกลในการผลิตต่างๆ ซึ่งต้นทุนในการผลิตส่วนใหญ่จะหมดไปกับการลงทุนในเรื่องดังกล่าว นอกจาก การปลูกพืชที่ใช้เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนเท่านั้น ที่ส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักพื้นบ้าน สามารถหาเมล็ดพันธุ์ ได้ง่าย ส่วนพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจ หรือพืชที่ปลูกเพื่อการค้าส่วนใหญ่ก็ต้องจัดหา หรือซื้อเมล็ดพันธุ์เสมอ ผลผลิตที่ได้จากการผลิตเพื่อการค้าส่วนใหญ่จะถูกส่งไปจำหน่ายที่ตลาดสุรนคร จังหวัดนครราชสีมาและที่ ตลาดไท กรุงเทพฯ

1.3 ชนิดของอาหารที่ผลิตได้

อาหารที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความเพียงพอ ที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์ศักยภาพ พบว่ามีทั้งพืชและสัตว์ จำนวนหลายอย่าง ซึ่งการผลิตนั้นอาจมาบ้าง น้อย บ้าง ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการหมุนเวียนกันตลอดทั้งปี ซึ่งจากการวิเคราะห์ ร่วมกันพบว่าสิ่งที่สามารถผลิตได้เป็นจำนวนมากเป็นลำดับต้นๆ ได้แก่ 1)ประเภทพืช ประกอบด้วย ข้าวโพดหวาน ข้าว ข้าวเหนียว มัน เผือก กระบุง พริก ผักชี ผักคะน้า ฟักทอง ผักสวนครัวต่างๆ 2)ประเภท เนื้อสัตว์ ประกอบด้วย หมู ไก่ ปลา เป็ด วัว ควาย 3)ประเภทผลไม้ได้แก่ มะม่วง กล้วย น้อยหน่า แดงโม มะพร้าว แก้วมังกร 4)อาหารแปรรูป เช่น ขนมหิน ขนมหวานชนิดต่างๆ ผลไม้แปรรูป

จะเห็นได้ว่า อาหารที่ชุมชนสามารถผลิตได้ทั้งหมดนั้นมีเป็นจำนวนมาก หลากหลายชนิด ซึ่งจะเป็นอาหารหมุนเวียนที่ใช้ในการบริโภคในชุมชนและการส่งไปจำหน่ายยังต่างชุมชน ด้วย ในกรณีที่มีเป็นปริมาณมาก และส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักหรืออาหารพื้นบ้านที่สามารถหาได้ง่ายใน ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามอาหารที่ผลิตได้อาจมีข้อจำกัดในการกระจายไปสู่คนในชุมชนบางกลุ่ม อาจเนื่องจาก สภาพฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้

1.4 ฤดูกาลในการผลิต

อาหารประเภทพืช ผัก ส่วนใหญ่จะมีมากในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูหนาว มักพบพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผักชนิดต่างๆ ที่จะมีการปลูกแทนพืชหลักในฤดูฝน เช่น ผักชี คะน้า กวางตุ้ง แดงกวา ส่วนผลไม้ได้แก่ แดงโม

สำหรับอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ซึ่งมีการเลี้ยงทั้งในระดับครัวเรือนและที่เลี้ยงเป็น ฟาร์มเพื่อการค้า พบว่าจะมีการเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง ในทุกฤดูกาล โดยการเลี้ยงในระดับครัวเรือนส่วนใหญ่จะ เป็นการเลี้ยงในปริมาณไม่มาก โดยเลี้ยงแค่ในบริเวณบ้าน ส่วน วัวและ ควาย จะเลี้ยงรวมกันเป็นฝูงใหญ่

3.กลุ่มผักสวนครัว

ตาราง 40 ปฏิทินการปลูกพืชสวนครัว

ชนิดของพืช	เดือนที่ทำการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ผักชี	/	/	/							/	/	/
คะน้า	/	/	/							/	/	/
หอม,กระเทียม	/	/	/						/	/	/	/
กวาดุ้ง	/	/	/							/	/	/
ผักกาด	/	/	/							/	/	/
ฟักทอง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ชะอม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ตะไคร้,ขิง,ข่า	/	/	/	/	/	/		/	/	/	/	/
มะกรูด	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

นอกจากนี้ ในการจัดเวทีดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นให้กลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายร่วมกันเพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น คือ การหาข้อจำกัดความร่วมมือกันของชุมชนในเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร และความหมายของคำว่าอาหารหลัก ในมุมมองของชุมชนเอง เพื่อให้เป็นข้อจำกัดความที่ชุมชนสามารถรับรู้และเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจากการร่วมกันอภิปรายในเวทีดังกล่าวดังกล่าวสามารถสรุปเป็นข้อจำกัดความความได้คือ

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก ตามมุมมองและแนวคิดของชุมชน หมายถึง การมีอาหารที่มีความเพียงพอต่อความต้องการต่อร่างกาย และต่อชุมชน หาได้ ผลิตได้เองในชุมชน สามารถแลกเปลี่ยนหรือทดแทนกันได้ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน มีพื้นที่และมีความปลอดภัยในการผลิต เป็นอาหารที่มาจากการประกอบอาชีพหลักของคนในชุมชน สามารถดูแล รักษาหรืออนุรักษ์ให้มีอยู่อย่างต่อเนื่องได้

ส่วนคำว่า **อาหารหลัก ตามมุมมองของชุมชน** หมายถึง สิ่งที่ต้องรับประทานเป็นประจำ ร่างกายมีความต้องการ มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง มีพลัง มีภูมิคุ้มกันโรค และไม่เป็นพิษต่อร่างกาย

จากการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ทำให้สามารถวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในแง่ของอาหารที่ผลิตได้ อาหารที่ต้องนำเข้าจากต่างถิ่น การวิเคราะห์ศักยภาพในการผลิตและชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ขึ้นมา รายละเอียดดังตาราง 41

ตาราง 41 การวิเคราะห์ชนิดอาหารที่ผลิตได้ ความเพียงพอและศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต

ชนิดอาหารที่ผลิตได้	การวิเคราะห์ความเพียงพอ	วิเคราะห์ศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต
ข้าวโพด	มีความพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ผลิตเพื่อการจำหน่าย	สามารถผลิตเพิ่มได้เนื่องจากมีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง และมีการปลูกหมุนเวียนกับพืชชนิดอื่น
อ้อย	มีปริมาณการผลิตมากในแต่ละปีและเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่าย	ต้องมีการใช้ปุ๋ยเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากพันธุ์เริ่มเก่า ดินเริ่มเสื่อมมากขึ้น หรือต้องมีการเปลี่ยนพันธุ์ใหม่
มันสำปะหลัง	มีการปลูกมากและส่งจำหน่ายในร้านค้าทั้งในและนอกชุมชน	การปลูกจะมีปริมาณใกล้เคียงกับที่ผ่านมา เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องที่ดินและความเสื่อมโทรมของดิน ซึ่งต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มขึ้น

ตาราง 41 (ต่อ)

ชนิด อาหารที่ ผลิตได้	การวิเคราะห์ความเพียงพอ	วิเคราะห์ศักยภาพ ในการเพิ่มผลผลิต
พริก	สามารถปลูกได้เพียงพอต่อความต้องการของ ชุมชนและส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลางได้ สามารถเก็บไว้ใช้ได้ตลอดปี	อาจจะไม่เพิ่มการผลิต เนื่องจากถ้า ปลูกมากเกินไป จะไม่สามารถดูแล ได้ทั่วถึง จะเกิดความเสียหาย มากกว่าและต้องใช้ปุ๋ยและยาฆ่า แมลงมากขึ้น
ข้าว	ถ้ามองภาพรวมของชุมชนสามารถผลิตได้ เพียงพอต่อความต้องการ แต่ถ้าดูลงไปเป็น ครอบครัว อาจจะไม่เพียงพอเนื่องจากบาง ครอบครัวไม่มีที่นาและไม่ได้ทำนา จึงต้องซื้อ ข้าวกิน	ปัจจุบันการทำนาลดน้อยลงเนื่องจาก เปลี่ยนพื้นที่นาไปปลูกพืชชนิดอื่น ดังนั้นแนวโน้มผลผลิตข้าวอาจจะลด น้อยลง ประกอบกับการขาดแหล่ง น้ำในการทำงานที่มีไม่เพียงพอทำให้ ผลผลิตลดลง การเพิ่มผลผลิตต้องมี การพัฒนาแหล่งน้ำควบคู่กับการ ปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ผักชี, คะน้า, กวางตุ้ง, ผักกาด,	การปลูกผักชีส่วนใหญ่จะเน้นการปลูกเพื่อขาย ส่ง แต่ก็แบ่งบางส่วนมาเพื่อการบริโภค การ ผลิตในฤดูที่ปลูกมีปริมาณมาก แต่จะส่งขาย มากกว่าจำหน่ายในชุมชน ส่วนนอกฤดูกาล ผลิตก็ต้องซื้อมาจากตลาดค้าส่งและร้านค้า นำมาจำหน่าย มีบ้างที่ปลูกกินเองในบ้านแต่ มามากนัก	การเพิ่มผลผลิตทำได้ยาก เนื่องจาก เป็นพืชที่ต้องดูแลมาก และต้องมี แหล่งน้ำสำรอง ส่วนใหญ่จะปลูก นอกฤดูการทำพืชหลัก จึงมีคนทำไม่ มาก และเป็นพืชที่ไม่สามารถเก็บไว้ ได้นาน ดังนั้นนอกฤดูกาลอาจเกิด การขาดแคลน

ตาราง 41 (ต่อ)

ชนิด อาหารที่ ผลิตได้	การวิเคราะห์ความเพียงพอ	วิเคราะห์ศักยภาพ ในการเพิ่มผลผลิต
ผักสวน ครัวอื่นๆ	ในชุมชนมีผักสวนครัวที่ส่วนใหญ่จะใช้เป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหารที่หลากหลายและมีปริมาณที่เพียงพอต่อการบริโภค	แนวทางการส่งเสริมโดยสนับสนุนการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือนซึ่งสามารถทำได้ง่าย
หอม ,กระเทียม	ปริมาณการผลิตในชุมชนมีมากพอในการบริโภค แต่บางครอบครัวต้องซื้อกิน และสามารถหาซื้อได้ในชุมชน สามารถเก็บไว้ใช้ข้ามปีได้	ชุมชนสามารถปลูกไว้ใช้ในครัวเรือนได้ ส่วนใหญ่ปลูกตามท้องไร่ ท้องนา ในช่วงปลายฝนต้นหนาว และเก็บไว้ใช้ตลอดปี
ฟักทอง	มีการปลูกน้อย ไม่นิยมปลูกในชุมชน มีผู้ที่ปลูกเพื่อขายเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่ปลูกปนกับพืชไร่ต่างๆที่ยังไม่เก็บเกี่ยว ดังนั้นจะมีขายในชุมชนเพียงแคในช่วงฤดูกาลหนึ่งเท่านั้น และจะต้องนำมาจากต่างชุมชน	ถ้ามีการส่งเสริมในเรื่องตลาดให้มากขึ้น ชุมชนสามารถผลิตได้มากขึ้น เพราะปลูกง่าย ดูแลง่าย
ชะอม	ส่วนใหญ่จะปลูกตามรั้วบ้านและตามท้องไร่ ท้องนา เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น มีส่วนน้อยที่จะเก็บขาย แต่สามารถเก็บขายได้ตลอดปี อาจมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน	สามารถส่งเสริมให้ปลูกกินเองในครัวเรือนได้ โดยไม่ต้องใช้พื้นที่มาก และไม่ต้องปลูกมาก
มะละกอ	บางฤดูจะมีมาก บางฤดูมีน้อย แต่สามารถหาบริโภคได้ตลอดปี	สามารถเพิ่มผลผลิตได้ โดยการส่งเสริมให้ปลูกกินเองในครัวเรือนซึ่งใช้พื้นที่ไม่มาก

ตาราง 41 (ต่อ)

ชนิด อาหารที่ ผลิตได้	การวิเคราะห์ความเพียงพอ	วิเคราะห์ศักยภาพ ในการเพิ่มผลผลิต
ตะไคร้, ขิง, ข่า	มีอยู่อย่างเพียงพอในชุมชน และสามารถส่ง ขายไปต่างชุมชนได้ตลอดปี	สามารถขยายพื้นที่ปลูกให้เพิ่มมาก ขึ้นได้ โดยเน้นที่การปลูกไว้กินเอง ในครัวเรือน
มะกรูด	ในชุมชนมีอยู่เพียงพอต่อความต้องการ แต่อาจ ต้องขอจากเพื่อนบ้าน เนื่องจากบางบ้านไม่ได้ ปลูก แต่สามารถขอกันได้เนื่องจากยังเป็นพืช ในสวนครัวที่สามารถแบ่งปันกันได้	ปริมาณที่มีอยู่ มีจำนวนที่อาจจะ เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน อยู่แล้ว แต่อาจส่งเสริมให้ปลูกเพื่อ จำหน่ายได้
กล้วย	มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน	มีมากอยู่แล้วในชุมชน
น้อยหน่า, แตงโม, แก้วมังกร, มะม่วง	เป็นผลไม้ที่ออกตามฤดูกาล ดังนั้นในบางฤดู อาจเกิดการขาดแคลน แต่สามารถทดแทนกัน ได้ เนื่องจากมีผลไม้ที่หมุนเวียนออกตลอดทั้ง ปี	ส่วนใหญ่ชุมชนไม่นิยมเพิ่มพื้นที่ ปลูกและบางอย่างนิยมซื้อกิน เช่น แตงโม เพราะในชุมชนมีปลูกน้อย
มะขาม หวาน	มีปริมาณไม่มาก และมีเพียงช่วงฤดูกาลเท่านั้น	การส่งเสริมให้มีการผลิตมากขึ้นทำ ได้ยาก เพราะต้องใช้พื้นที่และเวลา มาก แต่อาจส่งเสริมให้มีการปลูกไว้ กินเองบ้างเพียงเล็กน้อยน่าจะทำได้

เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัด

นครราชสีมา ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน

อาหารที่ต้องนำเข้าจากนอกชุมชน

ในเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน จะเป็นการวิเคราะห์ในประเด็นอาหารที่นำเข้าจากชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นในฐานะผู้บริโภค ดังนั้นข้อมูลที่ได้จะเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนข้อมูลอีกหนึ่งส่วนจะเป็นการเก็บจากการสัมภาษณ์ร้านค้าในชุมชน และร้านค้าในตลาดนัดอีกครั้ง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน จากการวิเคราะห์ในเวทีครั้งนี้พบว่าชนิดของอาหารที่ต้องนำเข้าจากชุมชนส่วนใหญ่ จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถผลิตได้ในครัวเรือน หรือในชุมชน หรือมีการผลิตแต่มีในปริมาณที่ไม่เพียงพอ หรือผลิตมากแต่นำส่งไปขายยังต่างพื้นที่ ทำให้อาหารในชนิดดังกล่าวเกิดความไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของคนในชุมชน ซึ่งแบ่งกลุ่มของอาหารดังกล่าวได้เป็น 3 กลุ่ม คืออาหารประเภทผลไม้ และผัก อาหารประเภทเนื้อสัตว์ และอาหารปรุงสำเร็จบรรจุกระป๋อง รวมอาหารทะเล

ในกลุ่มของผักและผลไม้ จะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถปลูกได้ตลอดปี เก็บไว้ได้นาน หรือไม่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ เช่น ส้มเขียวหวาน องุ่นหรือเงาะ เป็นต้น ประเภทผัก เช่น กะหล่ำปลี ส่วนผักชนิดอื่นๆ ก็จะเป็นไปตามฤดูกาล โดยในบางฤดูชุมชนสามารถปลูกผักบางชนิดได้ แต่เนื่องจากผักไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ดังนั้นเมื่ออยู่นอกฤดูกาลที่สามารถผลิตได้ชุมชนก็จำเป็นต้องซื้อจากร้านค้าที่นำเข้าจำหน่าย เช่น ผักชี แดงกวา คื่นช่าย ซึ่งเป็นผักที่ชุมชนมีการบริโภคในปริมาณที่สูงเป็นลำดับต้นๆ

ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จรูปบรรจุกระป๋อง และอาหารทะเล ส่วนใหญ่จะนำเข้าจากภายนอกชุมชน เนื่องจากในชุมชนไม่มีโรงฆ่าสัตว์ จึงต้องรับมาขาย นานๆ ครั้งจะมีชาวบ้านที่ฆ่าวัวและแร่นี้อาศัยแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นแหล่งที่มาของอาหารในกลุ่มนี้ของชุมชนส่วนใหญ่จะมาจากต่างชุมชน เนื่องจากชุมชนไม่สามารถผลิตได้เอง

เวทีชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

เวทีชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มแกนนำที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้ามาร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลและร่วมกันจัดทำข้อเสนอนโยบายในขั้นต่อไป เกิดความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายของการดำเนินงานตามโครงการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการอื่นๆ ต่อไป รวมทั้งการร่วมให้ความคิดเห็นต่อการทำงานเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลใน

การวิจัยที่จะใช้เก็บข้อมูลในชุมชน ทั้งในระดับครัวเรือน ร้านค้าชุมชน ร้านค้าในตลาดนัดรวมถึงการจัดเวที
ในครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยเติมเต็มข้อมูลที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่ผ่านมา

ผลที่ได้จากการจัดเวทีชี้แจงความเข้าใจร่วมกัน

กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำในชุมชนที่ได้เข้าร่วมในเวทีโดยการเลือกแบบเจาะจง
เกิดความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย และเห็นความสำคัญของประเด็น
ปัญหาที่ผู้วิจัยนำมาเสนอ ทำให้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นร่วมกัน ในการดำเนินงานเพื่อ
นำไปสู่การป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เกิดการร่วมกันอภิปรายแนวทางการดำเนินงาน
เนื้อหา และประเด็นของข้อมูลที่จะเก็บในชุมชน เพื่อให้เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ร่วมกันต่อไป ใน
การจัดเวทีครั้งนี้ทำให้ได้ผู้ที่รับอาสาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในชุมชน ในการที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ
โดยเฉพาะในเรื่องของการเตรียมชุมชน เพื่อการจัดประชุมหรือการประชุมสัมพันธในชุมชนเพื่อแจ้งให้
ชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทราบล่วงหน้าเมื่อจะมีกิจกรรมเกิดขึ้น เช่น การประชุมสัมพันธแจ้งเจ้าของร้านค้า
ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะไปดำเนินการเก็บตัวอย่างอาหารมาเพื่อตรวจสอบสารตกค้าง การประสานกับเจ้าของตลาดนัด
เพื่ออำนวยความสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ในการสุ่มเก็บตัวอย่างอาหาร เป็นต้น

เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการปนเปื้อนของอาหารหลักที่มีในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอ เทพารักษ์จังหวัดนครราชสีมา

การตรวจสอบการปนเปื้อนในอาหารที่จำหน่ายในชุมชนแบ่งเป็นอาหารที่จำหน่ายโดยร้านค้าที่อยู่ใน
ชุมชน จำนวน 18 ร้านและร้านค้าชุมชน 2 ร้าน โดยจะเก็บตัวอย่างอาหาร และร้านค้าที่จำหน่ายอาหารใน
ตลาดนัด ซึ่งตลาดนัดในพื้นที่ที่จะเปิดสัปดาห์ละ 2 วัน โดยมีรายละเอียดของจำนวนตัวอย่างและช่วงเวลาที่ใช้
ในการเก็บข้อมูลคือ ในการตรวจขยำแม่ลงตกค้างในผักและผลไม้ จะทำการตรวจ 3 ครั้ง ตาม
ฤดูกาล คือ ช่วงต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว โดยทำการเก็บครั้งละ 100 ตัวอย่าง รวมจำนวนตัวอย่าง
ที่ตรวจทั้งหมดจำนวน 300 ตัวอย่าง ส่วนการตรวจการตกค้างของสารฟอร์มาลินในอาหารประเภทเนื้อสัตว์
อาการแห้ง และอาหารทะเล จะทำการตรวจจำนวน 50 ตัวอย่าง ตรวจ 1 ครั้ง เช่นเดียวกับการตรวจสอบเคมี
ทางการเกษตรที่จะทำการตรวจจำนวน 50 ตัวอย่าง และทำการตรวจ 1 ครั้ง ผลที่ได้พบว่า

1. การตรวจการตกค้างของยาฆ่าแมลง ทำการตรวจ 3 ครั้งๆ ละ 100 ตัวอย่าง พบว่า ในครั้งที่ 1 พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 4 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตรายจำนวน 4 ตัวอย่าง ผลผลิตที่ตรวจพบสารตกค้างคือ พริก พริกหยวก คื่นช่าย และกวางตุ้ง ซึ่งมีทั้งผลผลิตที่ปลูกเอง

และรับมาจากตลาดนอกชุมชน ครั้งที่ 2 พบ 24 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตราย จำนวน 7 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบคือ พริก คื่นช่าย และผักชี เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการตรวจครั้งที่ 3 พบผลผลิตที่มีสารปนเปื้อนจำนวน 16 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่เป็นอันตราย จำนวน 6 ตัวอย่าง โดยตรวจพบสารตกค้างในคื่นช่าย พริกและ ต้นหอม

2. การตรวจการตกค้างของสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารฟอร์มาลินปนเปื้อนจำนวน 5 ตัวอย่าง ซึ่งตัวอย่างที่ตรวจพบการปนเปื้อนส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทเครื่องในสัตว์ ที่วางขายเป็นเนื้อสดและนำมาขายในร้านอาหารตามสั่ง

3. การตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ในตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 8 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกพืชผัก เช่น คื่นช่าย พริก และ กวางตุ้ง

ตาราง 42 ผลการตรวจสารปนเปื้อนตกค้างในอาหาร

ครั้งที่	ประเภทการตรวจ								
	สารเคมี			ฟอร์มาลิน			ยาฆ่าแมลง		
	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ
1	50	8	16	50	5	10	100	4	4
2							100	24	24
3							100	16	16

เพื่อจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

เวทีวิเคราะห์สถานการณ์

ในการจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนนั้น ก่อนที่จะเริ่มจัดทำร่างนโยบายดังกล่าว ผู้วิจัยได้จัดให้มีเวทีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ร่วมกัน โดยนำข้อมูลที่

เก็บรวบรวมมาได้จากระบวนการวิจัยด้วยเครื่องมือทั้งหมด นำเข้าสู่เวทีเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันทบทวนข้อมูลและมองเห็นภาพของชุมชนมากขึ้น ผลที่ได้จากเวทีวิเคราะห์สถานการณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

เวทีวิเคราะห์สถานการณ์

การจัดเวทีชุมชนเพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในแต่ละพื้นที่เข้ามาเป็นข้อมูลนำเข้า โดยข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยข้อมูลจากแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชุมชน ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ ข้อมูลจากเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ข้อมูลการสัมภาษณ์ครัวเรือนในเรื่องสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ข้อมูลจากการสำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารและแหล่งที่มาของอาหารในร้านค้าในชุมชนและร้านค้าในตลาดนัด และข้อมูลการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหารซึ่งเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์ใช้เวลาในการดำเนินการ 2 วัน โดยสรุปผลได้ดังนี้

การจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในเวทีเกิดการรับรู้ข้อมูลสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ทั้งในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ทำให้มองเห็นความแตกต่างของสภาพฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ชุมชนมีความเคยชินและคิดว่าไม่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในชุมชนมากนัก แต่ข้อมูลที่ได้นำมาทำให้กลุ่มมองเห็นปัญหาร่วมกันถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้น ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างความเข้าใจในปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

นอกจากนี้สถานการณ์การปนเปื้อนของสารเคมีที่ตรวจพบในอาหารที่จำหน่ายในชุมชนทำให้ชุมชนมองว่าปัจจุบันการบริโภคอาหารในชุมชนมักมีความเสี่ยงเกิดขึ้นอยู่เสมอ นอกจากนี้จากการเก็บตัวอย่างอาหารที่นำมาตรวจและพบสารเคมีปนเปื้อนดังกล่าว พบว่าส่วนหนึ่งเป็นอาหารที่ผลิตในชุมชนเอง เช่น ผักพื้นบ้าน ดังนั้นจึงเกิดการสะท้อนถึงถึงปัญหาการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ ที่พบว่าปัจจุบันในชุมชนมีการนำสารเคมีทางการเกษตรประเภทต่างๆ เข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย และสารเคมีดังกล่าวสามารถหาได้ง่ายในชุมชน เพราะมีร้านค้าจำหน่ายหลายร้าน และนอกจากนี้ยังมีนายทุนที่เข้ามาจำหน่ายโดยตรงกับเกษตรกร โดยมาในรูปแบบของเกษตรกรพันธะสัญญา ที่มาพร้อมกับเมล็ดพันธุ์พืชและเทคนิคการส่งเสริมการขายที่หลากหลาย ทำให้ชุมชนเกิดความหลงเชื่อและมีการใช้บริการดังกล่าวเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามก็ได้มีการสะท้อนถึงความจำเป็นในการต้องใช้สารเคมีทางการเกษตรดังกล่าว เนื่องจากพบว่าในปัจจุบันสภาพดินในพื้นที่เกิดความเสื่อมโทรม ดินมีลักษณะแข็งกระด้าง ขาดความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องนำสารเคมีชนิดต่างๆ เข้ามาใช้

ผลการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนสามารถสรุปประเด็นที่เกิดขึ้นจากการ
ร่วมกันระดมความคิด ในครั้งนี้เป็นประเด็นใหญ่ๆ คือ

1.ปัญหาการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้น
ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีดังกล่าวในแหล่งน้ำ และดิน รวมทั้งการตกค้างของ
สารเคมีในพืชผลที่นำมาบริโภค และนำมาจำหน่ายในชุมชน อาจรวมถึงการปนเปื้อนของสารเคมีในอาหาร
ธรรมชาติที่อาศัยอยู่ในลำน้ำของชุมชนด้วย นอกจากนี้ผู้ที่นำสารเคมีมาใช้ยังมีพฤติกรรมการใช้ที่ไม่ปลอดภัย
ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวผู้ใช้เอง และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

2.ปัญหาที่ดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่สามารถปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูงๆ
ได้ ถ้าไม่มีการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ จึงทำให้เกิดวงเวียนของการใช้สารเคมีทางการเกษตร ที่
อาจต้องเพิ่มปริมาณการใช้เพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี และอยู่ในวงจรของการค้าของนายทุน หรือเกษตรกรพันธะ
สัญญาอย่างต่อเนื่อง

3.ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตรในอาหาร และการปนเปื้อนของสารเคมี
อื่นๆ ที่เป็นอันตรายที่ตรวจพบในอาหารที่จำหน่าย ทั้งในร้านค้าในชุมชนและในร้านค้าที่จำหน่ายใน
ตลาดนัด ซึ่งประชาชนในชุมชนเป็นผู้บริโภค ทำให้ต้องได้บริโภคอาหารที่มีการปนเปื้อนสารเคมีอันตราย

4.พบว่าอาหารหลายชนิดที่ชุมชนบริโภคและนำเข้ามาจากตลาดภายนอกชุมชนนั้น
ชุมชนเองสามารถผลิตได้ แต่จากการผลิตดังกล่าว อาจเป็นการผลิตแล้วส่งจำหน่ายไปยังต่างถิ่นเป็นส่วน
ใหญ่ ทำให้เหลือในปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของคนในชุมชน หรืออาจเนื่องจากใน
ชุมชนมักมีการผลิตเพียงในช่วงฤดูกาลเท่านั้น พอนอกฤดูกาลผลิตก็ทำให้ไม่มีอาหารประเภทดังกล่าวใน
ชุมชน ทำให้ต้องนำเข้ามา

5.การบริโภคอาหารของคนในชุมชน ที่พบว่ามักนิยมการปรุงอาหารกินเอง น้อยครั้งที่
จะกินอาหารสำเร็จรูป หรือเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของครัวเรือนเท่านั้น และนิยมปรุง
อาหารที่เป็นอาหารพื้นบ้าน สามารถหาได้ง่ายในชุมชน ท้องถิ่น และเน้นอาหารที่มีตามฤดูกาล

6.ปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนที่มีความแตกต่างกันทางด้าน
ฐานะทางเศรษฐกิจ โดยพบว่ากลุ่มของครัวเรือนที่มีฐานะไม่ดี ก็จะมีปัญหาเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร
หลักตามไปด้วย ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในกลุ่มดังกล่าว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก
และกลุ่มผู้สูงอายุ

ข้อมูลที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์ครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลนำเข้าเวทีเพื่อการจัดทำข้อเสนอนโยบายของชุมชน ซึ่งเป็นเวทีครั้งต่อไป

เวทีจัดทำร่างนโยบายด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน

การจัดเวทีเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายใช้เวลาในการจัดทำ 2 วัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์มาใช้เป็นฐานคิด ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ทบทวนข้อมูลที่ผ่านมาให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในเวทีก่อน เพื่อให้ทุกคนได้เริ่มต้นจากข้อมูลที่เป็นจุดเดียวกัน ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือข้อเสนอนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้ร่วมกันประชุมผ่านเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และเวทีการจัดทำข้อเสนอของชุมชนอีกจำนวน 3 ครั้ง โดยในการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นการร่วมกันพิจารณาสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ในตำบลสำนักตะคร้อที่เกิดขึ้น โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลจากหลายส่วน คือ จากแบบสอบถามที่โครงการสร้างขึ้น จากการวิเคราะห์ตามบริบทของชุมชน เช่น ผลการตรวจสอบตกค้างในผลผลิต การเจาะเลือดเกษตรกร วิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยข้อเสนอต่างๆที่เกิดจากเวทีจะถูกนำไปพิจารณาและกลั่นกรองอีกครั้ง โดยเวทีของผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของข้อเสนอโอยาบัดังกล่าว โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของข้อเสนอโอยาบบอกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

1. ข้อเสนอด้านฐานทรัพยากรการผลิต ปัจจัยการผลิต และศักยภาพในการผลิตอาหาร

คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอโอยาบบได้ร่วมกันพิจารณาข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับฐานทรัพยากรการผลิตและปัจจัยด้านการผลิตที่สำคัญ และร่วมกันแยกประเด็นต่างๆ ออกมา เพื่อให้เห็นความชัดเจน พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนาต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ด้านทรัพยากรที่ดิน: จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่าตำบลสำนักตะคร้อมีปัญหาที่ดินและคุณภาพของดินในพื้นที่การผลิตหลายประการ เช่น การเกิดดินเค็ม และดินกระด้าง ที่มีแนวโน้มขยายพื้นที่กว้างมากขึ้น การเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เช่น เปลี่ยนเป็นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากขึ้น การเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชอาหารที่มีลักษณะพืชผสมผสานมาเป็นพืชเพื่อการเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวมากขึ้นและมีการปลูกพืชซ้ำซากในพื้นที่ มีการนำใช้สารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้อย่างรุนแรงในปริมาณมากทำให้ดินเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วและต้องมีการนำปุ๋ยวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้มากขึ้น

อื่นๆ ที่ดินไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือบางรายไม่มีที่ดินของตนเอง ต้องใช้วิธีการเช่าที่ดินทำกินซึ่งมีราคาเช่าที่สูง ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตอาหารของชุมชนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชนในประเด็นของเรื่องทรัพยากรที่ดินได้ดังนี้

- เสนอให้ท้องถิ่นมีนโยบายหรือแผนการตรวจคุณภาพของดินในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของดินที่ใช้ในการเกษตรว่ามีความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดใด คุณภาพของดินที่เป็นอยู่มีคุณภาพมาก น้อยเพียงใด การวิเคราะห์ดังกล่าวควรครอบคลุมในเรื่องของดินเค็ม ดินกระด้าง และความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุอาหาร โดยท้องถิ่นเป็นหน่วยงานประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพดินที่เหมาะสมที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ และเพื่อการตัดสินใจเลือกเพาะปลูกชนิดของพืชที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของดิน

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการกำหนดแนวทางหรือนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตปุ๋ยหมักใช้ในชุมชนและมีแนวทางการส่งเสริมอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทางเลือกแก่ชุมชนและส่งเสริมการทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อการทำลายคุณภาพดิน รวมถึงการรณรงค์การใช้ปุ๋ยพืชสด การปลูกพืชหมุนเวียน การให้ความรู้เรื่องการไถรอบที่ดินเพื่อลดปัญหาการชะล้างหน้าดินหรือการอนุรักษ์หน้าดินด้วยวิธีทางเลือกอื่นๆ พื้นที่การทำกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชุมชน โดยเน้นการรวมกลุ่มผลิตและจำหน่ายในชุมชน โดยท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าว

- การสำรวจและขึ้นทะเบียนผู้ทำอาชีพเกษตรแต่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อเป็นฐานข้อมูลของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนต่อไป และพิจารณาจัดหาที่ดินสาธารณะ ที่สามารถใช้สอยเพื่อการผลิตพืชอาหารสำหรับครัวเรือนหรือตามความเหมาะสมได้ รวมทั้งมีการควบคุมราคาเช่าที่ดินไม่ให้มีราคาสูงเกินกว่าศักยภาพชุมชนที่จะสามารถเช่าเพื่อทำการเกษตรได้ โดยแบ่งสำหรับเป็นพื้นที่ทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือค้าขาย ซึ่งอาจกำหนดกรอบราคาเช่าที่แตกต่างกันออกไป ตามประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยอาจมีเจ้าของที่ดินเข้าร่วมโครงการดังกล่าวและท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้ต้องการเช่าที่ดิน

-ด้านทรัพยากรน้ำ: นำเป็นทรัพยากรการผลิตที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังประสบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น การสิ้นเงินของแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ขาดแคลนน้ำในการผลิต

และการทำการเกษตรในบางฤดูกาล นำมาซึ่งปัญหาการแย่งชิงน้ำของประชาชน ปัญหาคุณภาพน้ำในบางช่วงของสายน้ำ เนื่องจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตร ที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ตลอดสายน้ำ นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่ต้องรองรับน้ำเสียจากชุมชนและจากสถานประกอบการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ที่พบว่าปัจจุบันไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้น และมักจะปล่อยไหลลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะทำให้น้ำที่มีอยู่อาจเกิดความไม่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อการผลิตพืชอาหารและการดำรงชีวิต รวมถึงส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลดังกล่าว จึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ดังนี้

- เสนอให้มีการขุดลอกคลองน้ำธรรมชาติที่มีในชุมชน ที่มีความตื้นเขินและไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ โดยการขุดลอกไม่ควรนำดินไปถมฝั่งหรือขอบของลำน้ำให้สูงมากเนื่องจากจะทำให้เกิดความยากลำบากในการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ของประชาชนโดยวิธีที่สามารถทำได้ง่ายๆ ไม่ต้องใช้เครื่องมือที่ซับซ้อนมากนัก นอกจากนี้การถมฝั่งให้สูง ยังเป็นเสมือนการสร้างคันน้ำที่ป้องกันไม่ให้น้ำฝนที่ไหลบ่าในท้องไร่ ท้องนา ไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติได้ยากขึ้น เป็นการชะลอน้ำในที่ดิน ซึ่งทำให้เกิดการท่วมขังพืชผลทางการเกษตร หรือผลผลิตอื่นๆ ก่อให้เกิดความเสียหายได้มากขึ้น ดังนั้นโครงการพัฒนาควรมีการขุดดินออกจากการขุดลอกคลองดังกล่าวด้วย โดยท้องถิ่นควรมีการสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีทั้งหมดของพื้นที่ แล้วนำมากำหนดเป็นแผนให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการในบริเวณใดก่อน หลัง รวมถึงการปรับปรุงบริเวณที่เคยเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติให้กลับมีสภาพเป็นแหล่งน้ำอีกครั้ง นอกจากนี้ยังควรมีการเพิ่มแหล่งหรือพื้นที่สำหรับเก็บกักน้ำในชุมชนเพิ่มเติม เพื่อให้มีแหล่งน้ำสำรองเพิ่มมากขึ้น

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการขุด หรือเปิดทางน้ำหรือลำคลองแห่งใหม่เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับน้ำในไร่นา โดยพิจารณาในพื้นที่ ที่มีลักษณะของการเป็นทางน้ำไหลตามธรรมชาติ เพื่อให้มีแหล่งเก็บน้ำเพิ่มมากขึ้น

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการศึกษาและสำรวจความต้องการในการเจาะน้ำบาดาลมาใช้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิต โดยท้องถิ่นต้องมีการวางแผนในการสนับสนุนให้ชัดเจนว่างบประมาณในการเจาะเป็นบทบาทของใคร หรือจะแบ่งเบาภาระของประชาชนได้อย่างไรบ้าง เช่น ประชาชนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมด หรือบางส่วน โดยต้องมีการสำรวจและ

สอบถามอย่างโปร่งใส และทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่ม และเสนอให้ท้องถิ่นมีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในช่วงที่น้ำผิวดินขาดแคลนและชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้มากขึ้น รวมทั้งการพิจารณาปรับปรุงและซ่อมแซมบ่อน้ำบาดาลเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้ ซึ่งมีอยู่แล้วตามหมู่บ้านต่างๆ โดยอาจไม่ต้องใช้งบประมาณสูงเหมือนกับการขุดเจาะบ่อแห่งใหม่

-มีนโยบายลดการนำเข้าและลดการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตรมาใช้ในพื้นที่การเกษตรอย่างชัดเจนและจริงจัง โดยตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำทะเบียนผู้ค้าในพื้นที่ และกำหนดปริมาณการครอบครองปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของการนำเข้ามาใช้ของสารเคมีเหล่านั้นได้ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำ ที่อาจไม่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตอาหารของชุมชน และมีแผนการ โครงการในการตรวจคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำของชุมชนเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง

-กำหนดนโยบายในการป้องกันและควบคุมการปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือนและสถานประกอบการลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้อาจเกิดความไม่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในการผลิต เพื่อดำรงชีวิตและผลกระทบต่อสัตว์น้ำที่เป็นอาหารของชุมชนและมีคณะทำงานเฝ้าระวังการปล่อยน้ำเสียที่ชัดเจน โดยกำหนดให้สถานประกอบการต้องมีการปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานน้ำทิ้งก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำสาธารณะ และส่งเสริมให้ครัวเรือนทำบ่อบำบัดน้ำทิ้งครัวเรือนเพื่อลดปัญหาการปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ซึ่งท้องถิ่นมีบัญญัติท้องถิ่นเรื่องบ่อดักไขมันอยู่แล้ว จึงเสนอให้มีการดำเนินการตามข้อบัญญัติดังกล่าวอย่างจริงจัง

-เสนอให้มีการจัดทำประตูปิด เปิดน้ำ หรือทำเป็นฝายน้ำล้นในแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อชะลอการไหลผ่านของน้ำ และลดผลกระทบต่อผลผลิต โดยพิจารณาจัดทำในจุดที่เป็นแหล่งน้ำสายใหญ่ของชุมชน และมีความสำคัญต่อระบบการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเวทีจัดทำข้อเสนอ นโยบายได้เสนอจุดที่ควรจัดทำประตูปิด เปิดหรือฝายน้ำล้นไว้คือ บริเวณลำกุ่มกั้งตอนหน้าศาลเจ้าพ่อบุญลือ , บริเวณทางเข้าบ้านชุมชนพัฒนา, วัดกระทะ, วัดกะหาด, วัดมะนาว, ทุ่งใหญ่, คลองโพธิ์ และ คลองน้อย เนื่องจากเป็นจุดที่มีปริมาณน้ำมากในช่วงฤดูน้ำหลาก ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง และช่วยลดความสูญเสียในช่วงฤดูน้ำหลากได้ และยังช่วยเอื้อให้เกิดเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชนให้เกิดขึ้นด้วย

-ด้านแหล่งทุนในการผลิต: ปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือทุน ซึ่งพบว่าที่มาของต้นทุนในการผลิตนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละครอบครัว แต่จากการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าในการผลิตอาหารหรือการทำการเกษตรเพื่อผลิตพืชที่เป็นอาหารของชุมชนนั้นจะมีต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี โดยชุมชนมองเรื่องทุนเป็นเรื่องของ เงินทุน แต่จากเวทีการวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ทุน ในที่นี้ อาจไม่ได้หมายถึงเพียงแค่เรื่องของ เงินทุนเท่านั้น และที่ผ่านมามีพบว่าชุมชนจะมีต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีโดยมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ดังนั้นข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องทุนในการผลิตอาหารในชุมชน จึงประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ที่หลากหลาย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: การเสนอท้องถิ่นให้กำหนดเป็นนโยบายหรือกำหนดแนวทางเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อรองรับเกี่ยวกับเรื่องทุนในการผลิต ประกอบด้วย

-การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการซื้อ ขาย สินค้าที่ผลิตได้ โดยเฉพาะผลผลิตทางผลิตทางการเกษตร โดยเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกลุ่มเป็นภาพของระดับตำบลหรือระดับอื่นๆ ตามความเหมาะสม มีการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ กลุ่มดังกล่าวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มาสนับสนุนกระบวนการดำเนินงานและการจัดหาตลาดรองรับผลผลิตของกลุ่มที่เกิดขึ้น ซึ่งท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐช่วยสนับสนุนเรื่องการจัดหาตลาดรองรับ โดยในเวทีเห็นร่วมกันว่าสำนักงานเกษตรมีแผนที่จะจัดทำเป็นลานพืชผลการเกษตรในพื้นที่ ดังนั้นท้องถิ่นอาจประสานกับสำนักงานเกษตรเพื่อบูรณาการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวร่วมกัน

-การปรับโครงสร้างหนี้ของเกษตรกร โดยท้องถิ่นมีกระบวนการดำเนินงานประสานกับหน่วยงานด้านแหล่งเงินกู้ของเกษตรกรเพื่อกำหนดแนวทางการชำระเงินกู้ของเกษตรกร เพื่อให้เกิดการต่อรองแนวทางการชำระคืนในกรณีประสบภัยพิบัติ ภาวะวิกฤติ หรือสภาวะการณ์ที่ไม่สามารถชำระเงินกู้ได้ตามปกติ หรือการปรับเงินกู้ในระบบของเกษตรกรให้เข้าสู่เงินกู้ในระบบ โดยท้องถิ่นเข้ามาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานและดำเนินการระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยท้องถิ่นมีการจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ หรือปลอดดอกเบี้ย เพื่อนำมาใช้เป็นต้นทุนในการผลิตอาหารของชุมชน โดยผู้กู้จะมีแผนงานที่ชัดเจนว่าจะนำมาผลิตอาหารประเภทใด และจะส่งเงินทุนคืนเมื่อใด โดยท้องถิ่นมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการดำเนินงานของประชาชนและกระตุ้นให้มีกิจกรรมตามแผนงานที่ได้วางไว้ แหล่งเงินทุนอาจมาจากหน่วยงานภาครัฐหรือการร่วมทุนกันของคนในชุมชนเอง

-ให้ท้องถิ่นตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการสำรวจคุณภาพของปุ๋ยที่จำหน่ายในชุมชน ว่ามีคุณภาพตามโฆษณาหรือไม่ มีการปลอมปนหรือไม่ เนื่องจากปุ๋ยมีแหล่งที่มา ที่

แตกต่างกัน หรือมีนโยบายในการลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงโดยดำเนินการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ให้เข้มข้นขึ้น พร้อมทั้งมีนโยบายในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาใช้เพื่อการผลิตให้เกิดคุณภาพมากขึ้น โดยต้องเน้นที่เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน และสามารถใช้ได้จริงในชุมชน และมุ่งประโยชน์ที่การลดต้นทุนการผลิตเป็นสำคัญ

-การจัดบันทึกข้อมูลเรื่องต้นทุนที่นำมาใช้ในการผลิตของชุมชนรูปแบบหรือแนวทางในการบันทึกข้อมูลต้นทุนการผลิตดังกล่าวให้ชุมชน โดยท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำ เพื่อให้เห็นภาพของข้อมูลว่าในการผลิตอาหารของชุมชนต้องใช้ต้นทุนการผลิตเท่าใด โดยข้อมูลที่ได้ท้องถิ่นจะนำไปวิเคราะห์เพื่อวางมาตรการหรือกำหนดแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตในการผลิตอาหารของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่ต้องแบกรับภาระเรื่องต้นทุนที่สูงขึ้น โดยเสนอให้ท้องถิ่นมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างทั่วถึง และเมื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางขึ้นมาแล้วยังชัดเจนและสามารถนำไปดำเนินการได้จริง ก็ขอให้นำไปใช้กับประชาชนที่มีประวัติในการบันทึกข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามมาตรการหรือแนวทางที่กำหนดขึ้นจะต้องมีลักษณะของการแบ่งเบาภาระในการแบกรับต้นทุนในการผลิต การสนับสนุนโอกาสในการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น หรือมีสิทธิบางอย่างที่ท้องถิ่นสามารถกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแรงจูงใจของประชาชน รวมทั้งการนำแนวคิดเรื่องการทำงานเกษตรแบบดั้งรายได้ให้กับตนเอง เพื่อสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในการทำงานให้เกิดผลกำไรมากขึ้น

-**ด้านแรงงาน :** ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นปัญหาอุปสรรคหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตอาหารของชุมชน เนื่องจากต้นทุน ค่าจ้าง แรงงานที่สูงขึ้น หรือการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ต้องลดพื้นที่การผลิตอาหารลง เพราะสามารถดูแลได้ง่ายและทั่วถึงขึ้น ทำให้พื้นที่ดินถูกเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ เช่น เปลี่ยนไปปลูกพืชเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น หรือการให้เช่าที่ดินทำกิน จึงส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตอาหารของชุมชนโดยตรง นอกจากนี้ยังพบปัญหาการแย่งชิงแรงงานโดยใช้รูปแบบต่างๆ เช่น การจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า การแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ปัญหาด้านแรงงานจึงยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากการร่วมกันวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดเป็นข้อเสนอแนะนโยบายต่อท้องถิ่น ในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องแรงงานในชุมชน เพื่อให้ชุมชนยังคงสามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนต่อไป โดยมีข้อเสนอคือ

-เสนอให้ท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการจัดงานประเพณีการลงแขกในการทำงานในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้เป็นประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แนวคิดการลงแขกเป็นแนวคิดร่วมกันของชุมชนทั่วไป และมีการส่งเสริมให้มีการนำประเพณีการลงแขกไปใช้ในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพจริงของชุมชนต่อไป

-การนำเครื่องจักรกลและเครื่องทุ่นแรงมาใช้ในกระบวนการผลิตอาหาร โดยเป็นเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรกลที่สามารถใช้ได้ง่าย และไม่ซับซ้อน โดยท้องถิ่นอาจตั้งเป็นกองทุนเครื่องจักรกลระดับตำบล และให้ประชาชนมาเช่า หรือยืมไปทำการผลิตอาหารในราคาถูก หรือมีบริการสำหรับผู้ที่ต้องการใช้บริการโดยคิดอัตราค่าบริการในราคาที่ต่ำลง ซึ่งแนวคิดนี้จะช่วยลดภาระต้นทุนการผลิตให้กับประชาชน แต่สามารถสร้างโรงงานหรือพื้นที่ในการผลิตได้ในปริมาณที่มาก ลดปัญหาการแย่งชิงแรงงานและค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้ว เช่น เครื่องสีมันสำปะหลัง เครื่องสีข้าว หรือรถไถนา เป็นต้น

-เสนอให้ท้องถิ่นมีการดำเนินการมาตรการเรื่องค่าจ้างแรงงาน โดยท้องถิ่นมีการควบคุมการกำหนดราคาค่าจ้างให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีมาตรการดำเนินการกับนายจ้างที่มีการกำหนดค่าจ้างที่สูงกว่าคนอื่น ๆ เพื่อหวังให้มีคนงานมารับจ้างงานของตน หรือมีการควบคุมลูกจ้างในกรณีที่ขึ้นค่าจ้างสูงกว่าที่ควรจะเป็น เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบระหว่างนายจ้างด้วยกัน หรือระหว่างลูกจ้าง โดยท้องถิ่นต้องออกประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกันและมีความชัดเจนในการนำมาปฏิบัติ โดยอัตราค่าจ้างในพื้นที่ต้องสอดคล้องกับอัตราค่าจ้างแรงงานของประเทศที่ได้กำหนดไว้ ยกเว้นอาชีพเฉพาะอย่างที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้านสูง อาจมีค่าจ้างที่เป็นไปตามบริบทของชุมชน

-มาตรการเรื่องแรงงานที่ขาดแคลน เนื่องจากแรงงานในภาคการผลิตทางการเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงเสนอให้ท้องถิ่นมีนโยบายร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะสถานศึกษา และพัฒนาชุมชน ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนเกิดการรับรู้ข้อมูลและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเป็นหลักสูตรที่ปลูกฝังเยาวชนให้เห็นความสำคัญในการสร้างอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการผลิตอาหารให้กับชุมชน เป็นหลักสูตรที่จะทำให้เกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง โดยท้องถิ่นต้องมีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทั้งในภาคสนามและภาคทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมการทำอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน โดยเน้นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน

-การก่อตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานระดับตำบล หรือหมู่บ้าน โดยกลุ่มจะมีสมาชิกที่ชัดเจน มีประธานกลุ่มทำหน้าที่รับงานที่มีผู้มาติดต่อและประสานกับสมาชิกกลุ่ม โดยมีการกำหนดค่าแรงงานที่เป็นไปตามความเหมาะสม ไม่มีการแย่งงานหรือโก่งราคา ซึ่งจะช่วยให้แรงงานในพื้นที่มีงานทำอย่างต่อเนื่องและได้รับค่าแรงที่เหมาะสม ไม่เหลื่อมล้ำกัน

-**ด้านเมล็ดพันธุ์:** เมล็ดพันธุ์นับเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่ประชาชนต้องใช้ในแต่ละปีเป็นปริมาณที่มาก แต่ที่ผ่านมาพบปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญคือ เมล็ดพันธุ์มีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเมล็ดพันธุ์ของพืชบางชนิดไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ต้องซื้อใหม่ทุกปี ทั้ง 2 ปัจจัย เป็นผลให้ต้นทุนในการผลิตอาหารในภาคการเกษตรของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งข้อเสนอการขายของพ่อค้าในรูปแบบต่างๆ ที่ทำให้เกษตรกรผู้ผลิตยังคงวนเวียนอยู่ในวงล้อของการถูกเอารัดเอาเปรียบมาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นที่อาจมีผลต่อศักยภาพในการผลิตอาหารในชุมชน จึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นดังต่อไปนี้

-เสนอให้ท้องถิ่นจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บ ดูแล บำรุงรักษา พัฒนาและกระจายเมล็ดพันธุ์ในชุมชน โดยอาจใช้แนวคิดของการจัดตั้งเป็น**ธนาคารเมล็ดพันธุ์ชุมชน** โดยในระยะเริ่มต้นอาจเป็นการเก็บเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายให้กับชุมชนในราคาไม่สูง ซึ่งจะทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมากขึ้น มีความต้านทานต่อโรคมมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตลงได้ และยังช่วยให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตอาหารในภาคการเกษตรมากขึ้น และสามารถช่วยลดระบบการค้าที่ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางหรือนายทุนลงได้ และในระยะยาวหน่วยงานดังกล่าวสามารถดำเนินการพัฒนาพันธุ์พืชไปอย่างต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนได้เมล็ดพันธุ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยกระบวนการเก็บรักษาอย่างง่าย ๆ ของเกษตรกร หรือผู้ผลิต ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตลงได้อย่างมาก อีกทั้งจะช่วยให้ได้พันธุ์พื้นเมืองที่มีความทนทานต่อโรคและแมลงมากขึ้น อาจช่วยลดปริมาณการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตลงได้ หรืออาจทำเป็นแปลงสาธิตของชุมชนเพื่อจัดทำ วิเคราะห์และพัฒนาพันธุ์พืชดังกล่าว

-เสนอให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานกลางในการรับและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในชุมชน โดยไม่ผ่านระบบนายทุนหรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งอาจช่วยให้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารได้รับเมล็ดพันธุ์ในราคาถูก

-ด้านอุปกรณ์ เครื่องจักรกล เครื่องมือที่ต้องใช้ในการผลิต: ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือเรื่องของค่าจ้างเครื่องจักรกลต่างๆ ที่มีราคาสูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น และค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น จึงทำให้ค่าจ้างในการนำเครื่องจักรกล หรือเครื่องมือต่างๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตต้องปรับตัวสูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามการนำเครื่องจักรกลเข้ามาใช้ พบว่าเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันเนื่องจากสามารถสร้างงานได้รวดเร็ว ประหยัดเวลา และแรงงาน ซึ่งช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในชุมชนได้ แต่ราคาที่ปรับสูงขึ้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ต้นทุนในการผลิตอาหารเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: เพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าวจึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นให้มีการดำเนินการในพื้นที่ เพื่อแบ่งเบาภาระในการผลิตอาหารของประชาชนดังนี้

-เสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกองทุนเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ รวมถึงเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตอาหารของชุมชน ในรายการที่มีความจำเป็นเป็นส่วนใหญ่ของชุมชน และค่าจ้างในท้องตลาดทั่วไปมีราคาสูง โดยเฉพาะการผลิตในภาคการเกษตร โดยกองทุนดังกล่าวจะให้ชุมชนได้เช่า หรือจ้างเครื่องจักรกลดังกล่าวไปใช้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ และให้บริการแก่ชุมชน มีการกำหนดข้อตกลง และแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากกองทุนดังกล่าว หรืออาจเป็นการตกลงกับเอกชนในการเข้าร่วมกองทุน โดยมีการกระจายงานที่มีให้เอกชนดำเนินการภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดที่ตั้งขึ้นของกองทุน

2. ข้อเสนอด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน

จากการเก็บตัวอย่างอาหารที่จำหน่ายในร้านค้าชุมชน และร้านค้าในตลาดนัด ที่พบว่ามีการผลิตผักและอาหารที่นำมาจำหน่ายมีการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตร และสารเคมีประเภทต่างๆ ในหลายๆครั้งที่มีการสุ่มตรวจตัวอย่าง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ทำการสุ่มตรวจ 3 ครั้ง ปรากฏว่าพบการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลงทั้ง 3 ครั้ง นอกจากนี้ยังพบสารฟอร์มาลินตกค้างในอาหารด้วย ข้อมูลจากการตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตรในกลุ่มของผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีพัฒนาข้อเสนอนโยบาย ที่พบผลเสียเสี่ยงและไม่ปลอดภัยมากกว่า 50% รวมทั้งสถานการณ์ทางด้านความเจ็บป่วยของประชาชนที่มีสาเหตุจากอาหาร ที่เข้ารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาคะคร้อ ที่พบว่าในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยเข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก และเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขในระดับต้นๆ ของพื้นที่ จากข้อมูลและสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะได้บริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัยและมีการปนเปื้อนของสารเคมีต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพได้ แสดงถึงความไม่มั่นคง

ทางด้านอาหารหลักในด้านของความปลอดภัยของอาหาร เพื่อลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย จึงได้มีข้อเสนอแนวทางในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

ข้อเสนอระดับครัวเรือน

-ท้องถิ่นควรมีกิจกรรมโครงการในการสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังคนในครัวเรือนในการเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัย การเลือกอาหารที่มีมาตรฐาน หรือมีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยท้องถิ่นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และอาจขอสนับสนุนความร่วมมือในการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

-ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกลุ่มหรือคณะทำงานที่รับผิดชอบในการออกกลุ่มสำรวจและการตรวจสอบความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ทั้งในร้านค้าที่จำหน่ายในชุมชนและร้านค้าที่มาขายในตลาดนัดของชุมชน รวมถึงรถต่างๆ เพื่อทำการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร

-รณรงค์ให้ครัวเรือนมีการใส่ใจต่อการบริโภคที่ปลอดภัย ภายใต้ชื่อ โครงการ ครัวเรือนพอเพียง สะอาด ปราศจากโรค และจัดประกวดในระดับตำบล เพื่อเป็นการกระตุ้นชุมชนให้เห็นความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

-ท้องถิ่นมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการลดการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร หรือการผลิตอาหารเพื่อลดความเสี่ยงต่อการรับสารเคมีต่างๆ และส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือการทำเกษตรอินทรีย์ให้เกิดเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ไว้กินเองในครัวเรือน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการบริโภคอาหารที่มีสารปนเปื้อนและลดการพึ่งพิงอาหารจากภายนอก

ข้อเสนอระดับหมู่บ้าน

-เน้นการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เรื่องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยโดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยผู้นำชุมชนหรือแกนนำต่างๆ ที่มีความรู้หรือสามารถดำเนินการได้เป็นผู้ให้ความรู้ดังกล่าว และท้องถิ่นต้องสนับสนุนสื่อต่างๆ เท่าที่จำเป็น

-ท้องถิ่นส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารเคมี กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งการตั้งกลุ่มดังกล่าวจะช่วยทำให้การควบคุมเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตขึ้นในชุมชนสามารถทำได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอระดับตำบล

-ท้องถิ่นมีการประสานกับหน่วยงาน หรือวิทยาการต่างๆ เพื่อมาให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการบริโภคอย่างปลอดภัยหรือการผลิตที่ปลอดภัย เช่น หน่วยงานทางด้านการเกษตรที่มาให้ความรู้เรื่องการผลิตที่ปลอดภัย หน่วยงานด้านปศุสัตว์ที่สามารถให้ความรู้เรื่องการผลิตอาหารประเภทเนื้อสัตว์ หรือหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่จะมาให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยได้ เป็นต้น โดยท้องถิ่นมีการจัดทำแผนงานอย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

-ให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องอาหารปลอดภัย โดยสามารถนำมาบังคับใช้กับชุมชนในทุกๆ กลุ่ม ทั้งประชาชน ร้านค้าชุมชน ตลาดนัด รถเร่ หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับอาหาร โดยข้อบัญญัติสามารถนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้จริงในชุมชน เนื้อหาในข้อบัญญัติดังกล่าวควรประกอบด้วย ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหาร การควบคุมสารปนเปื้อนในอาหาร และมาตรการการลงโทษ หรืออาจมีเนื้อหาในเรื่องอื่นๆ ที่มีความจำเป็นเพิ่มเติม

-มาตรการในร้านค้าในชุมชน ตลาดนัดและรถเร่

-เนื่องจากร้านค้าในชุมชน ตลาดนัด และรถเร่ เป็นแหล่งอาหารที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน และเป็นแหล่งอาหารที่มีความสำคัญในชุมชน โดยเฉพาะตลาดนัด ที่นับวันจะเข้ามามีความสำคัญต่อชุมชนมากขึ้น ทางเวทีผู้เข้าร่วมพัฒนาข้อเสนอจึงได้มีการร่วมกันกำหนดแนวทาง ที่นำมาใช้เพื่อสำหรับการดำเนินการในร้านค้าขึ้นเพิ่มเติม เพื่อให้ท้องถิ่นได้พิจารณาในการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของท้องถิ่นต่อไป ดังนี้

1. ให้มีการจัดอบรมผู้ประกอบการร้านค้าและร้านอาหารทั้งในชุมชนและตลาดนัดอย่างต่อเนื่อง และมอบใบประกาศให้ร้านค้าที่มีการดำเนินงานด้านสุขาภิบาลอาหารและอาหารปลอดภัยได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2. ตั้งระเบียบและข้อกำหนดให้ร้านค้ามีการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่าย เช่น ติดป้ายแสดงสินค้า ติดป้ายราคา แสดงฉลากหรือแหล่งที่มาของสินค้า ไม่จำหน่ายสินค้าหมดอายุ หรือสุขอนามัยของผู้ขาย โดยท้องถิ่นตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดขึ้นดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบดังกล่าว โดยคณะทำงานอาจประกอบด้วยตัวแทนจากท้องถิ่น แกนนำชุมชน ตัวแทนร้านค้าในชุมชนและตลาดนัด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่นควรมีการควบคุมการจัดตั้งตลาดนัดให้เป็นไปตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดต่างๆ และพิจารณาการขอจัดตั้งตลาดนัดเพิ่มเติมว่าจะส่งผลกระทบต่อร้านค้าในชุมชนอื่นๆ

หรือไม่ การกำหนดให้มีการติดซื้อร้าน การขึ้นทะเบียนร้านค้าที่มาขายในตลาดนัด หรือมีการลงทะเบียนร้านค้า

3. มีบัญญัติท้องถิ่นหรือระเบียบในการบังคับใช้กับร้านค้าอย่างชัดเจน โดยกำหนดบทลงโทษและมาตรการดำเนินการสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ซึ่งระเบียบดังกล่าวให้คำนึงถึงเรื่องสุขาภิบาลอาหารและความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ พร้อมทั้งมีหน่วยรับเรื่องร้องเรียนสำหรับประชาชนเกี่ยวกับอาหารและผู้บริโภค ที่ตั้งอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

4. ท้องถิ่นมีการสุ่มตรวจสอบปนเปื้อนในอาหารที่จำหน่ายในร้านค้าในชุมชน ตลาดนัด รถเร่หรือในโรงเรียน เพื่อเฝ้าระวังความปลอดภัยของอาหารในชุมชน และกำหนดมาตรการดำเนินการอย่างชัดเจนกับผู้ประกอบการ ในกรณีตรวจพบสารปนเปื้อนต้องห้าม โดยในการสุ่มตรวจสอบปนเปื้อนดังกล่าวท้องถิ่นอาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินการ

5. กำหนดมาตรฐานด้านสุขาภิบาลของตลาดนัดและนำไปใช้กับการเปิดตลาดนัดให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้อาหารที่นำมาจำหน่ายเกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น รวมทั้งอาจมีการสุ่มตรวจประเมินสุขภาพ ความเจ็บป่วยหรือความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อของผู้ขายอาหารในตลาดนัด โดยถ้าตรวจพบต้องมีการดำเนินการตามมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคทันที

6. กำหนดให้เจ้าของตลาดนัดสร้างระเบียบสำหรับนำมาใช้ในการดำเนินงานตลาดนัด ที่สอดคล้องกับข้อบัญญัติท้องถิ่นที่มี และในการขอเปิดตลาดนัดเจ้าของตลาดนัดต้องแนบระเบียบปฏิบัติดังกล่าวด้วย โดยท้องถิ่นจะมีหน่วยงานในการสุ่มตรวจการปฏิบัติตามระเบียบข้อปฏิบัติดังกล่าว และเจ้าของตลาดนัดต้องให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการใดๆ ที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น สุ่มเก็บตรวจตัวอย่างอาหารเพื่อวิเคราะห์สารปนเปื้อน การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคและพายุต่างๆ ตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพผู้ขายสินค้า เพื่อเฝ้าระวังโรคติดต่อหรือโรคระบาด

3. ข้อเสนอด้านความเพียงพอของอาหารหลักของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ครัวเรือน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร้านค้าในชุมชนและร้านค้าที่จำหน่ายอาหารในตลาดนัดที่จำหน่ายในพื้นที่ ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านความเพียงพอของอาหารหลักของชุมชน ที่พบว่าในบาง

ฤดูกาลครัวเรือนบางกลุ่มมีอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในระดับครัวเรือน ในขณะที่อาหารบางชนิดร้านค้าต้องรับมาจากตลาดค้าส่งจากภายนอกชุมชน ในขณะที่อาหารชนิดนั้นๆ ชุมชนสามารถผลิตได้เองในบางส่วน แต่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในชุมชน ซึ่งอาจเป็นโอกาสในการส่งเสริมการผลิตในชุมชนให้มีปริมาณที่ตอบสนองต่อความต้องการบริโภคในชุมชนให้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความเพียงพอดังกล่าวจะต้องครอบคลุมถึงความเพียงพอต่อปริมาณความต้องการในการบริโภคของประชาชนแต่ละคนในแต่ละกลุ่มอายุ และหมายถึงความเพียงพอของสารอาหารที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อความต้องการของร่างกายให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อร่างกายได้อย่างมีคุณค่าด้วย ซึ่งได้สรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการดำเนินงานดังนี้

-กลุ่มเสี่ยงได้แก่ ในกลุ่มเด็ก เสนอให้ท้องถิ่นมีการกำหนดวงเงินงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับค่าอาหารกลางวัน หรือนมโรงเรียน ให้ครอบคลุมนักเรียนให้มากขึ้น ในระดับชั้นต่างๆ หรือมีกิจกรรมในโรงเรียนที่ชัดเจนในการสนับสนุนอาหารเสริมหรือการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน อย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะของโครงการที่ต่อเนื่อง

ในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสและเข้าถึงอาหารมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และเสี่ยงต่อการมีอาหารที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค ส่วนหนึ่งอาจมาจากสภาพร่างกายที่ไม่สามารถทำงานได้ การมีโรคประจำตัว หรือข้อจำกัดทางสังคมอื่นๆ ทำให้ขาดรายได้ในการซื้อหาอาหาร ดังนั้นจึงเสนอให้ท้องถิ่นมีการสำรวจและขึ้นทะเบียนกลุ่มดังกล่าวให้ครอบคลุม โดยอาจสำรวจล่วงหน้าเพื่อการนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการให้ความช่วยเหลือได้เร็วขึ้น เช่นการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ หรือการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือสนับสนุนการทำอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรายได้ หรือการสนับสนุนให้มีโครงการปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ที่เป็นอาหารในครัวเรือน โดยเน้นที่กลุ่มนี้เป็นหลัก

-ในกลุ่มวัยทำงาน มีการส่งเสริมการลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเกษตรให้มากขึ้น โดยท้องถิ่นดำเนินการจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ประชาชน เน้นในเรื่องของการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง การเลือกปุ๋ยที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เหมาะกับชนิดของพืชที่ปลูก มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ราคาถูกให้กับชุมชน และชุมชนสามารถใช้บริการได้ ซึ่งอาจช่วยลดต้นทุนการผลิตได้

การส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน โดยเน้นสัตว์พื้นเมืองที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนในการดูแล และสามารถให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรและความรู้ทางด้านการประมง โดยท้องถิ่นจัดการประชุม อบรมเรื่องการทำประมงพื้นบ้าน และมี

การสนับสนุนพันธุ์ปลาให้ชุมชนนำไปเลี้ยงต่อ ในลักษณะของการให้เปล่า หรือส่งคืนเป็นเงินหลังจากขายผลผลิตได้แล้ว การสนับสนุนการขุดบ่อในพื้นที่ไร่นา เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บน้ำและใช้เป็นที่สร้างอาหารทางน้ำได้ด้วย

-มาตรการเพิ่มเติมอื่นๆ เพื่อความเพียงพอของอาหารในชุมชนคือการเพิ่มแหล่งและปริมาณอาหารทางธรรมชาติ ได้แก่ การกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ในการเข้าใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชน หรือพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชน ดังนั้นการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าวจะช่วยให้แหล่งอาหารได้รับการอนุรักษ์ด้วย เช่นเดียวกับการปล่อยพันธุ์ปลาลงในแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำสาธารณะเป็นการเพิ่มปริมาณอาหารทางธรรมชาติให้กับชุมชน ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ยังขึ้นอยู่กับอาหารในท้องถิ่นเป็นหลัก

นอกจากนี้ยังเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดโครงการอาหารราคาถูกในพื้นที่ เนื่องจากจะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้มากขึ้น โดยอาจประสานกับหน่วยงานในระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้อง แต่สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณที่ไม่แตกต่างจากท้องตลาดทั่วไป และคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

-การเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกองทุนอาหารสำรองสำหรับชุมชน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาหารในภาวะต่างๆ เช่น การเกิดภัยพิบัติต่างๆ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองด้านอาหาร หรือมีอาหารไม่เพียงพอในบางช่วงเวลา กองทุนดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งการให้เปล่าและกองทุนที่ยืมและต้องส่งคืนตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในระเบียบของกองทุน โดยท้องถิ่นมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็ให้ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาเบื้องต้นก่อนว่าบุคคลดังกล่าวเข้าตามเกณฑ์ที่จะได้รับการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือดังกล่าวหรือไม่ก่อนจะพิจารณาส่งข้อมูลให้กับผู้รับผิดชอบกองทุนระดับตำบลต่อไป

4. ข้อเสนอด้านการเข้าถึงอาหาร

เนื่องจากความแตกต่างทางด้านฐานะ เศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมของคนในชุมชน ทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงอาหาร ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องความเพียงพอของอาหารเพราะถ้าเกิดสถานการณ์ด้านการเข้าไม่ถึงอาหาร ก็จะนำมาซึ่งความไม่เพียงพอของอาหารด้วย ดังนั้นการกำหนดนโยบายด้านการเข้าถึงอาหารของชุมชน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการในชุมชน โดยมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นดังต่อไปนี้

-ท้องถิ่นควรมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนครัวเรือนที่มีสภาพทางฐานะ และเศรษฐกิจต่ำ หรือเสี่ยงต่อการขาดอาหารและจัดทำกิจกรรมเพื่อเสริมศักยภาพครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งอาหารของครัวเรือน เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้

-ท้องถิ่นจัดให้มีตลาดนัดสินค้าราคาถูก เพื่อช่วยให้ประชาชนที่มีรายได้น้อย สามารถเข้าถึงอาหารที่จำเป็นได้มากขึ้น

-การจัดตั้งร้านค้าชุมชนหรือสหกรณ์ชุมชนที่เน้นการจำหน่ายสินค้าที่เป็นอาหารที่จำเป็นของคนในชุมชน โดยสามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาถูกกว่าร้านทั่วไป มีการรวมหุ้นของสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถซื้อสินค้าในร้านด้วยเงินสดไปก่อนได้ และมีกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าสินค้าที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่มีรายได้น้อย หรือผู้ที่มีอาชีพรับจ้างรายวันมีโอกาสเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น

เวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งเสริมร่างนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

การดำเนินงานในขั้นตอนของเวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งเสริมร่างนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์คือต้องการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมในกิจกรรมที่ผ่านมา และนำเสนอข้อมูลแก่ประชาชนกลุ่มอื่นๆ ตลอดจนกลุ่มบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ ที่จะได้ทราบข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เห็นแนวโน้มสถานการณ์และปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการพัฒนาที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานในพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดผลกระทบต่อเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน และเพื่อส่งมอบข้อเสนอแนะนโยบายที่ได้จากกระบวนการวิจัย เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถหยิบนำข้อมูลที่ได้นี้ ไปใช้ประกอบการวางแผนการทำงานหรือการกำหนดนโยบายในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

สิ่งที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้พบว่ากลุ่มของประชาชนอื่นๆ รวมทั้งบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมในเวทีหรือกิจกรรมการวิจัยได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันของชุมชน ในแง่ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ทำให้เกิดภาพที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างทางด้านฐานะ และเศรษฐกิจของคนในชุมชนเดียวกัน ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารในครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่เคยรับรู้มาก่อน และเห็นแนวโน้มของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอ นำไปสู่ความเห็นร่วมกันในการหาแนวทางหรือปรับกระบวนการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การลดปัญหา การป้องกันหรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ จากการที่คณะทำงานทั้งหมดได้ร่วมกันเสนอร่างข้อเสนอนโยบายดังกล่าวต่อ องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเห็นความสำคัญต่อ ประเด็นปัญหาดังกล่าว เนื่องจากมีกระบวนการเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงของชุมชน ซึ่งข้อเสนอต่างๆ ที่เป็นรายละเอียดและบรรจุอยู่ในข้อเสนอ นั้นเป็นเสมือนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในอีก มิติหนึ่ง ที่ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่าง เป็นระบบ และเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอบาง ประเด็นที่ตรงกันกับแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลที่วางแผนจะดำเนินการหรืออยู่ระหว่างการ ดำเนินการ เช่น การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในตลาดนัด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายต่างๆ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการขออนุญาตออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือการ เฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในชุมชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวทางการดำเนิน ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่อยู่แล้ว เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ที่ร่วมกันตรวจการตกค้างของสารเคมี อันตรายในอาหาร การร่วมกับหน่วยงานด้านการเกษตร ที่มีแผนงานในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ อย่างต่อเนื่องและขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนออื่น ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยและ บรรจุอยู่ในข้อเสนอครั้งนี้ แต่หน่วยงานในพื้นที่อาจจะยังไม่มีแผนรองรับ เช่น การส่งเสริมการใช้พืชพันธุ์ พื้นเมืองในการเพาะปลูก เพื่อลดปัญหาด้านทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากราคาเมล็ดพันธุ์ และค่าดูแลรักษา นำไปสู่การตั้งเป็นศูนย์พัฒนาเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ให้กับชุมชนได้ใช้ในราคาถูกและ เป็นพืชพันธุ์พื้นเมืองด้วย หรือมาตรการการเฝ้าระวังการแพร่กระจายของโรคติดต่อในผู้จำหน่ายอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มของผู้ขายของในตลาดนัด ที่พบว่าที่ผ่านมาสามารถเข้ามาขายสินค้าได้อย่างเสรี โดยเสีย เฉพาะค่าแผงให้กับเจ้าของตลาดเท่านั้น แต่มาตรการเพื่อที่จะตรวจสอบสุขภาพหรือความเจ็บป่วยของผู้ขายยังไม่ มี ซึ่งถ้ามีผู้ขายที่ป่วยเป็นโรคติดต่ออยู่ในขณะนั้น ก็จะเป็น โอกาสเสี่ยงของผู้บริโภคที่จะได้รับบริการหรือ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยและอาจมีโอกาสดำเนินการติดโรคติดต่อดังกล่าวได้ด้วย ซึ่งจากการเสนอข้อเสนอเหล่านี้ ทำให้ในเวทีเกิดความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก ที่มีหลายประเด็นที่ เกี่ยวข้องว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดความเห็นพ้อง ร่วมกันในการที่จะต้องมีการพัฒนาท้องถิ่น ที่คำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นจากเวทีการคืนข้อมูลชุมชนและการเสนอร่างนโยบายครั้งนี้ ช่วยให้ชุมชนมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันและเห็นความสำคัญต่อการมีแผนพัฒนาในเรื่องดังกล่าว โดย องค์การบริหารส่วนตำบลเองก็มีความยินดีที่จะรับข้อเสนอดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะมีหลายประเด็นที่ตรงกันกับแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีแผนจะดำเนินการอยู่แล้ว และมีอีกหลายประเด็นที่เป็นเรื่องใหม่ ที่ชุมชนหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเองไม่มีข้อมูลหรือไม่อยู่ในแผนที่มียู่ จึงนับเป็นการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามขั้นตอน พอสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผล

1. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลัก รวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม – กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนจำนวน 361 คน พบว่า ภาพรวมระดับความรู้อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 73.68 พฤติกรรมอยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ร้อยละ 51.52 วัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุดของชุมชนคือชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล ร้อยละ 90.86 รองลงมาคือผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว ร้อยละ 90.58 และชอบหาอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อัง กบ หรือผัก มาบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 88.64 ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่นิยมคือการทานอาหารนอกบ้าน ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.79 ส่วนความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.37 โดยภาพรวมเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.86

2. ชนิดอาหารที่ชุมชนบริโภคมีความหลากหลาย แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้คือ กลุ่มของพืช ผัก กลุ่มเนื้อสัตว์ กลุ่มผลไม้ กลุ่มอาหารทะเล กลุ่มอาหารสำเร็จรูป กลุ่มเครื่องปรุงรส และกลุ่มอาหารสำหรับเด็ก กลุ่มที่ต้องพึงพิงจากตลาดนอกชุมชนมากที่สุดคือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล และเครื่องปรุงรส เนื่องจากอาหารทั้ง 3 กลุ่มไม่สามารถผลิตได้ในชุมชนและมีปริมาณการบริโภคเฉลี่ยในอัตราที่สูง ส่วน

พืชผักและผลไม้ส่วนใหญ่จะมีในพื้นที่ ยกเว้นชนิดของพืชที่ปลูกได้เฉพาะพื้นที่ ก็ต้องมีนำเข้ามาขาย เช่นเดียวกัน

3. ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนสามารถผลิตได้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทางด้านการเกษตร โดยเฉพาะข้าว และพืชผัก ที่สามารถปลูกได้ตามฤดูกาล ส่วนพืชผักสวนครัวพบว่าการปลูกได้ในพื้นที่และสามารถเหลือจำหน่ายได้ ส่วนอาหารในกลุ่มเนื้อสัตว์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นไก่พื้นเมือง เป็ดและปลา ที่สามารถนำมาบริโภคได้ แต่โคและสุกร ที่มีการเลี้ยงอยู่บ้างในพื้นที่ นานๆ ครั้งจะมีการฆ่าและและจำหน่ายในชุมชน แต่มีปริมาณที่น้อย ไก่พันธุ์เนื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงผ่านระบบของบริษัท ดังนั้นถึงแม้จะมีการเลี้ยงในพื้นที่ แต่การนำมาบริโภคได้น้อย เพราะต้องผ่านระบบการตรวจสอบผลผลิตของบริษัท ซึ่งยุ่งยาก

4. อาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอก ส่วนใหญ่คือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส และอาหารสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งเป็นอาหารที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เอง ส่วนกลุ่มพืช ผัก และผลไม้ ถ้าเป็นในช่วงฤดูกาลผลิต ชุมชนสามารถผลิตอาหารกลุ่มนี้ได้เพียงพอ และเหลือสำหรับการนำไปจำหน่ายต่อไป ยกเว้นในกลุ่มของพืช ผักที่เป็นพืชประจำถิ่น ที่สามารถปลูกได้ในบางพื้นที่ ที่ต้องมีการนำเข้ามา เช่น กะหล่ำปลี แครอท หรือหัวผักกาด เป็นต้น ส่วนผลไม้ เนื่องจากผลไม้หลักๆ ที่มีในชุมชนมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น แก้วมังกร มะม่วง มะขาม หรือกล้วยน้ำว้า เป็นต้น ดังนั้นผลไม้ส่วนหนึ่งจะมาจากภายนอกชุมชน เช่น เงาะ ส้ม ทุเรียน หรือมังคุด และผลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนจะมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำทุกฤดู กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าในช่วงต้นฤดูฝนมีระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมากทุกฤดูกาล

5. การตรวจการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในอาหาร พบว่าในการตรวจการตกค้างของยาฆ่าแมลง ซึ่งทำการตรวจ 3 ครั้งๆ ละ 100 ตัวอย่างนั้น ในครั้งที่ 1 พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างในระดับอันตรายจำนวน 4 ตัวอย่าง ผลผลิตที่ตรวจพบสารตกค้างคือ พริก พริกหยวก คื่นช่าย และกวางตุ้ง ครั้งที่ 2 พบ 7 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบคือ พริก คื่นช่าย และผักชี ครั้งที่ 3 พบ จำนวน 6 ตัวอย่าง โดยตรวจพบสารตกค้างในคื่นช่าย พริกและ ต้นหอม ซึ่งตัวอย่างอาหารดังกล่าวมีทั้งที่ปลูกในชุมชนเองและรับมาจากตลาดนอกชุมชน การตรวจการตกค้างของสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารฟอร์มาลินปนเปื้อนจำนวน 5 ตัวอย่าง ในอาหารประเภทเครื่องในสัตว์ และการตรวจการตกค้างของสารเคมี

ทางการเกษตร ในตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 8 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกพืชผัก เช่น คื่นช่าย พริก และ กวางตุ้ง

6.แหล่งที่มาของอาหารในชุมชนมี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มอาหารที่ผลิตได้เองในชุมชน โดยแบ่งเป็นอาหารที่ครัวเรือนสามารถผลิตได้เองโดยตรงและที่ชุมชนสามารถผลิตได้แต่มีอยู่ในรูปของการจำหน่ายในชุมชน และกลุ่มของอาหารที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีทั้งรูปแบบของการรับมาจากตลาดภายนอกชุมชนของร้านค้าและนำมาจำหน่ายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีมาในรูปแบบของรถเร่ หรือรถขายอาหารโดยตรง ที่มีเข้ามาจำหน่ายเป็นประจำ ส่วนวิธีการได้มาของอาหารถ้าเป็นกลุ่มของอาหารที่ไม่สามารถผลิตได้เอง หรืออยู่นอกฤดูกาลผลิต การได้มาส่วนใหญ่จะต้องซื้อขาย แต่ถ้าเป็นอาหารที่ผลิตได้เองอยู่ในฤดูกาลผลิต หรือเป็นอาหารที่หาได้ง่ายในชุมชนและมีอยู่ตามธรรมชาติ ก็จะใช้วิธีการผลิต หรือหามาเองของครัวเรือน

7.การจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ข้อเสนอฐานการผลิต ทรัพยากรในการผลิตและปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารหลักของครัวเรือนในชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร

อภิปรายผล

1.จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับสูงและมีพฤติกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับบ่อยครั้งซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกัน เพราะเมื่อเกิดความรู้ที่ถูกต้องย่อมจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องด้วย แต่เมื่อพิจารณาออกเป็นประเด็นย่อยๆ แล้ว พบว่าการปฏิบัติด้านการเลือกซื้ออาหารและการเข้าถึงแหล่งอาหาร จะอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนนิยมบริโภคอาหารที่เป็นอาหารในท้องถิ่นมากกว่าการแสวงหาอาหารจากท้องถิ่น หรืออาจเป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหารดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์ทิพย์ สำราญจิต (2545) ที่พบว่าความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชนมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะถ้าราคาอาหารปรับตัวสูงขึ้น ชุมชนย่อมได้รับผลกระทบเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นอกจากนี้ จะเห็นว่าระดับความรู้ของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนำไปสู่การมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีดังกล่าวไม่ถูกต้องในกระบวนการผลิตอาหาร จึงทำให้ผลการตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในผลผลิตพบว่าการตกค้างหลายตัวอย่าง สอดคล้องกับการศึกษาของ วราพร ศรีสุพรรณ

และ คณะ (2549) ที่พบว่าในชุมชนที่ปลูกข้าวไร่ มีการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ในปริมาณที่มาก ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะต้องให้ความสำคัญและมีแนวทางเพื่อความปลอดภัยของอาหารให้ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมลรัตน์ คำบอย (2553) ที่พบว่าในการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยทางด้านอาหาร รัฐบาลจะต้องมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภคโดยทั่วไป อาจมีความคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นๆ ในแง่ของความหลากหลายของอาหารที่บริโภค ซึ่งมีทั้งอาหารที่ผลิตได้ในชุมชน และอาหารที่ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน จะเห็นได้ว่าอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนน้อยที่สุดคือกลุ่มของพืชผัก ที่เป็นผักสวนครัวและสามารถปลูกได้ง่ายตามฤดูกาล แต่ถ้าเป็นนอกฤดูกาลผลิตชุมชนต้องพึ่งพิงจากแหล่งอาหารภายนอกมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการลดพื้นที่ในการปลูกพืชอาหารไปเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้ปริมาณอาหารที่ผลิตได้ลดลง และมีเฉพาะในบางฤดูกาลเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของมูลนิธิชีววิถี (2549) ที่พบว่าถ้าเกษตรกรลดพื้นที่ปลูกพืชอาหารลง จะทำให้ความสามารถในการพึ่งพิงอาหารของตนเองลดลงด้วย หรืออาจเกิดจากภัยพิบัติต่างๆ ที่ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตอาหารลดลงสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่พบว่าปริมาณผลผลิตอาหารที่ลดลงจากปัจจัยต่างๆ ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารของชุมชน

3. ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนสามารถผลิตได้ มีความสอดคล้องกับชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภค นั่นคือชุมชนเลือกบริโภคอาหารที่สามารถผลิตได้เองเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นอาหารที่ได้จากภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ คือ ข้าว และพืชผักต่างๆ แต่ศักยภาพในการผลิตของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น กระแสการค้าของนายทุนที่มีข้อเสนอทางการค้าที่หลากหลาย ทำให้ประชาชนลดพื้นที่ปลูกอาหารลงและลดชนิดของอาหารที่ปลูกลงด้วย โดยอาจเป็นการผลิตในรูปของเกษตรพันธะสัญญา ที่ส่งผลต่อระบบและชนิดของการปลูกพืช สอดคล้องกับการศึกษาของ ศจินทร์ ประชาสันต์ (2551) ที่พบว่าเกษตรกรเข้าร่วมในระบบการทำเกษตรดังกล่าวเนื่องจาก อาจไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่เป็นจริง ไม่มีทางเลือก หรือมีข้อเสนอที่น่าสนใจ นอกจากข้าวแล้ว อาหารชนิดอื่นๆ ที่ชุมชนผลิตได้และน่าจะมีความเพียงพอคือ พืชสวนครัวที่สามารถปลูกได้บริเวณรอบๆ บ้าน ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์จะเห็นได้ว่าชุมชนมีการผลิตได้น้อยและต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนเป็นหลัก เช่นเดียวกับอาหารประเภทอาหารทะเล อาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป หรืออาหารสำหรับเด็กเล็ก ที่ชุมชนต้องพึ่งพิงทั้งหมด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริบทของชุมชนที่เป็นพื้นที่เกษตร อาหารที่ผลิตได้ก็จะเป็นอาหารในกลุ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก

4. ในเรื่องของชนิดของอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนนั้น จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าชุมชนต้องมีการพึ่งพิงและนำเข้า อาหารประเภทต่างๆ ตลอดทั้งปี โดยพบว่าถ้าเป็นช่วงฤดูการผลิตการนำเข้าอาหารประเภทพืชผักจะลดลง เนื่องจากชุมชนสามารถผลิตได้เอง แต่อาหารในกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จรูป หรืออาหารที่สามารถผลิตได้เป็นบางพื้นที่ โดยเฉพาะผลไม้ เช่น เงาะ ส้ม ทุเรียน หรือผักในกลุ่มของกะหล่ำปลี แครอท หรือผักกาดหัว เหล่านี้ จำเป็นต้องนำเข้ามาจากภายนอก ตลอดทั้งปี และต้องบริโภคอาหารเหล่านี้ในราคาที่สูงกว่าตลาดภายนอก เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตลาดค้าส่งใหญ่ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Godsway C. et al. (2009) ที่พบว่าในพื้นที่ชนบท ห่างไกล ประชาชนอาจต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงกว่าความเป็นจริง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อครัวเรือนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ซึ่งจะเห็นได้ว่าครัวเรือนที่มีฐานะยากจนก็จะมีสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารที่น้อยลงตามไปด้วย ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้นครัวเรือนอาจต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อลดผลกระทบลงสอดคล้องกับการศึกษาของ Vakerie Tarasuk (2001) ที่พบว่าเมื่อเกิดปัญหาเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารขึ้นอาจต้องมีการลดคุณภาพอาหารหรือลดปริมาณอาหารของสมาชิกในครัวเรือนลง นอกจากนี้ จากระยะที่การขนส่งที่ห่างไกล ชุมชนอาจได้รับผลกระทบหรือเกิดความเสี่ยงที่อาจจะได้บริโภคอาหารที่ไม่สะอาด หรือปลอดภัย หรือมีการปนเปื้อนของสารเคมีต่างๆ จากกระบวนการขนส่งของอาหารเหล่านั้นก่อนจะมาถึงชุมชน เพื่อรักษาสภาพของอาหารซึ่งจากการศึกษาของ Bruno N.N. et al. (2008) พบว่าผู้ขายสินค้าจะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารที่จำหน่ายให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหารขั้นต่ำเท่านั้น ซึ่งอาจเสี่ยงต่อเรื่องคุณภาพและมาตรฐานของอาหารหรือสินค้าก่อนจะมาถึงมือผู้บริโภค อย่างไรก็ตามชุมชนส่วนใหญ่จะเลือกซื้ออาหารที่พบว่ามีสภาพการบรรจุ หรือลักษณะของอาหารที่อยู่ในสภาพดีก่อนเสมอ สอดคล้องกับการศึกษา ของ Jorge H.B. et al. (2008) ที่พบว่าถ้ามีอาหารให้เลือกซื้อหลากหลายชนิด ประชาชนมักจะเลือกซื้ออาหารที่มีบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและมีความปลอดภัยมากกว่า

5. ผลการตรวจสอบสารเคมีปนเปื้อนในอาหารที่พบว่าการปนเปื้อนของสารเคมีทุกครั้งที่มีการสุ่มตรวจชี้ให้เห็นว่าชุมชนเกิดความไม่มั่นคงทางด้านความปลอดภัยของอาหารที่ชุมชนบริโภค ซึ่งอาจนำไปสู่การเจ็บป่วยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในขณะที่อาหารที่ผลิตในชุมชนเองซึ่งมีบางส่วนที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างพื้นที่ก็อาจมีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายด้วย จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อเสนอของชุมชนต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของพิมลรัตน์ คำบมล (2553) ที่เสนอว่าหน่วยงานหรือรัฐบาลควรต้องกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการเรื่องความมั่นคงของอาหารทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ และควรเป็นนโยบายที่ต่อเนื่อง

หรือการนำกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้ให้เป็นรูปธรรม หรือนำแนวทางที่มีการใช้ในพื้นที่ต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ariane Koing (2008) ที่เสนอว่าควรมีการขยายกรอบการพิจารณาเรื่องความเสี่ยงของอาหาร โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารให้มากขึ้น และมีการนำมาบังคับใช้ อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องแก่ชุมชน โดยมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ เรื่องสารเคมีต่างๆ ความปลอดภัยของอาหาร หรือการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้อง จะช่วยให้ชุมชนเกิดการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารและนำไปสู่การเลือกซื้ออาหารได้ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Elise G. and Laurian U. (2008) ที่พบว่านโยบายเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลข่าวสารของอาหาร จะช่วยให้ประชาชนเกิดการรับรู้และนำไปสู่ การมีพฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้องมากขึ้นได้

6.ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องแหล่งที่มาของอาหารในชุมชนซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มอาหารที่ผลิต ได้เองในชุมชน โดยแบ่งเป็นอาหารที่ครัวเรือนสามารถผลิตได้เองโดยตรงและที่ชุมชนสามารถผลิตได้แต่มี อยู่ในรูปของการจำหน่ายในชุมชน และกลุ่มของอาหารที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีทั้งรูปแบบ ของการรับมาจากตลาดภายนอกชุมชนของร้านค้าและนำมาจำหน่ายในชุมชน หรือมาในรูปแบบของรถเร่ หรือรถขายอาหารโดยตรง ซึ่งจะเห็นว่าบริบทของชุมชนที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ผลผลิตก็จะเป็นผลผลิต ทางด้านการเกษตรเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการพึ่งพิงอาหารจากภายนอกหลายชนิด เนื่องจากไม่สามารถผลิตได้ เอง หรือผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ บุษรา อึ้งภากร (2543) ที่ พบว่าชุมชนเกษตรกรรมมีผลผลิตส่วนใหญ่เป็นด้านการเกษตร จึงมีความเสี่ยงต่อการขาดอาหารประเภท อื่นๆ ทำให้ต้องมีการนำเข้ามาในปริมาณมาก ส่วนวิธีการได้มาของอาหารถ้าเป็นกลุ่มของอาหารที่ไม่ สามารถผลิตได้เอง หรืออยู่นอกฤดูกาลผลิต การได้มาส่วนใหญ่จะต้องซื้อขาย แต่ถ้าเป็นอาหารที่ผลิตได้เอง อยู่ในฤดูกาลผลิต หรือเป็นอาหารที่หาได้ง่ายในชุมชนและมีอยู่ตามธรรมชาติ ก็จะใช้วิธีการผลิต หรือหามา เองของครัวเรือน ส่วนอาหารประเภทที่เป็นพืชผัก สวนครัว ที่เกิดอยู่ตามรั้วบ้าน หรือบริเวณรอบๆ บ้าน อาจได้มาด้วยวิธีการขอกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่มักจะแบ่งปันกันในผลผลิต ที่เป็นพืชพื้นเมือง หรือสามารถผลิตได้เองโดยไม่ต้องใช้ทุนการผลิตมากนัก

7.ผลจากการจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำไปใช้เป็น ข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ ข้อเสนอฐานการผลิต ทรัพยากรในการผลิตและปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอ ของอาหารหลักของครัวเรือนในชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร เป็นไปตามกรอบการวิจัยในครั้งนี้และมี ความสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์ทิพย์ สำราญจิต (2545) ที่พบว่าความมั่นคงทางด้านอาหารหลักน่าจะ

ประกอบด้วย 4 เรื่อง คือ การมีอาหาร การเข้าถึง คุณภาพ ความปลอดภัยและเสถียรภาพของอาหาร โดยชุมชนเห็นว่าถ้าชุมชนสามารถดำเนินการให้ชุมชนเกิดความมั่นคงครบทั้ง 4 ด้านได้ ชุมชนก็จะมีคามมั่นคงทางด้านอาหารหลักด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงของของมนุษย์ด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ (2547) พบว่า ความมั่นคงทางด้านอาหารเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นข้อเสนอดังกล่าวจะต้องได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การศึกษาของ Polly E.B. (2008) ยังพบว่าในเรื่องของการปนเปื้อนและความปลอดภัยของอาหารนั้นจะต้องมีการควบคุมอย่างจริงจังในระดับนโยบาย ซึ่งข้อเสนอนโยบายที่ชุมชนได้เสนอร่วมกันนั้น อาจมีบางข้อเสนอที่ไม่สามารถดำเนินการได้เองของหน่วยงาน ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องเกิดการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอที่เป็นเชิงพัฒนาในอนาคต ที่อาจไม่สามารถดำเนินการได้ในเวลาอันสั้น แต่เป็นสิ่งที่เสนอไว้เพื่อรองรับโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน และในชุมชนเดียวกัน อาจ会有ความแตกต่างหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาในชุมชนจึงควรเป็นนโยบายเชิงการพัฒนาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย โดยในบางข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีในปัจจุบัน แต่เป็นข้อเสนอที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสนใจ และนำมาประกอบการพิจารณาต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีการทบทวนนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนอย่างอย่างรวดเร็วและรุนแรง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ทำการทบทวนนโยบายหรือผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

นอกจากนี้ กระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายของชุมชนอาจต้องเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเสนอและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเวทีที่หลากหลาย และครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน นอกจากนี้ในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ควรมีตัวแทนจากฝ่ายบริหาร

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมสังเกตกระบวนการขับเคลื่อนงานด้วยทุกครั้ง เพื่อให้เข้าใจแนวคิดและเป้าหมายของการดำเนินงาน และสามารถรับไปดำเนินการต่อไปในระดับหน่วยงาน

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับประเด็นเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย กระบวนการที่นำมาใช้และแนวทางการเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นของการวิจัยครั้งนี้อาจจะยังไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการนำแนวทางหรือผลการวิจัยไปใช้ ควรจะต้องมีการพิจารณาบางประเด็นเพิ่มเติม หรือการประยุกต์รูปแบบในกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่นนั้น ก็ควรต้องมีการปรับลักษณะของกิจกรรมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ยังพบประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการผลักดันประเด็นเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักให้เข้าสู่ นโยบายของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดการดำเนินงานที่ชัดเจนหลายเรื่อง โดยควรมีการศึกษา วิจัยเพิ่มเติมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการเตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับวิกฤตการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักในระดับครัวเรือนของประชาชน
3. การวิจัยชนิดของพืชและสัตว์ที่เหมาะสมและสามารถส่งเสริมให้มีการผลิตได้ในพื้นที่

บรรณานุกรม

- กิตติพร ปัญญาวิทยุโณผล. (2541). รูปแบบของวิธีการเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน: กรณีศึกษา
สำหรับครูประถมศึกษา. เชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. (2554). กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย. ออนไลน์.
http://www.acfs.go.th/foodsafety/food_management.pdf. สืบค้น 17 มีนาคม 2554.
- คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2547). สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ประเทศไทย ปี 2554. ออนไลน์. ssde.nida.ac.th/index.php?option=com_content&view=detail&id=12032010_01. สืบค้น 18 มกราคม 2555.
- ทิพย์อักษร มั่นปาดิ. (2552). เชื้อปนปากหมกกับความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น. ออนไลน์.
http://www.prachatham.com/detail.htm?code=n2_12032010_01. สืบค้น 15 มกราคม 2555.
- ทิสนา แคมณี. (2550). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพารักษ์, ที่ว่าการอำเภอ. (2554). ทะเบียนราษฎร ตำบลสำนักตะคร้อ. เอกสารประกอบการเลือกตั้ง
บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2539). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปก
เจริญผล.
- บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล และ คณะ. (2549). เกษตรพันธะสัญญากับโอกาสการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย.
รายงานการประชุมวิชาการ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร. มปท.
- บุษรา อิงภากรณ์. (2543). การประกันภัยพืชผล ผืนที่เป็นจริง หรือผืนสลาย. หนังสือ 21 ปี, กรมการ
ประกันภัย, มปท.
- พิมลรัตน์ คำบอย. (2553). ความมั่นคงทางด้านอาหาร โอกาสที่ท้าทาย : วิชาการปริทัศน์, วารสารศูนย์วิจัย
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีที่ 18 ฉบับที่ 8 เดือน กันยายน 2553. หน้า 4-6.
- พงษ์พิศ สำราญจิต. (2545). แผนนโยบายบูรณาการความมั่นคงทางอาหารของอาเซียน. ออนไลน์. <http://www2.oae.go.th>. สืบค้น 25 เมษายน 2555.
- มูลนิธิชีววิถี. (2549). ความมั่นคงทางอาหาร. ออนไลน์. <http://www.biothai.net/>. สืบค้น 18 มกราคม 2555.

- ศจันทร์ ประชาสันต์. (2551). **สรุปข้อเท็จจริงเรื่องเกษตรพันธสัญญา**. เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก.
ออนไลน์. <http://www.food-resources.org.story/220>. สืบค้นวันที่ 4 กันยายน 2554.
- ศูนย์วิจัย ธ.ก.ส. (2553). **วิชาการปริทัศน์: ความมั่นคงทางด้านอาหาร โอกาสที่ท้าทาย**. วารสารธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีที่ 18 ฉบับที่ 8 เดือน กันยายน 2553, ISBN 1513-802X.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2555). **ความไม่มั่นคงทางอาหาร..ทำอย่างไรจึงจะให้เกษตรกรรายเล็กหลุดพ้น**.
สถาบันคลังสมองของชาติ, เอกสารประกอบการเสวนา.
- สถานีอนามัยสำนักตะคร้อ. (2554). **สรุปรายงาน 504**. เอกสารอัดสำเนา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, สำนักงาน. (2553). **รายงาน 504**. ออนไลน์. [http:// www.korathealth.com](http://www.korathealth.com),
สืบค้น 24 มีนาคม 2554.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2551). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการประกันภัยพืชผลของเกษตรกร**.
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, มปท.
- อนุพล ชารีศรี. (2552). **ความมั่นคงทางอาหาร โลกร้อน พลังงาน แหล่งน้ำ : ทั้งหมดล้วนเป็นเรื่องเดียวกัน**.
ออนไลน์. www.treehugger.com . สืบค้น 25 เมษายน 2555.
- อภิชัย พันธเสน. (2550). **สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- Ariane Koning. (2008). Compatibility of The SAFE FOOD Risk Analysis Framework With The Legal and Institutional Settings of The EU and The WTO. **Journal of Food Control 21 (2010)**, 1638-1652.
- Bruno N. et al. (2008). A Survey On the Sanitary Condition of Commercial Foods of Plant Origin Sold in Brazil. **Journal of Food Control 21 (2010)**, 50-54.
- Elise G. and Laurian U. (2008). Food Product Composition, Consumer Health, and Public Policy: Introduction and Overview of Special Section. **Journal of Food Policy 33 (2008)**, 465-469.
- Godsway C., Clemens B. and Xinshen D. (2009). Local Impacts of a Global Crisis: Food Price Transmission, Consumer Welfare and Poverty in Ghana. **Journal of Food Policy 35 (2010)**, 294-302.

- Hossein A. and Peter H. (2009). Genetically Modified and Organic Crops in Developing Countries: A Review of Options for Food Security. **Journal of Biotechnology Advances** 28 (2010), 160-168.
- Jorge H.B. et al. (2008). Consumer Purchase Habits and Views on Food Safety: A Brazilian Study. **Journal of Food Control** 21 (2010), 963-969.
- Mark H. and Sarah P. (2010). The New Competition for Land: Food, Energy and Climate Change. **Journal of Food Policy** 36 (2011), s40-s51.
- Polly E.B. et al. (2008). Harmonization of Food Consumption Data Format of Dietary Exposure Assessments of Chemicals Analysed in Raw Agricultural Commodities. **Journal of Food and Chemical Toxicology** 47 (2009). 2883-2889.
- Valerie Tarasuk. (2001). A Critical Examination of Community-Based Responses to Food Insecurity in Canada. **Health Education & Behavior**, 28: 487-499.
- Zwietering M.H. et al. (2010). Validation of Control Measures in a Food Chain Using The FSO Concept. **Journal of Food Control** 21 (2010), 1716-1722.
- Polly E.B. et al. (2008). Harmonization of Food Consumption Data Format of Dietary Exposure Assessments of Chemicals Analysed in Raw Agricultural Commodities. **Journal of Food and Chemical Toxicology** 47 (2009). 2883-2889.
- <http://www.kroobannok.com/blog/30496>: 15 พฤษภาคม 2555.
- <http://www.th.wikipedia.org/wiki/การวิจัยเชิงปฏิบัติการ>: สืบค้น 15 พฤษภาคม 2555.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

เรื่อง ความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลัก และความรู้ในการใช้สารเคมี
ในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน

แบบสอบถามชุดที่ 1/.....

ผู้เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถาม

เรื่อง ความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลัก และความรู้ในการใช้สารเคมี
ในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ใช้ถามผู้ที่มีอายุ ๑๕-๖๕ ปี ในเขต ต.สำนักตะคร้อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา
๒. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง สถานการณ์การบริโภคอาหารหลักของชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ต.สำนักตะคร้อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา
๓. แบบสอบถามนี้มีจำนวน ๘ หน้า แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ได้แก่
 - ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๖ ข้อ
 - ส่วนที่ ๒ ข้อมูลด้านความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน จำนวน ๒๓ ข้อ
 - ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน
จำนวน ๒๐ ข้อ
 - ส่วนที่ ๔ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน
จำนวน ๒๐ ข้อ
 - ส่วนที่ ๕ ข้อมูลด้านความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและ
สัตว์ จำนวน ๓๒ ข้อ
๔. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำไปวิเคราะห์เป็นภาพรวมของสถานการณ์ในชุมชน ไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลใดๆทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง []
๒. อายุ.....ปี (เต็ม) []
๓. ระดับการศึกษา []
- ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
๔. สถานภาพ []
- ☐ โสด ☐ สมรส
- ☐ หม้าย ☐ หย่า / แยก
๕. อาชีพหลัก []
- ☐ เรียนหนังสือ
- ☐ เกษตรกรรม
- ☐ รับจ้าง
- ☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ / ข้าราชการท้องถิ่น
- ☐ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
- ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
๖. รายได้จากอาชีพหลักของท่านโดยเฉลี่ยต่อเดือน []
- ☐ ไม่มีรายได้ ☐ ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท
- ☐ ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท ☐ ๑๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไป
๗. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านที่อยู่ด้วยกัน..... คน []
๘. จำนวนผู้ทำงานที่มีรายได้ในครัวเรือนของท่าน.....คน []
๙. รายได้จากอาชีพหลักในครัวเรือนของท่าน โดยเฉลี่ยต่อเดือน []
- ☐ ไม่มีรายได้ ☐ ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท
- ☐ ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท ☐ ๑๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไป
๑๐. ท่านคิดว่าครัวเรือนของท่านมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค []
ของสมาชิกตลอดปีหรือไม่
- ☐ มีเพียงพอ ☐ ไม่เพียงพอ
๑๑. ครัวเรือนของท่านเคยประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารหรือไม่ []
- ☐ ไม่เคย ☐ เคย

๑๒. ครั้วเรือนของท่านเคยยืมหรือขออาหารจากเพื่อนบ้านหรือไม่ []
☐ ไม่เคย ☐ เคย
๑๓. ท่านคิดว่าอาหารจากแหล่งใดมีความปลอดภัยต่อการบริโภคมากที่สุด (เลือกเพียงข้อเดียว) []
☐ ร้านค้าชุมชน
☐ ร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน
☐ ตลาดนัด
☐ จากที่ครั้วเรือนผลิตเอง
☐ รถเร่ รถขายอาหารเคลื่อนที่
☐ ไม่แน่ใจในความปลอดภัยของอาหารจากทุกแหล่ง
๑๔. แหล่งที่มาของอาหารหลักในครอบครัวท่านส่วนใหญ่มาจากแหล่งใด []
☐ ร้านค้าชุมชน
☐ ร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน
☐ ตลาดนัด
☐ ครั้วเรือนผลิตเอง
☐ รถเร่ รถขายอาหารเคลื่อนที่
๑๕. การซื้ออาหารมาบริโภคในครั้วเรือนส่วนใหญ่เป็นประเภทใด []
☐ อาหารปรุงสำเร็จพร้อมรับประทาน
☐ ซื้อเป็นส่วนประกอบนำมาปรุงเอง
๑๖. ท่านคิดว่าครั้วเรือนของท่านมีโอกาสประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารหลักหรือไม่ []
☐ ไม่มีโอกาส
☐ มีโอกาส

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลด้านความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน

ข้อคำถาม	คำตอบ	
	ถูก	ผิด
ด้าน การเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย		
๑.สารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักสามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า		
๒.สารเคมีทางการเกษตรตกค้างในดินได้แต่ไม่ตกค้างในพืชผัก		
๓.อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ปรุงสุกช่วยลดโอกาสการเกิดโรคติดต่อบางชนิดได้		
๔.การเลือกซื้อพืช ผัก ที่สวยงาม ย่อมปลอดภัยจากแมลงนำโรค		
๕.อาหารที่มีสารปนเปื้อนเล็กน้อยไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค		
๖.อาหารที่มีภาชนะปิดสนิทเป็นอาหารที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภค		
๗.สุขภาพของคนปรุงอาหารมีความเกี่ยวข้องกับความสะดวกและความปลอดภัยของอาหารด้วย		
๘.อาหารที่บรรจุกระป๋องหรือที่ปิดภาชนะมิดชิดจะไม่มีวันหมดอายุ		
๙.การแตกหรือบุบเพียงเล็กน้อยของกระป๋องบรรจุอาหารไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค		
ด้าน ความยั่งยืน มั่นคง และความเพียงพอ		
๑๐.อาหารที่เพียงพอคือพอต่อสมาชิกและความต้องการในครัวเรือน		
๑๑.อาหารที่เพียงพอคือเพียงพอต่อความต้องการและมีประโยชน์ต่อร่างกาย		
๑๒.การเก็บอาหารไว้ใช้หลังสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือน		
๑๓.การแสวงหาแหล่งอาหารใหม่ๆช่วยเพิ่มความมั่นคง ความยั่งยืนและความเพียงพอในเรื่องอาหารแก่ครอบครัว		
๑๔.การแบ่งสรรพื้นที่เพื่อใช้สำหรับผลิตอาหารหลักช่วยให้เกิดความยั่งยืนด้านอาหารของครัวเรือน		
ด้าน การผลิต		
๑๕.อาหารที่ผลิตด้วยวิธีที่มีมาตรฐานย่อมมีคุณภาพที่ดีด้วย		
๑๖.เครื่องหมาย อย. เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกซื้อสินค้า อาหาร		
๑๗.คุณภาพและมาตรฐานของอาหารอาจเปลี่ยนแปลงได้จากกระบวนการส่ง		
๑๘.อาหารที่ผลิตได้มาตรฐานและเก็บอย่างมิดชิด สามารถเก็บไว้ได้อีกระยะเวลาหนึ่งแม้จะหมดอายุแล้วโดยคุณภาพไม่เสื่อม		
๑๙.การผลิตอาหารที่ปลอดภัยนำไปสู่การบริโภคที่ปลอดภัยด้วย		
ด้าน การเข้าถึงแหล่งอาหาร		

๒๐.อาหารที่มาจากแหล่งเดียวกันอาจมีคุณภาพที่แตกต่างกัน		
๒๑.การรู้แหล่งผลิตอาหารช่วยให้สามารถเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น		
๒๒.แหล่งอาหารที่หลากหลายทำให้สามารถเลือกอาหารได้ตามความต้องการมากขึ้น		
๒๓.อาหารที่มาจากหลายแหล่งช่วยลดปัญหาเรื่องภาวะโภชนาการได้		

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านพฤติกรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน

ข้อคำถาม	คำตอบ			
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ นานๆครั้ง	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ ทุกครั้ง
ด้านการเลือกซื้ออาหาร				
๑.ซื้ออาหารบริโภคให้เพียงพอในแต่ละครั้งไม่มีการกักตุน				
๒.สอบถามถึงแหล่งที่มาของอาหารที่ซื้อจากคนขาย				
๓.เลือกซื้ออาหารประเภทที่มีคนซื้อ				
๔.สังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ขายอาหารและสุขลักษณะของคนขายก่อนซื้ออาหาร				
๕.สังเกตสภาพของหีบห่อหรือภาชนะที่ใส่อาหารก่อนซื้อ				
๖.นิยมซื้อเนื้อสัตว์ที่ฆ่าและขายเองในชุมชนมาปรุงอาหาร				
ด้านการผลิต				
๗.มีการผลิตอาหารหลักกินเองในครัวเรือน				
๘.ซื้อวัตถุดิบจากร้านค้ามาผลิตหรือปรุงในครัวเรือนเอง				
๙.มีการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอต่อสมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องซื้อเพิ่ม				
๑๐.วางแผนการปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์เป็นอาหารในครัวเรือนตามฤดูกาล				
๑๑.ครัวเรือนไม่ปรุงอาหารเอง ส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูป				
ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ				

๑๒.มีการดูแลรักษาพืชผักหรือสัตว์ที่มีในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ				
๑๓.สำรวจอาหารในครัวเรือนว่ามีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การบริโภคหรือไม่				
๑๔.ตรวจเช็คปริมาณอาหารสำรองที่มีในครัวเรือน				
๑๕.เมื่ออาหารลดน้อยลงจะแสวงหามาเพิ่มเติมให้มีปริมาณมากขึ้น				
๑๖.แลกเปลี่ยนประเภทอาหารกับเพื่อนบ้านเมื่อเกิดการขาดแคลนอาหารบางอย่าง				
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร				
๑๗.มีการหาแหล่งอาหารสำรองเสมอเมื่อเกิดการขาดแคลน				
๑๘.มีการแสวงหาอาหารตามแหล่งต่างๆในชุมชนตามประเภทอาหารที่ต้องการของครัวเรือน				
๑๙.มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ผลิตอาหารทั้งในและนอกชุมชน				
๒๐.รอให้มีคนมาเสนอขายอาหารโดยไม่ได้ออกไปหาตามแหล่งจำหน่าย				

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน

ข้อคำถาม	คำตอบ	
	ใช่	ไม่ใช่
๑.นิยมรับประทานอาหารที่เป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น ลาบ ก้อย ส้มตำ เป็นต้น		
๒.ชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล		
๓.ปลูกผักพื้นบ้านที่ใช้สำหรับปรุงอาหารไว้ใช้เองในครัวเรือน		
๔.มีการแลกเปลี่ยนหรือแจกจ่ายอาหารแก่เพื่อนบ้านอยู่เสมอ		
๕.นิยมซื้ออาหารตามสั่งหรืออาหารปรุงสำเร็จมาบริโภคในครัวเรือน		
๖.มีการถนอมอาหารไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น หมักปลาร้า หน่อไม้ดอง		
๗.ชอบซื้ออาหารแปลกๆ หรืออาหารชนิดใหม่ๆมาบริโภคในครัวเรือน		
๘.นิยมบริโภคอาหารจากต่างถิ่นมากกว่าประเภทอาหารที่มีอยู่ในชุมชน		
๙.ชอบหาอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อึ่ง กบ หรือผัก มาบริโภคในครัวเรือน		

๑๐.เก็บ ต้น อาหารสำรองไว้เพื่อใช้ในครัวเรือนยามเกิดการขาดแคลนหรือนอกฤดูกาล		
๑๑.สมาชิกในครอบครัวทานอาหารร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ		
๑๒.ผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว		
๑๓.ส่วนใหญ่เน้นการปรุงอาหารสำหรับผู้ใหญ่หรือคนวัยทำงานมากกว่าสมาชิกที่เป็นเด็ก		
๑๔.เน้นการทานอาหารที่ปรุงง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนหรือใช้ส่วนประกอบหลายอย่าง		
๑๕.การบริโภคอาหารจะคำนึงถึงสิ่งที่มีในท้องถิ่นหรือชุมชนมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ		
๑๖.ชอบการทานอาหารร่วมกับญาติหรือเพื่อนบ้าน โดยนำอาหารมาทานร่วมกัน		
๑๗.ครัวเรือนชอบการทานอาหารนอกบ้านมากกว่าปรุงอาหารกินที่บ้าน		
๑๘.แบ่งอาหารบางส่วนเพื่อเข้าร่วมในพิธีกรรมเกี่ยวกับอาหารหรือกิจกรรมในชุมชน		
๑๙.ชอบการทานอาหารจากคำแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ		
๒๐.เมื่อมีอาหารเก่าเหลือจะนำไปทิ้งโดยไม่นำกลับมาบริโภคซ้ำในครัวเรือน		

ส่วนที่ ๕ ข้อมูลด้านความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์

ข้อคำถาม	คำตอบ	
	ถูก	ผิด
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืช		
๑.สารเคมีชนิดเดียวกันสามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับพืชและสัตว์		
๒.การใช้สารเคมีตามปริมาณที่ระบุในฉลากไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค		
๓.สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิดสามารถสลายตัวอย่างรวดเร็วในสิ่งแวดล้อม		
๔.สารเคมีทางการเกษตรไม่สามารถตกค้างในพืชผักที่เก็บผลผลิตแล้ว		
๕.สารเคมีทางการเกษตรจะมีอันตรายเฉพาะกับผู้ที่มิโรคประจำตัวเท่านั้น		
๖.ผสมสารเคมีหลายชนิดพร้อมกันจะช่วยให้ศัตรูพืชลดลงได้อย่างรวดเร็ว		
๗.การผสมสารเคมีให้เข้มข้นกว่าที่ระบุไว้ในฉลากจะช่วยกำจัดศัตรูพืชได้ดีขึ้น		
๘.สารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ทางผิวหนังและการหายใจเท่านั้น		
๙.การฉีดสารเคมีในตอนกลางวันที่มีแสงแดดจัด อันตรายจะน้อยเพราะสารจะระเหยออกไปมากขึ้น		
๑๐.ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่มีการใช้สารเคมีอาจได้รับอันตรายจากสารเคมีได้ด้วย		
๑๑.การคั้นน้ำอัดลมหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยลดอันตรายจากสารเคมีได้		
๑๒.การยื่นเนื้อลมขณะฉีดยาจะช่วยลดอันตรายจากสารเคมีลงได้		
๑๓.สารเคมีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวได้ เช่น การเกิดมะเร็ง หรือทารกพิการแต่กำเนิด		

๑๔.การเผาทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีเป็นวิธีการกำจัดที่ถูกต้องที่สุด		
๑๕.ภาชนะบรรจุสารเคมี เช่น แกลลอน หรือขวด สามารถนำมาล้างให้สะอาดและนำกลับไปใช้ประโยชน์อื่นๆได้โดยไม่เกิดอันตราย		
๑๖.โรคที่เกิดในพืชแต่ละชนิดสามารถใช้สารเคมีชนิดเดียวกันรักษาได้		
๑๗.การใช้สารเคมีในพืชช่วยให้พืชมีความต้านทานโรคและแมลงได้มากขึ้น		
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์		
๑๘.อาการป่วยของสัตว์บางอย่างสามารถนำยาที่ใช้ในคนมารักษาได้		
๑๙.อาหารสำเร็จรูปหรือฮอร์โมนบางอย่างที่นำมาใช้กับสัตว์จะไม่ตกค้างในเนื้อสัตว์นั้นๆ		
๒๐.การเลี้ยงสัตว์ตามข้อแนะนำของบริษัทย่อมได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและปลอดภัยต่อการบริโภค		
๒๑.ยาและสารเคมีที่นำมาใช้ในทางปศุสัตว์มีความปลอดภัยต่อมนุษย์		
๒๒.ยาและสารเคมีที่นำมาใช้ในการรักษาสัตว์ที่ป่วยไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์จากสัตว์นั้นของคน		
๒๓.ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่แปรรูปแล้วจะไม่มีสารเคมีตกค้างหลงเหลืออยู่		
๒๔.เมื่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เกิดการป่วยเพียงบางส่วนควรให้ยาครอบคลุมสัตว์ทุกตัว เพื่อป้องกันตัวอื่นไม่ให้ป่วย		
๒๕.สารเคมีที่ตกค้างในเนื้อสัตว์สามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า		
๒๖.การใช้ยาหรือสารเคมีกับสัตว์มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นอาจทำให้สัตว์ป่วยหรือตายได้		
๒๗.ยาหรือสารเคมีที่ใช้ในทางปศุสัตว์ไม่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม		
๒๘.ควรใช้ยาหรือสารเคมีเพื่อป้องกันมาให้สัตว์ป่วยอยู่เสมอ		
๒๙.สารเคมีที่นำมาใช้ในสัตว์ไม่มีอันตรายต่อคนจึงไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ป้องกัน		
๓๐.สารเคมีที่นำมาใช้ในสัตว์ไม่มีข้อห้ามในการใช้สามารถใช้ได้ทันทีเมื่อสัตว์ป่วย		
๓๑.การเลือกสัตว์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมาเลี้ยงจะมีความต้านทานโรคดีกว่าพันธุ์ต่างถิ่น		
๓๒.ยาหรือสารเคมีที่ใช้กับสัตว์จะสลายตัวได้เร็วจึงสามารถบริโภคเนื้อสัตว์ได้ทันทีหลังการใช้ยาหรือสารเคมี		

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ชุมชน

เรื่อง การเข้าถึงแหล่งอาหาร ความเพียงพอ วิธีการได้มา ศักยภาพในการผลิตอาหารหลัก
และชนิดของอาหารที่ครัวเรือนมีอยู่

แบบสอบถามชุดที่ ๒ /.....กลุ่ม

ผู้เก็บข้อมูล.....

แบบสัมภาษณ์ครัวเรือน

เรื่อง การเข้าถึงแหล่งอาหาร ความเพียงพอ วิธีการได้มา ศักยภาพในการผลิตอาหารหลัก
และชนิดของอาหารที่ครัวเรือนมีอยู่

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้สัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือน ครัวเรือนละ ๑ คน โดยผู้ที่ให้ข้อมูลจะต้องมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขต ต.สำนักตะคร้อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา

๒. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดทำโครงการวิจัยเรื่องสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักของชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ต.สำนักตะคร้อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา

๓. แบบสอบถามนี้มีจำนวน ๗ หน้า แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน ๘ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือน แบ่งเป็น ๔

ด้าน คือ

ด้าน การเข้าถึงแหล่งอาหารหลัก จำนวน ๘ ข้อ

ด้านความเพียงพอของอาหารหลัก จำนวน ๑๐ ข้อ

ด้านวิธีการได้มาของอาหารหลัก จำนวน ๘ ข้อ

ด้านศักยภาพในการผลิตอาหารหลัก จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ แบบสังเกตชนิดของอาหารหลักที่มีอยู่ในบริเวณครัวเรือนและไร่นา

จำนวน ๑ ข้อ

๔. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะนำไปวิเคราะห์เป็นภาพรวมของสถานการณ์ในชุมชน ไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลใดๆทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

สำหรับผู้วิจัย

๑. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง []
๒. อายุ.....ปี (เต็ม) []
๓. ระดับการศึกษา []
- ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
๔. สถานภาพ []
- ☐ โสด ☐ สมรส
- ☐ หม้าย ☐ หย่า / แยก
๕. อาชีพหลัก []
- ☐ เรียนหนังสือ
- ☐ เกษตรกรรม
- ☐ รับจ้าง
- ☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ / ข้าราชการท้องถิ่น
- ☐ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
- ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
๖. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านที่อยู่ด้วยกัน..... คน []
๗. สถานะของท่านในครัวเรือน []
- ☐ หัวหน้าครอบครัว ☐ ผู้อาศัย
๘. บ้านที่ท่านอาศัยอยู่ []
- ☐ เป็นบ้านของครัวเรือนตนเอง ☐ เป็นบ้านเช่า
- ☐ บ้านของญาติ พี่น้อง ☐ อื่นๆ.....

.....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านอาหารหลักของครัวเรือน

ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร ของครัวเรือน

จำนวน ๘ ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง เพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	คำตอบ			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑. เมื่อต้องการอาหารสามารถหาอาหารได้ทันที				
๒. ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง				
๓. รู้จักแหล่งอาหารที่ครัวเรือนจำเป็นต้องใช้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน				
๔. ในชุมชนของท่านมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่งอาหารต่างๆที่มีอยู่				
๕. ครัวเรือนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าถึงแหล่งอาหารต่างๆ				
๖. ครัวเรือนของท่านสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่เป็นของชุมชนได้ เช่น แหล่งน้ำดื่ม ป่าชุมชน				
๗. ครัวเรือนท่านได้รับการช่วยเหลือหรือเสนอชื่อจากชุมชนเสมอเกี่ยวกับอาหารถ้ามีหน่วยงานต่างๆเข้ามามอบให้				
๘. ครัวเรือนท่านมีบทบาทในการกำหนด หรือควบคุมอาหารชนิดต่างๆที่จำหน่ายในชุมชน				

ด้าน ความเพียงพอของอาหารหลัก

จำนวน ๑๐ ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง เพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	คำตอบ			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ครัวเรือนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี				
๒. มีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคอย่างสม่ำเสมอ				
๓. มีอาหารที่เหมาะสมกับคนทุกวัยในครัวเรือนอย่างเพียงพอ				
๔. มีอาหารบริโภคทุกมื้ออย่างเพียงพอ				

๕. ครั้วเรือนมีการเก็บคูนอาหารไว้ใช้อย่างเพียงพอตลอดปี				
๖. มีอาหารเก็บคูนไว้หลายชนิดตามความต้องการของสมาชิกในครั้วเรือน				
๗. ครั้วเรือนเคยลดปริมาณอาหารที่บริโภคของสมาชิกลงอยู่เสมอ				
๘. การหาอาหารมักจะเน้นที่ปริมาณให้เพียงพอต่อสมาชิกบริโภคมากกว่าเรื่องคุณค่าทางโภชนาการ				
๙. อาหารส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้วในครั้วเรือน ซื้อจากร้านค้าเพียงส่วนน้อยเท่านั้น				
๑๐. ครั้วเรือนสามารถผลิตอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกทุกคน				

ด้านวิธีการได้มาของอาหารหลัก

จำนวน ๘ ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง เพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	คำตอบ			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑. อาหารที่ได้มาส่วนใหญ่ได้จากการซื้อของครั้วเรือนเอง				
๒. อาหารที่บริโภคในครั้วเรือนส่วนใหญ่ได้มาจากการขอเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง				
๓. มีอาหารที่ผลิตได้เองและสามารถเก็บมาบริโภคตลอดเวลา				
๔. มีการแลกเปลี่ยนอาหารกับเพื่อนบ้านเพื่อทดแทนชนิดของอาหารที่ไม่มีในครั้วเรือน				
๕. เคยเก็บอาหารบางอย่างของเพื่อนบ้าน เช่น พืชผักที่อยู่ในไร่ในสวน หรือตามรั้วบ้าน				
๖. อาหารที่ทานส่วนใหญ่ ญาติพี่น้องที่อยู่บ้านใกล้ๆกันจะปรุงและนำมาให้เป็นครั้งๆ				
๗. รับบริจาคอาหารจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆมาบริโภคในครั้วเรือน				
๘. สมาชิกในครั้วเรือนช่วยกันหาอาหารที่มาบริโภคอย่างเพียงพอ				

ด้านศักยภาพในการผลิตอาหารหลักของครัวเรือน จำนวน ๘ ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง เพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	คำตอบ			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
๑.ครัวเรือนผลิตอาหารบริโภคเองอย่างเพียงพอ				
๒.ครัวเรือนผลิตอาหารหลักได้ตลอดปี				
๓.มีปัจจัยในการผลิตเพียงพอ เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน				
๔.มีความรู้ที่จำเป็นที่ใช้ในการผลิตอาหารหลักอย่างเพียงพอ				
๕.สมาชิกในครัวเรือนสามารถช่วยกันผลิตอาหารหลักได้ทุกคน				
๖.เพื่อนบ้านช่วยครัวเรือนท่านในการผลิตอาหารหลักอยู่เสมอ				
๗.ครัวเรือนมีการปรับพื้นที่ หรือย้ายที่ทำกินเพื่อปลูกผักที่เป็นอาหารหรือเลี้ยงสัตว์เมื่อที่ดินเดิมเสื่อมโทรม				
๘.มีเมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์สัตว์ของตนเองสามารถปลูกหรือเลี้ยงได้ทันที				
๙.แม้จะเกิดภัยพิบัติ เช่น แห้งแล้งหรือ น้ำท่วม ครัวเรือนท่านก็สามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอ				

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

แหล่งที่มาและปริมาณการจำหน่ายอาหารหลักในร้านค้าชุมชน และตลาดนัด

แบบสัมภาษณ์

แหล่งที่มาและปริมาณการจำหน่ายอาหารหลักในร้านค้าชุมชนและตลาดนัด

ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัยเรื่อง “สถานการณ์การบริโภคอาหารหลัก เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ต.สำนักตะคร้อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา”
2. ใช้สำหรับสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าที่จำหน่ายอาหารในชุมชนและร้านค้าที่มาจำหน่ายในตลาดนัดเกี่ยวกับแหล่งของอาหารที่นำมาจำหน่าย ชนิดของอาหารที่นำมาจำหน่าย ปริมาณหรือจำนวนที่จำหน่ายได้โดยเฉลี่ยและฤดูกาลที่ขาย
3. ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เป็นสถานการณ์ภาพรวมของชุมชน ไม่มีผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์ใดๆทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ผู้วิจัย

แนวทางการสัมภาษณ์

1. หมวด : พืช ผัก

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

2. หมวด : ผลไม้

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

3.หมวด : เนื้อสัตว์

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

4.หมวด : อาหารทะเล

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

5.หมวด : อาหารสำเร็จรูป

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

6.หมวด : เครื่องปรุงอาหาร

ชนิดของ อาหารที่ จำหน่ายในร้าน	แหล่งที่มาของอาหาร			ปริมาณการ จำหน่ายโดย เฉลี่ย (ต่อสัปดาห์)	ฤดูกาลที่ขายดี
	ผลิตเอง	รับในชุมชน	รับจากนอก ชุมชน		

ภาคผนวก ง

รายละเอียดผลการตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ยามาแมลงและฟอร์มาลินในอาหาร

ภาคผนวก ง

ภาพการดำเนินงานวิจัย

ภาพ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิประชุมให้ข้อเสนอแนะ

ภาพ 4 เวทีวิเคราะห์สถานการณ์

ภาพ 5 เวทีจัดทำข้อเสนอนโยบาย

ภาพ 6 ตลาดนัดในพื้นที่วิจัย ตลาดที่ 1

ภาพ 7 ตลาดนัดในพื้นที่วิจัย ตลาดที่ 2

ภาคผนวก จ

บทความเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ

สถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลัก
ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

MAIN FOOD CONSUMPTION SITUATION TO STIPULATE FOOD SECURITY POLICY OF
COMMUNITY; SUMNAKTAKRAW SUB DISTRICT, TEPARAK DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

คำสำคัญ อาหารหลัก, ความมั่นคงด้านอาหาร, นโยบาย

keywords : main food, food security, policy

ก้อง เค็มกระโทก* KONG KHEMKRATOKE*

พิทักษ์ นวมขุนทด** PITAK NOUMKHUNTOD

อัญชัญ เค็มกระโทก* UNCHAN KHEMKRATOKE*

*สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา 255 หมู่ 11 ต.โคกกรวด อ.เมืองนครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา 30280

**สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา 30210

บทคัดย่อ

ปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของมนุษย์มีแนวโน้มรุนแรงและขยายไปทั่วโลก แม้กระทั่งประเทศที่เป็นผู้ผลิตและส่งออกอาหารก็ยังพบว่าประชาชนบางกลุ่ม มีภาวะความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก การลดพื้นที่ในการปลูกพืชอาหาร หรือภัยพิบัติต่างๆ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน เพื่อนำไปจัดทำเป็นข้อเสนอแนะนโยบายต่อการบริหารจัดการส่วนตำบล สำหรับนำไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในทิศทางที่จะช่วยลดปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ใช้ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย 12 เดือน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาได้ผลดังนี้

1.ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 73.68) มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องอาหารหลักอยู่ในระดับบ่อยครั้ง (ร้อยละ 51.52) มีความรู้ในการใช้

สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืชและสัตว์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.86) ชุมชนส่วนใหญ่ นิยมบริโภคอาหารที่มีในท้องถิ่นและเน้นอาหารที่ทำได้ตามฤดูกาล

2.อาหารที่ชุมชนบริโภคมีความหลากหลายชนิด โดยชนิดที่ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตได้คือ อาหารกลุ่มที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร โดยพบว่าในช่วงฤดูกาลผลิตจะมีการนำอาหารกลุ่มนี้เข้ามาจากต่าง ชุมชนในปริมาณน้อย ส่วนนอกฤดูกาลผลิตปริมาณการนำเข้าจะเพิ่มมากขึ้น ส่วนประเภทอาหารที่ชุมชน ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนคืออาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส อาหาร สำหรับเด็กเล็กและอาหารทะเล

3.ด้านความปลอดภัยของอาหารที่มีจำหน่ายในชุมชนพบว่า จากการสุ่มตรวจการปนเปื้อนของ สารเคมีอันตรายในอาหาร พบการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลง สารฟอรัมาลิน และสารเคมีทางการเกษตรอื่นๆ ทุกครั้งที่มีการสุ่มตรวจอาหาร โดยพบว่าตัวอย่างอาหารที่มีการตรวจพบการตกค้างของสารเคมีดังกล่าวมีทั้ง อาหารที่นำเข้ามาจากต่างชุมชนและอาหารที่ผลิตได้ในชุมชนเองด้วย

4.ด้านแหล่งที่มาของอาหารในชุมชน จากผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ อาหารที่ ผลิตได้เองในชุมชน และอาหารที่นำเข้ามาจากต่างถิ่นในรูปของสินค้า เพื่อนำมาจำหน่าย ส่วนอาหารที่ผลิต ได้เองในชุมชนมีทั้งที่ครัวเรือนสามารถผลิตบริโภคได้เองและเป็นผลผลิตในชุมชนแต่ครัวเรือนต้องซื้อ

5.สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงด้านอาหารหลักของชุมชน ซึ่งเก็บข้อมูล 3 ครั้ง ตามช่วงฤดูกาล และแบ่งครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มฐานะยากจน ฐานะปานกลางและกลุ่มฐานะดี พบว่ากลุ่มฐานะ ยากจนจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับต่ำทั้ง 3 ฤดูกาล กลุ่มฐานะปานกลางจะ อยู่ในระดับมากยกเว้นในช่วงต้นฤดูฝน และกลุ่มที่มีฐานะดีจะมีสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก อยู่ในระดับมากตลอดทุกฤดูกาล

6.การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อ องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยเนื้อหาที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านฐานการผลิต ทรัพยากรการผลิต และปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารในระดับ ครัวเรือนและชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร

ผลที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ในพื้นที่ ที่มีศักยภาพในการผลิตอาหาร แต่ในบางฤดูกาลก็มี ปริมาณอาหารที่ไม่เพียงพอเกิดขึ้นได้ ทำให้ต้องเกิดการพึ่งพิงจากแหล่งอาหารภายนอกมากขึ้น การ ดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารหลักให้กับชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่จะไม่สามารถ ดำเนินการให้สำเร็จได้ด้วยหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น แต่หน่วยงานที่มีบทบาทในการกำหนด

นโยบายถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญ เพราะนโยบายที่ชัดเจน จะนำไปสู่การดำเนินงานเพื่อการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

Abstract

Non food security problem of human were sevier and distribute to all the world, include the producer and food export countries. That they found some group of their people stay in non food security. And they found, have many factors about this problem, popular growth, decrease area of food plants or disaster. This thesis aims to study about the community's food security evidence and make proposal policy of this issue to locality organization for use to support about developed planning to reduce this problem. 12 months of action research model.

The study results as follows;

1. The population have the knowledge about food security at high level (73.68 percentage), Behavior at many times (51.52 percentage), the knowledge about the chemicals used to protect and control the plants and animals disease at moderately level (49.86 percentage) and the people like to eat the local food and they can search for in any time.
2. It very diver kinds of food that the community eat. Agriculture products were the kinds of food that they can manufacture in the area. But another, meat, can food, readymade, seasoning, baby food and sea food that the community can't. so that they bringing from another local.
3. They found be left over of pesticide, formalin and chemical from the food samples in the store of community and market faire.
4. 2 sources of food in the community that they eat, product by local and from any local.
5. Food security evidence in once year, in poor group at low level, moderately family at abundantly level except in rainy beginning, and abundantly level of rich group.
6. Four contents of the food security policy that they preserve to local organization, 1) resource and factors for product, 2) food safety, 3) food enough for family and community and 4) food appreciate.

The research result show that, although in this area can produce the agriculture products, but sometimes they have not food enough, and they must depended on another community. To reduce this problem, it can't success by some organization. But be obvious of policy can make to success based on many organization work together.

ความสำคัญ

ปัญหาการขาดแคลนอาหารของประชากรโลกเกิดขึ้นมานานในบางพื้นที่ แต่ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวแผ่ขยายออกไปหลายพื้นที่ และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากรโลก การเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชที่เป็นอาหารมาเป็นพืชพลังงานมากขึ้น ภาวะวิกฤติและภัยพิบัติต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศของโลกที่ทำให้ประชากรโลกต้องประสบกับภาวะความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร (Mark H. and Sarah P., 2010) ซึ่งความไม่มั่นคงดังกล่าวอาจเกิดได้ 4 มิติด้วยกัน คือ มิติด้านศักยภาพในการผลิต มิติด้านความเพียงพอ มิติด้านการเข้าถึงอาหาร และมิติด้านเสถียรภาพทางด้านอาหาร (ศูนย์วิจัย ชกส., 2553)

ประเทศไทยถึงแม้จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง และสามารถผลิตอาหารได้เกินความต้องการของประชากรในประเทศก็ตาม แต่กลับพบว่ามีความไม่มั่นคงทางอาหารหลัก ข้อมูลขององค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติพบว่าระหว่างปี พ.ศ.2547-2549 ประเทศไทยพบจำนวนผู้อดอยากและหิวโหยทั้งสิ้น 10.7 ล้านคน (ร้อยละ 17 ของประชากรทั้งประเทศ) (พงษ์ทิพย์ สำราญจิต, 2545) สอดคล้องกับรายงานของ Isvilanonda and Bunyasiri (สมพร อิศวิลานนท์, 2555 : เว็บไซต์) ที่รายงานว่าประชากรทั้งในชนบทและในตัวเมืองจำนวนไม่น้อยที่เป็นกลุ่มคนยากจนทางอาหาร (Food Poverty) จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชากรไทยต้องประสบกับปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะปัญหาทางด้านสุขภาพในเด็กอายุแรกเกิดถึง 5 ปี ที่มีอัตราความเจ็บป่วยและเกิดภาวะทุพโภชนาการในอัตราที่สูง (อนุพล ชารีศรี, 2552) สอดคล้องกับการคาดการณ์ขององค์การอาหารและยาแห่งสหประชาชาติ หรือ เอฟเอโอ (FAO) ที่คาดการณ์ว่าในอีกประมาณ 40 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2593) ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1,500 ล้านคน ซึ่งอาจทำให้ทุกประเทศประสบกับปัญหาเรื่องความมั่นคงทางอาหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พิมลรัตน์ คำบอ, 2553) ทั้งนี้รวมถึงประเทศไทยด้วย

ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เคยมีศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตอาหารหลักที่สำคัญ แต่เมื่อกระแสทุนนิยมมีความรุนแรงขึ้น รูปแบบการผลิตมุ่งเน้นเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น พื้นที่สำหรับผลิตอาหารหลักของชุมชนลดลง เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมและ

ปัจจัยการผลิตรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทำให้แหล่งอาหารหลักและศักยภาพของการเป็นผู้ผลิตลดลง ต้องหันไปพึ่งพิงแหล่งอาหารจากภายนอกมากขึ้น เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหารหลักขึ้น เกิดปัญหาความเจ็บป่วยของประชาชนด้วยโรคที่เกิดจากอาหาร เช่นภาวะทุพโภชนาการ โดยในปี พ.ศ. 2549-2553 มีเด็กอายุ0-5 ปีที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 7.2, 9.0, 8.8, 7.4 และ 6.7 ตามลำดับ และพบการปนเปื้อนของสารกำจัดศัตรูพืชในพืชผักซึ่งจากการสุ่มตรวจการตกค้างของสารฆ่าศัตรูพืชในผักที่จำหน่ายตามร้านค้าในชุมชนในปี พ.ศ.2553 จำนวน 50ตัวอย่าง พบที่มีสารตกค้าง 13 ตัวอย่าง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2553) และพบผู้ที่มีอาการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากสารเคมีทางการเกษตรที่มารับบริการในปี พ.ศ. 2549-2553 จำนวน 302, 227, 286, 294 และ 272 ครั้งตามลำดับ (รายงาน 504 สอ.สำนักตะคร้อ, 2554)

จากสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และนำแนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม เกิดการวิเคราะห์ประสบการณ์ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเอง และร่วมแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (ทิสนา แคมณี, 2550) ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลนำไปจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน ต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้ได้ข้อมูลสถานการณ์การบริโภคอาหารหลักของชุมชนเพื่อนำไปจัดทำเป็นร่างนโยบายความมั่นคงด้านอาหารหลักเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักรวมถึงความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม - กำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาชนิดและปริมาณของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บริโภค
3. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัด

นครราชสีมา มีศักยภาพในการผลิตได้เอง

4. เพื่อศึกษาชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนในตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน
5. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการปนเปื้อนของอาหารหลักที่มีในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
6. เพื่อศึกษาแหล่งที่มาและวิธีการได้มาของอาหารหลักในชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา
7. เพื่อจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

วิธีการศึกษา

-ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านอาหารหลัก

-ประชากรคือตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือนในตำบลสำนักตะคร้อ จำนวน 1,930 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้จากการคำนวณด้วยสูตรทางสถิติ จำนวน 332 ครัวเรือน (Yamane; อ้างถึงใน บุญธรรมกิจปริดาภิสุทธิ, 2539) ขนาดตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล จะใช้การกำหนดขนาดของตัวอย่าง โดยการกำหนดให้เป็นตามโควตาของจำนวนหลังคาเรือนของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนขนาดตัวอย่างแยกหมู่บ้าน

หมู่ที่	หลังคาเรือน ทั้งหมด	ขนาดตัวอย่าง	หมู่ที่	หลังคาเรือน ทั้งหมด	ขนาดตัวอย่าง
1	158	27	9	128	22
2	102	18	10	94	16
3	216	37	11	72	12
4	76	13	12	37	6
5	128	22	13	103	18
6	151	26	14	157	27
7	128	22	15	112	19
8	130	23	16	138	24
รวมทั้งหมด					332

การเลือกหลังคาเรือนที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ใช้วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1.แบ่งกลุ่มของหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่จัดว่ามีฐานะยากจน มีฐานะปานกลาง และฐานะดี

2.นำขนาดตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านมาแบ่งโดยหาร 3 เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่มาจากครัวเรือนที่มีฐานะต่างกันนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ถ้ามีเศษเหลือจะพิจารณากลุ่มฐานะที่มีจำนวนมากแล้วพิเศษที่เหลือให้อยู่ในกลุ่มนั้น ขั้นตอนนี้จะทำให้ได้จำนวนครัวเรือนในแต่ละกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน

3.จับสลากบ้านเลขที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างในการเก็บข้อมูล โดยใช้ฉลากที่ได้จากการจัดทำในขั้นตอนที่ 1

4.ผู้ให้ข้อมูลคือตัวแทนของแต่ละครัวเรือนที่มีบทบาทในการหาอาหารของครัวเรือนครัวเรือนละ 1 คน

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรม เรื่องการบริโภคอาหารหลักในชุมชนและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์

-ประชากรคือประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 65 ปี ในตำบลสำนักตะคร้อ จำนวน 3,629 คน (สถานีอนามัยสำนักตะคร้อ, 2554) เนื่องจากเป็นกลุ่มอายุที่สามารถอ่านออกเขียนได้และสื่อสารได้ง่าย และส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการหา การผลิตและนำมาซึ่งอาหารหลักในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 361 คน

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลกับผู้ที่ไปเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในชุมชน จะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

3.ประชากรที่ใช้สำหรับการสำรวจชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนบริโภค ปริมาณการบริโภค และแหล่งที่มาของอาหารหลักที่มีจำหน่ายในชุมชน คือ ตลาดชุมชน 2 แห่ง ตลาดนัด 2 จุด และร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน 18 ร้าน กลุ่มตัวอย่างร้านค้าที่ใช้ทั้งหมดจำนวน 30 ร้าน

4.ประชากรของอาหารที่ตรวจสอบปนเปื้อน แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

4.1 การตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชนจำนวน 20 แห่ง แห่งละ 2 ตัวอย่าง รวม 40 ตัวอย่าง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุดๆละ 5 ตัวอย่าง รวม 10 ได้ขนาดตัวอย่างของอาหารที่ใช้ในการตรวจสอบปนเปื้อนทั้งหมด รวม 50 ตัวอย่าง

4.2 การตรวจสอบฟอร์มาลิน ทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชน จำนวน 20

แห่ง แห่งละ 2 ตัวอย่าง รวม 40 ตัวอย่าง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุดๆละ 5 ตัวอย่าง รวม 10 ตัวอย่าง ขนาด ตัวอย่างทั้งหมด รวม 50 ตัวอย่าง

4.3 การตรวจขามาแมลง ทำการสุ่มจากร้านค้าในชุมชนและในตลาดชุมชน จำนวน 20 แห่ง และเก็บจากตลาดนัด 2 จุด ทำการเก็บครั้งละ 100 ตัวอย่าง เก็บตรวจ 3 ครั้ง ในช่วงต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว รวมทั้งหมด 300 ตัวอย่าง

5.ประชากรในเวทีชุมชน

-ประชากรที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของการจัดเวทีชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนภาครัฐจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยขนาดตัวอย่างที่เข้ามาในเวทีชุมชน จะเลือกมาแบบเจาะจงจำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

-เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ซึ่งนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่าง คือแบบสัมภาษณ์ รายละเอียดประกอบด้วยเนื้อหา เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก 4 ด้าน คือความมั่นคงด้านความเพียงพอ ด้านศักยภาพในการผลิต ด้านการเข้าถึง และด้านวิธีการได้มา แบบสอบถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ โดยมี 4 ระดับให้เลือก คือ มากที่สุด มาก น้อย และ น้อยที่สุด

-การเก็บข้อมูลจากร้านค้าชุมชนและร้านค้าในชุมชนรวมทั้งตลาดนัด คือแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกรายการ โดยมีเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย ชนิดของอาหารที่ชุมชนซื้อมากเป็นลำดับต้นๆ แยกเป็นอาหารประเภท ผัก ผลไม้ อาหารทะเล อาหารสำเร็จรูป แหล่งที่มาของอาหารที่มีจำหน่ายในร้านค้า และปริมาณการจำหน่ายได้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์

-เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนเป็นแบบสอบถาม

1.ข้อคำถามด้านความรู้ ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 2 คำตอบ คือ ถูก และ ผิด มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน และถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน แบ่งระดับความรู้ ออกเป็น 3 ระดับ คือความรู้ที่ถูกต้องในระดับสูง ปานกลางและระดับต่ำ

2.ข้อคำถามด้านพฤติกรรม ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 4 คำตอบ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัตินานๆครั้ง และ ไม่ปฏิบัติ

3.ข้อคำถามด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารของชุมชน ลักษณะข้อคำถามจะเป็นแบบให้เลือกตอบ 2 คำตอบ คือ ใช่ และ ไม่ใช่

-เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สารปนเปื้อนคือชุดทดสอบการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ชุดทดสอบการตกค้างของสารฟอรัมาลินในอาหารประเภทเนื้อสัตว์แปรรูป อาหารแห้ง อาหารทะเลสดและอาหารประเภทเนื้อสัตว์ และสารทดสอบการตกค้างของยาฆ่าแมลงในอาหารประเภทพืช ผัก และผลไม้ โดยใช้แบบบันทึกผลการวิเคราะห์ที่คณะวิจัยได้ร่วมกันสร้างขึ้น

-เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเวทีชุมชนคือรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) โดยในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีการกำหนดประเด็น แนวทางในการจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีแต่ละครั้งไว้อย่างชัดเจน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจดบันทึกรายงานการประชุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

-การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือต้นฤดูฝน กลางฤดูฝนและฤดูหนาว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะเป็นเครื่องมือชุดเดียวกัน

-แบบสอบถามร้านค้าชุมชนและตลาดนัด ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าในชุมชนและที่จำหน่ายในตลาดนัด โดยใช้แบบบันทึกการขาย เก็บข้อมูล 3 ครั้ง ตามฤดูกาล

-การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม จะทำการเก็บข้อมูล 1 ครั้ง กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เลือกมาด้วยวิธีเลือกแบบบังเอิญ

-การเก็บตัวอย่างอาหารเพื่อนำมาวิเคราะห์สารปนเปื้อน ทำการเก็บตัวอย่างโดยยึดตามแนวทางปฏิบัติของหน่วยตรวจสอบคุณภาพอาหารเคลื่อนที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานในระดับอำเภอที่มีความรู้ในการเก็บตัวอย่างอาหารเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บและนำส่งให้กับหน่วยตรวจสอบคุณภาพอาหารเคลื่อนที่ สาธารณสุขเขต 14

-การเก็บข้อมูลจากเวทีชุมชนใช้วิธีการสังเกต และการจดบันทึกผลการประชุม โดยกำหนดการจัดเวทีเพื่อพัฒนาข้อเสนอนโยบายจำนวน 3 ครั้ง

การจัดกระทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

-ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ครัวเรือน และแบบสอบถามความรู้ พฤติกรรมและวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ของชุมชน จะนำมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

- แบบสอบถามร้านค้าชุมชนและตลาดนัด ซึ่งใช้แบบบันทึกรายการในการจดบันทึกรายละเอียดต่างๆ เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

-ข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์สารปนเปื้อนในอาหารนำมาสรุปรายละเอียดและนำเสนอตามแบบรายงานที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

-ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีชุมชน จะนำมาสรุปประเด็นโดยแยกเป็นแต่ละประเด็นตามที่ได้กำหนดไว้ในการจัดเวทีแต่ละครั้ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์สารปนเปื้อน และข้อมูลจากแบบสอบถามด้านความรู้ พฤติกรรม วัฒนธรรมในการบริโภคอาหารและความรู้ในการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมกำจัดโรคในพืชและสัตว์ จะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการจัดเวทีชุมชน และการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ร้านค้าชุมชน ร้านค้าตลาดนัด และการวิเคราะห์สารปนเปื้อนในอาหาร จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

ด้านความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน โดยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย ด้านความยั่งยืน มั่นคงและความเพียงพอ ด้านการผลิต และ ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร โดยพบว่า ในด้านการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย นั้น ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 48.75 ด้านความยั่งยืน มั่นคงและความเพียงพอ มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 80.33 ด้านการผลิตมีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 70.36 และ ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 87.26 ส่วนภาพรวมระดับความรู้ในการบริโภคอาหารหลักของชุมชนส่วนใหญ่ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 73.68

ตาราง 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารหลักของชุมชน (n = 361)

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัย		
ความรู้ระดับสูง	176	48.75
ความรู้ระดับปานกลาง	138	38.23
ความรู้ระดับต่ำ	47	13.02
ด้านความมั่นคง ยั่งยืนและความเพียงพอ		
ความรู้ระดับสูง	290	80.33
ความรู้ระดับปานกลาง	65	18.01
ความรู้ระดับต่ำ	6	1.66
ด้านการผลิต		
ความรู้ระดับสูง	254	70.36
ความรู้ระดับปานกลาง	100	27.70
ความรู้ระดับต่ำ	7	1.94
ด้านการเข้าถึงแหล่งอาหาร		
ความรู้ระดับสูง	315	87.26
ความรู้ระดับปานกลาง	40	11.08
ความรู้ระดับต่ำ	6	1.66
สรุปภาพรวมความรู้		
ความรู้ระดับสูง	266	73.68
ความรู้ระดับปานกลาง	95	26.32
ความรู้ระดับต่ำ	-	-

ด้านความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ด้านคือ ความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืช และความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม

กำจัดโรคในสัตว์ โดยพบว่าความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.79 ส่วนความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.37 สำหรับระดับความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์ในภาพรวมโดยเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.86

ตาราง 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรคในพืชและสัตว์

(n = 361)

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืช		
ความรู้ระดับสูง	205	56.79
ความรู้ระดับปานกลาง	129	35.73
ความรู้ระดับต่ำ	27	7.48
ความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในสัตว์		
ความรู้ระดับสูง	75	20.78
ความรู้ระดับปานกลาง	236	65.37
ความรู้ระดับต่ำ	50	13.85
สรุปภาพรวมความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคในพืชและสัตว์		
ความรู้ระดับสูง	161	44.60
ความรู้ระดับปานกลาง	180	49.46
ความรู้ระดับต่ำ	20	5.54
Min = 7 Max = 29 X = 19.71 S.D. = 5.45		

เก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารหลักในชุมชน

การเก็บข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารหลักในชุมชนแบ่งการเก็บออกเป็น 3 ครั้ง คือ ก่อนเข้าฤดูฝน ช่วงฤดูฝน และในช่วงฤดูหนาว กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลคือตัวแทนครัวเรือนที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะยากจน จำนวน 111 ครัวเรือน กลุ่มครัวเรือนที่มี

ฐานะปานกลาง จำนวน 111 ครัวเรือน และกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะดี จำนวน 110 ครัวเรือน ดังนั้นในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 คน

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะยากจนจะมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับน้อยทุกฤดู กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะปานกลางมีค่าเฉลี่ยของความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าในช่วงต้นฤดูฝนมีระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับน้อย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะดีมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับมาก

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของระดับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของกลุ่มตัวอย่างแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เก็บข้อมูล ครั้งที่	ค่าเฉลี่ย / เทียบกับเกณฑ์					
	กลุ่มฐานะยากจน		กลุ่มฐานะปานกลาง		กลุ่มฐานะดี	
	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย	เทียบกับ เกณฑ์
1	2.33	น้อย	2.48	น้อย	2.76	มาก
2	2.04	น้อย	2.82	มาก	2.55	มาก
3	2.30	น้อย	2.66	มาก	2.89	มาก

การสำรวจชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภค พบว่าชนิดอาหารที่ชุมชนบริโภคมีความหลากหลายแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้คือ กลุ่มของพืช ผัก กลุ่มเนื้อสัตว์ กลุ่มผลไม้ กลุ่มอาหารทะเล กลุ่มอาหารสำเร็จรูป กลุ่มเครื่องปรุงรส และกลุ่มอาหารสำหรับเด็ก กลุ่มที่ต้องพึ่งพิงจากตลาดนอกชุมชนมากที่สุดคือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล และเครื่องปรุงรส เนื่องจากอาหารทั้ง 3 กลุ่มไม่สามารถผลิตได้ในชุมชนและมีปริมาณการบริโภคเฉลี่ยในอัตราที่สูง ส่วนพืชผักและผลไม้ส่วนใหญ่จะมีในพื้นที่ ยกเว้นชนิดของพืชที่ปลูกได้เฉพาะพื้นที่ ก็ต้องมีนำเข้ามาขายเช่นเดียวกัน

ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนสามารถผลิตได้ พบว่าโดยส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทางด้านการเกษตร โดยเฉพาะข้าว และพืชผัก ที่สามารถปลูกได้ตามฤดูกาล ส่วนพืชผักสวนครัวพบว่าการปลูกได้ในพื้นที่และสามารถเหลือจำหน่ายได้ ส่วนอาหารในกลุ่มเนื้อสัตว์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นไก่พื้นเมือง เป็ดและปลา ที่สามารถนำมาบริโภคได้ แต่โคและสุกร ที่มีการเลี้ยงอยู่บ้างในพื้นที่ นานๆ ครั้งจะมีการ

ชำแหละและจำหน่ายในชุมชน แต่มีปริมาณที่น้อย ไก่พันธุ์เนื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงผ่านระบบของบริษัท

อาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอก ส่วนใหญ่คือกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารทะเล อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส และอาหารสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งเป็นอาหารที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้เอง ส่วนกลุ่มพืช ผัก และผลไม้ ถ้าเป็นในช่วงฤดูกาลผลิต ชุมชนสามารถผลิตอาหารกลุ่มนี้ได้อย่างเพียงพอ และเหลือสำหรับการนำไปจำหน่ายต่อไป ยกเว้นในกลุ่มของพืช ผักที่เป็นพืชประจำถิ่น ที่สามารถปลูกได้ในบางพื้นที่ ที่ต้องมีการนำเข้ามา เช่น กะหล่ำปลี แครอท หรือหัวผักกาด เป็นต้น ส่วนผลไม้ เนื่องจากผลไม้หลักๆ ที่มีในชุมชนมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น แก้วมังกร มะม่วง มะขาม หรือกล้วยน้ำว้า เป็นต้น ดังนั้นผลไม้ส่วนหนึ่งจะมาจากภายนอกชุมชน เช่น เงาะ ส้ม ทุเรียน หรือมังคุด

ตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร

การตรวจสอบปนเปื้อนในอาหารที่จำหน่ายในชุมชนแบ่งเป็นอาหารที่จำหน่ายโดยร้านค้าที่อยู่ในชุมชน จำนวน 18 ร้านและร้านค้าชุมชน 2 ร้าน โดยจะเก็บตัวอย่างอาหาร และร้านค้าที่จำหน่ายอาหารในตลาดนัด ผลที่ได้พบว่า

1. การตรวจการตกค้างของยาฆ่าแมลง ทำการตรวจ 3 ครั้งๆ ละ 100 ตัวอย่าง พบว่า ในครั้งที่ 1 พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 4 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตรายจำนวน 4 ตัวอย่าง ครั้งที่ 2 พบ 24 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตรายจำนวน 7 ตัวอย่าง ครั้งที่ 3 พบผลผลิตที่มีสารปนเปื้อนจำนวน 16 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่เป็นอันตรายจำนวน 6 ตัวอย่าง โดยทั้ง 3 ครั้งที่ตรวจ พบว่าพืชที่มีการตกค้างของสารอยู่เรื่อยๆ คือ คะน้า พริก ผักชีและ ต้นหอม

2. การตรวจการตกค้างของสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารฟอร์มาลินปนเปื้อนจำนวน 5 ตัวอย่าง ในอาหารประเภทเครื่องในสัตว์

3. การตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ในตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 8 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกพืชผัก เช่น คะน้า พริก และ กวางตุ้ง

ตาราง 5 ผลการตรวจสอบปนเปื้อนตกค้างในอาหาร

ครั้งที่	ประเภทการตรวจ								
	สารเคมี			ฟอร์มาลิน			ยาฆ่าแมลง		
	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ	จำนวน ตรวจ	จำนวน พบ	ร้อยละ ที่พบ
1	50	8	16	50	5	10	100	4	4
2							100	24	24
3							100	16	16

การจัดทำร่างข้อเสนอนโยบาย

การจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล มีเนื้อหาของนโยบายที่ประกอบด้วยความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก 4 ด้าน คือ ข้อเสนอด้านการผลิต ทรัพยากรในการผลิต และปัจจัยที่ใช้ในการผลิตซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องศักยภาพในการผลิต เนื้อหาในด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารหลักของครัวเรือนในชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร

ซึ่งหลังจากการจัดทำข้อเสนอแนบนโยบายดังกล่าวแล้ว จะเป็นเวทีการคืนข้อมูลแก่ชุมชนและส่งมอบร่างข้อเสนอแนบนโยบายให้กับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเวทีดังกล่าวทำให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่และไม่ได้เข้าร่วมในเวทีที่จัดขึ้นในแต่ละครั้งที่ผ่านมา ได้ทราบข้อมูล และสถานการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารมากขึ้น ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการดำเนินงานต่างๆ เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น และเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนของท้องถิ่น เพื่อการนำไปดำเนินการต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับสูงและมีพฤติกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักอยู่ในระดับบ่อยครั้งซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่มีความ

สอดคล้องกัน เพราะเมื่อเกิดความรู้ที่ถูกต้องย่อมจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องด้วย แต่เมื่อพิจารณาออกเป็นประเด็นย่อยๆ แล้ว พบว่าการปฏิบัติด้านการเลือกซื้ออาหารและการเข้าถึงแหล่งอาหาร จะอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนนิยมบริโภคอาหารที่เป็นอาหารในท้องถิ่นมากกว่าการแสวงหาอาหารจากท้องถิ่น หรืออาจเป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์ทิพย์ สำราญจิต (2545) ที่พบว่าความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชนมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะถ้าราคาอาหารปรับสูงขึ้น ชุมชนย่อมได้รับผลกระทบเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นอกจากนี้ จะเห็นว่าระดับความรู้ของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรคในพืชและสัตว์ของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนำไปสู่การมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีดังกล่าวไม่ถูกต้องในกระบวนการผลิตอาหาร จึงทำให้ผลการตรวจสอบการเกษตรที่ตกค้างในผลผลิตพบว่าการตกค้างหลายตัวอย่าง สอดคล้องกับการศึกษาของ วราพร ศรีสุพรรณ และ คณะ (2549) ที่พบว่าในชุมชนที่ปลูกข้าวไร่ มีการนำสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ในปริมาณที่มาก ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะต้องให้ความสำคัญและมีแนวทางเพื่อความปลอดภัยของอาหารให้ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมลรัตน์ กำบอล (2553) ที่พบว่าในการสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยทางด้านอาหาร รัฐบาลจะต้องมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภคโดยทั่วไป อาจมีความคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นๆ ในแง่ของความหลากหลายของอาหารที่บริโภค ซึ่งมีทั้งอาหารที่ผลิตได้ในชุมชน และอาหารที่ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน จะเห็นได้ว่าอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนน้อยที่สุดคือกลุ่มของพืชผัก ที่เป็นผักสวนครัวและสามารถปลูกได้ง่ายตามฤดูกาล แต่ถ้าเป็นนอกฤดูกาลผลิตชุมชนต้องพึ่งพิงจากแหล่งอาหารภายนอกมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการลดพื้นที่ในการปลูกพืชอาหารไปเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้ปริมาณอาหารที่ผลิตได้ลดลง และมีเฉพาะในบางฤดูกาลเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของมูลนิธิชีววิถี (2549) ที่พบว่าถ้าเกษตรกรลดพื้นที่ปลูกพืชอาหารลง จะทำให้ความสามารถในการพึ่งพิงอาหารของตนเองลดลงด้วย หรืออาจเกิดจากภัยพิบัติต่างๆ ที่ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตอาหารลดลงสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่พบว่าปริมาณผลผลิตอาหารที่ลดลงจากปัจจัยต่างๆ ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารของชุมชน

ชนิดของอาหารหลักที่ชุมชนสามารถผลิตได้ มีความสอดคล้องกับชนิดของอาหารที่ชุมชนบริโภค นั่นคือชุมชนเลือกบริโภคอาหารที่สามารถผลิตได้เองเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นอาหารที่ได้จากภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ คือ ข้าว และพืชผักต่างๆ แต่ศักยภาพในการผลิตของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น

กระแสการค้าของนายทุนที่มีข้อเสนอทางการค้าที่หลากหลาย ทำให้ประชาชนลดพื้นที่ปลูกอาหารลงและลดชนิดของอาหารที่ปลูกลงด้วย โดยอาจเป็นการผลิตในรูปของเกษตรพันธะสัญญา ที่ส่งผลกระทบต่อระบบและชนิดของการปลูกพืช สอดคล้องกับการศึกษาของ สจิมิทร์ ประชาสันต์ (2551) ที่พบว่าเกษตรกรเข้าร่วมในระบบการทำเกษตรดังกล่าวเนื่องจาก อาจไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่เป็นจริง ไม่มีทางเลือก หรือมีข้อเสนอที่น่าสนใจ นอกจากนี้แล้ว อาหารชนิดอื่นๆ ที่ชุมชนผลิตได้และน่าจะมีความเพียงพอคือพืชสวนครัวที่สามารถปลูกได้บริเวณรอบๆ บ้าน ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์จะเห็นได้ว่าชุมชนมีการผลิตได้น้อยและต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนเป็นหลัก เช่นเดียวกับอาหารประเภทอาหารทะเล อาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป หรืออาหารสำหรับเด็กเล็ก ที่ชุมชนต้องพึ่งพิงทั้งหมด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริบทของชุมชนที่เป็นพื้นที่เกษตร อาหารที่ผลิตได้ก็จะเป็อาหารในกลุ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก

ในเรื่องของชนิดของอาหารที่ชุมชนต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชนนั้น จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าชุมชนต้องมีการพึ่งพิงและนำเข้า อาหารประเภทต่างๆ ตลอดทั้งปี โดยพบว่าถ้าเป็นช่วงฤดูกาลผลิตการนำเข้าอาหารประเภทพืชผักจะลดลง เนื่องจากชุมชนสามารถผลิตได้เอง แต่อาหารในกลุ่มเนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จรูป หรืออาหารที่สามารถผลิตได้เป็นบางพื้นที่ โดยเฉพาะผลไม้ เช่น เงาะ ส้ม ทุเรียน หรือผักในกลุ่มของกะหล่ำปลี แครอท หรือผักกาดหัว เหล่านี้ จำเป็นต้องนำเข้ามาจากภายนอก ตลอดทั้งปี และต้องบริโภคอาหารเหล่านี้ในราคาที่สูงกว่าตลาดภายนอก เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตลาดค้าส่งใหญ่ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Godsway C. et al. (2009) ที่พบว่าในพื้นที่ชนบท ห่างไกล ประชาชนอาจต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงกว่าความเป็นจริง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อครัวเรือนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ซึ่งจะเห็นได้ว่าครัวเรือนที่มีฐานะยากจนก็จะมีสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารที่น้อยลงตามไปด้วย ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้นครัวเรือนอาจต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อลดผลกระทบลงสอดคล้องกับการศึกษาของ Vakerie Tarasuk (2001) ที่พบว่าเมื่อเกิดปัญหาเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารขึ้นอาจต้องมีการลดคุณภาพอาหารหรือลดปริมาณอาหารของสมาชิกในครัวเรือนลง นอกจากนี้ จากระยะที่การขนส่งที่ห่างไกล ชุมชนอาจได้รับผลกระทบหรือเกิดความเสียหายที่อาจจะได้บริโภคอาหารที่ไม่สะอาด หรือปลอดภัย หรือมีการปนเปื้อนของสารเคมีต่างๆ จากกระบวนการขนส่งของอาหารเหล่านั้นก่อนจะมาถึงชุมชน เพื่อรักษาสภาพของอาหารซึ่งจากการศึกษาของ Bruno N.N. et al. (2008) พบว่าผู้ขายสินค้าจะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารที่จำหน่ายให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหารขั้นต่ำเท่านั้น ซึ่งอาจเสี่ยงต่อเรื่องคุณภาพและมาตรฐานของอาหารหรือสินค้านั้นก่อนจะมาถึงมือผู้บริโภค อย่างไรก็ตามชุมชนส่วนใหญ่จะเลือกซื้ออาหารที่พบว่ามีความปลอดภัย หรือลักษณะของอาหารที่อยู่ในสภาพดีก่อนเสมอ สอดคล้องกับการศึกษา ของ

Jorge H.B. et al. (2008) ที่พบว่าถ้ามีอาหารให้เลือกซื้อหลากหลายชนิด ประชาชนมักจะเลือกซื้ออาหารที่มีบรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและมีความปลอดภัยมากกว่า

ผลการตรวจสอบสารเคมีปนเปื้อนในอาหารที่พบว่ามีสารเคมีปนเปื้อนของสารเคมีทุกครั้งที่มีการสุ่มตรวจ ซึ่งให้เห็นว่าชุมชนเกิดความไม่มั่นคงทางด้านความปลอดภัยของอาหารที่ชุมชนบริโภค ซึ่งอาจนำไปสู่การเจ็บป่วยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในขณะที่อาหารที่ผลิตในชุมชนเองซึ่งมีบางส่วนที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศพื้นที่ก็อาจมีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายด้วย จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อเสนอของชุมชนต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของพิมลรัตน์ คำบอย (2553) ที่เสนอว่าหน่วยงานหรือรัฐบาลควรต้องกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการเรื่องความมั่นคงของอาหารทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ และควรเป็นนโยบายที่ต่อเนื่องหรือการนำกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้ให้เป็นรูปธรรม หรือนำแนวทางที่มีการใช้ในพื้นที่ต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Ariane Koning (2008) ที่เสนอว่าควรมีการขยายกรอบการพิจารณาเรื่องความเสี่ยงของอาหาร โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารให้มากขึ้น และมีการนำมาบังคับใช้อย่างเป็นทางการ นอกเหนือการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องแก่ชุมชน โดยมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสารเคมีต่างๆ ความปลอดภัยของอาหาร หรือการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้อง จะช่วยให้ชุมชนเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและนำไปสู่การเลือกซื้ออาหารได้ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Elise G. and Laurian U. (2008) ที่พบว่านโยบายเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลข่าวสารของอาหาร จะช่วยให้ประชาชนเกิดการรับรู้และนำไปสู่การมีพฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้องมากขึ้นได้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องแหล่งที่มาของอาหารในชุมชนซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มอาหารที่ผลิตได้เองในชุมชน โดยแบ่งเป็นอาหารที่ครัวเรือนสามารถผลิตได้เองโดยตรงและที่ชุมชนสามารถผลิตได้แต่มีอยู่ในรูปของการจำหน่ายในชุมชน และกลุ่มของอาหารที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีทั้งรูปแบบของการรับมาจากตลาดภายนอกชุมชนของร้านค้าและนำมาจำหน่ายในชุมชน หรือมาในรูปแบบของรถเร่หรือรถขายอาหารโดยตรง ซึ่งจะเห็นว่าบริบทของชุมชนที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ผลผลิตก็จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการพึ่งพิงอาหารจากภายนอกหลายชนิด เนื่องจากไม่สามารถผลิตได้เอง หรือผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ บุษรา อึ้งภากรณ์ (2543) ที่พบว่าชุมชนเกษตรกรรมมีผลผลิตส่วนใหญ่เป็นด้านการเกษตร จึงมีความเสี่ยงต่อการขาดอาหารประเภทอื่นๆ ทำให้ต้องมีการนำเข้ามาในปริมาณมาก ส่วนวิธีการได้มาของอาหารถ้าเป็นกลุ่มของอาหารที่ไม่สามารถผลิตได้เอง หรืออยู่นอกฤดูกาลผลิต การได้มาส่วนใหญ่จะต้องซื้อขาย แต่ถ้าเป็นอาหารที่ผลิตได้เอง

อยู่ในฤดูกาลผลิต หรือเป็นอาหารที่หาได้ง่ายในชุมชนและมีอยู่ตามธรรมชาติ ก็จะใช้วิธีการผลิต หรือหา มาเองของครัวเรือน ส่วนอาหารประเภทที่เป็นพืชผัก สวนครัว ที่เกิดอยู่ตามรั้วบ้าน หรือบริเวณรอบๆ บ้าน อาจได้มาด้วยวิธีการขอกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่มักจะแบ่งปันกันในผลผลิต ที่เป็นพืชพื้นเมือง หรือสามารถผลิตได้เองโดยไม่ต้องใช้ทุนการผลิตมากนัก

ผลจากการจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ ข้อเสนอด้านฐานการผลิต ทรัพยากรในการผลิตและปัจจัยที่ใช้ในการผลิต ด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ด้านความเพียงพอของอาหารหลักของครัวเรือนในชุมชน และด้านการเข้าถึงอาหาร เป็นไปตามกรอบการวิจัยในครั้งนี้และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์ทิพย์ สำราญจิต (2545) ที่พบว่าความมั่นคงทางด้านอาหารหลักน่าจะประกอบด้วย 4 เรื่อง คือ การมีอาหาร การเข้าถึง คุณภาพ ความปลอดภัยและเสถียรภาพของอาหาร โดยชุมชนเห็นว่าถ้าชุมชนสามารถดำเนินการให้ชุมชนเกิดความมั่นคงครบทั้ง 4 ด้านได้ ชุมชนก็จะมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงของของมนุษย์ด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ (2547) พบว่า ความมั่นคงทางด้านอาหารเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นข้อเสนอดังกล่าวจะต้องได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การศึกษาของ Polly E.B. (2008) ยังพบว่าในเรื่องของการปนเปื้อนและความปลอดภัยของอาหารนั้นจะต้องมีการควบคุมอย่างจริงจังในระดับนโยบาย ซึ่งข้อเสนอแนะนโยบายที่ชุมชนได้เสนอร่วมกันนั้น อาจมีบางข้อเสนอที่ไม่สามารถดำเนินการได้เองของหน่วยงาน ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องเกิดการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอที่เป็นเชิงพัฒนาในอนาคต ที่อาจไม่สามารถดำเนินการได้ในเวลาอันสั้น แต่เป็นสิ่งที่เสนอไว้เพื่อรองรับโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน และในชุมชนเดียวกัน อาจ会有ความแตกต่างหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาในชุมชนจึงควรเป็นนโยบายเชิงการพัฒนาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย โดยในบางข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้อาจไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีในปัจจุบัน แต่เป็นข้อเสนอที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความ

สนใจ และนำมาประกอบการพิจารณาต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีการทบทวนนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนอย่างอย่างรวดเร็วและรุนแรง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ทำการทบทวนนโยบายหรือผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

นอกจากนี้ กระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายของชุมชนอาจต้องเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเสนอและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเวทีที่หลากหลาย และครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน นอกจากนี้ในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ควรมีตัวแทนจากฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมสังเกตกระบวนการขับเคลื่อนงานด้วยทุกครั้ง เพื่อให้เข้าใจแนวคิดและเป้าหมายของการดำเนินงาน และสามารถรับไปดำเนินการต่อได้ในระดับหน่วยงาน

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับประเด็นเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย กระบวนการที่นำมาใช้และแนวทางการเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นของการวิจัยครั้งนี้อาจจะยังไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการนำแนวทางหรือผลการวิจัยไปใช้ ควรจะต้องมีการพิจารณาบางประเด็นเพิ่มเติม หรือการประยุกต์รูปแบบในกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่นนั้น ก็ควรต้องมีการปรับลักษณะของกิจกรรมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วย

บรรณานุกรม

กิตติพร ปัญญาภิบาล. (2541). รูปแบบของวิธีการเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน: กรณีศึกษา

สำหรับครูประถมศึกษา. เชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. (2554). กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย. ออนไลน์.

http://www.acfs.go.th/foodsafety/food_management.pdf. สืบค้น 17 มีนาคม 2554.

คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2547). สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ประเทศไทย

ปี 2554. ออนไลน์. ssde.nida.ac.th/index.php?option=com_content&view. สืบค้น 18 มกราคม 2555.

ทิพย์อักษร มั่นปาดิ. (2552). เชื้อปนปากชมกับความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น. ออนไลน์.

http://www.prachatham.com/detail.htm?code=n2_12032010_01. สืบค้น 15 มกราคม 2555.

ทิสนา แคมณี. (2550). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพารักษ์, ที่ว่าการอำเภอ. (2554). ทะเบียนราษฎร ตำบลสำนักตะคร้อ. เอกสารประกอบการเลือกตั้ง

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2539). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปก
เจริญผล.

บุศรา ลีมนิรันดร์กุล และ คณะ. (2549). เกษตรพันธะสัญญากับโอกาสการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย.

รายงานการประชุมวิชาการ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร. มปท.

บุษรา อิงภากรณ์. (2543). การประกันภัยพืชผล ฝิ่นที่เป็นจริง หรือฝิ่นสลาย. หนังสือ 21 ปี, กรมการ

ประกันภัย, มปท.

พิมลรัตน์ คำบอย. (2553). ความมั่นคงทางด้านอาหาร โอกาสที่ท้าทาย : วิชาการปริทัศน์, วารสารศูนย์วิจัย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีที่ 18 ฉบับที่ 8 เดือน กันยายน 2553. หน้า 4-6.

พงษ์พิศ สำราญจิต. (2545). แผนนโยบายบูรณาการความมั่นคงทางอาหารของอาเซียน. ออนไลน์. [http://](http://www2.oae.go.th)

www2.oae.go.th. สืบค้น 25 เมษายน 2555.

มูลนิธิชีววิถี. (2549). ความมั่นคงทางอาหาร. ออนไลน์. <http://www.biothai.net/>. สืบค้น 18 มกราคม 2555.

ศจินทร์ ประชาสันต์. (2551). สรุปข้อเท็จจริงเรื่องเกษตรพันธะสัญญา. เครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือก.

ออนไลน์. <http://www.food-resources.org.story/220>. สืบค้นวันที่ 4 กันยายน 2554.

ศูนย์วิจัย ธ.ก.ส. (2553). วิชาการปริทัศน์: ความมั่นคงทางด้านอาหาร โอกาสที่ท้าทาย. วารสารธนาคารเพื่อ

การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีที่ 18 ฉบับที่ 8 เดือน กันยายน 2553, ISBN 1513-802X.

สมพร อิศวิลานนท์. (2555). ความไม่มั่นคงทางอาหาร..ทำอย่างไรจึงจะให้เกษตรกรรายเล็กหลุดพ้น.

สถาบันคลังสมองของชาติ, เอกสารประกอบการเสวนา.

สถานีอนามัยสำนักตะคร้อ. (2554). สรุปรายงาน 504. เอกสารอัดสำเนา.

สุวิมล ว่องวานิช. (2546). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, สำนักงาน. (2553). รายงาน 504. ออนไลน์. [http:// www.korathhealth.com](http://www.korathhealth.com), สืบค้น 24 มีนาคม 2554.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการประกันภัยพืชผลของเกษตรกร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, มปท. อนุพล ชารีศรี. (2552). ความมั่นคงทางอาหาร โลกไร้จน พลังงาน แหล่งน้ำ : ทั้งหมดล้วนเป็นเรื่องเดียวกัน. ออนไลน์. www.treehugger.com . สืบค้น 25 เมษายน 2555.

อภิชัย พันธเสน. (2550). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

Ariane Koning. (2008). Compatibility of The SAFE FOOD Risk Analysis Framework With The Legal and Institutional Settings of The EU and The WTO. **Journal of Food Control 21 (2010)**, 1638-1652.

Bruno N. et al. (2008). A Survey On the Sanitary Condition of Commercial Foods of Plant Origin Sold in Brazil. **Journal of Food Control 21 (2010)**, 50-54.

Elise G. and Laurian U. (2008). Food Product Composition, Consumer Health, and Public Policy: Introduction and Overview of Special Section. **Journal of Food Policy 33 (2008)**, 465-469.

Godsway C., Clemens B. and Xinshen D. (2009). Local Impacts of a Global Crisis: Food Price Transmission, Consumer Welfare and Poverty in Ghana. **Journal of Food Policy 35 (2010)**, 294-302.

Hosseini A. and Peter H. (2009). Genetically Modified and Organic Crops in Developing Countries: A Review of Options for Food Security. **Journal of Biotechnology Advances 28 (2010)**, 160-168.

Jorge H.B. et al. (2008). Consumer Purchase Habits and Views on Food Safety: A Brazilian Study. **Journal of Food Control 21 (2010)**, 963-969.

Mark H. and Sarah P. (2010). The New Competition for Land: Food, Energy and Climate Change. **Journal of Food Policy 36 (2011)**, s40-s51.

Polly E.B. et al. (2008). Harmonization of Food Consumption Data Format of Dietary Exposure Assessments of Chemicals Analysed in Raw Agricultural Commodities. **Journal of Food and Chemical Toxicology 47 (2009)**. 2883-2889.

Valerie Tarasuk. (2001). A Critical Examination of Community-Based Responses to Food Insecurity in Canada. **Health Education & Behavior**, 28: 487-499.

Zwietering M.H. et al. (2010). Validation of Control Measures in a Food Chain Using The FSO Concept. **Journal of Food Control** 21 (2010), 1716-1722.

Polly E.B. et al. (2008). Harmonization of Food Consumption Data Format of Dietary Exposure Assessments of Chemicals Analysed in Raw Agricultural Commodities. **Journal of Food and Chemical Toxicology** 47 (2009). 2883-2889.

<http://www.kroobannok.com/blog/30496>: 15 พฤษภาคม 2555.

<http://www.th.wikipedia.org/wiki/> การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: สืบค้น 15 พฤษภาคม 2555.

ภาคผนวก จ
สรุปรายงานความก้าวหน้า

สัญญาเลขที่ RDG 5420034

โครงการ สถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร
หลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

สรุปรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2

รายงานความก้าวหน้ามี 2 ส่วน ให้นักวิจัยจัดทำให้ครบแล้วเสนอเป็นชุดเดียวกัน นำส่งจำนวนเล่ม
ตามที่ปรากฏในสัญญา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อผู้รับทุน : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2554 รวมระยะเวลาที่ทำวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 ในช่วงตั้งแต่ วันที่ 1 ธันวาคม 2554 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2555

ส่วนที่ 2 รายงานเนื้อหา

ให้นักวิจัยรายงานในส่วนเนื้อหาที่มีความยาวพอเหมาะ หากไม่ใช่เป็นการรายงานครั้งแรก ให้เริ่มต้น
ด้วยงานที่ผ่านมา แล้วรายงานในรายละเอียดของงวด 6 เดือนนี้ หัวข้อในรายงานควรประกอบด้วย

1. สรุปงานก่อนหน้า : งวดที่ 1

ผลการดำเนินงานตามโครงการในงวดที่ 1 สรุปตามรายการกิจกรรมของโครงการที่ได้
ดำเนินการแล้ว ดังนี้

1. การศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย

ตำบลสำนักตะคร้อห่างจากศาลากลางจังหวัดนครราชสีมาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
ประมาณ 110 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 69.59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 43,570 ไร่ มีสภาพ
พื้นที่เป็นที่ราบสูง แห้งแล้ง สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 240-390 เมตร มีสภาพพื้นที่ ที่
เป็นดินเค็มปานกลางประมาณ 3,780 ไร่ โดยมีปริมาณคราบเกลือระหว่าง 1-10% ดินส่วนใหญ่จะ
เป็นดินลูกรังและดินร่วนปนทรายและบางพื้นที่เป็นหินทราย ส่วนใหญ่จะขาดความอุดมสมบูรณ์
การปลูกพืชได้ผลผลิตต่ำ มีลำน้ำสายเล็กๆประมาณ 25 สาย ไหลผ่าน และมารวมกันเป็น 2 สาย
ใหญ่ๆ คือ ลำห้วยลำชันโพง มีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ไหลผ่าน 11 หมู่บ้าน และ ลำห้วยลำ
กุ่มกุ่ม มีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ไหลผ่าน 8 หมู่บ้าน เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำลำเชียงไกร
ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,100 ลูกบาศก์เซนติเมตรต่อปี แบ่งการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน มี
ประชากรจำนวน 6,747 คน แบ่งเป็น เพศชาย 3,423 คน และเพศหญิง 3,324 คน ส่วนใหญ่นับถือ
ศาสนาพุทธ มีศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง ระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง วัด
4 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

การคมนาคม ถนนสายหลักคือถนนทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ตอนนครราชสีมา
– สระบุรี ถึงทางแยกโคกกรวด 12 กิโลเมตร และทางหลวงชนบท 2082 ทางแยกโคกกรวด-ด่านขุน

ทศ 60 กิโลเมตร และใช้ถนนด่านขุนทด-บ้านหึงจณรงค์ 3 กิโลเมตร ถึงทางแยกถนนทางหลวงชนบท 3012 (ถนนกำลังเอก) – อำเภอเทพารักษ์ 30 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเส้นทางที่สามารถเข้าจากอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผ่านตำบลวังยางทองและเข้าสู่ตำบลสำนักตะคร้อด้วย โดยระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งเป็น 3 ฤดู คือฤดูร้อน อุณหภูมิเฉลี่ย 37 องศาเซลเซียส ฤดูฝน อุณหภูมิเฉลี่ย 32 องศาเซลเซียส และฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย 18 องศาเซลเซียส โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าวหอมมะลิ อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง พริก กล้วย ฝรั่ง หน่อไม้ฝรั่ง ส่วนด้านปศุสัตว์ได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่พื้นเมือง และแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านกุดสระแก้ว ตำบลวังยางทอง อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

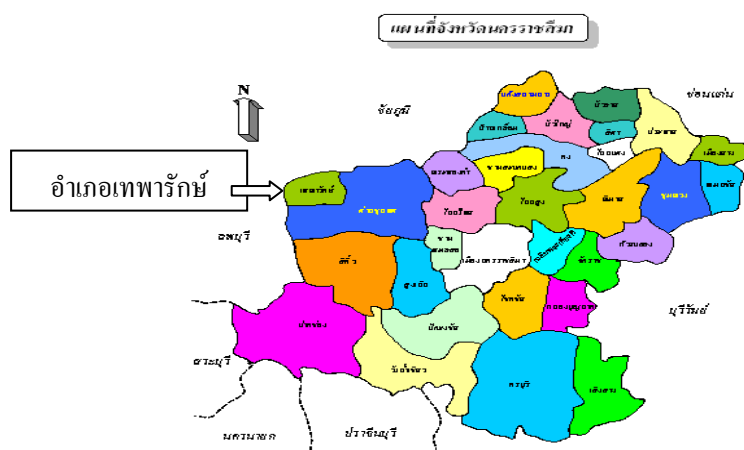
ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านโนนแหน บ้านโคกกระบือ บ้านเทพทักษิณ ตำบลหนองแวง อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา บ้านวังโป่ง ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองมะค่า บ้านโนนสง่า ตำบลพันชนะ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านเกาะแหลม ตำบลบึงปรือ และ บ้านไทยเจริญ ตำบลวังยางทอง อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ ประกอบด้วย ธนาคาร 1 แห่ง ปั๊มน้ำมันและก๊าซ 11 แห่ง โรงสี 6 แห่ง ลานรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร 6 แห่ง สหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง ศูนย์สาธิตการเกษตร 1 แห่ง ร้านวัสดุก่อสร้าง 2 แห่ง และร้านค้าส่งสินค้าอุปโภคบริโภค 1 แห่ง

2.แผนที่ตั้งของพื้นที่วิจัย

3.พื้นที่ป่าสาธารณะ

ตำบลสำนักตะคร้อมีพื้นที่ที่เป็นป่าสาธารณะจำนวน 2 แห่ง คือป่าแดนสงฆ์ มีเนื้อที่ประมาณ 2,400 ไร่ และป่าบ้านหัวสระ มีเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ ปัจจุบันป่าชุมชนทั้ง 2 แห่ง ประชาชนใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าแดนสงฆ์ที่ยังคงมีสภาพของป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และเป็นแหล่งสำหรับหาอาหารป่าของชุมชน

4.ร้านค้าชุมชน

ร้านค้าในชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือร้านที่เปิดจำหน่ายอย่างถาวร ซึ่งมีอยู่จำนวนประมาณ 18 ร้าน และกลุ่มที่เปิดเป็นบางฤดูกาล ส่วนร้านค้าที่จำหน่ายในตลาดนัดซึ่งปัจจุบันมีสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จำนวนร้านค้าที่จำหน่ายอาหารทุกประเภทในตลาดนัดแต่ละครั้งประมาณ 30 ร้าน

5.ปฏิทินระบบการผลิตและการปลูกพืช

พืชที่ปลูกในพื้นที่ตำบลสำนักตะคร้อ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มของพืชไร่ พืชสวน และผักสวนครัว ซึ่งมีพืชหลากหลายชนิด และหมุนเวียนกันปลูกตามฤดูกาลต่างๆ ซึ่งชนิดของพืชที่ขอยกมาเสนอจะเน้นเฉพาะพืชที่มีการปลูกเป็นปริมาณมาก และบางส่วนทำเพื่อการค้า แต่สำหรับพืชที่มีการปลูกไว้ตามครัวเรือน โดยเฉพาะพืชที่เป็นผักสวนครัวที่ปลูกไว้ใช้ในครัวเรือนจะไม่ขอนำมาเสนอไว้ในที่นี้ ดังนั้นจะสามารถจำแนกพืชในแต่ละกลุ่มตามปฏิทินการปลูกออกได้ดังนี้

1.กลุ่มของพืชไร่

ชนิดของพืช	เดือนที่ทำการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวโพด	/	/			/	/	/	/	/	/	/	/
อ้อย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
มันสำปะหลัง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
พริก			/	/	/	/	/					
ข้าว						/	/	/	/	/	/	/

2.กลุ่มพืชสวน

ชนิดของพืช	เดือนที่ทำการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กล้วย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
น้อยหน่า	/										/	/
แตงโม	/	/	/	/								/
แก้วมังกร											/	/
มะม่วง		/	/									
มะขาม	/	/	/	/								
มะละกอ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

3.กลุ่มผักสวนครัว

ชนิดของพืช	เดือนที่ทำการผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ผักชี	/	/	/							/	/	/
คะน้า	/	/	/							/	/	/
หอม,กระเทียม	/	/	/						/	/	/	/
กวาดตุ้ง	/	/	/							/	/	/
ผักกาด	/	/	/							/	/	/
ฟักทอง	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ชะอม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ตะไคร้,ขิง,ข่า	/	/	/	/	/	/		/	/	/	/	/
มะกรูด	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

6.ระบบการผลิตด้านปศุสัตว์

ตำบลสำนักตะคร้อมีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อจำนวน 2 ฟาร์ม เลี้ยงสุกร 2 ฟาร์ม เลี้ยงวัว ประเภทวัวเนื้อ 5 ฟาร์ม ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อส่งออกจำหน่ายให้กับบริษัท หรือพ่อค้าคนกลาง การเลี้ยงปลาในบ่อดินพบเห็นได้ทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งจะมีการขุดบ่อไว้ไน้ไร่นา โดยเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือน อาจมีการจำหน่ายบ้างบางส่วน และมีบางครอบครัวที่ทำเป็นบ่อซีเมนต์ขนาดเล็กและเลี้ยงปลาไว้ในบริเวณบ้าน รวมถึงการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เป็ด

และห่าน ที่พบได้ทั่วไป ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้บริโภคเองในครัวเรือนในปริมาณที่ไม่มาก ซึ่งจะมีการเลี้ยงไว้ตลอดปี

7.ผลการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลด้านความรู้ พฤติกรรม และวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชุมชน และความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในพืชและสัตว์

ผลที่เกิดขึ้น การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับประชาชน จำนวน 361 คน ที่ได้มาจากการคำนวณขนาดตัวอย่าง และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ พบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.14 อายุเฉลี่ย 40 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 43.49 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.13 อาชีพหลักเกษตรกร ร้อยละ 63.71 รายได้จากอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามเฉลี่ย ไม่เกิน 5,000 บาท ต่อ เดือน ร้อยละ 66.48 จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ร้อยละ 52.08 จำนวนผู้ทำงานที่มีรายได้ในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 2 คน ร้อยละ 75.35 รายได้จากอาชีพหลักของครัวเรือนเฉลี่ยไม่เกิน 5,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 44.60 คิดว่าครัวเรือนมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ร้อยละ 94.18 ไม่เคย ประสบปัญหาการขาดแคลนอาหาร ร้อยละ 90.30 ไม่เคยยืมหรือขออาหารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 86.15 คิดว่าแหล่งอาหารที่ครัวเรือนผลิตเองมีความปลอดภัยมากที่สุด ร้อยละ 68.70 โดยส่วนใหญ่แหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนคือร้านจำหน่ายอาหารในชุมชน ร้อยละ 37.40 ลักษณะการซื้ออาหารส่วนใหญ่จะซื้อเป็นส่วนประกอบนำมาปรุงเอง ร้อยละ 83.93 และ ร้อยละ 81.16 คิดว่าครัวเรือนไม่มีโอกาสขาดแคลนอาหารหลัก

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และตอบถูกมากที่สุดคือ อาหารที่ผลิตด้วยวิธีที่มีมาตรฐานย่อมมีคุณภาพที่ดีด้วย ร้อยละ 92.80 รองลงมาคือ แหล่งอาหารที่หลากหลายทำให้สามารถเลือกอาหารได้ตามความต้องการมากขึ้น และ เครื่องหมาย อย. เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าอาหาร ร้อยละ 91.69 และ 90.58 ตามลำดับ ส่วนข้อที่ตอบผิดมากที่สุดคืออาหารที่มีภาชนะปิดสนิทเป็นอาหารที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภคมีผู้ตอบผิด ร้อยละ 77.56 รองลงมาคือสารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักสามารถล้างออกได้ด้วยน้ำเปล่า และอาหารที่ผลิตได้มาตรฐานและเก็บอย่างมิดชิด สามารถเก็บไว้ได้อีกระยะเวลาหนึ่งแม้จะหมดอายุแล้วโดยคุณภาพไม่เสื่อม โดยมีผู้ตอบผิด ร้อยละ 41.00 และ 38.78 ตามลำดับ

พฤติกรรมที่ชุมชนมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ รอให้มีคนมาเสนอขายอาหารโดยไม่ได้ออกไปหาตามแหล่งจำหน่าย ค่าเฉลี่ย 3.27 รองลงมาคือครัวเรือนไม่ปรุงอาหารเอง ส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูป ค่าเฉลี่ย 3.12 และเลือกซื้ออาหารประเภทที่มีคนซื้อมาก ค่าเฉลี่ย 3.02 ส่วนพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติน้อยครั้งที่สุดคือมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ผลิตอาหารทั้งในและนอกชุมชน ค่าเฉลี่ย 1.97 รองลงมาคือ ซื้อวัตถุดิบจากร้านค้ามาผลิตหรือปรุงในครัวเรือนเอง ค่าเฉลี่ย 1.99 และนิยมซื้อเนื้อสัตว์ที่ชำแหละขายเองในชุมชนมาปรุงอาหาร ค่าเฉลี่ย 2.10

ข้อมูลด้านวัฒนธรรมในการบริโภคอาหารหลักของชุมชน พบว่าข้อที่ชุมชนตอบว่าใช้มากที่สุด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุดของชุมชนคือชอบทานอาหารพื้นบ้านที่มีอยู่ตามฤดูกาล ร้อยละ 90.86 รองลงมาคือผลิตหรือปรุงอาหารให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละครั้งของครอบครัว ร้อยละ 90.58 และชอบหาอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ปลา อัง กบ หรือผักมาบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 88.64 ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีการปฏิบัติน้อยที่สุดหรือเป็นวัฒนธรรมที่ไม่นิยมปฏิบัติมากที่สุดในชุมชนคือเรื่องครัวเรือนชอบการทานอาหารนอกบ้านมากกว่าปรุงอาหารกินที่บ้าน ร้อยละ 78.12 รองลงมาคือนิยมบริโภคอาหารจากต่างถิ่นมากกว่าประเภทอาหารที่มีอยู่ในชุมชน ร้อยละ 66.48 และนิยมซื้ออาหารตามสั่งหรืออาหารปรุงสำเร็จมาบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 63.71

ส่วนความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและควบคุมโรคในพืชและสัตว์พบว่าโดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 49.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านของความรู้ในการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมและกำจัดโรคในพืชพบว่าประเด็นที่ชุมชนมีความรู้มากที่สุดคือผู้ที่อยู่ในบริเวณที่มีการใช้สารเคมีอาจได้รับอันตรายจากสารเคมีได้ด้วย ร้อยละ 93.07 รองลงมาคือสารเคมีอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวได้ เช่น การเกิดมะเร็ง หรือทารกพิการแต่กำเนิด และสารเคมีชนิดเดียวกันสามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับพืชและสัตว์ ร้อยละ 84.21 และ 80.61 ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีความรู้น้อยที่สุดคือ การใช้สารเคมีตามปริมาณที่ระบุในฉลากไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ร้อยละ 66.99 รองลงมาคือ สารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ทางผิวหนังและการหายใจเท่านั้น และการใช้สารเคมีในพืชช่วยทำให้พืชมีความต้านทานโรคและแมลงได้มากขึ้น ร้อยละ 62.33 และ 58.17 ตามลำดับ

ส่วนความรู้ในการใช้สารเคมีในการควบคุม กำจัดโรคในสัตว์พบว่าประเด็นที่ชุมชนมีความรู้มากที่สุดคือ การใช้ยาหรือสารเคมีกับสัตว์มากเกินไปจนอาจทำให้สัตว์ป่วยหรือตายได้ ร้อยละ 77.84 รองลงมาคือ การเลือกสัตว์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมาเลี้ยงจะมีความต้านทานโรคดีกว่าพันธุ์ต่างถิ่น และ ยาหรือสารเคมีที่ใช้กับสัตว์จะสลายตัวได้เร็วจึงสามารถบริโภคเนื้อสัตว์ได้ทันทีหลังการใช้ยาหรือสารเคมี ร้อยละ 70.08 เท่ากัน ส่วนประเด็นที่ชุมชนมีความรู้น้อยที่สุดคือเมื่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เกิดการป่วยเพียงบางส่วนควรให้ยาครอบคลุมสัตว์ทุกตัว เพื่อป้องกันตัวอื่นไม่ให้ป่วย ร้อยละ 75.35 รองลงมาคือ การเลี้ยงสัตว์ตามข้อแนะนำของบริษัทย้อมได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและปลอดภัยต่อการบริโภค และ อาหารสำเร็จรูปหรือฮอว์โมนบางอย่างที่นำมาใช้กับสัตว์จะไม่ตกค้างในเนื้อสัตว์นั้นๆ ร้อยละ 70.36 และ 60.83 ตามลำดับ

8.การจัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเกี่ยวกับฐานทรัพยากร ระบบการผลิต ฤดูกาล ในการผลิตและชนิดของอาหารที่ผลิตได้

ผลที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมในเวทีจำนวน 32 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีประเด็นให้ร่วมกันวิเคราะห์ โดยมีประเด็นในการร่วมกันวิเคราะห์ 4 ประเด็น คือ

1. ฐานทรัพยากรในชุมชน

การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนร่วมกันทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานทรัพยากรและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน และที่ต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นย่อยๆ ได้คือ

1.1 ด้านปัจจัยการผลิต โดยที่ประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัจจัยการผลิตที่สำคัญหลายอย่างและเกี่ยวข้องกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

1) ที่ดิน พบว่าเริ่มเกิดบริเวณดินเค็มแผ่ขยายออกเป็นบริเวณกว้างขึ้น ประชาชนบางกลุ่มยังต้องเช่าที่ดิน เพื่อทำการเพาะปลูก และการต้องการเพิ่มพื้นที่ เพื่อทำการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น ปัจจุบันจึงพบว่าราคาค่าเช่าที่ดินจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินมากขึ้น เช่น เปลี่ยนชนิดของพืชที่ปลูก เปลี่ยนประเภทของการใช้ประโยชน์ซึ่งอาจเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรเป็นที่อยู่อาศัย

2) แหล่งน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดินเค็ม ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งได้อย่างเพียงพอ ส่วนในช่วงฤดูฝนจะเกิดน้ำหลากและน้ำท่วมพื้นที่ทางการเกษตรได้ง่าย พบว่าบริเวณที่เคยเป็นลำน้ำในอดีต ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่เกษตร หรือมีสภาพดินเค็มแล้ว การถมที่ดินที่รูกล้าเข้าไปใกล้ลำน้ำจนเกินไป ทำให้เกิดการไหลของตะกอนดินลงไปในลำน้ำมากขึ้นและลำน้ำมีขนาดแคบลง มีการขุดลอกคลองในบางจุดที่ช่วยทำให้เก็บน้ำได้มากขึ้นแต่ชุมชนกลับเอาน้ำมาใช้ได้ยากขึ้น เนื่องจากการขุดลอกเป็นการถมบริเวณริมฝั่งให้สูงขึ้น ดังนั้นการใช้น้ำจึงต้องใช้เครื่องสูบน้ำช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น และยังไม่มีการเพิ่มพื้นที่เก็บกักน้ำในชุมชนที่จะช่วยรับประกันในเรื่องของความไม่ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งได้

3) เงินทุน พบว่าปัจจุบันชุมชนมีการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุน ทั้งเงินยืมในระบบและนอกระบบ ซึ่งทำให้ต้องแบกรับอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าปกติ หรือเป็นลักษณะของการนำปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ของนายทุนมาใช้ก่อน ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีราคาที่สูงขึ้นทุกปี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตจึงส่งเงินคืนตามที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ยังพบว่าการนำผลผลิตที่เก็บไว้มาจำหน่ายเมื่อถึงช่วงของฤดูกาลผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาลงทุน ทำให้ผลผลิตของอาหารบางอย่าง โดยเฉพาะข้าวที่เก็บไว้ในครัวเรือนลดน้อยลง

4) ค่าจ้างและแรงงาน พบว่าปัจจุบันแรงงานในชุมชนหายากมากขึ้น มีการแย่งแย่งแรงงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า ก่อนที่จะถึงฤดูกาลในการผลิต หรือการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ยังพบว่าการขนย้ายแรงงานจากต่างถิ่นเข้ามาในชุมชนมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานในชุมชนที่ขาดแคลน อีกทั้งยังพบว่าค่าจ้างแรงงานในชุมชนที่มักจะสูงขึ้นเป็นประจำทุกปี บางครั้งก็มีการจ่ายค่าแรงที่ไม่เท่ากัน โดยนายจ้างบางรายจะจ่ายค่าแรงสูงกว่าคนอื่นๆ เพื่อดึงดูดแรงงานให้ไปทำงานให้กับตนมากขึ้น หรืออาจเป็นการจ้างงานที่มีลักษณะของการเลี้ยงอาหารและดูแลในระหว่างงานที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจของแรงงาน ที่จะช่วยให้การ

ตัดสินใจมาทำงานให้ สามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตอาหารในชุมชน

5)เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ การนำเครื่องมือ เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานและทุนเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่แรงงานสัตว์ลดน้อยลงไปอย่างรวดเร็ว และค่าจ้างเครื่องจักรกลดังกล่าวก็มีแนวโน้มสูงขึ้น

6)เมล็ดพันธุ์ การไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ของพืชบางชนิดที่มีการเพาะปลูกในพื้นที่ ไว้ใช้ได้ในปีถัดมา เนื่องจากจะไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร จึงต้องมีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกปี และต้องมีการนำปุ๋ยและยารวมถึงสารเคมีต่างๆ เข้ามาใช้ร่วมด้วยเสมอ

ในด้านของประชาชนในชุมชนพบว่ามีความพยายามที่จะปลูกพืชที่เป็นอาหารของครัวเรือน ตามศักยภาพที่สามารถทำได้ ซึ่งพบว่าหลายครัวเรือนมีการปลูกพืชทั้งที่ในบริเวณครัวเรือน และตามไร่นา เพื่อไว้สำหรับการบริโภค แต่อาหารบางชนิดมีไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี เนื่องจากในบางช่วงฤดู อาจมีปัจจัยการผลิตที่ไม่เอื้อต่อการเพาะปลูก หรือการนำผลผลิตที่มีอยู่มาจำหน่ายหรือเปลี่ยนสภาพ เพื่อนำไปลงทุนในฤดูกาลผลิต จึงอาจทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารบางชนิดในบางช่วง ส่วนในเรื่องของนโยบายท้องถิ่น พบว่าปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ที่เกี่ยวกับเรื่องของการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารหลักให้กับชุมชน ทั้งในแง่ของการผลิต การเก็บกักเป็นแหล่งอาหารสำรอง การส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคและการป้องกันปัญหาเรื่องความขาดแคลนในอนาคต ในแง่ของการพัฒนาด้านปัจจัยการผลิตที่เกิดขึ้นได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น มีการขุดลอกคลองให้เก็บน้ำได้มากขึ้น แต่ไม่มีการเพิ่มจำนวนแหล่งเก็บน้ำให้มากขึ้น ในขณะที่นโยบายเรื่องการพัฒนาหรือฟื้นฟูที่ดินยังไม่เคยมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม หรือการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การเกิดดินเค็มซึ่งปัจจุบันพบว่าการแผ่ขยายออกเป็นบริเวณกว้างขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชน

1.2 ระบบการผลิต

การผลิตอาหารหลักของชุมชน จะเป็นไปในลักษณะของการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เช่น ข้าว ผักสวนครัว หรือการเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือน ยกเว้นผู้ที่มีอาชีพหลักในการผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก เช่น การปลูกผักเพื่อการค้า เลี้ยงสัตว์เป็นฟาร์ม ดังนั้นระบบการผลิตของครัวเรือนจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มที่ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และ 2)กลุ่มที่ผลิตเพื่อมุ่งการค้าเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่1 อาจมีการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นในช่วงของฤดูกาลหลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตหลักแล้ว โดยส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางทั้งในชุมชนและต่างชุมชนเข้ามาเป็นผู้รับซื้อผลผลิตดังกล่าวในพื้นที่

1.3 ชนิดของอาหารที่ผลิตได้

อาหารที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความเพียงพอ ที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์ศักยภาพ พบว่ามีทั้งพืชและสัตว์ จำนวนหลายอย่าง ซึ่งการผลิตนั้นอาจมากบ้าง น้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการหมุนเวียนกันตลอดทั้งปี ซึ่งจากการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าสิ่งที่สามารถผลิตได้เป็นจำนวนมากเป็นลำดับต้นๆ ได้แก่ 1)ประเภทพืช ประกอบด้วย ข้าวโพดหวาน ข้าว ข้าวเหนียว มัน เผือก กระบุง พริก ผักชี ผักคะน้า ฟักทอง ผักสวนครัวต่างๆ 2)ประเภทเนื้อสัตว์ ประกอบด้วย หมู ไก่ ปลา เป็ด วัว ควาย 3)ประเภทผลไม้ได้แก่ มะม่วง กล้วย น้อยหน่า แดงโม มะพร้าว แก้วมังกร 4)อาหารแปรรูป เช่น ขนมหิน ขนมหวานชนิดต่างๆ ผลไม้แปรรูป อย่างไรก็ตามอาหารที่ผลิตได้อาจมีข้อจำกัดในการกระจายไปสู่คนในชุมชนบางกลุ่ม อาจเนื่องจากสภาพฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้

1.4 ฤดูกาลในการผลิต

อาหารประเภทพืช ผัก ส่วนใหญ่จะมีมากในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูหนาว มักพบพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผักชนิดต่างๆ ที่จะมีการปลูกแทนพืชหลักในฤดูฝน เช่น ผักชี คะน้า กวางตุ้ง แดงกวา ส่วนผลไม้ได้แก่ แดงโม

สำหรับอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ซึ่งมีการเลี้ยงทั้งในระดับครัวเรือนและที่เลี้ยงเป็นฟาร์มเพื่อการค้า พบว่าจะมีการเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง ในทุกฤดูกาล โดยการเลี้ยงในระดับครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงในปริมาณไม่มาก โดยเลี้ยงแค่ในบริเวณบ้าน ส่วน วัวและ ควาย จะเลี้ยงรวมกันเป็นฝูงใหญ่

อาหารประเภทแปรรูป พบว่าสามารถผลิตได้ตลอดปี แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามผลผลิตที่มีในแต่ละช่วงเวลา โดยขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในชุมชนเป็นหลัก เพราะชุมชนเน้นการแปรรูปผลผลิตที่มีในชุมชนมากกว่าการนำวัตถุดิบจากภายนอกชุมชนเข้ามาแปรรูป เช่น การทำพริกป่น กล้วยฉาบ มะม่วงดอง หรือปลาร้า เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการจัดเวทีดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นให้กลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายร่วมกันเพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น คือ การหาข้อจำกัดความร่วมมือกันของชุมชนในเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร และความหมายของคำว่าอาหารหลัก ในมุมมองของชุมชนเอง จากการร่วมกันอภิปรายดังกล่าวสามารถสรุปได้คือ

ความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก ตามมุมมองและแนวคิดของชุมชน หมายถึง การมีอาหารที่มีความเพียงพอต่อความต้องการต่อร่างกาย และต่อชุมชน หาได้ ผลิตได้เองในชุมชน สามารถแลกเปลี่ยนหรือทดแทนกันได้ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน มีพื้นที่และมีความปลอดภัยในการผลิต เป็นอาหารที่มาจากประกอบอาชีพหลักของคนในชุมชน สามารถดูแลรักษาหรืออนุรักษ์ให้มืออยู่อย่างต่อเนื่องได้

ส่วนคำว่า **อาหารหลัก ตามมุมมองของชุมชน** หมายถึง สิ่งที่ต้องรับประทานเป็นประจำ ร่างกายมีความต้องการ มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง มีพลัง มีภูมิคุ้มกันโรค และไม่เป็นพิษต่อร่างกาย

การวิเคราะห์อาหารที่ต้องนำเข้ามาจากนอกชุมชน

ชนิดของอาหารที่ต้องนำเข้าจากชุมชนส่วนใหญ่ในกลุ่มของผักและผลไม้ จะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถปลูกได้ตลอดปี เก็บไว้ได้ไม่นาน หรือไม่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ เช่น ส้มเขียวหวาน องุ่นหรือเงาะเป็นต้น ประเภทผัก เช่น กะหล่ำปลี ส่วนผักชนิดอื่นๆ ก็จะเป็นไปตามฤดูกาล

ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์และอาหารทะเล ส่วนใหญ่จะนำมาจากภายนอกชุมชน เนื่องจากในชุมชนไม่มีโรงฆ่าสัตว์ จึงต้องรับมาขาย นานๆ ครั้งจะมีชาวบ้านที่ฆ่าวัวและแร้เนื้อขายแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นแหล่งที่มาของอาหารประเภทเนื้อสัตว์ส่วนใหญ่จะมาจากต่างชุมชน

9.การสัมภาษณ์ครัวเรือนเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารหลัก โดยมีรายละเอียดของ

ข้อมูลที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย ความพอเพียง การเข้าถึง วิธีการได้มา และศักยภาพในการผลิตอาหาร

ผลที่เกิดขึ้น การเก็บข้อมูลจากเครื่องมือชุดนี้ จะทำการเก็บกับตัวแทนของครอบครัวในชุมชน ครอบครัวละ 1 คน ที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชน คือ ฐานะยากจน จำนวน 111 ครัวเรือน ฐานะปานกลาง จำนวน 111 ครัวเรือน และฐานะดี จำนวน 110 ครัวเรือน โดยทำการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง (ตามฤดูกาลคือ ต้นฤดูฝน ฤดูฝน และฤดูหนาว) ผลที่ได้พบว่า

กลุ่มฐานะยากจน จากการเก็บข้อมูลทั้ง 3 ครั้ง พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำทั้ง 3 ฤดู ซึ่งอาจหมายถึงในกลุ่มฐานะยากจนมีปัญหาเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักตลอดทั้งปี โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 2.33, 2.04 และ 2.30 ตามลำดับ ส่วนการสำรวจชนิดของพืชผักและอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่มี พบว่า พืชผักที่พบในครัวเรือนส่วนใหญ่คือตะไคร้ ตำลึง มะเขือ และกระบอก ส่วนพืชผักที่พบในไร่นาคือ พริก ข้าวและผักบุ้ง อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่พบในครัวเรือนได้แก่ ไก่ เป็ด และ ปลา ส่วนที่พบในไร่นาคือ ปลา วัว และเป็ด

กลุ่มฐานะปานกลาง พบว่าในต้นฤดูฝนซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลครั้งแรกค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 2.48 คะแนน คือมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ แต่ค่าเฉลี่ยครั้งที่ 2 และ 3 เท่ากับ 2.82 และ 2.68 คือมีความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนอยู่ในระดับมาก พืชผักที่พบมากจากการสำรวจอาหารที่มีอยู่ในครัวเรือนและในไร่นา พบว่าอาหารประเภทพืชและผักที่พบมากในครัวเรือนได้แก่ มะกรูด ตะไคร้และกระเพรา ส่วนชนิดที่พบมากใน

ไรรุ่นคือ ข้าวโพด ข้าว และพริก ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่พบมากในครัวเรือนคือ ไก่ เป็ดและหมู และที่พบในไรรุ่นมากคือ ปลา วัว ไก่ และเป็ด

กลุ่มฐานะดี พบว่ามีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ในระดับของการมีความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ครั้ง คือ 2.76 , 2.55 และ 2.81 ตามลำดับ จากการสำรวจอาหารที่มีอยู่ในครัวเรือนและในไรรุ่น พบว่าอาหารประเภทพืชและผักที่พบมากในครัวเรือนได้แก่ มะกูด ตะไคร้ และกระเพรา ส่วนชนิดที่พบมากในไรรุ่นคือ ข้าวโพด ข้าว และพริก ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่พบมากในครัวเรือนคือ ไก่ เป็ดและหมู และที่พบในไรรุ่นมากคือ ปลา วัว ไก่ และเป็ด

10. สำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารในชุมชนและตลาดนัด

ผลที่เกิดขึ้น การสำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารที่มีวางขายในร้านค้าชุมชนและตลาดนัดในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายได้ว่าอาหารหลักที่ชุมชนมีการบริโภคและมีขายในชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ นั้น มีที่มาหรือต้นทางของอาหารอย่างไร ปริมาณการขายโดยเฉลี่ยมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะทำให้สามารถประมาณการความต้องการบริโภคอาหารของชุมชนได้ และการสำรวจแหล่งที่มาของอาหารที่มีจำหน่ายในชุมชนจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถบ่งบอกได้ว่าอาหารที่ชุมชนบริโภคนั้น มีชนิดอะไรบ้างที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง พบว่าแหล่งที่มาของอาหารที่วางจำหน่ายในร้านค้าชุมชนและตลาดนัด ในกลุ่มของพืช ผัก ส่วนใหญ่จะมาจากตลาดอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โดยพบว่าผักที่มีการจำหน่ายได้ในปริมาณที่มากโดยเฉลี่ยแล้วได้แก่ แตงกวา กระเทียม ต้นหอม กระเทียม สำหรับในกลุ่มของเนื้อสัตว์ส่วนใหญ่จะมาจากตลาดด่านขุนทดและสุรนคร จังหวัดนครราชสีมา โดยเนื้อสัตว์ที่ขายดีที่สุดคือเนื้อหมู เนื้อไก่ และเนื้อวัว ส่วนผลไม้พบว่า แหล่งที่มาส่วนใหญ่มาจากตลาดสุรนคร จังหวัดนครราชสีมา ผลไม้ที่ขายดีมากที่สุดคือ ส้มเขียวหวาน เงาะ และองุ่น ส่วนกล้วยจะขายได้น้อย เพราะชุมชนสามารถผลิตได้เอง ส่วนประเภทอาหารกระป๋อง เครื่องปรุงรส หรืออาหารสำหรับเด็กเล็ก รวมทั้งอาหารทะเล จะรับมาจากตลาดค้าส่งในอำเภอด่านขุนทด นอกจากนี้การสำรวจแหล่งที่มาของอาหารยังทำให้สามารถตรวจสอบได้ว่าอาหารที่นำมาจำหน่ายจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมาจากแหล่งใดบ้าง ถ้าพบว่ามีสารปนเปื้อนตกค้างและตรวจพบ จากกิจกรรมการตรวจสอบสารตกค้าง จะช่วยทำให้สามารถนำไปวางแผนหรือกำหนดเป็นมาตรการทางสังคมอื่นๆ เพื่อลดปัญหาสารตกค้างหรือป้องกันการจำหน่ายพืชผลที่มีสารเคมีตกค้างในตลาดนัดหรือร้านค้าชุมชนต่อไป ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลนำเข้าในการจัดเวทีครั้งต่อไป

11. ตรวจสอบปนเปื้อนในผัก ผลไม้และเนื้อสัตว์

ผลที่เกิดขึ้น การตรวจหาแม่เหล็กตกค้างในผักและผลไม้ ทำการตรวจ 3 ครั้ง ตามฤดูกาล ครั้งละ 100 ตัวอย่าง ตรวจสอบสารฟอร์มาลินในเนื้อสัตว์จำนวน 100 ตัวอย่าง ตรวจ 1 ครั้ง และสารเคมีทางการเกษตรจำนวน 50 ตัวอย่าง ทำการตรวจ 1 ครั้ง ผลที่ได้พบว่า

2.5.1 การตรวจฆ่าแมลง พบว่า ในครั้งที่ 1 พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 4 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตรายจำนวน 4 ตัวอย่าง ผลผลิตที่ตรวจพบสารตกค้างคือ พริก พริกหยวก คื่นช่าย และกวางตุ้ง ซึ่งมีทั้งผลผลิตที่ปลูกเองและรับมาจากตลาดนอกชุมชน ครั้งที่ 2 พบ 24 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่อันตรายจำนวน 7 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบคือ พริก คื่นช่าย และผักชี เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการตรวจครั้งที่ 3 พบผลผลิตที่มีสารปนเปื้อนจำนวน 16 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างที่มีสารตกค้างอยู่ในระดับที่เป็นอันตรายจำนวน 6 ตัวอย่าง โดยตรวจพบสารตกค้างในคื่นช่าย พริก และ ต้นหอม

2.5.2 ตรวจสารฟอร์มาลินในตัวอย่างอาหารจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารฟอร์มาลินปนเปื้อนจำนวน 5 ตัวอย่าง ซึ่งตัวอย่างที่ตรวจพบการปนเปื้อนส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทเครื่องในสัตว์ ที่วางขายเป็นเนื้อสดและนำมาขายในร้านอาหารตามสั่ง

2.5.3 ตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตร ในตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่าง พบตัวอย่างที่มีสารตกค้างจำนวน 8 ตัวอย่าง ผลผลิตที่มีการตรวจพบส่วนใหญ่จะเป็นจำพวกพืชผัก เช่น คื่นช่าย พริก และ กวางตุ้ง

12.เวทีชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

ผลที่เกิดขึ้น การประชุมครั้งนี้ใช้เวลาในการประชุม 1 วัน ผู้เข้าร่วมเวทีทั้งหมดจำนวน 40 คน การเข้าร่วมเวทีดังกล่าว ทำให้กลุ่มแกนนำชุมชนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานตามโครงการ ได้รับทราบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดกระบวนการทำงาน ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนที่ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากเครื่องมือแต่ละชนิด นอกจากข้อมูลของชุมชนที่เก็บรวบรวมมาได้แล้ว ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นในการนำเสนอ โดยเป็นข้อมูลของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับต่างๆ เช่น ระดับประเทศ หรือระดับโลก รวมถึงผลการศึกษา ค้นคว้าและวิจัย ที่ได้มีผู้สนใจและศึกษาไว้แล้วมานำเสนอให้กับกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมได้รับทราบร่วมด้วย เพื่อให้มองเห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับต่างๆ และความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นที่กำลังดำเนินการอยู่ในชุมชน

การได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ได้มองเห็นภาพของสถานการณ์ที่เกี่ยวกับตัวชุมชนและแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต และผลกระทบที่จะเกิดตามมาได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มมองเห็นความรุนแรงของปัญหาที่จะเกิดขึ้น และให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดการร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ และให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของโครงการในระยะต่อไป เพื่อลดปัญหาและความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เกิดการร่วมกันระดมความคิดเห็นในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายของชุมชนต่อไป

13.วิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลของชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นกรนำข้อมูลที่ไ้จากการดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอนมาสรุปข้อมูลออกเป็นรายละเอียดที่ไ้ของแต่ละกิจกรรม ทำให้มองเห็นข้อมูลสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น ที่จะนำเข้าสู่เวทีในการร่วมกันวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป ข้อมูลที่ไ้จะพบว่าชุมชนดั้งเดิมนั้นมีศักยภาพในการผลิตที่หลากหลาย บนพื้นฐานของความมียู มีกินในระดับครัวเรือน เน้นการผลิตด้วยศักยภาพของชุมชนที่มี แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่ารูปแบบการผลิตเน้นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น มีการพึ่งพิงเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และต้นทุนต่างๆ จากแหล่งภายนอกมากขึ้น การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนลดน้อยลง ในขณะที่อาหารที่ผลิตไ้มาความหลากหลายชนิด แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการบริโภคในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการนำเข้าอาหารชนิดต่างๆ จากแหล่งภายนอกมากขึ้น ตลาดนัดสินค้าจึงเป็นทางเลือกที่ดีในชุมชน ในการเลือกหาซื้ออาหารสำหรับครัวเรือน ดังนั้นตลาดนัดจึงมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเพิ่มจำนวนวันในการจำหน่าย จากที่เริ่มต้นเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน ปัจจุบันจึงเปิดถึง 2 วัน และมีแนวโน้มขอเปิดเพิ่มอีก ดังนั้นพฤติกรรมในการบริโภคของชุมชนจึงเปลี่ยนจากการพึ่งตนเอง ไปสู่การพึ่งพิงจากแหล่งอาหารภายนอกมากขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจแหล่งที่มาของอาหารในชุมชนที่พบว่าอาหารที่ชุมชนบริโภคส่วนใหญ่มาจากแหล่งอาหารภายนอกชุมชน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะควบคุมเรื่องคุณภาพของอาหารที่จำหน่าย โดยจากการตรวจสอบสารเคมีที่ปนเปื้อนในอาหารที่มีจำหน่ายในชุมชน พบว่ามีการตรวจพบสารฟอร์มาลินและ สารกำจัดแมลงที่นำมาใช้ในทางการเกษตร ในผลผลิตและอาหารที่นำมาจำหน่ายในชุมชน ดังนั้นจึงเป็นข้อมูลที่ยืนยันได้ทางหนึ่งว่าชุมชนมีอาหารที่ไม่ปลอดภัยต่อการบริโภคในชุมชน ในขณะที่ปัญหาดังกล่าวยังไม่มีหน่วยงานใดๆ ทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาดูแล และจัดการแก้ไข

อย่างไรก็ตามปัญหาสารเคมีตกค้างในผลผลิตส่วนหนึ่งอาจมาจากการนำสารเคมีเหล่านั้นมาใช้ในการผลิตของเกษตรกรเอง ซึ่งจากเวทีวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ข้อมูลหนึ่งที่ไ้พบว่าชุมชนมีการนำสารเคมีทางการเกษตร โดยเฉพาะยาฆ่าแมลงเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตในอัตราสูง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ผลผลิตบางรายการมีการตกค้างของสารเคมีไ้ นอกจากนี้ยังพบว่าสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชนที่ถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามสภาพฐานะความเป็นอยู่ คือ ฐานะยากจน ปานกลาง และฐานะดี พบว่า ในกลุ่มแรกจะมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักที่ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ การเข้าถึง ความเพียงพอ วิธีการไ้มา และศักยภาพในการผลิต ที่อยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ แสดงว่าประชาชนในกลุ่มนี้อาจตกอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารอย่างต่อเนื่องตลอดปี ข้อมูลและ สถานการณ์ต่างๆ ที่ไ้จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา จะเป็นข้อมูลสำหรับการจัดเวทีชุมชนเพื่อร่วมกันพิจารณาจัดทำเป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบายของชุมชนเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น และวางแผนในการป้องกันการเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ที่รวมถึงปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชนต่อไป

2.ความก้าวหน้าในวงนี้ (ให้มีรายละเอียดมากพอที่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเชิงคุณภาพได้)

เวทีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

การจัดเวทีเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอนโยบายใช้เวลาในการจัดทำ 2 วัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์มาใช้เป็นฐานคิด ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ทบทวนข้อมูลที่ผ่านมาให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในเวทีก่อน เพื่อให้ทุกคนได้เริ่มต้นจากข้อมูลที่เป็นจุดเดียวกัน ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้คือข้อเสนอนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้ร่วมกันประชุมผ่านเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และเวทีการจัดทำข้อเสนอของชุมชนอีกจำนวน 3 ครั้ง โดยในการประชุมแต่ละครั้งจะเป็นการร่วมกันพิจารณาสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ในตำบลสำนักตะคร้อที่เกิดขึ้น โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลจากหลายส่วน คือ จากแบบสอบถามที่โครงการสร้างขึ้น จากการวิเคราะห์ตามบริบทของชุมชน เช่น ผลการตรวจสอบการตกค้างในผลผลิต การเจาะเลือดเกษตรกรวิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยข้อเสนอต่างๆที่เกิดจากเวทีจะถูกนำไปพิจารณาและกลั่นกรองอีกครั้ง โดยเวทีของผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของข้อเสนอโยบายนดังกล่าว โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของข้อเสนอโยบายนออกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

1. ข้อเสนอด้านฐานทรัพยากรการผลิต ปัจจัยการผลิต และศักยภาพในการผลิตอาหาร

คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอโยบายนได้ร่วมกันพิจารณาข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับฐานทรัพยากรการผลิตและปัจจัยด้านการผลิตที่สำคัญ และร่วมกันแยกประเด็นต่างๆ ออกมา เพื่อให้เห็นความชัดเจน พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนาต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ด้านทรัพยากรที่ดิน: จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่าตำบลสำนักตะคร้อมีปัญหาที่ดินและคุณภาพของดินในพื้นที่การผลิตหลายประการ เช่น การเกิดดินเค็ม และดินกระด้าง ที่มีแนวโน้มขยายพื้นที่กว้างมากขึ้น การเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เช่น เปลี่ยนเป็นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากขึ้น การเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชอาหารที่มีลักษณะพืชผสมผสานมาเป็นพืชเพื่อการเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวมากขึ้นและมีการปลูกพืชซ้ำซากในพื้นที่มีการนำใช้สารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้อย่างรุนแรงในปริมาณมากทำให้ดินเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วและต้องมีการนำปุ๋ยวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ที่ดินไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือบางรายไม่มีที่ดินของตนเอง ต้องใช้วิธีการเช่าที่ดินทำกินซึ่งมีราคาเช่าที่สูง ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตอาหารของชุมชนและส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชนในประเด็นของเรื่องทรัพยากรที่ดินได้ดังนี้

- เสนอให้ท้องถิ่นมีนโยบายหรือแผนการตรวจคุณภาพของดินในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของดินที่ใช้ในการเกษตรว่ามีความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดใด คุณภาพของดินที่เป็นอยู่มีคุณภาพมาก น้อยเพียงใด การวิเคราะห์ดังกล่าวควรครอบคลุมในเรื่องของดินเค็ม ดินกระด้าง และความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุอาหารโดยท้องถิ่นเป็นหน่วยงานประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพดินที่เหมาะสมที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ และเพื่อการตัดสินใจเลือกเพาะปลูกชนิดของพืชที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของดิน

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการกำหนดแนวทางหรือนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตปุ๋ยหมักใช้ในชุมชนและมีแนวทางการส่งเสริมอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทางเลือกแก่ชุมชนและส่งเสริมการทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อการทำลายคุณภาพดิน รวมถึงการรณรงค์การใช้ปุ๋ยพืชสด การปลูกพืชหมุนเวียน การให้ความรู้เรื่องการไถรอบที่ดินเพื่อลดปัญหาการชะล้างหน้าดินหรือการอนุรักษ์หน้าดินด้วยวิธีการเลือกอื่นๆ ฟื้นฟูการทำกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชุมชน โดยเน้นการรวมกลุ่มผลิตและจำหน่ายในชุมชน โดยท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าว

- การสำรวจและขึ้นทะเบียนผู้ทำอาชีพเกษตรแต่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อเป็นฐานข้อมูลของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนต่อไป และพิจารณาจัดหาที่ดินสาธารณะ ที่สามารถใช้สอยเพื่อการผลิตพืชอาหารสำหรับครัวเรือนหรือตามความเหมาะสมได้ รวมทั้งมีการควบคุมราคาค่าเช่าที่ดินไม่ให้มีราคาสูงเกินกว่าศักยภาพชุมชนที่จะสามารถเช่าเพื่อทำการเกษตรได้ โดยแบ่งสำหรับเป็นพื้นที่ทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือค้าขาย ซึ่งอาจกำหนดกรอบราคาค่าเช่าที่แตกต่างกันออกไป ตามประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยอาจมีเจ้าของที่ดินเข้าร่วมโครงการดังกล่าวและท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้ต้องการเช่าที่ดิน

-ด้านทรัพยากรน้ำ: น้ำเป็นทรัพยากรการผลิตที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังประสบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น การตื้นเขินของแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ขาดแคลนน้ำในการผลิตและการทำการเกษตรในบางฤดูกาล นำมาซึ่งปัญหาการแย่งชิงน้ำของประชาชน ปัญหาคุณภาพน้ำในบางช่วงของสายน้ำ เนื่องจากการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตร ที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ตลอดสายน้ำ นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่ต้องรองรับน้ำเสียจากชุมชนและจากสถานประกอบการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ที่พบว่าปัจจุบันไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นและมักจะปล่อยไหลลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะทำให้น้ำที่มีอยู่อาจเกิดความไม่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อการผลิตพืชอาหารและการดำรงชีวิต รวมถึงส่งผล

กระทบต่อสัตว์น้ำต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลดังกล่าว จึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ดังนี้

- เสนอให้มีการขุดลอกคลองน้ำธรรมชาติที่มีในชุมชน ที่มีความตื้นเขินและไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ โดยการขุดลอกไม่ควรนำดินไปถมฝั่งหรือขอบของลำน้ำให้สูงมาก เนื่องจากจะทำให้เกิดความยากลำบากในการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ของประชาชนโดยวิธีที่สามารถทำได้ง่ายๆ ไม่ต้องใช้เครื่องมือที่ซับซ้อนมากนัก นอกจากนี้การถมฝั่งให้สูง ยังเป็นเสมือนการสร้างคันน้ำที่ป้องกันไม่ให้น้ำฝนที่ไหลบ่าในท้องไร่ ท้องนา ไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติได้ยากขึ้น เป็นการชะลอน้ำในที่ดิน ซึ่งทำให้เกิดการท่วมขังพืชผลทางการเกษตร หรือผลิตผลอื่นๆ ก่อให้เกิดความเสียหายได้มากขึ้น ดังนั้นโครงการพัฒนาควรมีการขุดดินออกจากการขุดลอกคลองดังกล่าวด้วย โดยท้องถิ่นควรมีการสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีทั้งหมดของพื้นที่ แล้วนำมากำหนดเป็นแผนให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการในบริเวณใดก่อน หลัง รวมถึงการปรับปรุงบริเวณที่เคยเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติให้กลับมีสภาพเป็นแหล่งน้ำอีกครั้ง นอกจากนี้ยังควรมีการเพิ่มแหล่งหรือพื้นที่สำหรับเก็บกักน้ำในชุมชนเพิ่มเติม เพื่อให้มีแหล่งน้ำสำรองเพิ่มมากขึ้น

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการขุด หรือเปิดทางน้ำหรือลำคลองแห่งใหม่เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับน้ำในไร่นา โดยพิจารณาในพื้นที่ ที่มีลักษณะของการเป็นทางน้ำไหลตามธรรมชาติ เพื่อให้มีแหล่งเก็บน้ำเพิ่มมากขึ้น

- เสนอให้ท้องถิ่นมีการศึกษาและสำรวจความต้องการในการเจ่าน้ำบาดาลมาใช้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิต โดยท้องถิ่นต้องมีการวางแผนในการสนับสนุนให้ชัดเจนว่างบประมาณในการเจาะเป็นบทบาทของใคร หรือจะแบ่งเบาภาระของประชาชนได้อย่างไรบ้าง เช่น ประชาชนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมด หรือบางส่วน โดยต้องมีการสำรวจและสอบถามอย่างโปร่งใส และทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่ม และเสนอให้ท้องถิ่นมีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในช่วงที่น้ำผิวดินขาดแคลน และชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรน้ำได้มากขึ้น รวมทั้งการพิจารณาปรับปรุงและซ่อมแซมบ่อน้ำบาดาลเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้ ซึ่งมีอยู่แล้วตามหมู่บ้านต่างๆ โดยอาจไม่ต้องใช้งบประมาณสูงเหมือนกับการขุดเจาะบ่อแห่งใหม่

- มีนโยบายลดการนำเข้าและลดการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตรมาใช้ในพื้นที่การเกษตรอย่างชัดเจนและจริงจัง โดยตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำทะเบียนผู้ค้าในพื้นที่ และกำหนดปริมาณการครอบครองปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของการนำเข้ามาใช้ของสารเคมีเหล่านั้นได้ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำ ที่อาจไม่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตอาหารของชุมชน และมี

แผนการโครงการในการตรวจคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำของชุมชนเพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง

-กำหนดนโยบายในการป้องกันและควบคุมการปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือนและสถานประกอบการลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้อาจเกิดความไม่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในการผลิต เพื่อดำรงชีวิตและผลกระทบต่อสัตว์น้ำที่เป็นอาหารของชุมชนและมีคณะทำงานเฝ้าระวังการปล่อยน้ำเสียที่ชัดเจน โดยกำหนดให้สถานประกอบการต้องมีการปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานน้ำทิ้งก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำสาธารณะ และส่งเสริมให้ครัวเรือนทำบ่อบำบัดน้ำทิ้งครัวเรือนเพื่อลดปัญหาการปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ซึ่งท้องถิ่นมีบัญญัติท้องถิ่นเรื่องบ่อดักไขมันอยู่แล้ว จึงเสนอให้มีการดำเนินการตามข้อบัญญัติดังกล่าวอย่างจริงจัง

-เสนอให้มีการจัดทำประตูปิด เปิดน้ำ หรือทำเป็นฝายน้ำล้นในแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อชะลอการไหลผ่านของน้ำ และลดผลกระทบต่อผลผลิต โดยพิจารณาจัดทำในจุดที่เป็นแหล่งน้ำสายใหญ่ของชุมชน และมีความสำคัญต่อระบบการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเวทีจัดทำข้อเสนอ นโยบายได้เสนอจุดที่ควรจัดทำประตูปิด เปิดหรือฝายน้ำล้นไว้คือ บริเวณลำกุ่มกึ่งตอนหน้าศาลเจ้าพ่อบุญถือ, บริเวณทางเข้าบ้านชุมชนพัฒนา, วังกระทะ, วังกะหาด, วังมะนาว, หุ่นใหญ่, คลองโพธิ์ และ คลองน้อย เนื่องจากเป็นจุดที่มีปริมาณน้ำมากในช่วงฤดูน้ำหลาก ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งและช่วยลดความสูญเสียในช่วงฤดูน้ำหลากได้ และยังช่วยเอื้อให้เกิดเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชนให้เกิดขึ้นด้วย

-ด้านแหล่งทุนในการผลิต: ปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ทุน ซึ่งพบว่าที่มาของต้นทุนในการผลิตนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละครอบครัว แต่จากการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าในการผลิตอาหารหรือการทำการเกษตรเพื่อผลิตพืชที่เป็นอาหารของชุมชนนั้นจะมีต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี โดยชุมชนมองเรื่องทุนเป็นเรื่องของ เงินทุน แต่จากเวทีการวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ทุน ในที่นี้ อาจไม่ได้หมายถึงเพียงแค่เรื่องของเงินทุนเท่านั้น และที่ผ่านมามีพบว่าชุมชนจะมีต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีโดยมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ดังนั้นข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องทุนในการผลิตอาหารในชุมชน จึงประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ที่หลากหลาย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: การเสนอท้องถิ่นให้กำหนดเป็นนโยบายหรือกำหนดแนวทางเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่รองรับเกี่ยวกับเรื่องทุนในการผลิต ประกอบด้วย

-การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการซื้อ ขาย สินค้าที่ผลิตได้ โดยเฉพาะผลผลิตทางผลิตทางการเกษตร โดยเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกลุ่มเป็นภาพของระดับตำบลหรือระดับอื่นๆ ตามความเหมาะสม มีการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ โดยให้ชุมชนมี

ส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มดังกล่าวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มาสนับสนุน กระบวนการดำเนินงานและการจัดหาตลาดรองรับผลผลิตของกลุ่มที่เกิดขึ้น ซึ่งท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐช่วยสนับสนุนเรื่องการจัดหาตลาดรองรับ โดยในเวทีเห็นร่วมกันว่าสำนักงานเกษตรมีแผนที่จะจัดทำเป็นลานพืชผลการเกษตรในพื้นที่ ดังนั้นท้องถิ่นอาจประสานกับสำนักงานเกษตรเพื่อบูรณาการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวร่วมกัน

-การปรับโครงสร้างหนี้ของเกษตรกร โดยท้องถิ่นมีกระบวนการดำเนินงานประสานกับหน่วยงานด้านแหล่งเงินทุนของเกษตรกรเพื่อกำหนดแนวทางการชำระเงินกู้ของเกษตรกร เพื่อให้เกิดการต่อรองแนวทางการชำระคืนในกรณีประสบภัยพิบัติ ภาวะวิกฤติ หรือสถานะการณ์ที่ไม่สามารถชำระเงินกู้ได้ตามปกติ หรือการปรับเงินกู้ในระบบของเกษตรกรให้เข้าสู่เงินกู้ในระบบ โดยท้องถิ่นเข้ามาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานและดำเนินการระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยท้องถิ่นมีการจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ หรือปลอดดอกเบี้ย เพื่อนำมาใช้เป็นต้นทุนในการผลิตอาหารของชุมชน โดยผู้กู้จะมีแผนงานที่ชัดเจนว่าจะนำมาผลิตอาหารประเภทใด และจะส่งเงินทุนคืนเมื่อใด โดยท้องถิ่นมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการดำเนินงานของประชาชนและกระตุ้นให้มีกิจกรรมตามแผนงานที่ได้วางไว้ แหล่งเงินทุนอาจมาจากหน่วยงานภาครัฐหรือการร่วมทุนกันของคนในชุมชนเอง

-ให้ท้องถิ่นตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการสำรวจคุณภาพของปุ๋ยที่จำหน่ายในชุมชน ว่ามีคุณภาพตามโฆษณาหรือไม่ มีการปลอมปนหรือไม่ เนื่องจากปุ๋ยมีแหล่งที่มา ที่แตกต่างกัน หรือมีนโยบายในการลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงโดยดำเนินการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ให้เข้มข้นขึ้น พร้อมทั้งมีนโยบายในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาใช้เพื่อการผลิตให้เกิดคุณภาพมากขึ้น โดยต้องเน้นที่เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน และสามารถใช้ได้จริงในชุมชน และมุ่งประโยชน์ที่การลดต้นทุนการผลิตเป็นสำคัญ

-การจัดบันทึกข้อมูลเรื่องต้นทุนที่นำมาใช้ในการผลิตของชุมชน รูปแบบหรือแนวทางในการบันทึกข้อมูลต้นทุนการผลิตดังกล่าวให้ชุมชน โดยท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำ เพื่อให้เห็นภาพของข้อมูลว่าในการผลิตอาหารของชุมชนต้องใช้ต้นทุนการผลิตเท่าใด โดยข้อมูลที่ได้ท้องถิ่นจะนำไปวิเคราะห์เพื่อวางมาตรการหรือกำหนดแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตในการผลิตอาหารของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่ต้องแบกรับภาระเรื่องต้นทุนที่สูงขึ้น โดยเสนอให้ท้องถิ่นมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างทั่วถึง และเมื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางขึ้นมาแล้วอย่างชัดเจนและสามารถนำไปดำเนินการได้จริง ก็ขอให้นำไปใช้กับประชาชนที่มีประวัติในการบันทึกข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามมาตรการหรือแนวทางที่กำหนดขึ้นจะต้องมีลักษณะของการแบ่งเบาภาระในการแบกรับต้นทุนในการผลิต การสนับสนุนโอกาสในการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น หรือมีสิทธิบางอย่างที่ท้องถิ่นสามารถกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแรงจูงใจของ

ประชาชน รวมทั้งการนำแนวคิดเรื่องการทำงานเกษตรแบบตั้งรายได้ให้กับตนเอง เพื่อสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในการทำงานให้เกิดผลกำไรมากขึ้น

-ด้านแรงงาน : ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นปัญหาอุปสรรคหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตอาหารของชุมชน เนื่องจากต้นทุน ค่าจ้าง แรงงานที่สูงขึ้น หรือการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ต้องลดพื้นที่การผลิตอาหารลง เพราะสามารถดูแลได้ง่าย และทั่วถึงขึ้น ทำให้พื้นที่ดินถูกเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ เช่น เปลี่ยนไปปลูกพืชเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น หรือการให้เช่าที่ดินทำกิน จึงส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการผลิตอาหารของชุมชนโดยตรง นอกจากนี้ยังพบปัญหาการแย่งชิงแรงงานโดยใช้รูปแบบต่างๆ เช่น การจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า การแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ปัญหาด้านแรงงานจึงยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: จากการร่วมกันวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดเป็นข้อเสนอนโยบายต่อท้องถิ่น ในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องแรงงานในชุมชน เพื่อให้ชุมชนยังคงสามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนต่อไป โดยมีข้อเสนอคือ

-เสนอให้ท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการจัดงานประเพณีการลงแขกในการทำงานในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้เป็นประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แนวคิดการลงแขกเป็นแนวคิดร่วมกันของชุมชนทั่วไป และมีการส่งเสริมให้มีการนำประเพณีการลงแขกไปใช้ในวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพจริงของชุมชนต่อไป

-การนำเครื่องจักรกลและเครื่องทุ่นแรงมาใช้ในกระบวนการผลิตอาหาร โดยเป็นเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรกลที่สามารถใช้ได้ง่าย และไม่ซับซ้อน โดยท้องถิ่นอาจตั้งเป็นกองทุนเครื่องจักรกลระดับตำบล และให้ประชาชนมาเช่า หรือยืมไปทำการผลิตอาหารในราคาถูก หรือมีบริการสำหรับผู้ที่ต้องการใช้บริการโดยคิดอัตราค่าบริการในราคาที่ต่ำ ซึ่งแนวคิดนี้จะช่วยลดภาระต้นทุนการผลิตให้กับประชาชน แต่สามารถสร้างโรงงานหรือพื้นที่ในการผลิตได้ในปริมาณที่มาก ลดปัญหาการแย่งชิงแรงงานและค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้ว เช่น เครื่องสีมันสำปะหลัง เครื่องสีข้าว หรือรถไถนา เป็นต้น

-เสนอให้ท้องถิ่นมีการดำเนินการมาตรการเรื่องค่าจ้างแรงงาน โดยท้องถิ่นมีการควบคุมการกำหนดราคาค่าจ้างให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีมาตรการดำเนินการกับนายจ้างที่มีการกำหนดค่าจ้างที่สูงกว่าคนอื่น ๆ เพื่อหวังให้มีคนงานมารับจ้างงานของตน หรือมีการควบคุมลูกจ้างในกรณีที่ขึ้นค่าจ้างสูงกว่าที่ควรจะเป็น เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบระหว่างนายจ้างด้วยกัน หรือระหว่างลูกจ้าง โดยท้องถิ่นต้องออกประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกันและมีความชัดเจนในการนำมาปฏิบัติ โดยอัตราค่าจ้างในพื้นที่

ต้องสอดคล้องกับอัตราค่าจ้างแรงงานของประเทศที่ได้กำหนดไว้ ยกเว้นอาชีพเฉพาะอย่างที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้านสูง อาจมีค่าจ้างที่เป็นไปตามบริบทของชุมชน

-มาตรการเรื่องแรงงานที่ขาดแคลน เนื่องจากแรงงานในภาคการผลิตทางการเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงเสนอให้ท้องถิ่นมีนโยบายร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะสถานศึกษา และพัฒนาชุมชน ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนเกิดการรับรู้ข้อมูลและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเป็นหลักสูตรที่ปลูกฝังเยาวชนให้เห็นความสำคัญในการสร้างอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการผลิตอาหารให้กับชุมชน เป็นหลักสูตรที่จะทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง โดยท้องถิ่นต้องมีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทั้งในภาคสนามและภาคทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมการทำอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน โดยเน้นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน

-การก่อตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานระดับตำบล หรือหมู่บ้าน โดยกลุ่มจะมีสมาชิกที่ชัดเจน มีประธานกลุ่มทำหน้าที่รับงานที่มีผู้มาติดต่อและประสานกับสมาชิกกลุ่ม โดยมีการกำหนดค่าแรงงานที่เป็นไปตามความเหมาะสม ไม่มีการแย่งงานหรือโก่งราคา ซึ่งจะช่วยให้แรงงานในพื้นที่มีงานทำอย่างต่อเนื่องและได้รับค่าแรงที่เหมาะสม ไม่เหลื่อมล้ำกัน

-**ด้านเมล็ดพันธุ์:** เมล็ดพันธุ์นับเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่ประชาชนต้องใช้ในแต่ละปีเป็นปริมาณที่มาก แต่ที่ผ่านมาพบปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญคือ เมล็ดพันธุ์มีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเมล็ดพันธุ์ของพืชบางชนิดไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ต้องซื้อใหม่ทุกปี ทั้ง 2 ปัจจัย เป็นผลให้ต้นทุนในการผลิตอาหารในภาคการเกษตรของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งข้อเสนอการขายของพ่อค้าในรูปแบบต่างๆ ที่ทำให้เกษตรกรผู้ผลิตยังคงวนเวียนอยู่ในวงจรของการถูกเอารัดเอาเปรียบมาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นที่อาจมีผลต่อศักยภาพในการผลิตอาหารในชุมชน จึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นดังต่อไปนี้

-เสนอให้ท้องถิ่นจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บ ดูแล บำรุงรักษา พัฒนาและกระจายเมล็ดพันธุ์ในชุมชน โดยอาจใช้แนวคิดของการจัดตั้งเป็น**ธนาคารเมล็ดพันธุ์ชุมชน** โดยในระยะเริ่มต้นอาจเป็นการเก็บเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายให้กับชุมชนในราคาไม่สูง ซึ่งจะทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองมากขึ้น มีความต้านทานต่อโรครากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ลดต้นทุนการผลิตได้ และยังช่วยให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตอาหารในภาคการเกษตรมากขึ้น และสามารถช่วยลดระบบการค้าที่ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางหรือนายทุนลงได้ และในระยะยาวหน่วยงานดังกล่าวสามารถดำเนินการพัฒนาพันธุ์พืชไปอย่างต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนได้เมล็ดพันธุ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยกระบวนการเก็บรักษาอย่างง่าย ๆ ของเกษตรกร หรือผู้ผลิต ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมาก อีกทั้งจะ

ช่วยให้ได้พันธุ์พื้นเมืองที่มีความทนทานต่อโรคและแมลงมากขึ้น อาจช่วยลดปริมาณการนำปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตลงได้ หรืออาจทำเป็นแปลงสาธิตของชุมชน เพื่อจัดทำ วิเคราะห์และพัฒนาพันธุ์พืชดังกล่าว

-เสนอให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานกลางในการรับและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในชุมชน โดยไม่ผ่านระบบนายทุนหรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งอาจช่วยให้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารได้รับเมล็ดพันธุ์ในราคาถูกลง

-**ด้านอุปกรณ์ เครื่องจักรกล เครื่องมือที่ต้องใช้ในการผลิต:** ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือเรื่องของค่าจ้างเครื่องจักรกลต่างๆ ที่มีราคาสูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น และค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น จึงทำให้ค่าจ้างในการนำเครื่องจักรกล หรือเครื่องมือต่างๆ เข้ามาใช้ในการกระบวนการผลิตต้องปรับตัวสูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามการนำเครื่องจักรกลเข้ามาใช้ พบว่าเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันเนื่องจากสามารถสร้างงานได้รวดเร็ว ประหยัดเวลาและแรงงาน ซึ่งช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในชุมชนได้ แต่ราคาที่ปรับสูงขึ้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ต้นทุนในการผลิตอาหารเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

ข้อเสนอต่อท้องถิ่น: เพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าวจึงมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นให้มีการดำเนินการในพื้นที่ เพื่อแบ่งเบาภาระในการผลิตอาหารของประชาชนดังนี้

-เสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกองทุนเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ รวมถึงเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตอาหารของชุมชน ในรายการที่มีความจำเป็นเป็นส่วนใหญ่ของชุมชน และค่าจ้างในท้องตลาดทั่วไปมีราคาสูง โดยเฉพาะการผลิตในภาคการเกษตรโดยกองทุนดังกล่าวจะให้ชุมชนได้เช่า หรือจ้างเครื่องจักรกลดังกล่าวไปใช้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ และให้บริการแก่ชุมชน มีการกำหนดข้อตกลง และแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากกองทุนดังกล่าว หรืออาจเป็นการตกลงกับเอกชนในการเข้าร่วมกองทุน โดยมีการกระจายงานที่มีให้เอกชนดำเนินการภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดที่ตั้งขึ้นของกองทุน

2. ข้อเสนอด้านความปลอดภัยของอาหารในชุมชน

จากการเก็บตัวอย่างอาหารที่จำหน่ายในร้านค้าชุมชน และร้านค้าในตลาดนัด ที่พบว่าผลิตภัณฑ์และอาหารที่นำมาจำหน่ายมีการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตร และสารเคมีประเภทต่างๆ ในทุกๆ ครั้งที่มีการสุ่มตรวจตัวอย่าง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ทำการสุ่มตรวจ 3 ครั้ง ปรากฏว่าพบการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลงทั้ง 3 ครั้ง นอกจากนี้ยังพบสารฟอร์มาลินตกค้างในอาหารด้วย ข้อมูลจากการตรวจการตกค้างของสารเคมีทางการเกษตรในกลุ่มของผู้เข้าร่วมประชุม ในเวทีพัฒนาข้อเสนอนโยบาย ที่พบผลเสียและไม่ปลอดภัยมากกว่า 50% รวมทั้งสถานการณ์ทางด้านความเจ็บป่วยของประชาชนที่มีสาเหตุจากอาหาร ที่เข้ารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำนักตะคร้อ ที่พบว่าในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยเข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก และเป็น

ปัญหาทางด้านสาธารณสุขในระดับต้นๆ ของพื้นที่ จากข้อมูลและสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะได้รับโรคอาหารที่ไม่ปลอดภัยและมีการปนเปื้อนของสารเคมีต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพได้ แสดงถึงความไม่มั่นคงทางด้านอาหารหลักในด้านของความปลอดภัยของอาหาร เพื่อลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น คณะกรรมการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย จึงได้มีข้อเสนอแนวทางในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ข้อเสนอระดับครัวเรือน

-ท้องถิ่นควรมีกิจกรรมโครงการในการสร้างจิตสำนึกและการปลูกฝังคนในครัวเรือนในการเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัย การเลือกอาหารที่มีมาตรฐาน หรือมีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยท้องถิ่นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และอาจขอสนับสนุนความร่วมมือในการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

-ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกลุ่มหรือคณะทำงานที่รับผิดชอบในการออกกลุ่มสำรวจและการตรวจสอบความปลอดภัยของอาหารในชุมชน ทั้งในร้านค้าที่จำหน่ายในชุมชนและร้านค้าที่มาขายในตลาดนัดของชุมชน รวมถึงรถเร่ต่างๆ เพื่อทำการตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร

-รณรงค์ให้ครัวเรือนมีการใส่ใจต่อการบริโภคที่ปลอดภัย ภายใต้ชื่อ **โครงการครัวเรือนพอเพียง สะอาด ปราศจากโรค** และจัดประกวดในระดับตำบล เพื่อเป็นการกระตุ้นชุมชนให้เห็นความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

-ท้องถิ่นมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการลดการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร หรือการผลิตอาหารเพื่อลดความเสี่ยงต่อการรับสารเคมีต่างๆ และส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือการทำเกษตรอินทรีย์ให้เกิดเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ไว้กินเองในครัวเรือน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการบริโภคอาหารที่มีสารปนเปื้อนและลดการพึ่งพิงอาหารจากภายนอก

ข้อเสนอระดับหมู่บ้าน

-เน้นการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เรื่องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยโดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยผู้นำชุมชนหรือแกนนำต่างๆ ที่มีความรู้หรือสามารถดำเนินการได้ เป็นผู้ให้ความรู้ดังกล่าว และท้องถิ่นต้องสนับสนุนสื่อต่างๆ เท่าที่จำเป็น

-ท้องถิ่นส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารเคมี กลุ่มผู้หมักชีวภาพ กลุ่มแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งการตั้งกลุ่มดังกล่าวจะช่วยทำให้การควบคุมเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตขึ้นในชุมชนสามารถทำได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอระดับตำบล

-ท้องถิ่นมีการประสานกับหน่วยงาน หรือวิทยากรต่างๆ เพื่อมาให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการบริโภคอย่างปลอดภัย หรือการผลิตที่ปลอดภัย เช่น หน่วยงานทางด้านการเกษตรที่ให้ความรู้เรื่องการผลิตที่ปลอดภัย หน่วยงานด้านปศุสัตว์ที่สามารถให้ความรู้เรื่องการผลิตอาหาร

ประเภทเนื้อสัตว์ หรือหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่จะมาให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยได้ เป็นต้น โดยท้องถิ่นมีการจัดทำแผนงานอย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

-ให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องอาหารปลอดภัย โดยสามารถนำมาบังคับใช้กับชุมชนในทุกๆ กลุ่ม ทั้งประชาชน ร้านค้าชุมชน ตลาดนัด รถเร่ หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับอาหาร โดยข้อบัญญัติสามารถนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้จริงในชุมชน เนื้อหาในข้อบัญญัติดังกล่าวควรประกอบด้วย ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสุขาภิบาลอาหาร การควบคุมสารปนเปื้อนในอาหาร และมาตรการการลงโทษ หรืออาจมีเนื้อหาในเรื่องอื่นๆ ที่มีความจำเป็นเพิ่มเติม

-มาตรการในร้านค้าในชุมชน ตลาดนัดและรถเร่

-เนื่องจากร้านค้าในชุมชน ตลาดนัด และรถเร่ เป็นแหล่งอาหารที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน และเป็นแหล่งอาหารที่มีความสำคัญในชุมชน โดยเฉพาะตลาดนัด ที่นับวันจะเข้ามามีความสำคัญต่อชุมชนมากขึ้น ทางเวทีผู้เข้าร่วมพัฒนาข้อเสนอจึงได้มีการร่วมกันกำหนดแนวทาง ที่นำมาใช้เพื่อสำหรับการดำเนินการในร้านค้าขึ้นเพิ่มเติม เพื่อให้ท้องถิ่นได้พิจารณาในการกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของท้องถิ่นต่อไป ดังนี้

1. ให้มีการจัดอบรมผู้ประกอบการร้านค้าและร้านอาหารทั้งในชุมชนและตลาดนัดอย่างต่อเนื่อง และมอบใบประกาศให้ร้านค้าที่มีการดำเนินงานด้านสุขาภิบาลอาหารและอาหารปลอดภัยได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
2. ตั้งระเบียบและข้อกำหนดให้ร้านค้ามีการดำเนินการเพื่อความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่าย เช่น ติดป้ายแสดงสินค้า ติดป้ายราคา แสดงฉลากหรือแหล่งที่มาของสินค้า ไม่จำหน่ายสินค้าหมดอายุ หรือสุขอนามัยของผู้ขาย โดยท้องถิ่นตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดขึ้นดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบดังกล่าว โดยคณะทำงานอาจประกอบด้วยตัวแทนจากท้องถิ่น แกนนำชุมชน ตัวแทนร้านค้าในชุมชนและตลาดนัด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่นควรมีการควบคุมการจัดตั้งตลาดนัดให้เป็นไปตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดต่างๆ และพิจารณาการขอจัดตั้งตลาดนัดเพิ่มเติมว่าจะส่งผลกระทบต่อร้านค้าในชุมชนอื่นๆ หรือไม่ การกำหนดให้มีการติดซื้อร้านการขึ้นทะเบียนร้านค้าที่มาขายในตลาดนัด หรือมีการลงทะเบียนร้านค้า
3. มีบัญญัติท้องถิ่นหรือระเบียบในการบังคับใช้กับร้านค้าอย่างชัดเจน โดยกำหนดบทลงโทษและมาตรการดำเนินการสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ซึ่งระเบียบดังกล่าวให้คำนึงถึงเรื่องสุขาภิบาลอาหารและความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ พร้อมทั้งมีหน่วยรับเรื่องร้องเรียนสำหรับประชาชนเกี่ยวกับอาหารและผู้บริโภค ที่ตั้งอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ

4. ท้องถิ่นมีการสุ่มตรวจสอบปนเปื้อนในอาหารที่จำหน่ายในร้านค้าในชุมชน ตลาดนัด รถเร่หรือในโรงเรียน เพื่อเฝ้าระวังความปลอดภัยของอาหารในชุมชน และกำหนดมาตรการดำเนินการอย่างชัดเจนกับผู้ประกอบการ ในกรณีตรวจพบสารปนเปื้อนต้องห้าม โดยในการสุ่มตรวจสอบปนเปื้อนดังกล่าวท้องถิ่นอาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินการ

5. กำหนดมาตรฐานด้านสุขาภิบาลของตลาดนัดและนำไปใช้กับการเปิดตลาดนัดให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้อาหารที่นำมาจำหน่ายเกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น รวมทั้งอาจมีการสุ่มตรวจประเมินสุขภาพ ความเจ็บป่วยหรือความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อของผู้ขายอาหารในตลาดนัด โดยถ้าตรวจพบต้องมีการดำเนินการตามมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคทันที

6. กำหนดให้เจ้าของตลาดนัดสร้างระเบียบสำหรับนำมาใช้ในการดำเนินงานตลาดนัด ที่สอดคล้องกับข้อบัญญัติท้องถิ่นที่มี และในการขอเปิดตลาดนัดเจ้าของตลาดนัดต้องแนบระเบียบปฏิบัติดังกล่าวด้วย โดยท้องถิ่นจะมีหน่วยงานในการสุ่มตรวจการปฏิบัติตามระเบียบข้อปฏิบัติดังกล่าว และเจ้าของตลาดนัดต้องให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการใดๆ ที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น สุ่มเก็บตรวจตัวอย่างอาหารเพื่อวิเคราะห์สารปนเปื้อน การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคและพายุภัยต่างๆ ตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพผู้ขายสินค้า เพื่อเฝ้าระวังโรคติดต่อ หรือโรคระบาด

3. ข้อเสนอด้านความเพียงพอของอาหารหลักของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ครัวเรือน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร้านค้าในชุมชนและร้านค้าที่จำหน่ายอาหารในตลาดนัด ที่มาจำหน่ายในพื้นที่ ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านความเพียงพอของอาหารหลักของชุมชน ที่พบว่าในบางฤดูกาลครัวเรือนบางกลุ่มมีอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในระดับครัวเรือน ในขณะที่อาหารบางชนิดร้านค้าต้องรับมาจากตลาดค้าส่งจากภายนอกชุมชน ในขณะที่อาหารชนิดอื่นๆ ชุมชนสามารถผลิตได้เองในบางส่วน แต่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในชุมชน ซึ่งอาจเป็นโอกาสในการส่งเสริมการผลิตในชุมชนให้มีปริมาณที่ตอบสนองต่อความต้องการบริโภคในชุมชนให้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามความเพียงพอดังกล่าวจะต้องครอบคลุมถึงความเพียงพอต่อปริมาณความต้องการในการบริโภคของประชาชนแต่ละคนในแต่ละกลุ่มอายุ และหมายถึงความเพียงพอของสารอาหารที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อความต้องการของร่างกายให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อร่างกายได้อย่างมีคุณค่าด้วย ซึ่งได้สรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการดำเนินงานดังนี้

-กลุ่มเสี่ยงได้แก่ ในกลุ่มเด็ก เสนอให้ท้องถิ่นมีการกำหนดวงเงินงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับค่าอาหารกลางวัน หรือนมโรงเรียน ให้ครอบคลุมนักเรียนให้มากขึ้น ใน

ระดับชั้นต่างๆ หรือมีกิจกรรมในโรงเรียนที่ชัดเจนในการสนับสนุนอาหารเสริมหรือการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันอย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะของโครงการที่ต่อเนื่อง

ในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสและเข้าไม่ถึงอาหารมากกว่า

กลุ่มอื่นๆ และเสี่ยงต่อการมีอาหารที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค ส่วนหนึ่งอาจมาจากสภาพร่างกายที่ไม่สามารถทำงานได้ การมีโรคประจำตัว หรือข้อจำกัดทางสังคมอื่นๆ ทำให้ขาดรายได้ในการซื้อหาอาหาร ดังนั้นจึงเสนอให้ท้องถิ่นมีการสำรวจและขึ้นทะเบียนกลุ่มดังกล่าวให้ครอบคลุมโดยอาจสำรวจล่วงหน้าเพื่อการนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการให้ความช่วยเหลือได้เร็วขึ้น เช่นการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ หรือการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือสนับสนุนการทำอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรายได้ หรือการสนับสนุนให้มีโครงการปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ที่เป็นอาหารในครัวเรือน โดยเน้นที่กลุ่มนี้เป็นหลัก

-ในกลุ่มวัยทำงาน มีการส่งเสริมการลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเกษตรให้มากขึ้น โดยท้องถิ่นดำเนินการจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ประชาชน เน้นในเรื่องของการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง การเลือกใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เหมาะกับชนิดของพืชที่ปลูก มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ราคาถูกให้กับชุมชน และชุมชนสามารถใช้บริการได้ ซึ่งอาจช่วยลดต้นทุนการผลิตได้

การส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน โดยเน้นสัตว์พื้นเมืองที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนในการดูแล และสามารถให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี รวมถึงการสนับสนุน ทรัพยากรและความรู้ทางด้านการประมง โดยท้องถิ่นจัดการประชุม อบรมเรื่องการทำประมงพื้นบ้าน และมีการสนับสนุนพันธุ์ปลาให้ชุมชนนำไปเลี้ยงต่อ ในลักษณะของการให้เปล่าหรือส่งคืนเป็นเงินหลังจากขายผลผลิตได้แล้ว การสนับสนุนการขุดบ่อในพื้นที่ไร่ นา เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บน้ำและใช้เป็นที่สร้างอาหารทางน้ำได้ด้วย

-มาตรการเพิ่มเติมอื่นๆ เพื่อความเพียงพอของอาหารในชุมชนคือการเพิ่มแหล่งและปริมาณอาหารทางธรรมชาติ ได้แก่ การกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ในการเข้าใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชน หรือพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชน ดังนั้นการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าวจะช่วยให้แหล่งอาหารได้รับการอนุรักษ์ด้วย เช่นเดียวกับการปล่อยพันธุ์ปลาลงในแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำสาธารณะเป็นการเพิ่มปริมาณอาหารทางธรรมชาติให้กับชุมชน ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ยังขึ้นอยู่กับอาหารในท้องถิ่นเป็นหลัก

นอกจากนี้ยังเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดโครงการอาหารราคาถูกในพื้นที่ เนื่องจากจะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้มากขึ้น โดยอาจประสานกับหน่วยงานในระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้อง แต่สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและ

ปริมาณที่ไม่แตกต่างจากท้องตลาดทั่วไป และคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

-การเสนอให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งกองทุนอาหารสำรองสำหรับชุมชน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาหารในภาวะต่างๆ เช่น การเกิดภัยพิบัติต่างๆ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตัวเองด้านอาหาร หรือมีอาหารไม่เพียงพอในบางช่วงเวลา กองทุนดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งการให้เปล่าและกองทุนที่ยืมและต้องส่งคืนตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในระเบียบของกองทุน โดยท้องถิ่นมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็ให้ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาเบื้องต้นก่อนว่าบุคคลดังกล่าวเข้าตามเกณฑ์ที่จะได้รับการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือดังกล่าวหรือไม่ก่อนจะพิจารณาส่งข้อมูลให้กับผู้รับผิดชอบกองทุนระดับตำบลต่อไป

4. ข้อเสนอด้านการเข้าถึงอาหาร

เนื่องจากความแตกต่างทางด้านฐานะ เศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมของคนในชุมชน ทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงอาหาร ซึ่งสัมพันธ์กับความเพียงพอของอาหารเพราะถ้าเกิดสถานการณ์ด้านการเข้าไม่ถึงอาหาร ก็จะนำมาซึ่งความไม่เพียงพอของอาหารด้วย ดังนั้นการกำหนดนโยบายด้านการเข้าถึงอาหารของชุมชน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการในชุมชน โดยมีข้อเสนอต่อท้องถิ่นดังต่อไปนี้

-ท้องถิ่นควรมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนครัวเรือนที่มีสภาพทางฐานะ และเศรษฐกิจต่ำหรือเสี่ยงต่อการขาดอาหารและจัดทำกิจกรรมเพื่อเสริมศักยภาพครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งอาหารของครัวเรือน เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้

-ท้องถิ่นจัดให้มีตลาดนัดสินค้าราคาถูก เพื่อช่วยให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงอาหารที่จำเป็นได้มากขึ้น

-การจัดตั้งร้านค้าชุมชนหรือสหกรณ์ชุมชนที่เน้นการจำหน่ายสินค้าที่เป็นอาหารที่จำเป็นของคนในชุมชน โดยสามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาถูกกว่าร้านค้าทั่วไป มีการรวมหุ้นของสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถซื้อสินค้าในร้านด้วยเงินสดไปก่อนได้ และมีกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าสินค้าที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่มีรายได้น้อย หรือผู้ที่มีอาชีพรับจ้างรายวันมีโอกาสเข้าถึงอาหารได้มากขึ้น

เวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งมอบร่างนโยบายต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

การดำเนินงานในขั้นตอนของเวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งมอบร่างนโยบายต่อ

องค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์คือต้องการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมในกิจกรรมที่ผ่านมา และนำเสนอข้อมูลแก่ประชาชนกลุ่มอื่นๆ ตลอดจนกลุ่มบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ ที่จะได้รับทราบข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เห็นแนวโน้มสถานการณ์และปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการพัฒนาที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานในพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดผลกระทบต่อเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน และเพื่อส่งมอบข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการวิจัย เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถหยิบนำข้อมูลที่ได้นี้ ไปใช้ประกอบการวางแผนการทำงานหรือการกำหนดนโยบายในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

สิ่งที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้พบว่ากลุ่มของประชาชนอื่นๆ รวมทั้งบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมในเวทีหรือกิจกรรมการวิจัยได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันของชุมชน ในแง่ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความมั่นคงทางด้านอาหารหลักของชุมชน ทำให้เกิดภาพที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างทางด้านฐานะ และเศรษฐกิจของคนในชุมชนเดียวกัน ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารในครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่เคยรับรู้มาก่อน และเห็นแนวโน้มของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอ นำไปสู่ความเห็นร่วมกันในการหาแนวทางหรือปรับกระบวนการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การลดปัญหา การป้องกันหรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ จากการที่คณะทำงานทั้งหมดได้ร่วมกันเสนอร่างข้อเสนอแนะนโยบายดังกล่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเห็นความสำคัญต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว เนื่องจากมีกระบวนการเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้ ทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งข้อเสนอต่างๆ ที่เป็นรายละเอียดและบรรจุอยู่ในข้อเสนอแนะนั้นเป็นเสมือนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในอีกมิติหนึ่ง ที่ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอบางประเด็นที่ตรงกันกับแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลที่วางแผนจะดำเนินการหรืออยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในตลาดนัด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายต่างๆ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการขออนุญาตออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือการเฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่ายในชุมชน ที่้องค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวทางการดำเนินร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่อยู่แล้ว เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ที่ร่วมกันตรวจการตกค้างของสารเคมีอันตรายในอาหาร การร่วมกับหน่วยงานด้านการเกษตร ที่มีแผนงานในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนออื่น ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยและบรรจุอยู่ในข้อเสนอครั้งนี้ แต่หน่วยงานในพื้นที่อาจจะยังไม่มีแผนรองรับ เช่น การส่งเสริมการใช้

พืชพันธุ์พื้นเมืองในการเพาะปลูก เพื่อลดปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากราคาค่าเมล็ดพันธุ์ และ ค่าดูแลรักษา นำไปสู่การตั้งเป็นศูนย์พัฒนาเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ให้กับชุมชน ได้ใช้ในราคาถูกและเป็นพืชพันธุ์พื้นเมืองด้วย หรือมาตรการการเฝ้าระวังการแพร่กระจายของ โรคติดต่อในผู้จำหน่ายอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มของผู้ขายของในตลาดนัด ที่พบว่าที่ผ่านมาสามารถ เข้ามาขายสินค้าได้อย่างเสรี โดยเสียเฉพาะค่าแผงให้กับเจ้าของตลาดเท่านั้น แต่มาตรการเพื่อที่จะ ตรวจสอบสุขภาพหรือความเจ็บป่วยของผู้ขายยังไม่มี ซึ่งถ้ามีผู้ขายที่ป่วยเป็นโรคติดต่ออยู่ในขณะนั้น ก็ จะเป็นโอกาสเสี่ยงของผู้บริโภคที่จะได้รับบริการหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและอาจมีโอกาสนในการ ติดโรคติดต่อดังกล่าวได้ด้วย ซึ่งจากการเสนอข้อเสนอนี้ ทำให้ในเวทีเกิดความคิดเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารหลัก ที่มีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีความ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดความเห็นพ้องร่วมกันในการที่จะต้องมี แผนพัฒนาท้องถิ่น ที่คำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นจากเวทีการคืนข้อมูลชุมชนและการเสนอร่างนโยบายครั้งนี้ ช่วยให้ชุมชนมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันและเห็นความสำคัญต่อการมีแผนพัฒนาในเรื่อง ดังกล่าว โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเองก็มีความยินดีที่จะรับข้อเสนอดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูล ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะมีหลายประเด็นที่ตรงกันกับแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีแผนจะดำเนินการอยู่แล้ว และมีอีกหลายประเด็นที่เป็นเรื่องใหม่ ที่ชุมชนหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลเองไม่มีข้อมูลหรือไม่อยู่ในแผนที่มียู่ จึงนับเป็นการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

3.ให้มีตารางแผนงานประกอบด้วย

- Gantt chart เปรียบเทียบกิจกรรมที่เสนอและทำจริงในรอบ 6 เดือนหลัง

ตารางแสดงกิจกรรมที่เสนอในโครงการ

กิจกรรมที่เสนอในโครงการ	เวลา (เดือนที่)					
	7	8	9	10	11	12
-วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ที่เก็บรวบรวมมาได้	↔					
-เวทีจัดทำร่างข้อเสนอนโยบาย		↔				
-เขียนต้นฉบับร่างนโยบาย		↔				
-เวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งมอบร่างนโยบาย			↔			
-สรุปรายงานวิจัย				←	→	→

ตารางแสดงกิจกรรมที่ดำเนินการจริงในโครงการ

กิจกรรมที่เสนอในโครงการ	เวลา (เดือนที่)					
	7	8	9	10	11	12
-วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ที่เก็บรวบรวมมาได้*						
-สำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารในชุมชนและตลาดนัด (เป้าหมาย 3 ครั้ง)**		↔				
-เวทีจัดทำร่างข้อเสนอนโยบาย			↔			
-เขียนต้นฉบับร่างนโยบาย				↔		
-เวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งมอบร่างนโยบาย						↔
-สรุปรายงานวิจัย						↔

หมายเหตุ * หมายถึง กิจกรรมนั้นดำเนินการไปแล้วในงวดที่ 1

** หมายถึง กิจกรรมดังกล่าวดำเนินการในงวดที่ 1 ไปแล้วบางส่วน แต่มีการดำเนินการต่อในงวดที่ 2

- ตารางเปรียบเทียบ output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการและที่ได้จริง (หากมีหลักฐานควรแสดงให้เห็น เช่น รูปถ่าย) สำหรับ output ที่ยังไม่ได้ตามข้อเสนอโครงการ ให้ระบุว่าสำเร็จแล้วกี่เปอร์เซ็นต์ และให้เหตุผล

สัญญาเลขที่ RDG 5420034

โครงการ สถานการณ์การบริโภคอาหารหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร
หลักของชุมชน ตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา

สรุปรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2

Output		ในกรณีล่าช้า(ผลสำเร็จไม่ถึง 100 %) ให้ท่านระบุสาเหตุและการแก้ไขที่ท่านดำเนินการ
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ / หรือจากการ ปรับเปลี่ยน	ผลสำเร็จ (%)	
-สำรวจแหล่งจำหน่ายอาหารในชุมชนและตลาด นัด (เป้าหมาย 3 ครั้ง)	100	ดำเนินการในงวดนี้ 1 ครั้ง(งวด ที่ 1 ดำเนินการแล้ว 2 ครั้ง)
-เวทีจัดทำร่างข้อเสนอนโยบาย	100	
-เขียนต้นฉบับร่างนโยบาย	100	
-เวทีคืนข้อมูลชุมชนและส่งมอบร่างนโยบาย	100	
-สรุปรายงานวิจัย	100	

ลงนาม.....(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 31 พฤษภาคม 2555

2. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆต่อ สกว.

✓ ประชุมกับ ผู้ช่วยวิจัย จำนวน 9 ครั้ง

✓ ตรวจสอบผลงานวิจัยที่ทำโดยนักศึกษาหรือผู้ช่วยวิจัย

ข้อคิดเห็น การจัดเวทีวิชาการที่ สกว. จัดขึ้น ในประเด็นที่ผู้วิจัยกำลังทำวิจัยอยู่นั้น ช่วย
ทำให้ผู้วิจัยมีมุมมองในการดำเนินงานวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการ
พัฒนางานมาก จึงน่าจะมีการจัดในประเด็นที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มประกาศรับข้อเสนอโครงการ
เพื่อให้ผู้ที่สนใจเกิดมุมมอง และแนวคิดการทำงานที่ช่วยให้ตรงกับประเด็นหรือเป้าหมายที่ สกว.
กำหนดไว้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ กระบวนการนำเสนอความก้าวหน้าที่จัดขึ้นอย่างเร่งด่วนและมีการประสานที่
กระชั้นชิด ทำให้ผู้วิจัยเกิดความไม่พร้อมในการเข้าร่วม หรือการนำเสนอข้อมูลที่มี ดังนั้นในการจัด
กระบวนการในลักษณะดังกล่าวจึงควรมีช่วงระยะเวลาในการติดต่อ ประสานงานให้มากขึ้น

ลงนาม.....

(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 31 พฤษภาคม 2555